

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

International Federation
of Red Cross and Red Crescent Societies
www.ifrc.org Saving lives, changing minds.

หนังสือประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการหน่วยเคลื่อนที่เร็ว

National Disaster Response Team Handbook

3 ของ

3 เล่ม

โดย

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย

หนังสือประกอบ
การอบรมเชิงปฏิบัติการ
หน่วยเคลื่อนที่เร็ว

National Disaster Response Team
Handbook

หนังสือประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการหน่วยเคลื่อนที่เร็ว
National Disaster Response Team Handbook

พิมพ์ครั้งที่ 1	มกราคม พ.ศ.2562
จำนวน	100 เล่ม
จัดทำโดย	สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย 1871 ถนนอังรีดูนังต์ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 0-2251-7853-6 โทรสาร 0-2252-7976 www.rtrc.in.th และ www.redcross.or.th
สนับสนุนโดย	สหพันธ์สภากาชาดและสภาเลี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ (IFRC) และองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (USAID)
สงวนลิขสิทธิ์	เผยแพร่ได้แต่ห้ามจัดจำหน่าย
จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย พิมพ์ที่	สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย บริษัท คลาสสิกสแกน จำกัด โทร. 02291-7575 โทรสาร 0-2291-1177
TRC.RH-TMR	09-19-001
ISBN	978-616-8212-07-3

คำนำ

ยามเกิดภัยพิบัติ ผู้ปฏิบัติงานหน่วยเคลื่อนที่เร็ว เร่งออกปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ประสบภัย (Survival needs) ได้อย่างทันท่วงที และมีประสิทธิภาพ เพื่อสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 3 ของสภากาชาดไทย คือการช่วยเหลือผู้ประสบภัยอย่างรวดเร็ว ซึ่งละไว้ในฐานที่เข้าใจว่า อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน งานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย จึงจัดการอบรมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติงานหน่วยเคลื่อนที่เร็ว โดยหลักสูตร Rapid Action Team และ National Disaster Response Team ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งด้านองค์ความรู้และงบประมาณ ของสหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ (IFRC) และองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา (USAID) เพื่อให้สอดคล้องและเชื่อมโยงกับ Regional Disaster Response Team รวมถึงบริบทการตอบสนองภัยพิบัติของประเทศไทย รวมทั้งสิ้น จำนวน 7 รุ่นแล้วนั้น

เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมและผู้ปฏิบัติงานหน่วยเคลื่อนที่เร็วรวมถึงผู้ที่สนใจสามารถศึกษาความรู้หรือทบทวนก่อนการปฏิบัติงานตอบสนองภัยพิบัติในพื้นที่ งานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยจึงจัดทำหนังสือประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการหน่วยเคลื่อนที่เร็ว ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์จากสำนักงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสภากาชาดไทย ได้แก่สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สำนักริเวศสัมพันธ์ สำนักสารนิเทศและสื่อสารองค์กร สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ร่วมกันจัดทำเนื้อหาความรู้

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ในการจัดทำเนื้อหาความรู้ และองค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา ที่กรุณาสับสนุนงบประมาณในการดำเนินการครั้งนี้

พลโท นายแพทย์ อำนาจ บาลี

ผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์
สภากาชาดไทย

สารบัญ

อักษรย่อ	8
คำจำกัดความด้านภัยพิบัติและวงจรถวายการภัยพิบัติ	10
การจัดการภัยพิบัติ หลักการประสานงานและการปฏิบัติงาน	18
กลไกการตอบสนองภัยพิบัติของสภาภคชาติไทย	28
เครื่องมือตอบสนองภัยพิบัติในระดับสากลของสหพันธ์สภาภคชาติและ สภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ	41
กรอบการปฏิบัติงานในพื้นที่สู่เสี่ยง	49
การสานสายสัมพันธ์ครอบครัว หนึ่งในภารกิจของสภาภคชาติไทย	57
การใช้คู่มือกฎบัตรมนุษยธรรมและมาตรฐานขั้นต่ำในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย	73
การประเมินความเสียหายและความต้องการของผู้ประสบภัย	85
การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ในภาวะภัยพิบัติ	94
ระบบการสื่อสารของสภาภคชาติไทย	99
การจัดการด้านการบรรเทาทุกข์	114
การให้ความช่วยเหลือด้านการแพทย์ในภาวะภัยพิบัติ	124
การให้ความช่วยเหลือด้านน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย ในเหตุการณ์สาธารณภัยสำหรับพยาบาลสภาภคชาติไทย	131
การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว	148
การช่วยเหลือด้านจิตสังคมในภาวะภัยพิบัติ	159
ระบบโลจิสติกส์ในงานสาธารณภัย	168
การเขียนแผนปฏิบัติการเพื่อตอบสนองภัยพิบัติ	177
การเตรียมชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ	187
การฟื้นฟูบูรณะหลังเกิดภัยพิบัติ	198
หลักการกาชาด	209
คณะผู้จัดทำ	210

กลุ่มองค์กรกาชาดและบทธาหน้าที

คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ

International Committee of the Red Cross (ICRC)

มีหน้าที่ให้ความคุ้มครอง และ การช่วยเหลือ แก่ผู้ที่เดือดร้อนจากภัยสงคราม รวมทั้งดูแล กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ให้ความช่วยเหลือส่งเชลยกลับมาตุภูมิ แลกเปลี่ยนตัวเชลยสงคราม เยี่ยมผู้ต้องขัง จัดหมายกาชาด ช่วยเหลือด้านการแพทย์ น้ำดื่ม น้ำใช้ ที่อยู่อาศัย และเผยแพร่กฎหมายมนุษยธรรม

International Federation

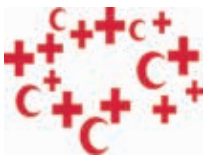
of Red Cross and Red Crescent Societies

www.ifrc.org Saving lives, changing minds.

สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ

มีหน้าที่

- ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัยพิบัติและผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติตามธรรมชาติ
- ชี้แนะและประสานงานในระดับระหว่างประเทศ
- ให้ความช่วยเหลือต่อผู้โยกย้ายถิ่นฐาน
- เสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของสภากาชาดประจำชาติต่าง ๆ

สภากาชาดประจำชาติ/สภาเสี้ยววงเดือนแดงประจำชาติ

National Societies (NS)

มีหน้าที่

- เป็นที่พึ่งของประชาชนโดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้ตกทุกข์ได้ยากและผู้ประสบภัยให้รอดชีวิต และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
- อยู่ภายใต้กฎหมายหรือพระราชกฤษฎีกา
- มีเครือข่ายโยงใยทั่วโลกถึง 190 ประเทศ
- มีเครือข่ายอาสาสมัครท้องถิ่นเป็นล้าน ๆ คน ที่เป็นหนึ่งเดียวและมีความรู้และเชื่อถือได้
- ทำงานบนหลักการพื้นฐาน 7 ประการ

อักษรย่อ

BENCOM	Beneficiary's Communication การสื่อสารกับผู้รับประโยชน์
CA	Centre Administrator กองอำนวยการกลางศูนย์พักพิงชั่วคราว
CBDRR	Community Based Disaster Risk Reduction การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
CC	Centre Coordinator ฝ่ายประสานงานศูนย์พักพิงชั่วคราว
CM	Centre Manager ผู้จัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว
DM	Disaster Management การจัดการภัยพิบัติ
DRR	Disaster Risk Reduction การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
DDPM	Department of Disaster Prevention and Mitigation กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
DMIS	Disaster Management Information System ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการภัยพิบัติ
DREF	Disaster Relief Emergency Fund กองทุนฉุกเฉินเพื่อบรรเทาภัยพิบัติ
EA	Emergency Appeal เงินทุนช่วยเหลือยามฉุกเฉิน
ERUs	Emergency Response Unit หน่วยตอบสนองภัยพิบัติ (เฉพาะด้านเช่น โรงพยาบาลสนาม Field Hospital)
FACT	Field Assessment and Coordination Team ทีมประสานงานภาคสนาม
HVCA	Hazard, Vulnerability and Capacity Assessment การประเมินภัย การประเมินความเปราะบาง และการประเมินความสามารถ
USAID	United States Agency for International Development องค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา
VCA	Vulnerability and Capacity Assessment การประเมินความเปราะบางและการประเมินความสามารถ
ICRC	International Committee of the Red Cross คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ

IFRC	International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ
NDRT	National Disaster Response Team ทีมตอบสนองภัยพิบัติระดับชาติ (หน่วยเคลื่อนที่เร็ว สภากาชาดไทย)
NDMC	National Disaster Management Committee คณะกรรมการจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ
NDMP	National Disaster Management Plan แผนจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ
NDMA	National Disaster Management Authority หน่วยงานจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ
NDMO	National Disaster Management Organization หน่วยงานจัดการภัยพิบัติแห่งชาติ
NS	National Society สภากาชาดแต่ละประเทศ
PSS	Psychosocial Support การช่วยเหลือด้านจิตสังคม
OFDA	Office of U.S. Foreign Disaster Assistance สำนักงานความช่วยเหลือเหตุภัยพิบัติในต่างประเทศ ขององค์กรเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศแห่งสหรัฐอเมริกา
PNS	Partner National Society พันธมิตรองค์กรกาชาด
RDRT	Regional Disaster Response Team ทีมประเมินสถานการณ์ฉุกเฉินระดับภูมิภาค
RFL	Restoring Family Links การสานสัมพันธ์ครอบครัว
SEA	Southeast Asia เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
SAF	Safer Access Framework กรอบการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยในการเข้าพื้นที่เสี่ยง
WASH	Water and Sanitation and Hygiene Promotion น้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย

คำจำกัดความด้านภัยพิบัติและวงจรการจัดการภัยพิบัติ

Definition and Disaster Management Cycle

สุกัญญา ทรัพย์อุดมมั่งมี
หัวหน้างานบรรเทาทุกข์ผู้ประสานภัย
สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

ภัย (Hazard)	เหตุการณ์ที่เกิดจากภัยธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ ที่อาจนำมาซึ่งความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
ภัยพิบัติ (Disaster)	การหยุดชะงักอย่างรุนแรงของการปฏิบัติหน้าที่ของชุมชนหรือสังคมอันเป็นผลมาจากการเกิดภัยทางธรรมชาติหรือเกิดจากมนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวางเกินกว่าความสามารถของชุมชนหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบดังกล่าวจะรับมือได้โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่
ชุมชน (Community)	<ol style="list-style-type: none">1. กลุ่มคนในพื้นที่เดียวกัน เช่น หมู่บ้าน ขอบเขตพื้นที่ หรืออำเภอ2. เครือข่ายผู้คนที่จัดตั้งขึ้นเองอันมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความสนใจร่วมกัน โดยการแบ่งปันความคิด ข้อมูล และทรัพยากรอื่นๆ3. (การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ) ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งอาจประสบภัยแบบเดียวกันเนื่องมาจากทำเลที่ตั้ง อาจเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ในการรับมือกับภัยและภัยพิบัติร่วมกัน แต่อาจมีมุมมองต่อความเสี่ยงและมีสถานะการเปิดรับต่อความเสี่ยงที่ต่างกัน กลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินมาตรการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk)	โอกาสหรือความเป็นไปได้ (likelihood) ในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเกิดภัยพิบัติ โดยผลกระทบสามารถเกิดขึ้นกับชีวิต ทรัพย์สิน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในระดับบุคคล ชุมชน สังคม หรือประเทศ

การบริหารจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management)	การใช้กลไก กระบวนการ และองค์ประกอบในการดำเนินงาน เพื่อจุดมุ่งหมายในประสิทธิผลและประสิทธิภาพของปฏิบัติการด้านภัยพิบัติ อาทิ การป้องกัน การลดผลกระทบ การเตรียมพร้อม การเผชิญเหตุ การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ ตลอดจนการบูรณะซ่อมแซมและพัฒนา
ความล่อแหลม หรือ สภาวะการเปิดรับต่อ ความเสี่ยง (Exposure)	การที่ผู้คน อาคารบ้านเรือน ทรัพย์สิน ระบบ หรือองค์ประกอบใด ๆ มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัย และอาจได้รับความเสียหาย
ความเปราะบาง (Vulnerability)	สภาวะการณ์ ความชำนาญ หรือทรัพยากรต่าง ๆ ที่อยู่ในความครอบครองของประชาชน ชุมชนหรือสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งมีคุณลักษณะเชิงบวก สามารถพัฒนาเคลื่อนย้ายและเข้าถึง เพื่อนำมาใช้เพิ่มขีดความสามารถของสังคม และชุมชนในการบริหารจัดการ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติช่วยให้คาดการณ์ภัยที่จะเกิดขึ้นและรับมือกับความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้มากขึ้น
การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment)	กระบวนการกำหนดลักษณะ ขนาด หรือขอบเขตของความเสี่ยงโดยการวิเคราะห์ภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งประเมินสภาวะการเปิดรับต่อความเสี่ยง ความเปราะบาง ศักยภาพ ในการรับมือของชุมชนที่อาจเป็นอันตราย และคาดการณ์ผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน การดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อม เป็นการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นในการเกิดผลกระทบจากภัยในพื้นที่หนึ่ง ๆ มีประโยชน์ในการวางแผนเพื่อจัดการความเสี่ยงอย่างมีระบบ
การลดความเสี่ยง จากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction: DRR)	แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบทางลบจากภัยพิบัติ ผ่านความพยายามอย่างเป็นระบบที่จะวิเคราะห์ และบริหารจัดการปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของภัยพิบัติ เพื่อดำเนินนโยบาย มาตรการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ในการลดความล่อแหลม ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบาง และเพิ่มศักยภาพในการจัดการปัญหา มีเป้าหมายในการลดความเสี่ยงที่มีอยู่ในชุมชนและสังคมในปัจจุบันและป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

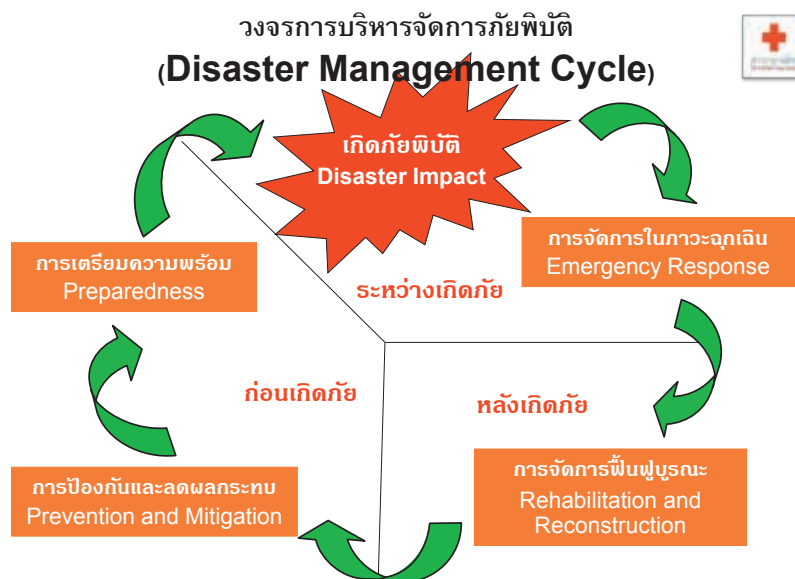
การป้องกัน (Prevention)	มาตรการ หรือแนวทางต่าง ๆ เพื่อช่วยขจัดผลกระทบเชิงลบจากเหตุการณ์ภัยพิบัติที่อาจเกิดกับบุคคลหรือทรัพย์สินให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง ครอบคลุมมาตรการเชิงโครงสร้างและมาตรการที่ไม่ใช่เชิงโครงสร้าง
การลดผลกระทบ/ การบรรเทาผลกระทบ (Mitigation)	ปฏิบัติการลดผลกระทบทางลบโดยตรงของภัยที่เป็นอันตรายต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเนื่องจากผลกระทบทางลบของภัยโดยมากไม่สามารถขจัดให้หมดไปอย่างสิ้นเชิงแต่ขนาดและความรุนแรงของความเสียหายสามารถลดทอนได้จากการดำเนินนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ
การเตรียมพร้อม (Preparedness)	ความพยายามในการเตรียมรับมือกับภัยพิบัติ มุ่งเน้นกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้คนมีความสามารถในการคาดการณ์ เผชิญเหตุ และจัดการกับผลกระทบจากภัยพิบัติอย่างเป็นระบบ หากมีการเตรียมความพร้อมได้ดีจะทำให้สามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมทั้งในช่วงก่อนระหว่าง และหลังการเกิดภัยพิบัติและเพิ่มโอกาสในการรักษาชีวิตให้ปลอดภัยจากเหตุการณ์ภัยพิบัติได้มากขึ้น
การประเมินความเสียหาย และความต้องการ (Damage and Needs Assessment: DaNA)	การประเมินผลกระทบจากภัยพิบัติเพื่อวิเคราะห์ความสามารถของ ผู้ประสบภัย ในการเผชิญสถานการณ์ฉุกเฉินด้วยตนเอง รวมทั้งความต้องการความช่วยเหลือ เพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก เช่น ความช่วยเหลือในด้านอาหาร น้ำดื่ม การรักษาพยาบาล สุขอนามัย การกำจัด สิ่งปฏิกูล สุขภาวะ ที่พักพิง อุปกรณ์ยังชีพ
การอพยพ (Evacuation)	การเคลื่อนย้ายผู้คนหรือสัตว์เลี้ยงให้ออกไปจากสิ่งคุกคามหรือสถานที่ประสพภัยอย่างรวดเร็วและทันท่วงที
เพศสภาพ (Gender)	ความแตกต่างของชายหญิงทางสังคมเกิดจากทัศนคติความคาดหวังของสังคมให้หญิงชายมีบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ตามที่สังคมคาดหวังให้หญิงและชายเป็น

<p>ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน (Emergency Operation Centre : EOC)</p>	<p>สถานที่ที่มีเครื่องมืออุปกรณ์พร้อม เป็นศูนย์กลางเพื่ออำนวยความสะดวกและประสานการปฏิบัติหน้าที่ในห้วงเวลาของการเผชิญเหตุการณ์ภัยพิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์สั่งการให้แนวนโยบายปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกด้านการประสานงานสำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การเผชิญเหตุการณ์ฉุกเฉินมีประสิทธิภาพ</p>
<p>ระบบการสื่อสารใน เหตุการณ์ฉุกเฉิน (Emergency Communication System)</p>	<p>ระบบใด ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนการสื่อสารแบบทางเดียวและสองทาง เพื่อส่งข้อความในภาวะฉุกเฉินระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ออกแบบเพื่อให้สามารถเชื่อมต่อการสื่อสารระหว่างเทคโนโลยีที่มีรูปแบบแตกต่างกันได้ ทำให้เกิดระบบการสื่อสารแบบรวมศูนย์ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสารในภาวะฉุกเฉินให้มากที่สุด</p>
<p>ระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์, จีไอเอส (Geographic Information System : GIS)</p>	<p>ระบบข้อมูลข่าวสารที่เชื่อมโยงกับค่าพิกัดภูมิศาสตร์และรายละเอียดของวัตถุบน พื้นโลกโดยใช้คอมพิวเตอร์ที่ประกอบด้วยฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์เพื่อการนำเข้า จัดเก็บ ปรับแก้ แปลง วิเคราะห์ข้อมูล และแสดงผลพิกัดในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนที่ ภาพ 3 มิติ สถิติตารางข้อมูล เพื่อช่วยในการวางแผนและตัดสินใจของผู้ใช้ให้มีความถูกต้องแม่นยำ</p>
<p>ระบบแจ้งเตือนภัย (Early Warning System)</p>	<p>ระบบที่มีศักยภาพในการประมวลผลข้อมูลและแจ้งเตือนตามช่วงระยะเวลา เพื่อให้บุคคล ชุมชน และหน่วยงานที่เสี่ยงต่อภัยมีเวลาเพียงพอในการเตรียมการและรับมือได้อย่างเหมาะสม เพื่อลดโอกาสการเกิดอันตรายและความสูญเสีย</p>
<p>จิตสังคม (Psychosocial)</p>	<p>ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางจิตใจและสังคมที่ผันแปรอย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อพัฒนาการของมนุษย์</p>

แนวคิดในการจัดการภัยพิบัติ

การจัดการภัยพิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่การเตรียมพร้อมก่อนเกิดเหตุ การรับมือในภาวะฉุกเฉิน การบรรเทาทุกข์ ช่วยชีวิตและการฟื้นฟูบูรณะหลังเกิดเหตุการณ์ ในอดีตการจัดการภัยพิบัติมักเน้นเรื่องการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เป็นหลัก แต่แนวโน้มของการจัดการภัยพิบัติสมัยใหม่ มีลักษณะของการเตรียมการเชิงรุกมากขึ้น โดยมีปัจจัยเกี่ยวข้อง 3 ประการคือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ขยายตัวเป็นวงกว้างมากขึ้นและรุนแรงมากขึ้น ผู้รับความเสียหายมีจำนวนมากขึ้น และปัญหาที่เป็นผลจากภัยพิบัติต้องการการดูแลในระยะยาวมากขึ้น โดยดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อหลีกเลี่ยงการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นจากภัยพิบัติ รวมทั้งมาตรการที่ครอบคลุมการแก้ไขปัญหาทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งเป็นการวางแผนเพื่อเผชิญหน้ากับสถานการณ์ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ระหว่างเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุที่ต่อเนื่องจนครบกระบวนการเรียกว่า “ วงจรการจัดการสาธารณภัย (Disaster Management Cycle) ”

การจัดการภัยพิบัติหรือสาธารณภัย โดยทั่วไปหมายถึงการจัดการในองค์กรโดยเฉพาะในด้านทรัพยากร เพื่อตอบสนองในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมในระยะต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะได้แก่ การเตรียมพร้อมในระยะก่อนเกิดภัย การตอบสนองในระยะเกิดภัย และการฟื้นฟูบูรณะในระยะหลังเกิดภัย เพื่อช่วยให้ประชาชนได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้อยที่สุด ซึ่งในแต่ละระยะของการเกิดภัยจะมีกิจกรรมที่แตกต่างกันออกไป

ในระยะก่อนเกิดภัยกิจกรรมที่สำคัญคือ

1. การป้องกันภัย (Disaster Prevention) และการลดผลกระทบ (Mitigation) แบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ มาตรการป้องกันและลดผลกระทบโดยใช้สิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ การสร้างเขื่อน/ทำนบ คันกันน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม การควบคุมไฟฟ้า การออกกฎหมายห้ามใช้ที่ดินในพื้นที่เสี่ยงภัย และการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยของสิ่งก่อสร้าง เป็นต้น สำหรับมาตรการป้องกันและบรรเทาภัยโดยไม่ใช้สิ่งปลูกสร้าง ได้แก่ กิจกรรมให้ความรู้ หรือกิจกรรมปลูกจิตสำนึก ในหลายประเทศจึงใช้มาตรการทั้ง 2 ด้านควบคู่กัน เช่น มาตรการการปรับปรุงระบบแจ้งเตือนภัย การวางแผนควบคุมการใช้ที่ดิน เพื่อ

การผลักดันในเชิงนโยบาย โดยทำควบคู่ไปกับการสร้างความตระหนักรู้ของสาธารณชน ผ่านการให้การศึกษาศึกษาและฝึกอบรม

2. การเตรียมพร้อม (Preparedness) คือ การเตรียมการล่วงหน้าเพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับรัฐบาล องค์กรปฏิบัติ ชุมชน และบุคคล ในการเผชิญกับภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การเตรียมพร้อมเป็นบทบาทหน้าที่ของหน่วยปฏิบัติจำนวนมากที่ต้องประสานงานกันมามาตรการที่สำคัญประกอบด้วย

- การจัดทำแผนรองรับภาวะฉุกเฉิน
- การเตรียมแผนอพยพประชาชน
- การวางระบบแจ้งเตือนและระบบการสื่อสารในภาวะฉุกเฉิน
- การเตรียมระบบการรับบริจาค
- การอบรมให้ความรู้แก่อาสาสมัคร และสาธารณชนด้วย เพื่อให้มีการเตรียมพร้อมทั้งในระดับบุคคลและครัวเรือน
- การประชุมประสานงานและความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Collaboration and Coordination Meeting)
- การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชน (Private Sector) เช่นสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ มีการประสานงานและลงนามข้อตกลงเบื้องต้น(MOU) ในการบริจาคน้ำดื่ม น้ำทิพย์ เมื่อมีผู้ประสบภัยร้องขอชุดธารน้ำใจฯ โดยบริจาคปีละ 2,000,000.00 บาท
- การเตรียมความพร้อมสิ่งของบรรเทาทุกข์คงคลัง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ยานพาหนะให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา
- การฝึกซ้อมตอบสนองภัยพิบัติตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของหน่วยงาน ซึ่งมีทั้งการฝึกซ้อมแบบซ้อมแผนแบบบนโต๊ะ หรือเป็นการซ้อมแผนแบบภาคสนาม (Field Exercise)
- กิจกรรมสนับสนุนอื่นๆ

ในระยะเกิดภัยกิจกรรมที่สำคัญคือ

1. การบรรเทาทุกข์ ในด้านต่างๆ ได้แก่
 - ด้านการแพทย์และสาธารณสุข
 - ด้านเครื่องอุปโภค-บริโภค
 - ด้านที่อยู่อาศัย
 - ด้านน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย
 - กิจกรรมสนับสนุนอื่นๆ
2. การจัดการข้อมูลข่าวสารในภาวะภัยพิบัติ
3. การจัดสวัสดิการเจ้าหน้าที่ เพราะในบางครั้งเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยก็ได้รับผลกระทบและเป็นผู้ประสบภัยเหมือนกัน รวมถึงการจัดสวัสดิการสำหรับอาสาสมัคร
4. การรณรงค์รับบริจาค

ในระยะหลังเกิดภัยกิจกรรมที่สำคัญคือ

การฟื้นฟูบูรณะ (Recovery) เป็นขั้นตอนที่ดำเนินการเมื่อภัยพิบัติผ่านพ้นไปแล้ว เพื่อให้ประชาชนและชุมชนที่ได้รับผลกระทบกลับคืนสู่สภาพที่ดีขึ้น รวมถึงการเตรียมชุมชนให้พร้อมรับภัยพิบัติให้ดีขึ้นกว่าเดิม มาตรการหรือกิจกรรมที่สำคัญประกอบด้วย

1. การซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานส่วนรวมของชุมชน ได้แก่โรงเรียน วัด ศาสนสถาน เป็นต้น
2. การซ่อมแซม การก่อสร้างที่อยู่อาศัย
3. การให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่ประสบภัย เช่นการให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ โดยมอบเครื่องมือในการประกอบอาชีพ เป็นต้น
4. โครงการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ในปัจจุบันการกล่าวถึงการบริหารจัดการภัยพิบัติ จะมีกิจกรรมหนึ่งที่สามารถทำได้ในทุกระยะของการเกิดภัย ได้แก่การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ สำหรับกิจกรรมการลดความเสี่ยงนั้น ยกตัวอย่างเช่น

- การบูรณาการระบบฐานข้อมูล เครื่องมือ อุปกรณ์ บุคลากร อาสาสมัคร สิ่งของสำรองจ่ายในคลัง
- บูรณาการและพัฒนาระบบการเตือนภัย ระบบชัดเจน ทันสมัย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสื่อสารมวลชน
- การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร ฝึกอบรมบุคลากร อาสาสมัคร จัดชุดปฏิบัติงาน ฝึกซ้อมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- การลดความเสี่ยงโดยมาตรการโครงสร้าง การขุดลอก ระบบป้องกันเช่นคันกันน้ำชั่วคราว หรือการสร้างทางระบายน้ำเพิ่ม
- เครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะ มีการบำรุงรักษาพร้อมใช้ตลอดเวลา
- การจัดทำแผน แผน BCP แผนปฏิบัติการ แผนเผชิญเหตุ แผนงานโครงการ เชิงป้องกันทั้งระยะสั้น กลางและ ยาว
- การเพิ่มศักยภาพด้านการบริหารจัดการ มีระบบประเมินความเสี่ยง มีการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ แผนที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงระบบการสื่อสาร การทำ Public Private Partnership
- การวางผังเมือง ออกระเบียบกฎหมาย บังคับใช้อย่างจริงจัง
- การให้องค์ความรู้ภาคประชาชน การฝึกอบรมสร้างชุมชนเข้มแข็ง

เอกสารอ้างอิง

1. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. หนังสือคำศัพท์ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ.
กรุงเทพฯ : กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ
พ.ศ.2558; กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.; 2558
3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การจัดการภัยพิบัติ ฟื้นฟูบูรณะ
หลังการเกิดภัย : กรณีศึกษาประเทศไทยและต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : สคช. กรุงเทพฯ ; 2554.

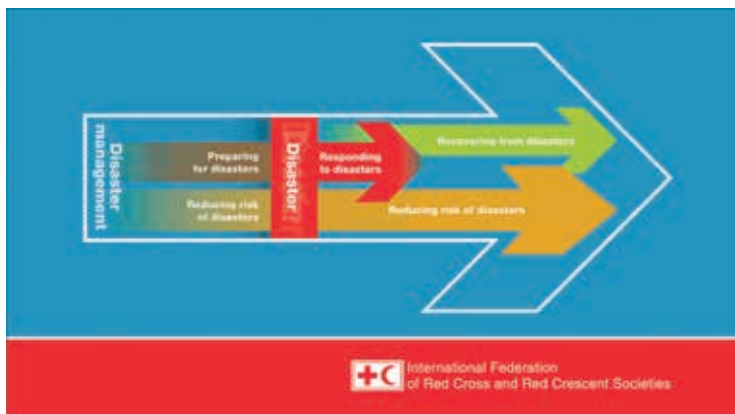
การจัดการภัยพิบัติ หลักการประสานงานและการปฏิบัติงาน Disaster Management, Coordination and Operation

รวิ ศุภานิมิตติเวชกุล

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

การจัดการภัยพิบัติ คือ การจัดองค์กร/หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการทรัพยากร และ ความรับผิดชอบด้านมนุษยธรรมทั้งหมดในกรณีฉุกเฉิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเตรียมความพร้อม การตอบโต้และการฟื้นฟู เพื่อลดผลกระทบจากภัยพิบัติ (1)

ภาพที่ 1 การจัดการภัยพิบัติ

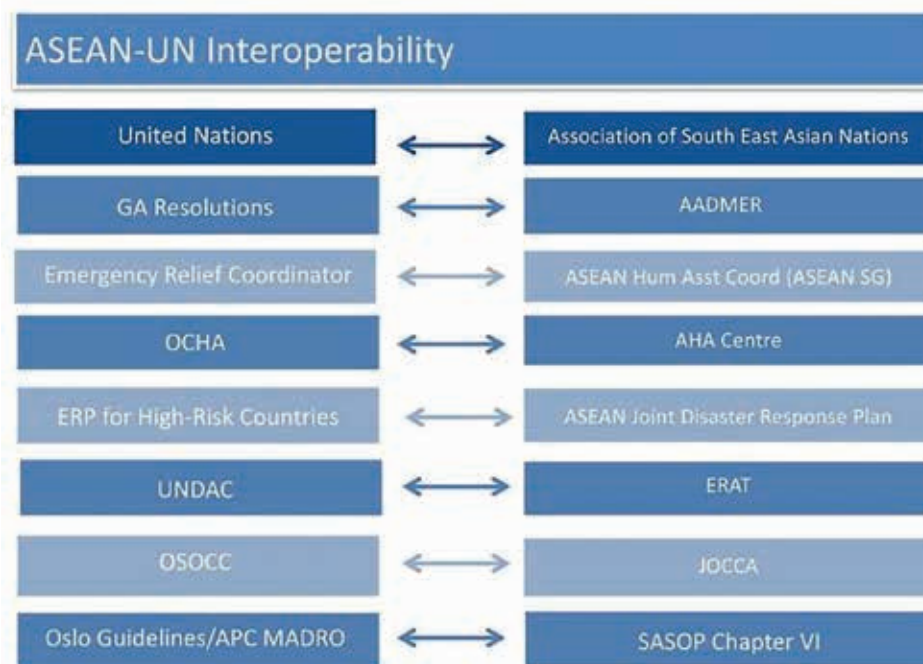

ภาพที่ 2 การประสานงานแบบกลุ่ม

จากภาพที่ 1 เห็นได้ว่าการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Reduce Risk) จะต้องมีการดำเนินการตลอดทุกระยะของการจัดการภัยพิบัติ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ การเตรียมความพร้อม (Preparedness) และเมื่อเกิดภัยพิบัติ ก็ต้องมีการตอบโต้ภัยพิบัติ (Response) และการฟื้นฟูภายหลังการเกิดภัย (Recovery)

จากภาพที่ 2 ในกรณีเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่มาก เกินกว่าศักยภาพของภูมิภาคนั้น ๆ จะรับมือได้ เช่น อาเซียน 10 ประเทศ ก็จะเป็นการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในการประสานงานแบบกลุ่ม (Cluster Coordination) ของสำนักงานเพื่อการประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – OCHA)(2) โดยแบ่งการให้ความช่วยเหลือเป็นรายด้าน ได้แก่ การสนับสนุนขนส่ง (Logistics) โภชนาการ (Nutrition) พื้นที่พักพิงฉุกเฉิน (Emergency Shelter) การประสานงานและการจัดการที่พัก (Camp management & Coordination) สุขภาพ (Health) การป้องกัน (Protection) ความมั่นคงด้านอาหาร (Food security) การสื่อสารภาวะฉุกเฉิน (Emergency Telecommunication) การฟื้นฟูเบื้องต้น (Early recovery) การศึกษา (Education) สุขาภิบาล น้ำและสุขอนามัย (Sanitation Water & Hygiene)

ด้วยกระบวนการของความเชื่อมโยงในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในระดับนานาชาติ สามารถเชื่อมโยงสู่การให้ความช่วยเหลือในระดับภูมิภาค กล่าวคือ การให้ความช่วยเหลือในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) 10 ประเทศ ซึ่งมีแนวนโยบาย หน่วยงานปฏิบัติ แผนการปฏิบัติ ชื่อเรียกที่แตกต่างกัน สามารถแสดงความเชื่อมโยงได้ดังภาพที่ 3

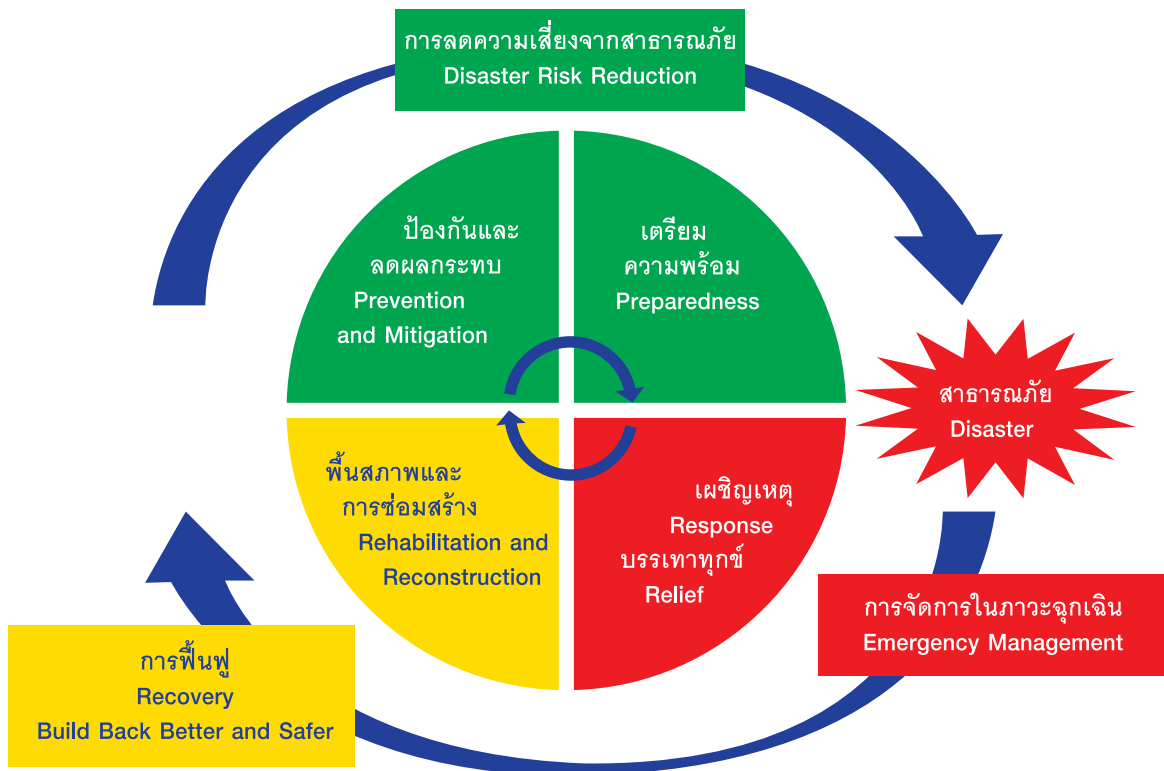

ภาพที่ 3 ASEAN-UN Interoperability

จากความเชื่อมโยงของการประสานงาน เห็นได้ว่า ระบบขององค์การสหประชาชาติ OCHA เป็นหน่วยหลักในการประสานการให้ความช่วยเหลือ และอาเซียน มี AHA Centre เป็นหน่วยหลัก โดยมีทีมประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติและประสานงานขององค์การสหประชาชาติ ได้แก่ UNDAC (United Nations Disaster Assessment and Coordination) และ ERAT (Emergency Response and Assessment Team) โดยมีศูนย์ประสานการปฏิบัติงานในพื้นที่ คือ OSOCC (On-Site Operations Coordination Centre) และ JOCCA (Joint Operation and Coordinating Centre of ASEAN)

การจัดการภัยพิบัติในประเทศไทยในปัจจุบัน อาศัยพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 โดยมีแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 เป็นเครื่องมือในการจัดการภัยพิบัติและให้ความสำคัญกับ “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management : DRM)” (3) ประกอบด้วย

- การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction : DRR) ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การลดผลกระทบ (Mitigation) และการเตรียมความพร้อม (Preparedness) ควบคู่กัน
- การจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) ได้แก่ การเผชิญเหตุ (Response) และการบรรเทาทุกข์ (Relief) รวมถึง
- การฟื้นฟู (Recovery) ได้แก่ การฟื้นฟูสภาพและการซ่อมสร้าง (Rehabilitation and Reconstruction) การสร้างให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer)

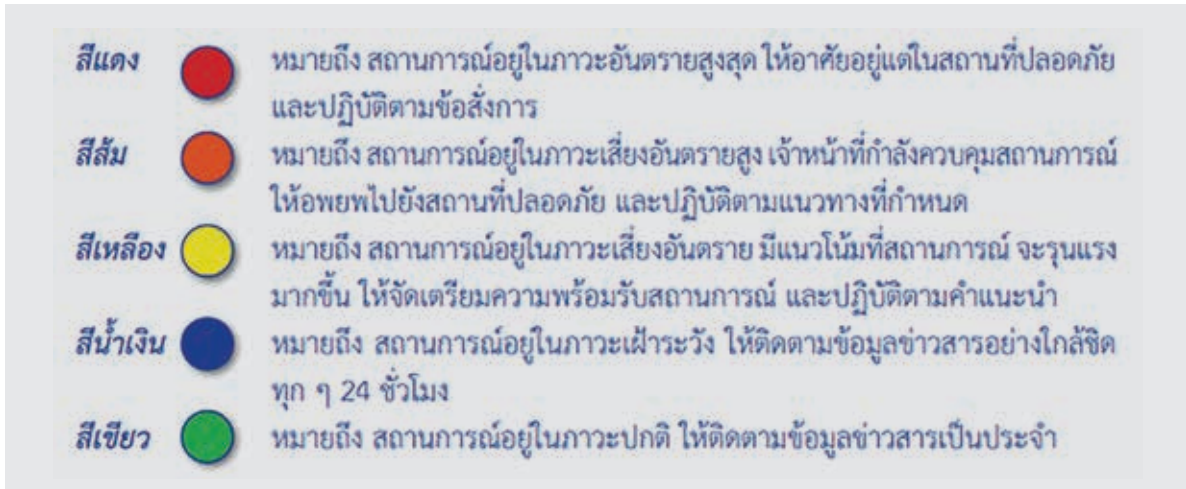
ภาพที่ 4 วงจรการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ซึ่งได้กำหนดระดับการจัดการพิบัติเป็น 4 ระดับ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับพื้นที่ ประชากร ความซับซ้อน หรือความสามารถในการจัดการภัยพิบัติ ตลอดจนศักยภาพด้านทรัพยากร ที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย ให้อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าควบคุมสถานการณ์เป็นหลัก ดังนี้

ระดับ	การจัดการ	ผู้มีอำนาจตามกฎหมาย
1	ภัยพิบัติขนาดเล็ก	ผู้อำนวยการอำเภอ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และ/หรือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุมและสั่งการ
2	ภัยพิบัติขนาดกลาง	ผู้อำนวยการจังหวัด หรือผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
3	ภัยพิบัติขนาดใหญ่	ผู้บัญชาการป้องกันและบรรเทาภัยแห่งชาติ ควบคุม สั่งการและบัญชาการ
4	ภัยพิบัติร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมาย ควบคุม สั่งการและบัญชาการ

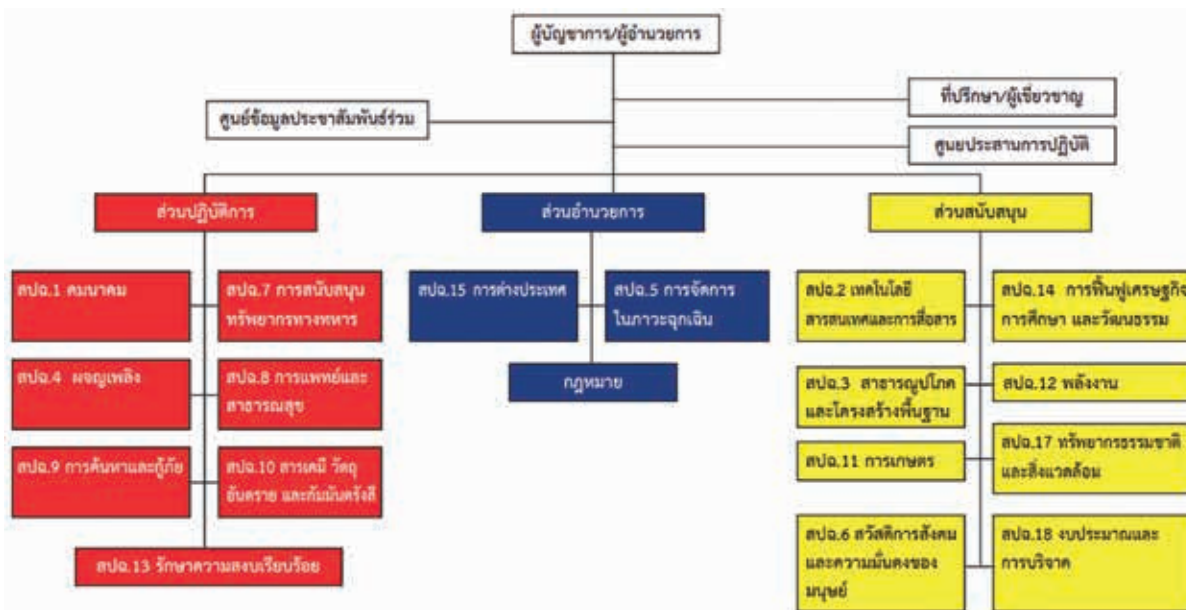
ภาพที่ 5 ระดับการจัดการภัยพิบัติ

นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดระดับของระบบการเตือนภัย มีความหมายของสีในการเตือนภัย ดังนี้

ภาพที่ 6 ระดับของระบบการเตือนภัย

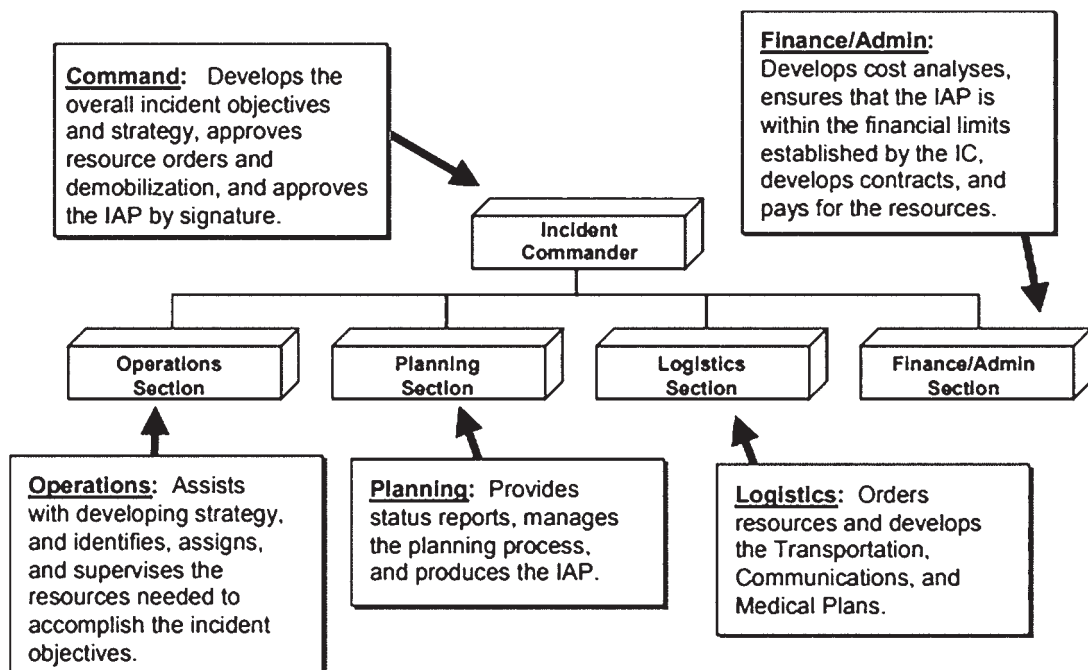
การจัดการในภาวะฉุกเฉิน กองบัญชาการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ จะสถาปนากิจการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปฉ.) (Emergency Support Function – ESF) เพียงส่วนงานใด ส่วนงานหนึ่งหรือหลายส่วนงานเข้าร่วมสนับสนุนการจัดการสาธารณภัย ตามภาพที่ 7 ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อประสานงานระหว่างส่วนราชการและหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบภารกิจด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่น ภารกิจด้านการคมนาคม ที่มีหลายส่วนราชการมีลักษณะงานเหมือนหรือใกล้เคียงกันมาร่วมกันประสานการปฏิบัติ อันจะเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือ และสนับสนุนการปฏิบัติงานของกองอำนาจการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแต่ละระดับที่เกิดสาธารณภัยโดย ในแต่ละส่วนงานมีหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุน แบ่งออกเป็น 18 ส่วนงาน

ภาพที่ 7 การสนับสนุนการปฏิบัติงานฉุกเฉิน (สปฉ.)

จากภาพที่ 7 จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่มีหน่วยงานอื่น ๆ นอกเหนือจากโครงสร้างปกติแล้ว การประสานการปฏิบัติอื่น ๆ จะอยู่ในความรับผิดชอบของ ศูนย์ประสานการปฏิบัติ ซึ่งมีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ด้านกฎหมาย ธุรกิจและกำลังพล ทั้งนี้ ในกรณีการจัดการสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ 4) ให้ประสานงานด้านกิจการต่างประเทศ โดยให้กระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักร่วมกันจัดทำ ขอบเขต แผนงาน ภารกิจ และโครงสร้างภายในของศูนย์ฯ ทั้งนี้ ให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี และหน่วยงานที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องในสำนักนายกรัฐมนตรีเข้าร่วมปฏิบัติงาน ในฐานะหน่วยงานหลักด้วย

การจัดการภัยพิบัติในปัจจุบัน ได้มีการนำเอาแนวคิดและมาตรฐานสากลมาใช้ในการจัดการต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น และยังรวมไปถึงการประสานงานในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ที่มีการนำหลักการปฏิบัติที่เป็นที่ยอมรับเป็นสากล เช่น ระบบบัญชาการเหตุการณ์ (Incident Command System – ICS) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการภัยพิบัติของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ได้มีการนำเอาแนวคิดมาใช้เป็นหลักในการจัดการ ซึ่งโดยพื้นฐานของระบบบัญชาการเหตุการณ์จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

ภาพที่ 8 โครงสร้างระบบบัญชาการ ⁽⁴⁾

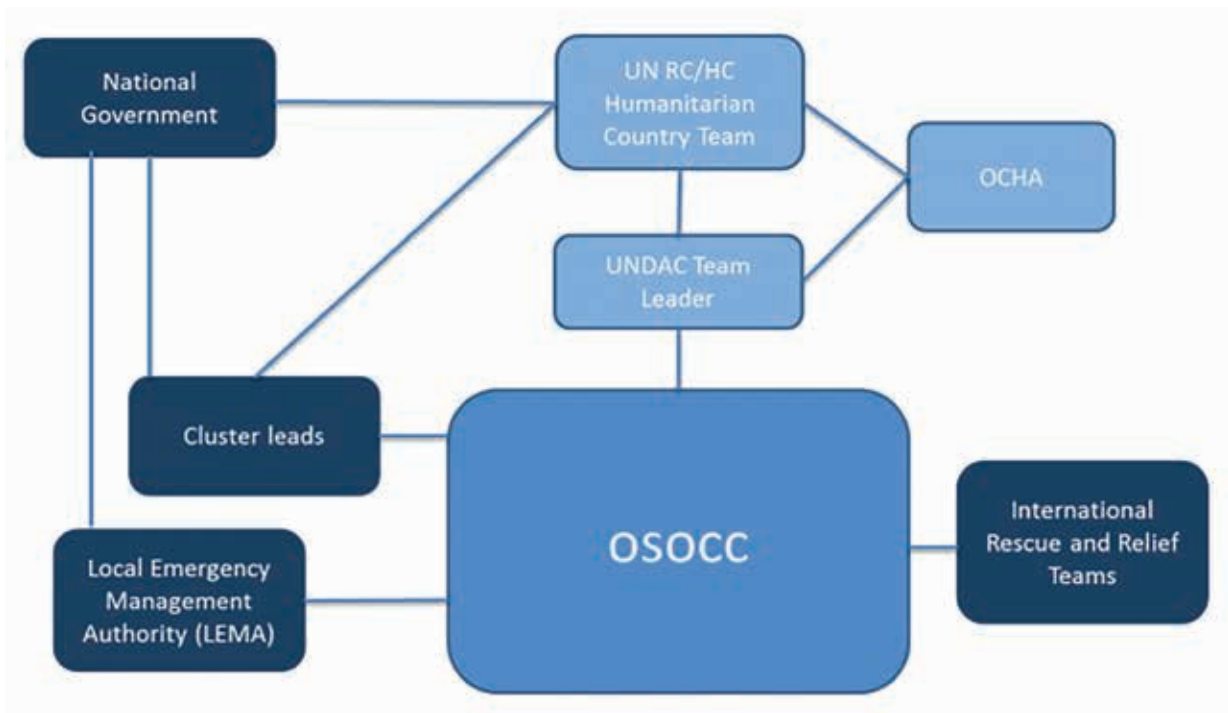
- ส่วนบัญชาการ (Command) มีหน้าที่ในการพัฒนา กำหนดวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ ทั้งหมดในการจัดการเหตุการณ์ รวมทั้งการรับรองการสั่งใช้ทรัพยากรและการถอนกำลัง และการรับรองแผนปฏิบัติการทั้งหมด

- ส่วนปฏิบัติการ (Operations Section) มีหน้าที่ในการสนับสนุนพัฒนากลยุทธ์ รวมทั้งการกำหนด การมอบหมายและให้คำแนะนำถึงทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

- ส่วนแผนงาน (Planning Section) มีหน้าที่จัดทำรายงานสรุปสถานการณ์ บริหารจัดการกระบวนการวางแผนทั้งหมด และการออกแผนปฏิบัติการ

- ส่วนโลจิสติกส์ (Logistics Section) มีหน้าที่ในการจัดหา สั่งใช้ทรัพยากรและพัฒนาระบบการขนส่ง การติดต่อสื่อสารและแผนสนับสนุนทางการแพทย์

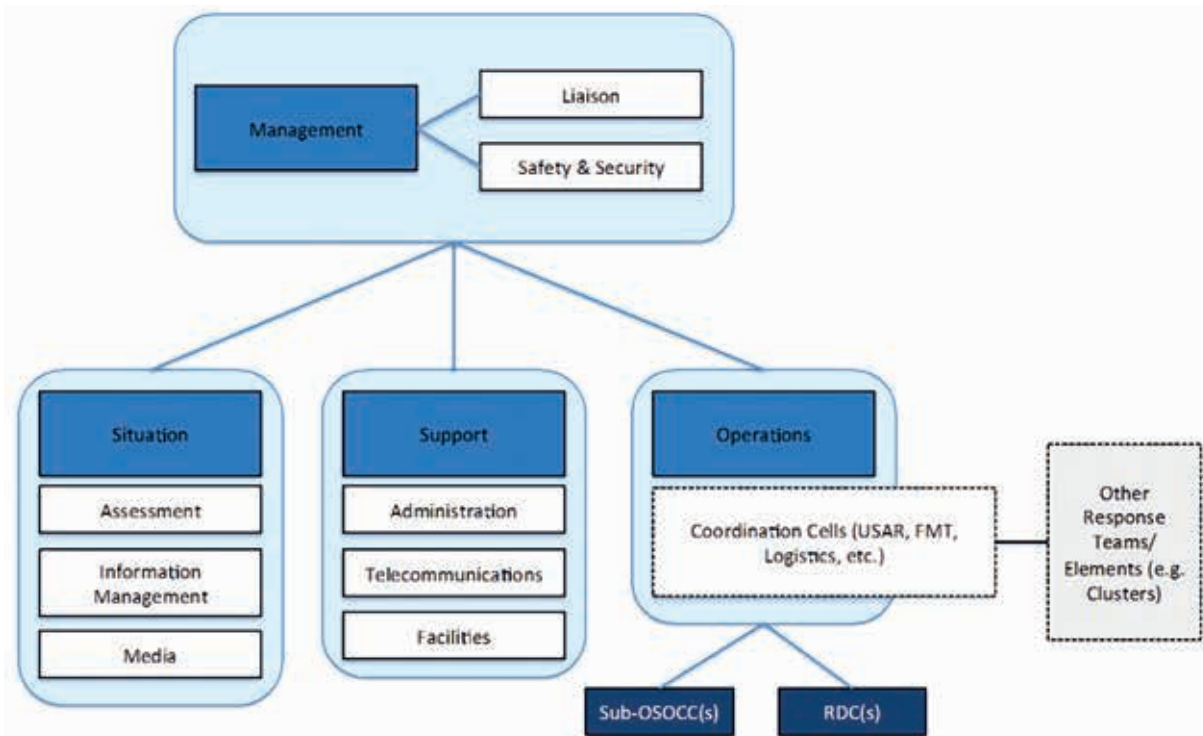
นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาระบบการให้ความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม การค้นหาและกู้ภัย ยังนำเอาหลักปฏิบัติขององค์การสหประชาชาติ อย่างเช่น การค้นหาและกู้ภัยในเมือง (Urban Search And Rescue – USAR) ของคณะที่ปรึกษาด้านการค้นหาและกู้ภัยระหว่างประเทศ (International Search And Rescue Advisory Group – INSARAG)(5) มาประยุกต์ใช้ในการจัดการภัยพิบัติในประเทศอีกด้วย ซึ่งเป็นการได้ต่อบริจาจากแผ่นดินไหวอาคารถล่มโดยเฉพาะ ส่งผลกระทบในวงกว้าง มีความซับซ้อนในเชิงเทคนิค การให้ความช่วยเหลือและข้อจำกัดด้านทรัพยากรบุคคล เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการค้นหาและกู้ภัย ทั้งในด้านการบริหารจัดการ และการให้ความช่วยเหลือ ทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะฟื้นฟู โดยมีศูนย์ประสานการปฏิบัติในพื้นที่ (On-Site Coordination Operation Centre – OSOCC) เป็นกลไกสำคัญในการประสานงานระหว่างประเทศที่ประสบภัยพิบัติ กับประเทศต่างๆ ที่ให้ความช่วยเหลือให้สามารถเชื่อมโยงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านข้อมูลความต้องการในการรับความช่วยเหลือ ข้อมูลที่จำเป็นของการให้ความช่วยเหลือ ข้อมูลสถานการณ์ต่างๆ ที่จำเป็นและเกี่ยวข้องในการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือ และข้อมูลในการติดต่อประสานงานทั้งหมด

ภาพที่ 9 ความเชื่อมโยงในการทำงานของ OSOCC(6)

โดยทั่วไปแล้ว OSOCC จะรายงานโดยตรงต่อหัวหน้าทีมประเมินสถานการณ์ภัยพิบัติ และประสานงานขององค์การสหประชาชาติ (UNDAC Team Leader) ซึ่งเป็นผู้ที่รับรองว่า OSOCC จะดำเนินการไปอย่างถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของผู้ประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ (Resident Coordinator / Humanitarian Coordinator (RC/HC)) และทีมให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของประเทศที่ประสบภัย (Humanitarian Country Team – HCT) ที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเพื่อการประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ (OCHA) (ยกเว้นในกรณีที่ UNDAC ไม่ได้ออกปฏิบัติงาน OSOCC จะรายงานโดยตรงต่อ UN RC/HC)

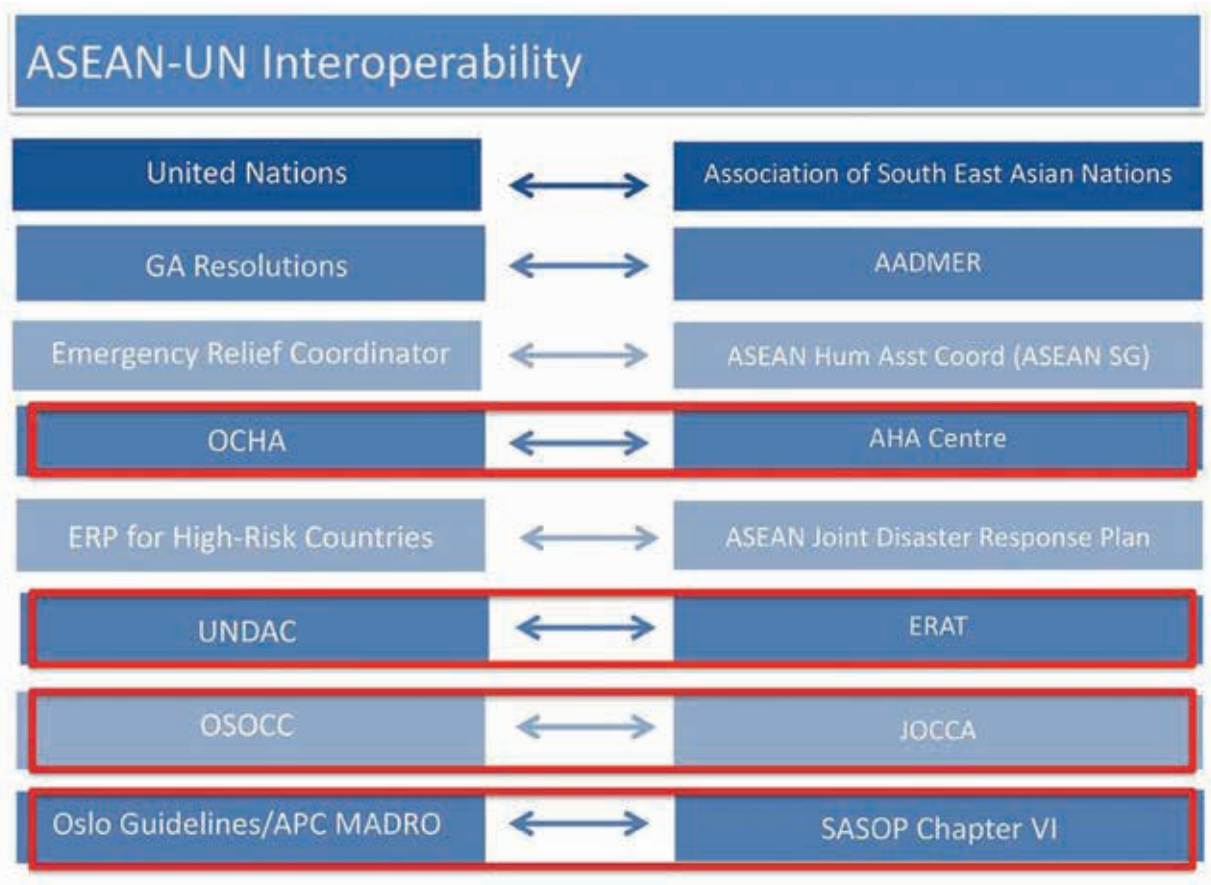
OSOCC จะทำงานเพื่อสนับสนุนรัฐบาลประเทศที่ประสบภัยในการประสานงานระหว่างองค์กรให้ความช่วยเหลือของประเทศต่าง ๆ กับหน่วยงานด้านการจัดการสาธารณภัยของประเทศที่ประสบภัยพิบัติ (Local Emergency Management Agency – LEMA) ซึ่งรับผิดชอบในการควบคุมสั่งการปฏิบัติการทั้งหมด และ OSOCC จะจัดตั้งขึ้นเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ที่จำเป็นต้องมีการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในระบบขององค์การสหประชาชาติ (United Nations – UN) และ OSOCC จะเป็นศูนย์กลางในการประสานความช่วยเหลือจากประเทศต่าง ๆ ที่เสนอให้ความช่วยเหลือ และประเทศที่ประสบภัยพิบัติ

ภาพที่ 10 โครงสร้างศูนย์ประสานการปฏิบัติในพื้นที่ (OSOCC)

โครงสร้างของ OSOCC ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่

- ส่วนบริหารจัดการ (Management) ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ประสานงาน (Liaison) และเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงและความปลอดภัย (Safety & Security)
- ส่วนสถานการณ์ (Situation) ทำหน้าที่ในการติดตามข้อมูลสถานการณ์ การประเมินการจัดการข้อมูลข่าวสาร และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ
- ส่วนสนับสนุน (Support) ทำหน้าที่สนับสนุนงานธุรการ การติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ
- ส่วนปฏิบัติการ (Operations) ทำหน้าที่ ประสานการปฏิบัติทั้งหมด ซึ่งจะมีหน่วยย่อยทำหน้าที่ในการประสานการปฏิบัติการในแต่ละด้านแยกย่อยออกไป เช่น ทีมแพทย์ต่างประเทศ (Emergency Medical Team – EMT) การค้นหาและกู้ภัยในเขตเมือง (Urban Search And Rescue – USAR) และด้านโลจิสติกส์ (Logistics) เป็นต้น

ภาพที่ 11 ASEAN-UN Interoperability

การเทียบเคียงระหว่างการให้ความช่วยเหลือในระบบ UN และ ASEAN สามารถแสดงให้เห็นได้ดังภาพที่ 11 ASEAN-UN Interoperability ทั้งนี้ จากระบบการทำงานขององค์การสหประชาชาติ ASEAN ได้นำเอาหลักการของ OSOCC มาพัฒนาเป็นการให้ความช่วยเหลือของอาเซียน และเรียกศูนย์ประสานงานและการปฏิบัติงานร่วมแห่งอาเซียน ว่า JOCCA (Joint Operation and Coordinating Centre of ASEAN) ซึ่งเมื่อย้อนกลับมายังการจัดการภัยพิบัติในประเทศไทย ตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2558 แล้ว จะเห็นได้ว่า การรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศตามโครงสร้างการสนับสนุนปฏิบัติการฉุกเฉิน หรือ ESF (Emergency Support Function) จะอยู่ในส่วนของศูนย์ประสานการปฏิบัติ ซึ่งได้มีการกล่าวถึงขอบเขตหน้าที่ในกรณีการจัดการสาธารณภัยร้ายแรงอย่างยิ่ง (ระดับ 4) แต่ยังไม่มีการกล่าวถึงในกรณีที่การจัดการสาธารณภัยระดับ 3 ลงมา

เอกสารอ้างอิง

1. FEMA. Emergency Management Institute. ICS Resource Center. ICS Review Document. [Internet]. 2018 Aug [cited 2018 Aug 12]. Available from : <https://training.fema.gov/emiweb/is/icsresource/>.
2. Humanitarian Response. What is the Cluster Approach. [Internet]. 2018 Aug [cited 2018 Aug 12]. Available from : <https://www.humanitarianresponse.info/en/about-clusters/what-is-the-cluster-approach>.
3. INSARAG Preparedness – Response. INSARAG Guidelines. [Internet]. 2018 [cited 2018 Aug 12]. Available from : <https://www.insarag.org/methodology/guidelines>.
4. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. About disaster management. [Internet]. 2018 Jul [cited 2018 Jul 31]. Available from : <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disaster-management/>.
5. OCHA. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. On-Site Operations Coordination Centre (OSOCC) Guidelines 2014. [Internet]. 2018 [cited 2018 Jul 30]. Available from http://www.unocha.org/sites/dms/Documents/2014%20OSOCC%20Guidelines_FINAL.pdf.
6. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. [อินเทอร์เน็ต]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 8 สิงหาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก : http://122.155.1.141/upload/minisite/file_attach/118/58c9008f228df.pdf.

กลไกการตอบสนองภัยพิบัติของสภากาชาดไทย

The Thai Red Cross Response Mechanism

สุกัญญา ทรัพย์อุดมมั่งมี
หัวหน้างานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย
สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

สภากาชาดไทย ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากราชวงศ์จักรี ดังนี้

1. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพล อดุลยเดชมหาราช ทรงดำรงตำแหน่งพระบรมราชูปถัมภกสภากาชาดไทย
2. สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ดำรงตำแหน่ง สภานายิกา สภากาชาดไทย
3. สมเด็จพระเทพรัตน ราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ดำรงตำแหน่งอุปนายิกาผู้อำนวยการสภากาชาดไทย

สภากาชาดไทย แบ่งออกเป็น 14 สำนักงานหลัก 5 หน่วยงานพิเศษ และ 6 ศูนย์ชำนาญพิเศษ ซึ่งจะมีสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์สภากาชาดไทย เป็นหน่วยงานหลักในการดูแลเรื่องการจัดการภัยพิบัติโดยเป็นหน่วยงานสนับสนุนภาครัฐ ซึ่งมีหน่วยงานหลักของประเทศคือกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

สภากาชาดไทยมีนโยบายด้านการจัดการภัยพิบัติดังนี้

1. ยึดหลักมนุษยธรรม และเมตตาธรรม ด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีของผู้ประสบภัย
2. มุ่งสร้างจิตสำนึกของการป้องกันภัยแก่ประชาชนในทุกวิถีทาง ด้วยถือว่าเป็นมาตรการที่ดีที่สุดในการจัดการภัยพิบัติ
3. ภาวะปกติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติตามแผนฯ ซึ่งทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเกิดภัย และต่อเนื่องถึงระยะฟื้นฟู ด้วยการประสานแผนและประสานการปฏิบัติ
4. ภาวะฉุกเฉิน ทุกหน่วยงานของสภากาชาดไทยให้ถือเป็นหน้าที่ต้องปฏิบัติตามความรับผิดชอบซึ่งกำหนดไว้ในแผนจัดการภัยพิบัติสภากาชาดไทย

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยปี พ.ศ. 2550 ระบุให้สภากาชาดไทย มีหน้าที่ในการจัดการภัยพิบัติดังต่อไปนี้

1. จัดเตรียมโลหิต ยา เวชภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์ บริโภค เพื่อใช้ในการบรรเทาทุกข์และสงเคราะห์ผู้ประสบภัย
2. ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ สมาชิกสภากาชาดไทย อาสาสมัคร เหล่ากาชาดจังหวัด และประชาชนเพื่อเตรียมพร้อมรับสาธารณภัย รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาล และการสาธารณสุขเพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้ เมื่อประสบภัย
3. บรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุด้วยการบริการทางการแพทย์ ทั้งการรักษาพยาบาล ป้องกันโรค และสงเคราะห์เครื่องอุปโภค บริโภค ตลอดจนอุปกรณ์และบริการอื่น ๆ ตามความจำเป็นของผู้ประสบภัย
4. ติดต่อและประสานความร่วมมือกับสภากาชาดประเทศต่าง ๆ ผ่าน คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศและสหพันธ์กาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดง ระหว่างประเทศ

ในกลุ่มองค์กรกาชาดหรือขบวนการกาชาด (Red Cross Movement) จะมีหลักการที่เป็นพื้นฐานที่จะต้องปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นองค์กรกุศลระดับชาติและระดับ เพื่อคงไว้ซึ่งความไว้วางใจต่อสาธารณชน นั่นคือหลักการกาชาด 7 ประการ (The Seven Fundamental Principles) ดังต่อไปนี้

หลักการกาชาด คือ หลักการดำเนินงานของกาชาดทั่วโลก เป็นผลมาจากมติการประชุมกาชาดระหว่างประเทศ ครั้งที่ 20 ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ปี พ.ศ.2508 มี 7 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. มนุษยธรรม คือ พร้อมให้ความช่วยเหลือแก่คนทั่วไป ทุกพื้นที่ที่มีโอกาส รวมถึง การเห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ทุกคน
2. ความไม่ลำเอียง ไม่เลือกปฏิบัติในเชื้อชาติ ศาสนา และการเมืองพร้อมให้ความเสมอภาคกับทุกคน
3. ความเป็นกลาง การยึดหลักทำในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในการสู้รบ หรือเกี่ยวข้องในการขัดแย้ง ซึ่งมีลักษณะทางการเมือง เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อหรือแม้แต่ลัทธินิยม ปฏิบัติการในสถานการณ์ความขัดแย้งและความไม่สงบ แก่ประชาชนหรือผู้บาดเจ็บของทุกฝ่าย ด้วยความเป็นกลาง ดำรงตนไม่ให้อุปการบงำจากกลุ่มการเมืองและกลุ่มใด ๆ ก็ตาม เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจตามหลักการกาชาด ได้ทุกสถานการณ์ ไม่เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองใด ๆ ที่มุ่งหวังหาเสียงทางการเมือง และส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเป็นกลางของสภากาชาด ไม่ให้ความเห็นแก่ผู้อื่นหรือสื่อใด ๆ ในลักษณะที่เห็นพ้องหรือขัดแย้งแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้ง
4. ความเป็นอิสระ ปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจอย่างเป็นอิสระโดยไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลใด ๆ และอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายของประเทศตน
5. บริการอาสาสมัคร กาชาดเป็นองค์กรอาสาสมัครในการบรรเทาทุกข์ โดยไม่มีความปรารถนาผลประโยชน์ในประการใด ๆ
6. ความเป็นเอกภาพ แต่ละประเทศ มีได้สภากาชาดเดียว และต้องเปิดให้กับคนทั่วไปเข้าถึงได้ และทำงานภายใต้หลักการเดียวกัน ตลอดทั่วดินแดนของตน
7. ความเป็นสากล ทำงานทั่วโลก 190 ประเทศให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเท่าเทียม

เครื่องหมายกาชาด ในปัจจุบัน ที่ได้รับการยอมรับมี 3 แบบคือเครื่องหมายกากบาทสีแดงบนพื้นขาว ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ใช้เครื่องหมายนี้ เป็นเครื่องหมายที่จัดทำขึ้นซึ่งเป็นชาวสวิสเซอร์แลนด์ สำหรับประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม จะใช้เครื่องหมายเสี้ยววงเดือนแดงบนพื้นขาว และมีเพียงประเทศเดียวที่ใช้เครื่องหมายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนสีแดง(คริสต์สีแดง)บนพื้นขาวได้แก่ประเทศอิสราเอล

วัตถุประสงค์ในการใช้เครื่องหมายกาชาด

- เป็นเครื่องหมายคุ้มครอง (ในภาวะสงคราม)
- เหยื่อของการพิพาททางอาวุธ
- หน่วยบริการทางการแพทย์ของทหาร
- อาสาสมัครที่อยู่ในสงคราม
- ผู้ให้การช่วยเหลือแก่ผู้ได้รับผลกระทบในการสู้รบ
- อื่น ๆ เช่นบุคลากรด้านศาสนาและองค์กรมนุษยธรรมอื่น ๆ

เครื่องหมายสภากาชาดไทย เหล่ากาชาดจังหวัด และกิ่งกาชาดอำเภอ ที่ใช้ในปัจจุบัน

เหล่ากาชาดจังหวัด.....
The Provincial Red Cross Chapter of

กิ่งกาชาดอำเภอ.....
.....Red Cross District Branch

การบริหารจัดการภัยพิบัติของสภาอากาศไทย

ระยะก่อนเกิดภัย

1. การเตรียมพร้อมองค์กร ได้แก่
 - 1.1 จัดทำแผนจัดการภัยพิบัติ แผนตอบสนองภัยพิบัติ แผนเฉพาะกิจ และคู่มือการปฏิบัติงานต่างๆ
 - 1.2 การอบรมเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครในด้านต่างๆ เช่น อาสาสมัครด้านการบรรเทาทุกข์ อบรมปฐมพยาบาลให้อาสาสมัครในโครงการน้ำทิพย์ปันน้ำใจให้กาชาด การทำ MOU กับหน่วยงานภาคเอกชน
 - 1.3 จัดการฝึกซ้อมแผนจัดการภัยพิบัติทั้งในระดับสภาอากาศไทย และระดับสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ รวมทั้งส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมการฝึกซ้อมตามแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และแผนระดมสรรพกำลัง รวมถึงการฝึกซ้อมในระดับภูมิภาค เช่น ARDEX, ARFDiREx เป็นต้น
 - 1.4 จัดการประชุมสัมมนาเพื่อจัดทำแนวทางในการประสานงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยร่วมกับเหล่ากาชาดจังหวัด สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น
 - 1.5 จัดการประชุมวิชาการ การสัมมนาเพื่อปลูกจิตสำนึกประชาชนให้ตระหนักและเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ
 - 1.6 จัดเตรียมสิ่งของสำรองจ่ายในคลังเครื่องอุปโภค-บริโภค ยา-เวชภัณฑ์ให้พร้อม รวมถึงจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสาร และระบบการสื่อสารให้พร้อมใช้งานตลอดเวลา
2. การเตรียมพร้อมชุมชน
 - 2.1 เตรียมพร้อมชุมชนโดยทำ กิจกรรมชุมชนเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ
 - 2.2 จัดอบรมให้นักเรียนในกิจกรรม อบรมนักเรียนเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ
 - 2.3 จัดทำหนังสือ สื่อ สิ่งพิมพ์ เพื่อเผยแพร่ในเรื่องของการเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ การป้องกัน การปฏิบัติตนในขณะเกิดภัยพิบัติรวมถึงการฟื้นฟูบูรณะในระยะหลังเกิดภัยพิบัติ

ระยะเกิดภัย

1. การบรรเทาทุกข์ด้านการแพทย์ เครื่องอุปโภค-บริโภค อาหาร น้ำและสุขาภิบาล ที่อยู่อาศัย
2. การจัดการข้อมูลข่าวสาร /การรณรงค์รับบริจาค
3. จัดสวัสดิการสำหรับเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร

ระยะฟื้นฟู

1. การฟื้นฟู ด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ บ้านถาวร ระบบน้ำสุขาภิบาล อนามัยชุมชน เป็นต้น
2. เริ่มโครงการชุมชนเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ เพื่อให้ชุมชนสามารถตอบสนองภัยพิบัติครั้งใหม่ให้ดีกว่าเดิม

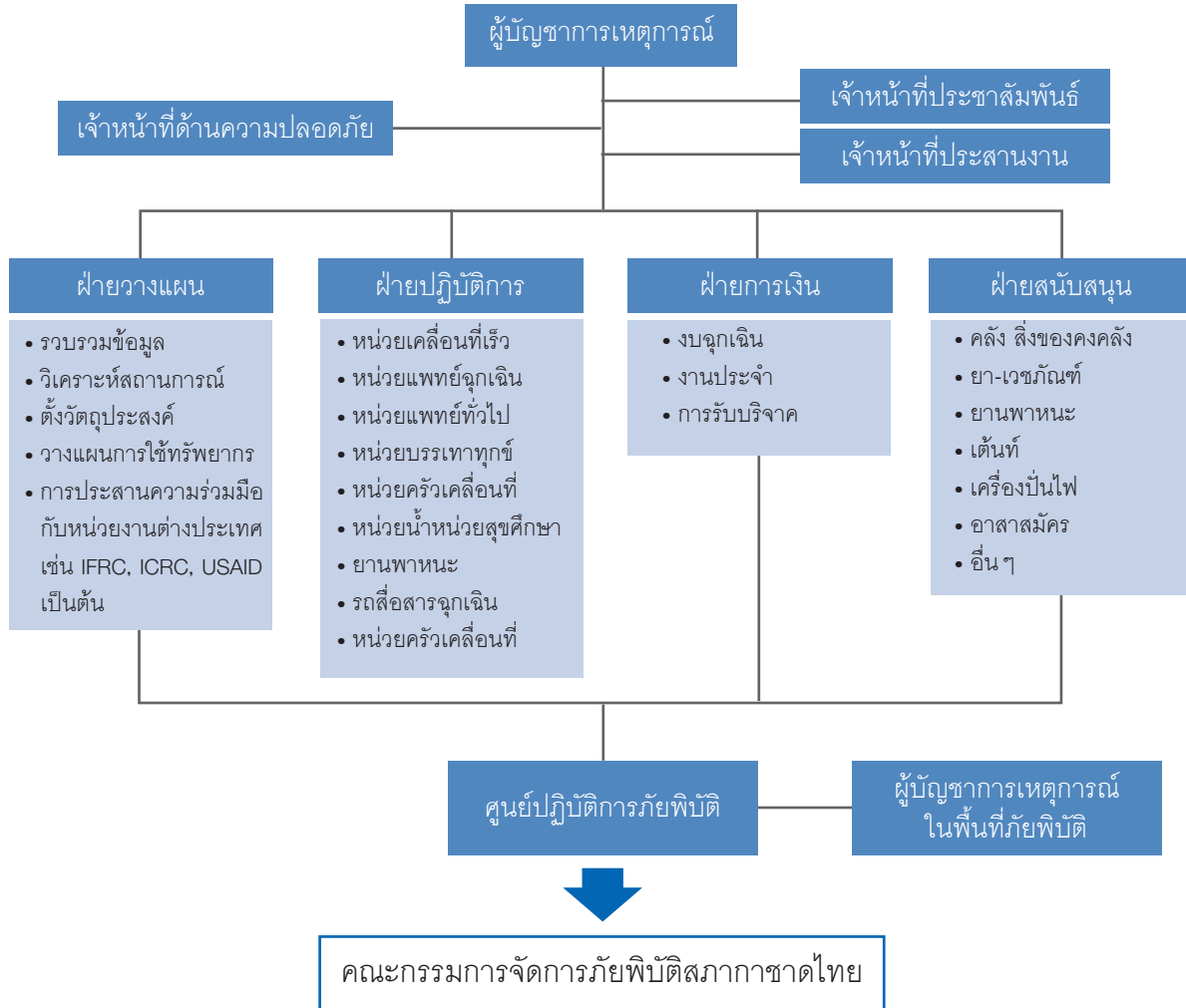
การตอบสนองภัยพิบัติของสภาอากาศไทย ระดับที่ 1-4

ระดับความรุนแรงของภัยและการประสานงาน แบ่งเป็น 4 ระดับ

ระดับ	ความรุนแรง	การจัดการตามแผน ปก.ชาติ	การประสานงานตามแผนของสภาอากาศไทย
1	สาธารณภัยที่เกิดขึ้นทั่วไปมีขนาดเล็ก	ผอ.ท้องถิ่น/ผอ.อำเภอ ควบคุมสถานการณ์	ไม่มีการร้องขอสนับสนุนเพิ่มเติมจากเหล่ากาชาดจังหวัดหรือเหล่ากาชาดจังหวัดมีศักยภาพสนับสนุนด้านบรรเทาทุกข์ได้เองเพียงพอ
2	สาธารณภัยขนาดกลาง	ผอ.จังหวัด/ผอ.กทม. ควบคุมสถานการณ์	ผอ.จังหวัด/ผอ.กทม. ควบคุมสถานการณ์ได้ แต่มีการร้องขอสนับสนุนเพิ่มเติมจากสถานีกาชาดหรือฝ่ายบรรเทาทุกข์ ผู้ประสานภัย สนง.บรรเทาทุกข์ฯผ่านเหล่ากาชาดจังหวัด
3	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบรุนแรงกว้างขวาง	ผู้อำนวยการกลาง/ผบ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุมสถานการณ์	ผู้อำนวยการกลาง/ผบ.ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ ควบคุมสถานการณ์ มีการประสานร้องขอสนับสนุนเพิ่มเติมจาก สนง.บรรเทาทุกข์ฯ โดยระดมสรรพกำลังเฉพาะจาก สนง.บรรเทาทุกข์ฯ
4	สาธารณภัยขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบร้ายแรงอย่างยิ่ง	นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีควบคุมสถานการณ์	นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีควบคุมสถานการณ์ มีการประสานร้องขอสนับสนุนเพิ่มเติม ผ่าน สนง.บรรเทาทุกข์ฯ โดยระดมสรรพกำลังของทั้งสภาอากาศไทย ซึ่งมีหน่วยงานสนับสนุนในด้านอื่น ๆ เช่นขอสนับสนุนแพทย์และบุคลากรทางด้านสาธารณสุขจากโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์สภาอากาศไทย หรือโรงพยาบาลสมเด็จพระราชา จ.ชลบุรี หรือขอสนับสนุนโลหิตจากศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ ประสานงานเรื่องสิ่งของบริจาคผ่านสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ เป็นต้น

ผังการจัดองค์กรในการตอบสนองภัยพิบัติ (ICS)

เครื่องมือในการตอบสนองภัยพิบัติของสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

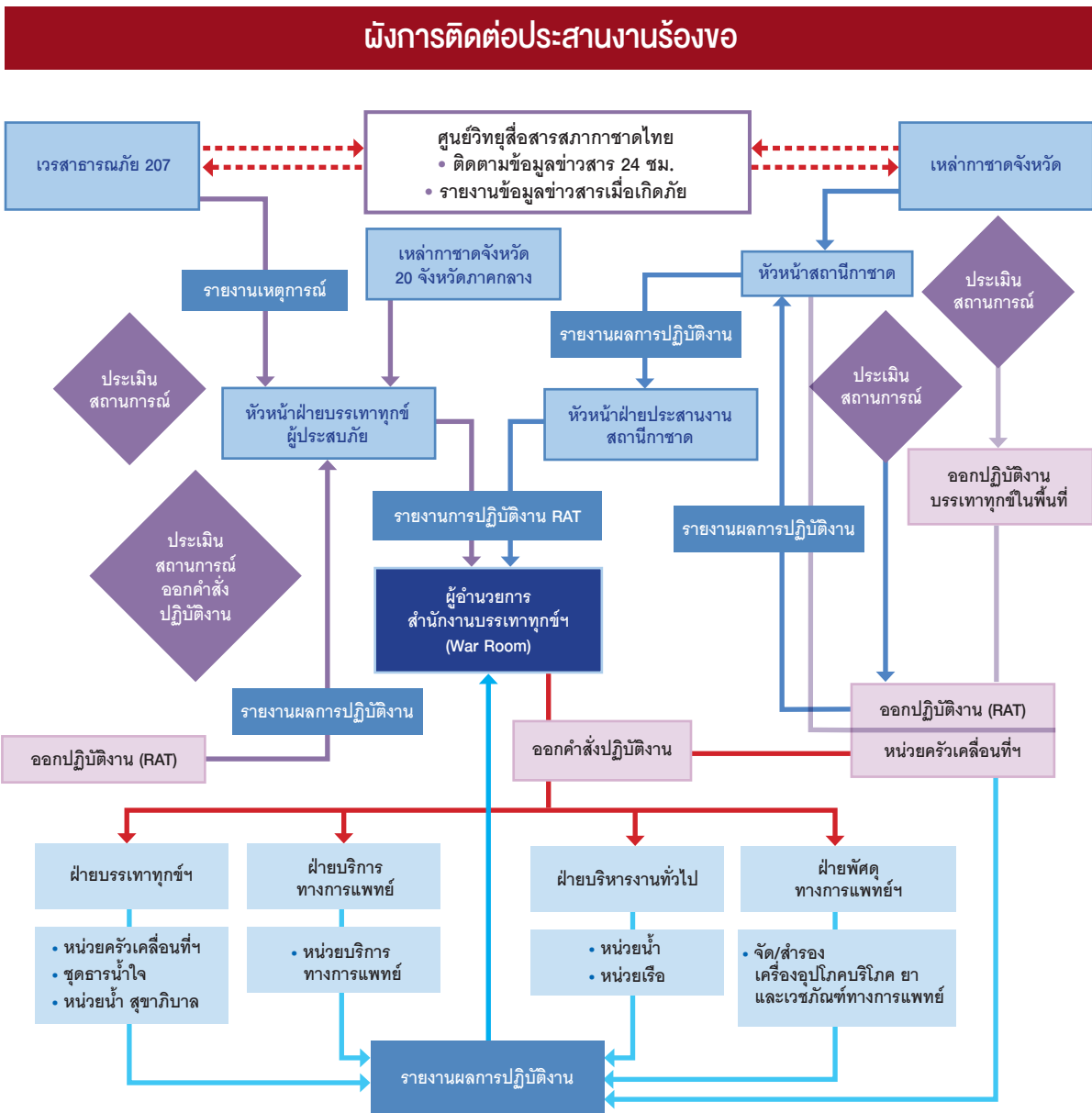
- ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการ RAT, National Disaster Response Team : NDRT
- หน่วยบรรเทาทุกข์
- หน่วยครัวเคลื่อนที่
- หน่วยผลิตน้ำดื่ม และหน่วยส่งเสริมสุขอนามัย
- หน่วยรถสื่อสารเคลื่อนที่
- หน่วยเรือท้องแบน
- หน่วยแพทย์เคลื่อนที่/หน่วยผ่าตัดเคลื่อนที่
- หน่วยบริการการแพทย์ฉุกเฉิน
- การรับบริจาคและจัดส่งเครื่องอุปโภค-บริโภค ชุดธารน้ำใจ
- ศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติ

ทรัพยากรหรือศักยภาพของสำนักงานบรรเทาทุกข์สภากาชาดไทยที่สามารถร้องขอได้

1. ทีมประเมินความเสียหายและความต้องการ (Rapid Action Team : RAT) อยู่ที่ส่วนกลาง 2 ทีม แต่ละสถานีกาชาด มี 1 ทีม ประกอบด้วย พยาบาล 2 คน ผู้ช่วยพยาบาล 1 คน พนักงานขับรถ 1 คน (ส่วนกลาง)/พยาบาล 2 คน พนักงานขับรถ 1 คน (สถานีกาชาด)
2. ทีมบรรเทาทุกข์ (มอบเครื่องอุปโภค-บริโภค) ในเขตกรุงเทพฯ ส่วนกลางหากมีอาสาสมัครเพียงพอ สามารถออกบรรเทาทุกข์ ได้ 5 ทีมส่วนภูมิภาคซึ่งเป็นจังหวัดที่ส่วนกลางรับผิดชอบ 2-3 ทีม จังหวัดที่สถานีกาชาดรับผิดชอบ 1-2 ทีม
3. เครื่องอุปโภค-บริโภค(ชุดธารน้ำใจ)
 - 3.1 จากส่วนกลางมี Stock 4,000 ชุด สามารถออกได้โดย 1,000 ชุด และจะจัดซื้อเติมให้เต็มจำนวนอยู่ตลอด
 - 3.2 จากสถานีกาชาดต่างๆ Stock ขึ้นอยู่กับศักยภาพ มีประมาณ 200-500 ชุด ยกเว้นสถานีกาชาดที่ 12 ในฤดูมรสุมสามารถ Stock ได้ถึง 2,000 ชุด
4. หน่วยครัวเคลื่อนที่สภากาชาดไทย ศักยภาพ 3,000-5,000 ชุด ขึ้นกับอาสาสมัคร และการแจกจ่าย เช่น หากต้องจัดเป็นชุดเล็กสำหรับ 1 คน ได้ 3,000 ชุด/วัน แต่ถ้าแจกจ่ายแบบตักแจกในศูนย์พักพิง หรือนำส่งเป็นชุดใหญ่ๆ เช่น ให้แต่ละศูนย์พักพิงไปแจกจ่ายเองผลิตได้ ประมาณ 5,000 ชุด/วัน สามารถออกให้บริการพร้อมกันได้สูงสุด 2 หน่วย
5. หน่วยผลิตน้ำดื่มในภาวะฉุกเฉิน มีรถผลิตน้ำดื่มหลายขนาด
 - 5.1 รถ New Man กำลังการผลิต 4,000 ลิตร/ชม. ประมาณ 40,000 ลิตร/วัน
 - 5.2 รถ Dow กำลังการผลิต 1,600 ลิตร/ชม. ประมาณ 12,800 ลิตร/วัน สามารถออกให้บริการพร้อมกันได้สูงสุด 2 หน่วย
 - 5.3 เครื่อง Nano tech กำลังการผลิต 200 ลิตร/ชม. เป็นเครื่องชนิดเล็ก สามารถลากเข้าพื้นที่น้ำท่วมได้
6. หน่วยเรือท้องแบน มีเรือท้องแบนพร้อมเครื่องยนต์ จำนวน 36 ลำ กระจายอยู่ตามสถานีกาชาดต่างๆ และส่วนกลางสามารถจัดเจ้าหน้าที่พร้อมเรือออกให้บริการพร้อมกันได้สูงสุด 3 ลำ ถ้าหากจังหวัดมีผู้ที่สามารถขับเรือได้ ก็สามารถทำเรื่องขอยืมได้ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดทำหนังสือถึงเลขาธิการสภากาชาดไทย
7. หน่วยรถสื่อสารเคลื่อนที่ มีรถสื่อสารเคลื่อนที่จำนวน 1 คัน
8. หน่วยแพทย์เคลื่อนที่ตรวจรักษาโรคทั่วไป แก่ผู้ประสบภัย ปฏิบัติงานได้ครั้งละ 1-2 ทีม
9. หน่วยแพทย์เคลื่อนที่รับสถานการณ์ฉุกเฉิน ปฏิบัติงานได้ครั้งละ 1-2 ทีม
10. หน่วยปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉินเคลื่อนที่เร็วตอบโต้ภัยพิบัติ (DMERT: Disaster Medical Emergency Response Team) ปฏิบัติงานได้ครั้งละ 1 ทีม
11. เป็นศูนย์รับบริจาคเครื่องอุปโภค-บริโภคจะประสานงานนายกล่ากาชาดหรือผู้อำนวยการเขตเพื่อส่งต่อให้ผู้ประสบภัย

หมายเหตุ หากเป็นภัยระดับที่ 4 ทางสภากาชาดไทย จะมีคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติสภากาชาดไทย รับผิดชอบโดยประธานคือเลขาธิการสภากาชาดไทยและมีผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ เป็นเลขานุการฯ จะเป็นผู้ประสานงานในการร้องขอสนับสนุนทรัพยากรจากสำนักงานอื่น ๆ ของสภากาชาดไทย เช่น ร้องขอการสนับสนุนด้านโลหิต จากศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ หรือร้องขอสนับสนุนในด้านบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข จากโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย หรือ โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา หรือได้รับการสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่น การจัดการของเข้า-ออกจากสนามบิน การจัดการด้านอาหาร น้ำ สุขาภิบาลในบริเวณที่มีอาสาสมัครมาร่วมปฏิบัติงาน จากคณะทำงานฝ่ายสนับสนุนและส่งกำลังบำรุง หรือได้รับการสนับสนุนช่วยการรับบริจาค จากคณะทำงานฝ่ายรับบริจาค เป็นต้น

ผังการติดต่อประสานงานภายในสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ

การติดต่อขอสนับสนุน

1. ประสานทางโทรศัพท์กับ
 - 1.1 หัวหน้าสถานีกาชาดหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจังหวัดท่าน
 - 1.2 เจ้าหน้าที่งานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย (20 จังหวัด ที่ส่วนกลางรับผิดชอบ)
2. ส่งแบบฟอร์มรายงานภัยพิบัติและขอรับการสนับสนุนฯ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ มาที่ สำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ โทรสาร 0-2252-7976
3. บันทึกข้อความเรียนเลขาธิการสภากาชาดไทย และสำเนาถึง ผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ โทรสาร 0-2252-7976

ข้อมูลการติดต่อ

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ 1871 สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

ถนนอังรีดูนังต์ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

มีสำนักงานสาขาเรียกว่าสถานีกาชาดอยู่ 13 แห่งทั่วประเทศ และแต่ละสถานีกาชาดจะมีจังหวัดที่สถานีกาชาดต้องสนับสนุน ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย/ สถานีกาชาด	จังหวัดที่รับผิดชอบ
1	งานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย ฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย (ส่วนกลาง) 02-251-7853-6 ต่อ 1212-4, 080-559-5507, 087-749-1311 Fax : 02-252-7976	กรุงเทพฯ ลพบุรี อ่างทอง ฉะเชิงเทรา พระนครศรีอยุธยา อุทัยธานี ชัยนาท สระบุรี กาญจนบุรี สมุทรสาคร ระยอง สุพรรณบุรี สิงห์บุรี นครนายก ปทุมธานี นครปฐม เพชรบูรณ์ ชลบุรี นครสวรรค์ นนทบุรี
2	สถานีกาชาดที่ 1 จ.สุรินทร์ 0-4451-6080, 081-393-4739	สุรินทร์ บุรีรัมย์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ
3	สถานีกาชาดที่ 3 จ.เชียงใหม่ 0-5323-5574, 081-883-0443	เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน
4	สถานีกาชาดที่ 4 จ.นครราชสีมา 0-4424-2386, 089-845-2501	นครราชสีมา ขอนแก่น หนองบัวลำภู ชัยภูมิ เลย
5	สถานีกาชาดที่ 5 จ.สมุทรปราการ 0-2395-3676, 089-005-2349	สมุทรปราการ

ลำดับที่	ฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย/ สถานีกาชาด	จังหวัดที่รับผิดชอบ
6	สถานีกาชาดที่ 6 จ.สระแก้ว 0-3723-1207, 086-655-2320	สระแก้ว ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด
7	สถานีกาชาดที่ 7 จ.อุบลราชธานี 0-4524-5309, 085-861-8049	อุบลราชธานี ยโสธร มุกดาหาร อำนาจเจริญ นครพนม สกลนคร
8	สถานีกาชาดที่ 8 จ.เพชรบุรี 0-3242-5427, 081-197-5726	เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม
9	สถานีกาชาดที่ 10 จ.ประจวบฯ 0-3251-1024, 087-068-7985	ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง
10	สถานีกาชาดที่ 12 จ.นครศรีธรรมราช 0-7530-2051-2	นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส
11	สถานีกาชาดที่ 13 จ.ตาก 0-5551-4061-2, 081-881-1542	ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร อุตรดิตถ์
12	สถานีกาชาดที่ 14 จ.พังงา 0-7648-1464, 084-689-5611	ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง สตูล

หมายเหตุ สถานีกาชาดที่ 2 แพร่ภูธร และ สถานีกาชาดที่ 11 วิเศษนิมิตนั้น ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ ไม่มีพื้นที่รับผิดชอบเหมือนสถานีกาชาดอื่นๆ หากเกิดภัยตั้งแต่ระดับ 1 เช่น อัคคีภัยในเขตกรุงเทพฯ ฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยส่วนกลางรับผิดชอบดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

1. ส่วนกฎหมาย สำนักมาตรการป้องกันสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ปี 2550. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. ; 2550.
2. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 ; กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. ; 2558.
3. สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์. แผนจัดการภัยพิบัติสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ ปี พ.ศ.2559. กรุงเทพฯ : สำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ ; 2559.

เครื่องมือตอบสนองภัยพิบัติในระดับสากลของ สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ IFRC Global Response Tools

รมย์มณี แก้วทงนงค์
เจ้าหน้าที่ฝ่ายลดความเสี่ยงภัยพิบัติ
สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ

เครื่องมือตอบสนองภัยพิบัติระดับสากล

สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ

สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies - IFRC) มีกลไกหรือเครื่องมือที่หลากหลายในการช่วยเหลือ การตอบสนองต่อภัยพิบัติ ซึ่งได้รับการออกแบบมาเพื่อให้มั่นใจว่าความช่วยเหลือจะถูกส่งมอบได้ อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยผ่านทางทรัพยากรด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านข้อมูลสารสนเทศ เงินทุนช่วยเหลือฉุกเฉิน และทรัพยากรมนุษย์รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ จากเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์และผ่านการฝึกอบรมการให้ความช่วยเหลือในภาวะฉุกเฉิน สามารถแบ่งได้ตามประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ทีมตอบสนองภัยพิบัติในระดับภูมิภาค (Regional Disaster Response Teams - RDRT)

ทีมตอบสนองภัยพิบัติในระดับภูมิภาค (RDRT) ได้ก่อตั้งขึ้น ในปี ค.ศ 1998 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้ศักยภาพและทักษะของสมาชิกสภากาชาดที่ได้รับการฝึกอบรม RDRT ในการตอบสนองภัยพิบัติ ในแต่ละภูมิภาคอย่างมีประสิทธิภาพ

RDRT คืออะไร

เป็นระบบการช่วยเหลือในการตอบสนองภัยพิบัติ ซึ่งปฏิบัติงานโดยเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์ จากสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงในแต่ละประเทศ เพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค เดียวกัน

RDRT คือใคร

RDRT คือ สมาชิก เจ้าหน้าที่ หรือ อาสาสมัคร จากสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดง จากประเทศต่าง ๆ ที่ได้รับการฝึกฝนเพื่อทำงานเป็นทีม ให้ความช่วยเหลือแก่ สภากาชาดเพื่อนบ้าน มีความเข้าใจบริบทของประเทศเพื่อนบ้านและสามารถสื่อสารภาษาเดียวกันได้ มีความเชี่ยวชาญงาน ด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบรรเทาทุกข์ (relief) โลจิสติกส์ (logistics) สุขภาพ (health) อาหาร (nutrition) สาธารณสุข (public health) ระบาดวิทยา (epidemiology) การช่วยเหลือด้านจิตสังคม (psychological support) น้ำและสุขาภิบาล (water and sanitation) การเงิน (finance) การบริหารจัดการทั่วไป (administration)

RDRT ทำงานอย่างไร

ทีม RDRT จะถูกส่งไปช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้าน ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกันภายใน 24 หรือ 72 ชั่วโมง โดยการร้องขอจากประเทศเพื่อนบ้านผ่านทาง IFRC ที่มีสำนักงานประจำอยู่ในประเทศหรือ ภูมิภาคที่เกิดภัยพิบัติ

2. ทีมประสานงานภาคสนาม (Field Assessment Coordination Teams - FACT)

ทีมประสานงานภาคสนามก่อตั้งในปี ค.ศ. 2000 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินสถานการณ์ และประสานงานในระดับต่าง ๆ ก่อนที่จะส่งผู้เชี่ยวชาญทางด้านต่าง ๆ เข้าไปช่วยเหลือในประเทศที่ เกิดเหตุภัยพิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

FACT คืออะไร

เป็นกลไกที่พัฒนาขึ้นโดยความร่วมมือของ IFRC และ ตัวแทนของสมาชิกชาติต่างๆ เพื่อสร้างทีมประสานงาน และประเมินผลภาคสนาม ซึ่งการทำงานจะต้องมีการประเมินสถานการณ์และประสานงานกับองค์กรในประเทศและองค์กรระหว่างประเทศในบริบทที่มีความซับซ้อนทางด้านการเมือง ความปลอดภัย เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศที่เกิดเหตุภัยพิบัติ

FACT คือใคร

เจ้าหน้าที่จากสมาชิกชาติและสมาชิกเสี้ยววงเดือนแดง ที่ผ่านการอบรม FACT เป็นเจ้าหน้าที่ในระดับหัวหน้างานที่มีประสบการณ์การประสานงานในระดับสากล มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะด้านภาษาอังกฤษในการเขียนรายงานการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือประเทศที่เกิดภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความเชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น ด้านบรรเทาทุกข์ (relief) โลจิสติกส์ (logistics) สุขภาพ (health) อาหาร (nutrition) สาธารณสุข (public health) ระบาดวิทยา (epidemiology) การช่วยเหลือด้านจิตสังคม (psychological support) น้ำและสุขาภิบาล (water and sanitation) การเงิน (finance) การบริหารจัดการทั่วไป (administration)

FACT ทำงานอย่างไร

สมาชิกชาติในประเทศที่ได้รับผลกระทบ สามารถร้องขอ FACT ทีมผ่านทาง IFRC การเดินทางออกปฏิบัติงาน FACT ทีม สามารถเดินทางออกปฏิบัติงานได้ภายใน 12 - 24 ชั่วโมงเป็นเวลา 4-6 สัปดาห์ โดยการทำงานจะเน้นในเรื่องของการประเมินสถานการณ์และการประสานงานกับองค์กรท้องถิ่นและองค์กรต่างประเทศ มีการเขียนรายงานสรุปสถานการณ์ อย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถนำข้อมูลไประดมทุนผ่านทาง IFRC และทำงานร่วมทีม หน่วยตอบโต้ฉุกเฉิน (Emergency Response Units - ERUs) อย่างใกล้ชิด

3. หน่วยตอบสนองภัยพิบัติฉุกเฉิน (Emergency Response Units - ERUs)

หน่วยตอบสนองภัยพิบัติฉุกเฉิน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1994 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือเร่งด่วนแก่สภากาชาดในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ถูกทำลาย หรือมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ หรือกรณีที่ไม่มียุทธศาสตร์ด้านมนุษยธรรมขั้นพื้นฐานในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

ERUs คืออะไร

Emergency Response Units (ERUs) เป็นเครื่องมือในการตอบสนองภัยพิบัติของ IFRC ซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการอบรมให้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่งมีอุปกรณ์ทำงานด้านนั้น ๆ เช่น หน่วยน้ำและสุขาภิบาล หน่วยการติดต่อสื่อสาร หน่วยโลจิสติกส์ หรือหน่วยโรงพยาบาลสนาม

ERUs คือใคร

ERUs คือ กลุ่มบุคคลจากตัวแทนสภากาชาดที่ได้รับการอบรม มีความเชี่ยวชาญการใช้อุปกรณ์ภาคสนามที่ทางกาชาดมีให้ เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติต่าง ๆ กาชาดที่มีทั้งผู้เชี่ยวชาญและอุปกรณ์ภาคสนามเพื่อตอบสนองกับภัยพิบัติได้ทันทีนั้น คือ สภากาชาด : American, Austrian, the BeNeLux (Belgium, Netherlands and Luxemburg), British, Canadian, Danish, French, Finnish, German, Italian, Japanese, New Zealand, Norwegian, Spanish, Swedish and Swiss Red Cross. และกาชาดที่ให้การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการอบรม เช่น Australia, Croatia, Hong Kong, Indonesia, Iceland and Macedonia.

ERUs ทำงานอย่างไร

เมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติขนาดใหญ่ที่ทำให้โครงสร้างพื้นฐานถูกทำลาย หรือมีไม่เพียงพอ และกาชาดในประเทศนั้น ๆ ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม ทีม ERUs จะถูกร้องขอให้ลงไปปฏิบัติงานพร้อมกับอุปกรณ์สนาม ภายใน 24-72 ชั่วโมงและสามารถปฏิบัติงานได้เป็นเวลา 1-4 เดือน

4.ข้อมูลสารสนเทศ (Disaster Management Information System- DMIS).

ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 DMIS เริ่มรวบรวมและจัดการกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่องานด้านความช่วยเหลือมนุษยธรรม และสนับสนุนการเตรียมพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติของ IFRC ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล DMIS ได้รับการปรับปรุงหลายครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ 2020 ของ IFRC

DMIS คืออะไร

เป็นระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการภัยพิบัติ (Disaster Management Information System- DMIS เป็นเครื่องมือในการทำงานบนเว็บสำหรับเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดง และคณะผู้แทน IFRC รวมถึงสำนักงานใหญ่ของเจนีวา สามารถเข้าถึงข้อมูลด้านเทคนิคและการปฏิบัติงานเกี่ยวกับแนวโน้มของภัยพิบัติและการตอบสนองต่อสถานการณ์ภัยพิบัติของแต่ละสภากาชาด รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการร้องขอความช่วยเหลือ ทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์และเงินทุน

DMIS ทำงานอย่างไร

เมื่อเกิดเหตุภัยพิบัติในแต่ละประเทศ เจ้าหน้าที่หรือตัวแทนของสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดง ที่ลงทะเบียนในระบบ DMIS มีการแจ้งข้อมูลความเสียหาย หรือการร้องขอความช่วยเหลือผ่าน ระบบ DMIS ทาง IFRC จะเป็นผู้ตรวจสอบ และประสานงานกับกาชาดต่างๆ ในการช่วยเหลือต่อไป

5. กองทุนเงินฉุกเฉิน Disaster Relief Emergency Fund (DREF)

DREF คืออะไร

DREF เป็นกองทุนเงินฉุกเฉิน (Disaster Relief Emergency Fund -DREF) ก่อตั้งขึ้นโดย IFRC ในปี ค. ศ. 1985 เพื่อให้การสนับสนุนทางการเงินแก่สภาประชาชาติและสภาเสี้ยววงเดือนแดงในการตอบสนองภัยพิบัติเบื้องต้น ระหว่างรอการระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยในลำดับต่อไป นอกจากนี้ DREF ยังสนับสนุนเงินทุนด้านการเตือนภัยล่วงหน้าและการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ

DREF ทำงานอย่างไร

เมื่อภัยพิบัติเกิดขึ้น หากสภาประชาชาติและสภาเสี้ยววงเดือนแดงของแต่ละประเทศต้องการเงินทุนช่วยเหลือเร่งด่วน สามารถร้องขอ DREF ผ่านสำนักงานของ IFRC ในแต่ละประเทศหรือภูมิภาคภายใน 7 วันนับจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ ทุกคำร้องขอ จะได้รับการตรวจสอบโดยพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป และสามารถอนุมัติเงินทุนได้ภายใน 24 ชั่วโมง

6. การระดมทุนฉุกเฉิน (Emergency Appeal - EA)

IFRC ได้รับเงินทุนจากสาธารณะ เพื่อสนับสนุนงานด้านตอบสนองภัยพิบัติผ่านการระดมทุนฉุกเฉิน (Emergency Appeal - EA) และกองทุนเงินฉุกเฉิน (Disaster Relief Emergency Fund - DREF) ในการช่วยเหลือสภาพาชาตและสภาเลี้ยววงเดือนแดงที่ต้องการความช่วยเหลือ

EA คืออะไร

เป็นการระดมทุนฉุกเฉิน ซึ่งเป็นกลไกด้านการจัดหาเงินทุนของ IFRC โดยประกาศผ่านสาธารณะ เพื่อสนับสนุนงานด้านการตอบสนองภัยพิบัติในประเทศที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและสภาพาชาตและสภาเลี้ยววงเดือนแดงในประเทศนั้น ๆ ได้มีการร้องขอรับการสนับสนุนเงินทุนซึ่งจะต้องมีแผนการปฏิบัติงานครบถ้วน

EA ทำงานอย่างไร

เมื่อมีการร้องขอเงินสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือในการตอบสนองภัยพิบัติจากสภาพาชาตและสภาเลี้ยววงเดือนแดงในประเทศที่ได้รับผลกระทบ ทาง IFRC โดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะมีการประกาศระดมทุนจากสาธารณะ โดยแสดงแผนการปฏิบัติงานที่รวมถึงกิจกรรม ระยะเวลา งบประมาณ และการประเมินผลติดตามการดำเนินงานตามมาตรฐานของ IFRC เพื่อที่ผู้ให้การสนับสนุนสามารถตรวจสอบการบริหารจัดการเงินทุนได้

กล่าวโดยสรุปเครื่องมือต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นเครื่องมือที่ทาง IFRC ใช้ปฏิบัติงานด้านตอบสนองภัยพิบัติร่วมกับสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงในแต่ละภูมิภาค ซึ่งการดำเนินการใดๆ จะต้องผ่านการร้องขอจากกาชาดที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ทุกๆกาชาดจึงต้องมีการเตรียมพร้อมเจ้าหน้าที่ของตนเอง ในการฝึกอบรมทีมตอบสนองภัยพิบัติ (National Disaster Response Team - NDRT) ในระดับประเทศ ให้มีศักยภาพทั้งการตอบสนองต่อภัยพิบัติรวมถึงความสามารถในการประสานงานกับทุกระดับ ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาคเพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จและสามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยให้ได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

IFRC. “ What we do”. Disaster Management. [เข้าถึงเมื่อ 13 มิถุนายน 2561]. เข้าถึงได้จาก <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/>.

กรอบการปฏิบัติงานในพื้นที่สุ่มเสี่ยง Safer Access Framework (SAF)

เอกราช รัทวนัส
หัวหน้าแผนกกาชาดสัมพันธ์
คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ

Safer Access คืออะไร

Safer = ปลอดภัยมากขึ้น

Access = การเข้าถึง หรือการเข้าไปทำงานในพื้นที่

สรุป Safer Access ก็คือหลักปฏิบัติหรือการเตรียมความพร้อมของสภากาชาดฯ ในกรณีที่ต้องเข้าไปทำงานในพื้นที่หรือสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยง และหรือไม่ปลอดภัย ถึงแม้ว่า หัวข้อเรื่อง Safer Access ฟังดูน่าจะเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย แต่สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงหลายแห่งยืนยันว่า เนื้อหาของ Safer Access มีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรในภาวะปกติได้เป็นอย่างดีอีกด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการรับมือในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ ทั้งที่เกิดจากธรรมชาติ และน้ำมือมนุษย์

Safer Access ไม่ใช่การฝึกอบรม แต่เป็นวิธีการหรือเครื่องมือที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำงาน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยงและไม่ปลอดภัยอย่างที่กล่าวไปแล้ว

มาจากไหน

โดยส่วนใหญ่แล้ว สภากาชาดหรือสภาเสี้ยววงเดือนแดงของแต่ละประเทศ มักจะเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับนับถือเป็นอย่างดีอยู่แล้ว ทั้งนี้แต่ละสภากาชาดอาจจะไม่คุ้นเคยกับการเข้าไปปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรม ในพื้นที่ที่เสี่ยงหรือไม่ปลอดภัยมากเท่าใดนัก SAF จึงถูกออกแบบมาเพื่อช่วยให้สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงสามารถวางแผน เตรียมความพร้อม เพื่อให้การเข้าไปปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมมีความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องเข้าไปทำงานในพื้นที่ที่เสี่ยงและหรือไม่ปลอดภัยอย่างที่กล่าวข้างต้น

หลักการของ SAF ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาในปี 2003 จากแนวคิด “เสาหลักแห่งความปลอดภัย 7 ประการ (7 Security Pillars)” โดยร่วมกับสภากาชาด สภาเสี้ยววงเดือนแดง อีกกว่า 50 ประเทศ ที่เคยเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคดังกล่าว ทำให้สามารถสรุปออกมาเป็นข้อเสนอแนะดังปรากฏใน SAF ที่เน้นถึงเรื่องภาพลักษณ์องค์กร การรับรู้และการยอมรับ โอกาสเสี่ยง ความท้าทาย ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครของหน่วยงานกลุ่มองค์กรกาชาด

สำคัญอย่างไร

- ในปี 2545 เจ้าหน้าที่กาชาดเนปาล 12 คน ถูกสังหาร
- ปี 2546 เจ้าหน้าที่กาชาดไอวอรี 4 คนถูกฆ่า และ 6 คน จากกาชาดยูกันดา ถูกลอบโจมตี
- ปี 2549 เจ้าหน้าที่กาชาดเลบานอน 2 คน ถูกโจมตีและได้รับบาดเจ็บ
- ปี 2553 รถ ambulance สภากาชาดถูกกัก เพื่อตรวจค้นโดยกลุ่มผู้ประท้วง
- ปี 2560 เจ้าหน้าที่ ICRC อัฟกานิสถาน 6 คน ถูกฆ่า และอีก 2 คน ถูกลักพาตัว
- และเมื่อเดือนมีนาคมปีนี้ (2561) เจ้าหน้าที่ของ ICRC โซมาเลีย 1คน เสียชีวิตจากการถูกวางระเบิดในรถของตัวเอง

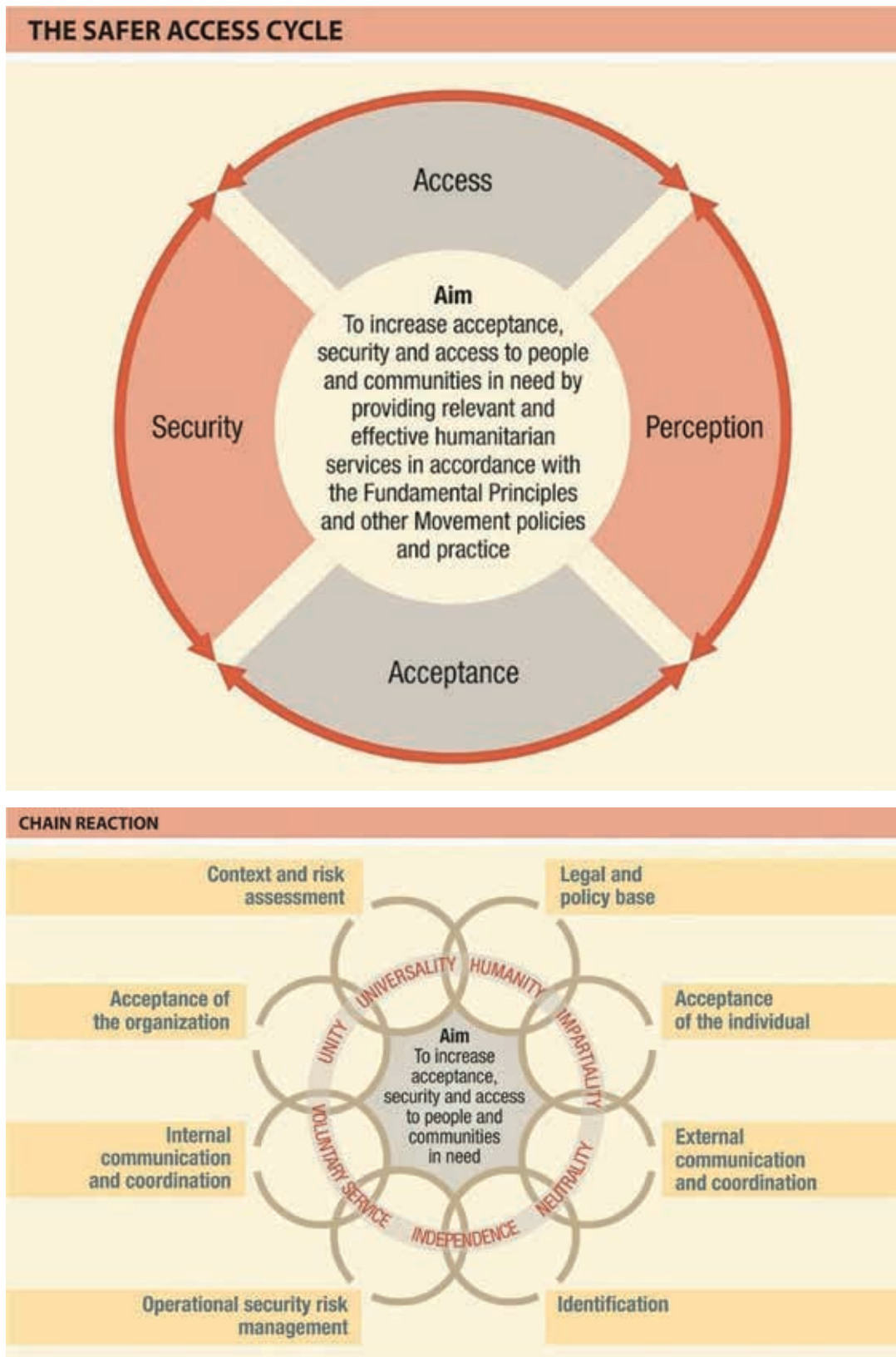
ในอดีต เรามักจะเคยได้ยินว่า เรื่องความเสียหายหรือการสูญเสียที่ยกตัวอย่างข้างต้น มักจะเกิดกับสำนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของ UN หรือองค์กร NGO อื่นๆ เสียมากกว่า แต่ในปัจจุบัน กลุ่มกองกำลังต่างๆ โดยเฉพาะกองกำลังติดอาวุธที่ไม่มีการบังคับบัญชาอย่างชัดเจน มีแนวโน้มที่จะไม่ปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรมสากล ผลที่ตามมาคือการโจมตีหน่วยงาน สถานที่ทำงาน โรงพยาบาลสนาม หรือแม้กระทั่งเจ้าหน้าที่ของกาชาดที่ทำงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมเพิ่มมากขึ้น จากสถิติจะเห็นได้ว่ากาชาดตกเป็นหนึ่งในเป้าหมายเหล่านั้น โดยทั้งที่เป็นการตั้งใจและทั้งที่ไม่ได้ตั้งใจ ปรากฏการณ์ดังกล่าวมิได้เกิดขึ้นจากเหตุผลเพียงเหตุผลเดียว แต่ยังรวมถึงปัจจัยอื่นๆ อีกหลายปัจจัย ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป

ทั้งนี้ SAF สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อลดโอกาสเสี่ยงในเรื่องความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของกาชาด ที่เข้าไปปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือคนที่ยากลำบากในพื้นที่เสี่ยงและเพื่อเป็นหลักประกันว่า พวกเขาจะได้รับความปลอดภัยที่เพิ่มมากขึ้น

อย่างไร

รูปแบบความขัดแย้ง ความต้องการด้านมนุษยธรรม จำนวนองค์กรที่เพิ่มมากขึ้น และเทคโนโลยีวิธีการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่สัดส่วนของงบประมาณ เงินบริจาคทั่วโลกยังคงเดิม นี่ยังไม่รวมถึงแรงกดดันจากรัฐบาลและแม้แต่การเรียกร้องจากผู้รับผลประโยชน์ที่เพิ่มมากขึ้น ปัจจัยทั้งหมดมีส่วนที่จะส่งผลกระทบต่องานด้านมนุษยธรรม ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดง จะทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งโดยปกติแล้วจะทำงานร่วมกับอาสาสมัครที่มาจากคนในชุมชนด้วยตนเอง แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่า เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครของสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงเหล่านั้น จะเข้าถึงผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือได้อย่างปลอดภัยเสมอไป ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะการยอมรับจากชาวบ้าน คนในชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนใหญ่จะมีมุมมองและมีความเข้าใจในงานของสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงอย่างไร หากบุคคลหรือกลุ่มคน รวมถึงผู้ได้รับประโยชน์ไม่เข้าใจว่าเราเป็นใคร เรากำลังทำอะไรและทำไมเราจึงทำหรือใช้วิธีการเช่นนั้น พวกเขาจะยอมเกิดความเคลือบแคลงใจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในการเข้าถึงพื้นที่ ความสงสัย ความกังขาเหล่านี้ ย่อมทำให้เกิดการขัดขวาง หรือไม่ก็การชะงักงัน หรือแม้กระทั่งเกิดเหตุการณ์กระทบกระทั่งรุนแรงขึ้นได้ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่เราควรใช้ SAF หรือกรอบการทำงานในการเข้าถึงพื้นที่อย่างปลอดภัย มาใช้ร่วมกับการวางแผนการเข้าถึงพื้นที่ เพื่อรักษาและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน และชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างปลอดภัยนั่นเอง

การนำกรอบการทำงาน SAF ไปใช้ในโครงการ กิจกรรม และกระบวนการตัดสินใจ จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ และอาสาสมัครของสภากาชาดฯ สามารถทำงานให้บริการด้านมนุษยธรรมแก่ประชาชนทุกคน และชุมชนทุกแห่ง ที่ต้องการความช่วยเหลือได้อย่างทั่วถึง มีประสิทธิภาพ และปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงหรือเสี่ยงต่อการเกิดความรุนแรง

The SAF Cycle (Underpinning cycle)/ Chain Reaction (SAF diagram)

SAF มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน คือ 1) การเข้าถึง 2) การรับรู้ 3) การยอมรับ และ 4) ความปลอดภัย (ดูที่ The Safer Access Cycle พร้อมอธิบายเพิ่มเติม) ยกตัวอย่างกาชาดเนปาล ในอดีตสามารถทำงานให้ความช่วยเหลือชุมชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งก็ได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี แต่หลังเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งภายในประเทศ (Maoist revolution - 1996-2005, 8,200 Nepalis killed by government forces) ชาวบ้านเริ่มปฏิเสธ ไม่ยอมรับความช่วยเหลือของกาชาดเนปาลเช่นเคย สร้างความคลางแคลงสงสัยให้กับผู้บริหารกาชาดเนปาลเป็นอย่างมาก จนกระทั่งทางกาชาดเนปาลได้ค้นหาและรับรู้ความจริงว่าสาเหตุที่ทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่ไว้วางใจกาชาดเนปาล เพราะการเข้าไปในพื้นที่ทุกครั้งจะต้องอาศัยเครื่องใช้ไม้สอย รวมถึงการลำเลียงขนส่งวัสดุสิ่งของต่างๆ ของทหาร ทั้งๆ ที่ว่า นี่เป็นสิ่งที่กาชาดเนปาลปฏิบัติมาตลอดและชาวบ้านก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่พอสถานการณ์การเมืองเปลี่ยน โดยเฉพาะความขัดแย้งภายในด้วยแล้ว การรับรู้ การยอมรับ ก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย ซึ่งแน่นอนว่า จะส่งผลต่อความปลอดภัยและการเข้าถึงพื้นที่ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครกาชาดโดยตรง กาชาดเนปาลยังได้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่าการทำเช่นนี้เป็นการทำให้ชุมชนเข้าใจว่า นั่นคือการร่วมมือกันระหว่างทหารและกาชาดเนปาลเพื่อเป็นการหาข่าวในพื้นที่อีกด้วย

บทเรียนที่สำคัญจากตัวอย่างนี้ คือเราต้องตระหนักไว้ว่า ในบางครั้งความเข้าใจ (perception) ว่ากาชาดทำงานให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกลางหรือไม่ก็นั้นสำคัญกว่าการกระทำที่เป็นกลางจริงๆ เสียอีก ย้ำอีกทีว่า ความเข้าใจ ในเรื่องเป็นกลาง สำคัญมากกว่า การกระทำที่เป็นกลางจริงๆ อย่างไรก็ตาม เราได้เห็นแล้วว่า แต่ละด้านขององค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ มีส่วนสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะมีประสิทธิภาพได้ ต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นที่เป็นรูปธรรมเพิ่มเติม อีก 8 ปัจจัย ด้วยกัน (ดูที่ Chain reaction) การที่จะทำให้ชุมชนเกิดการรับรู้เชิงบวก และเกิดการยอมรับได้นั้น สภาอาสาสมัคร ต้องมีนโยบายเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในด้านวิธีการแสดงตน การสื่อสารและประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร การประเมินในเรื่องการยอมรับทั้งในระดับตัวบุคคล และในระดับองค์กร เป็นต้น

ในการเพิ่มความปลอดภัยแก่เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครสภาอาสาสมัครฯ ในขณะที่เข้าถึงพื้นที่เสี่ยง ต้องให้ความสำคัญกับการประเมินสถานการณ์และความเสี่ยงอีกด้วย ปัจจัยนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นที่ช่วยทำให้สภาอาสาสมัครฯ รู้และเข้าใจถึงสถานการณ์ที่เป็นจริงในช่วงเวลานั้นได้ โดยปกติแล้วพันธกิจด้านมนุษยธรรมของกลุ่มหน่วยงานองค์กรกาชาด จะมีกฎหมายรองรับการทำงานไว้อย่างชัดเจนว่าอนุญาตให้กาชาดปฏิบัติงานได้ในกรณี 1) เพื่อรับมือกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ และ 2) ในสถานการณ์ที่อ่อนไหวและไม่มั่นคง เช่น กรณีขัดแย้งหรือที่มีการสู้รบ ความไม่สงบภายใน ซึ่งจะเอื้อให้เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครสามารถเข้าถึงผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือได้อยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ดี ผู้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์ดังกล่าวต้องศึกษา ต้องมีความรู้ความเข้าใจนโยบาย และระบบ ระเบียบของสภาอาสาสมัครฯ เช่น การทำประกันให้กับเจ้าหน้าที่ เพราะอาสาสมัครก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน มิฉะนั้นแล้วต้องได้รับการอบรมก่อนการเข้าถึงพื้นที่

กระบวนการที่เราต้องทำอย่างต่อเนื่อง ก็คือ การสร้างความมั่นใจว่า ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อาจส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึง การยอมรับ และความปลอดภัยของสมาชิกฯ ต้องได้รับการอธิบาย ให้มีความเข้าใจและยอมรับต่อพันธกิจกาชาดเป็นอย่างดี รวมทั้งวิธีการทำงานของกาชาดอีกด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อลดโอกาสเสี่ยงและเพิ่มความปลอดภัย ในการเข้าถึงประชาชนและชุมชนที่กำลังรอรับความช่วยเหลือ ดังนั้นการที่ยึดถือและปฏิบัติตามกรอบการทำงานของ SAF อย่างเคร่งครัด และเสมอต้นเสมอปลาย จะช่วยสร้างเสริมความมั่นใจให้แก่เจ้าหน้าที่และอาสาฯ ได้การเข้าถึงที่อย่างปลอดภัยมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าทุกปัจจัยมีความสำคัญมากพอๆ กันและยึดโยงกัน โดยที่จะไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ดังกล่าวถ้าปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไม่ดี ไม่มีความแข็งแรงพอ ก็จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยอื่นได้เช่นกัน เป็นที่น่าสังเกตว่า “หลักการกาชาด” จะทำหน้าที่เปรียบเสมือนกาวหรือตัวประสาน ที่จะทำห่วงทุกห่วง หรือปัจจัยทุกปัจจัย สามารถ ยึดเกาะกัน ได้อย่างมั่นคงและเหนียวแน่นมากยิ่งขึ้น

**** ความเข้าใจเชิงบวก ที่ชุมชนมีต่อหน่วยงานกลุ่มองค์กรกาชาด ย่อมหมายถึงความปลอดภัยที่เพิ่มขึ้น แต่อาจไม่ใช่หลักประกันว่าต้องปลอดภัยแน่นอน ***

တာမာမာ

Safer Access : Power Point Presentation : See attached file

Eight Element of SA F:

THE EIGHT ELEMENTS OF THE SAFER ACCESS FRAMEWORK		
I		Context and risk assessment National Societies have a clear understanding of the interlinked political, social, cultural and economic aspects of the evolving operational environment and the inherent risks, which forms the basis for preventing and managing those risks.
II		Legal and policy base National Societies have sound legal and statutory instruments and develop policies that provide a basis from which to carry out their humanitarian mandate and roles in conformity with Movement policies, international humanitarian law and domestic legislation.
III		Acceptance of the organization National Societies have attained a high degree of acceptance among key stakeholders by providing relevant, context-sensitive humanitarian assistance and protection for people and communities in a manner consistent with the Fundamental Principles and other Movement policies.
IV		Acceptance of the individual Staff and volunteers have attained a high degree of acceptance among key stakeholders by working in a manner consistent with the Fundamental Principles and other Movement policies.
V		Identification National Societies take all necessary steps to protect and promote the organization's visual identity and that of its staff and volunteers.
VI		Internal communication and coordination National Societies implement well-developed internal communication and coordination strategies and mechanisms, which enhance coordination with other Movement components.
VII		External communication and coordination National Societies implement well-developed external communication and coordination strategies and mechanisms, which enhance coordination with external actors.
VIII		Operational security risk management National Societies assume responsibility and accountability for the safety and security of staff and volunteers by developing and implementing an operational security risk management system and structure.

Safer Access in Brief (English version video) : <https://www.youtube.com/watch?v=uelgOOnWLjw>

Safer Access in Brief (Thai version video) : See attached file

คำถามกิจกรรมกลุ่ม

- ให้วิเคราะห์ว่า ภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือของสภาอากาศไทยในสายตาของคนในสังคมไทย เป็นอย่างไร มีเหตุการณ์สำคัญๆ ไต่บ้าง (ด้านการเมือง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ) ที่มีแนวโน้มที่จะทำให้สังคมหรือชุมชนเกิดความไม่ไว้วางใจและจะส่งผลกระทบต่อการทำงานของสภาอากาศไทย
- ท่านทราบหรือไม่ว่า ตามกฎหมาย สภาอากาศไทย ได้ถูกจัดให้อยู่ในองค์กรประเภทใด หรือมี “สถานภาพองค์กร” แบบไหน และมีแนวนโยบายการทำงานในกรณีไหนบ้าง (ภัยธรรมชาติ สถานการณ์ความขัดแย้ง) หรือเป็นอย่างไร
- กรณารับ “กลุ่มที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย” อาจแบ่งเป็นช่วงภัยพิบัติ และความขัดแย้งในสังคมที่สำคัญ และประเมินว่าในสายตาของพวกเขาเหล่านั้น มองสภาอากาศไทยว่าปฏิบัติงานตามหลักการอากาศหรือไม่ อย่างไร อะไรคือปัญหาอุปสรรค หรือปัจจัยที่จะทำให้กลุ่มต่างๆ เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนขึ้นได้
- ระดมสมองเรื่อง พฤติกรรมส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่ อาสาสมัครของสภาอากาศไทย ในระยะเวลา 5-10 ที่ผ่านมา ว่าได้รับความไว้วางใจ จากกลุ่มต่างๆ ในสังคมมากน้อยเพียงใด
- เครื่องหมายอากาศ ได้รับการยอมรับและใช้อย่างถูกต้องตามหลักการหรือไม่มีเหตุการณ์ หรือการใช้เครื่องหมายฯ ที่อาจสร้างความสับสนหรือผลเชิงลบต่อการทำงานของ สภาอากาศไทย
- สภาอากาศไทย “มี” หรือ “ควรจะมี” นโยบาย หรือแนวทางในการปฏิบัติงานในภาวะเร่งด่วนหรือไม่ อย่างไร (คำถามข้อนี้ อาจเหมาะสมสำหรับผู้บริหารที่รู้จักโครงสร้างและนโยบายเป็นอย่างดี ถ้าเป็นระดับเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครควรให้ข้อมูลเบื้องต้นก่อน)
- สภาอากาศไทยน่าจะมีการรณรงค์ในเรื่องการใช้เครื่องหมายอากาศ และสร้างความตระหนักในเรื่องหลักการอากาศ ได้ด้วยวิธีใดบ้าง (พอสังเขป)

การสานสายสัมพันธ์ครอบครัว หนึ่งในภารกิจของสภากาชาดไทย

Restoring Family Links, one of the Thai Red Cross's Missions

สำนักวิเทศสัมพันธ์ สภากาชาดไทย
คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ

1. การสานสายสัมพันธ์ครอบครัว (RFL) คืออะไร

เหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติอาจส่งผลให้ครอบครัวพลัดพรากจากกันซึ่งอาจนำไปสู่การไม่ทราบชะตากรรมและที่อยู่ของสมาชิกในครอบครัว สภากาชาดไทยให้ความช่วยเหลือแก่บุคคลต่างๆ ในการสานสายสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การแลกเปลี่ยนข่าวสารของบุคคลในครอบครัว การสืบหาญาติและการรวมครอบครัว กิจกรรมเหล่านี้ดำเนินการโดยได้รับคำแนะนำทางเทคนิคจากคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ สำนักงานภูมิภาคกรุงเทพมหานคร (ICRC กรุงเทพฯ)

2. การเตรียมความพร้อม

เพื่อให้การดำเนินงานตามคู่มือนี้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สภากาชาดไทยจะระบุชื่อเจ้าหน้าที่จำนวนหนึ่งหรือสองคน ณ สำนักงานใหญ่สภากาชาดไทยที่เชี่ยวชาญด้าน RFL (ต่อจากนี้เรียกว่าเป็นตัวแทนสภากาชาดไทยด้าน RFL) ซึ่งจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมและอาจต้องทำการประเมินและดำเนินกิจกรรมด้าน RFL โดยเข้าร่วมทีมหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน

ในช่วงการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับภัยพิบัติ ตัวแทนสภากาชาดไทยด้าน RFL ควรมีการเตรียมการดังนี้

พัฒนาเครื่องมือด้าน RFL สำหรับทีมหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อตอบสนองในภาวะฉุกเฉิน (เช่น การลงทะเบียนการใช้โทรศัพท์ บัตรอธิบายงานสายสัมพันธ์แห่งครอบครัว (RFL) แบบเร่งรัด)

- พัฒนาวีธีและขั้นตอนปฏิบัติงาน (เช่น ข้อกำหนดในการรับคำร้องสืบหาญาติ เส้นทางขนานนำส่งจดหมายกาชาด สถิติ)
- จัดเตรียมชุดเครื่องมือ RFL ในภาวะฉุกเฉิน และ
- จัดเตรียมกลยุทธ์ด้านการสื่อสาร (เช่น โปสเตอร์เพื่อเผยแพร่ความรู้และการบริการด้าน RFL ของสภากาชาดไทย โดยอาจพิจารณาจัดทำข้อตกลงกับบริษัทผู้ให้บริการด้านโทรศัพท์สำหรับการจัดตั้งสายด่วน)

ทั้งนี้ ICRC กรุงเทพฯ พร้อมที่จะให้คำแนะนำทางเทคนิคแก่ตัวแทนสภากาชาดไทยด้าน RFL เกี่ยวกับกิจกรรมดังที่กล่าวมาข้างต้น และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนหากสภากาชาดไทยประสงค์จะเตรียมการเพื่อเปิดบริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติขนาดใหญ่ เมื่อได้มีการทำความเข้าใจและเห็นพ้องต้องกันในประเด็นข้างต้นแล้ว หากสำนักงานใหญ่ของสภากาชาดไทยกำหนดคณะทำงานที่สามารถเข้าร่วมดำเนินกิจกรรมด้าน RFL ในเหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติ ตัวแทนสภากาชาดไทยด้าน RFL และ ICRC พร้อมที่จะให้การฝึกอบรมแก่คณะทำงานที่ได้รับมอบหมายเหล่านั้น

3. การประเมินความต้องการเบื้องต้น

หลังจากเหตุภัยพิบัติทางธรรมชาติเกิดขึ้น การประเมินความต้องการที่อาจมีในด้านการสายสัมพันธ์แห่งครอบครัวควรรวมอยู่ในการประเมินความต้องการเบื้องต้นและความต้องการทั่วไปของสภากาชาดไทย และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะและขอบเขตของภัยพิบัติ ประชากรที่ได้รับผลกระทบและความเสียหายต่อโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสาร ซึ่งได้เก็บรวบรวมในระหว่างการประเมินจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้าน RFL

ตัวแทนสภากาชาดไทยด้าน RFL ควรเป็นหนึ่งในสมาชิกของทีมหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อประเมินความต้องการและหากมีการร้องขอจากสภากาชาดไทย เจ้าหน้าที่จาก ICRC จำนวนหนึ่งหรือสองคนอาจเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมประเมิน เพื่อวัตถุประสงค์หลักคือให้คำแนะนำด้านเทคนิคแก่สภากาชาดไทย ตัวแทนสภากาชาดไทยด้าน RFL ควรจัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานด้าน RFL เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียชีวิต ผู้ได้รับบาดเจ็บ ผู้อพยพ ผู้พลัดถิ่น และข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานอื่น ๆ (หน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรระหว่างประเทศหรือภาคเอกชน) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้าน RFL

ในระหว่างการประเมินเบื้องต้น หรือระหว่างการให้บริการด้าน RFL ตัวแทนสภาภาษาชาติไทย ด้าน RFL ควรกำหนดลำดับความสำคัญโดยการระบากลุ่มเปราะบาง (ผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว เด็ก/เยาวชน ที่ไร้ผู้ปกครองดูแล บุคคลต่างชาติ หรือชนกลุ่มน้อยที่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้) ภายในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบซึ่งเป็นผู้ที่ต้องการ

- การติดต่อสื่อสารเพื่อส่งข้อความออกนอกพื้นที่ภัยพิบัติ
- กิจกรรมการสืบหาญาติควรได้รับความสำคัญเป็นลำดับแรก หรือ
- มีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการโยกย้าย / การอพยพ / การรวมครอบครัว

4. การติดต่อกับหน่วยงานของรัฐ กลุ่มองค์กรภาษาชาติและเสี้ยววงเดือนแดง ระหว่างประเทศและผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ

เมื่อพบความต้องการด้าน RFL ตัวแทนสภาภาษาชาติไทยด้าน RFL ควรหาโอกาสพบหน่วยงานรัฐ และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ ที่ทำงานในด้านนี้ เพื่อชี้แจงบทบาทในเรื่องขอบเขตของความรับผิดชอบและสร้างความสัมพันธ์ในการประสานงานร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในการทำงาน การติดต่อกับหน่วยงานท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากอาจมีกฎและข้อบังคับที่จะต้องปฏิบัติตาม

ตัวแทนสภาภาษาชาติไทยด้าน RFL จะต้องดำเนินการเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริการด้าน RFL ได้รับการเผยแพร่ไปในหมู่ประชาชนและเป็นที่รู้จักโดยหน่วยงานท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ หากสภาภาษาชาติไทยใช้ทีมหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อตอบสนองในภาวะฉุกเฉินในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ โดยให้เป็นผู้เผยแพร่กิจกรรมของสภาภาษาชาติไทย ตัวแทนด้าน RFL ควรต้องจัดให้มีการสรุปข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมด้าน RFL แก่สมาชิกของทีมหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อตอบสนองในภาวะฉุกเฉินดังกล่าว

5. การตอบสนองด้าน RFL

การตอบสนองด้าน RFL ของสภาภคชาตไทยจะขึ้นอยู่กับขนาดของภคพบตททางธรรมาตต ดงน้

- ภคพบตทธรรมาตตขนาดหญ่ : ในการตอบสนองในชวงต่นตองใหความสำคัญกับการอำนวยความสะดวกในการสือสารทางเดยวถงครอบครวแบบสงออกจากพ้ที่ที่ดรับผลกระทบ หรอ

- ภคพบตทธรรมาตตขนาดเล็กถงปานกลาง : สภาภคชาตไทยอาจพจารณาบคํารองจากภคยนอกพ้ที่ที่ดรับผลกระทบ ภายในเวลาไม่นานหลังกการสือสารแบบสงออกไปนอกพ้ที่ที่ดรับผลกระทบแลว

5.1 ดำเนินการเพื่อให้มีการสื่อสารแบบส่งออกจากพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ

สภาภคชาตไทยควรจัดใหประชาชนสามารถเข้าถึงวธการสือสารที่เหมาะสมในการตต่อและสร้งความม่นใจ/แจงญวตที่อยู่นอกพ้ที่ที่ดรับผลกระทบ เกยวกับสวสธภคและชะตากรรมของสมาชกในครอบครวคนอ่น ๆ วธการสือสารหมายรวมถงการใช้โทรศัพท จดหมายภคชาตพร้อมขอความมาตฐานพมพวว่า “ฉนปลอดภคและสบายต” หรอ “ฉนยงมชวตอยู่” ไปสเตอร์ที่มีรูปถายของผูย่นคํารอง การสือหาญวตที่ก่าล้งดำเนนการอยู่และการใช้สือเพอค้นหาบุคคลผู้สูญหาย ตวแทนสภาภคชาตไทยด้าน RFL จะเลอถวธการที่เหมาะสมที่สุดเพอสานสัมพันธ์ครอบครว ดงตวอยางด้านล่างน้

โทรศัพท์

ในบรเวณใดถก็ตามที่ครอช่ายโทรคมนาคมสามารถใชงานได้ โทรศัพทที่ใช้สัญญาณจากดาวเทียมหรอโทรศัพทเคลอนที่อาจเป็นวธที่มีประสทธิภคมากที่สุดสำหรับบุคคลในพ้ที่ที่ดรับผลกระทบเพอสานสายสัมพันธ์กับสมาชกครอบครวที่อยู่นอกพ้ที่ภคพบต ผู้รับปรการจะดรับอนุญาตใหโทรหาครอบครวได้ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศไทยหรือตางประเทศและเพอที่จะสามารถใหบริการแก่ผู้คนจำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ควรจำกัดเวลาการใช้โทรศัพทสูงสุดเพียง 3 นาที

จดหมายกาชาดพร้อมข้อความมาตรฐานพิมพ์ว่า “ฉันปลอดภัยและสบายดี” หรือ “ฉันยังมีชีวิตอยู่”

เป็นจดหมายเปิดผนึกเพื่อใช้ในการสื่อสารทางเดียวเท่านั้น (สามารถถูกเปิดอ่านโดยเจ้าหน้าที่รัฐหรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องได้) มีลักษณะเป็นแบบฟอร์มกระดาษที่มีข้อความมาตรฐานที่พร้อมส่งพิมพ์ว่า “ฉันปลอดภัยและสบายดี” หรือ “ฉันยังมีชีวิตอยู่” ใช้สำหรับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ประสบภัยเพื่อแจ้งข่าวสารให้ญาติทราบว่าตนอยู่ที่ใด ยังปลอดภัยและสบายดี จดหมายแจ้งข่าวการรอดชีวิตนี้สามารถใช้ได้กับผู้ที่ได้รับบาดเจ็บหรือได้รับการรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล สภากาชาดไทยอาจพิจารณาให้มีการแลกเปลี่ยนจดหมายกาชาดแบบสองทางคือ อนุญาตให้ส่งออกและตอบกลับได้ ในกรณีที่คำตอบจากผู้รับจดหมายมีความจำเป็นสำหรับการดำเนินการขั้นต่อไป (เช่น การรวมครอบครัว)

ตัวอย่างจดหมายกาชาดพร้อมข้อความมาตรฐาน “ฉันปลอดภัยและสบายดี” ผู้ส่งไม่สามารถเขียนข้อความอื่นได้นอกจากที่อยู่ของผู้ส่งและผู้รับ ผู้รับสามารถเขียนตอบกลับได้

Form for Red Cross messages. Left side: 'ข้อความตอบกลับ REPLY TO THE MESSAGE (เกี่ยวกับครอบครัวและเรื่องส่วนตัว - Family and/or private news)'. Right side: 'จดหมายกาชาด RED CROSS MESSAGE' with fields for 'ผู้ส่ง / SENDER' and 'ผู้รับ / ADDRESSEE' including name, birth date, address, and phone number. A diagonal watermark reads 'ฉันปลอดภัย Safe and well'.

ตัวอย่างจดหมายภาษา
สำหรับเขียนข้อความเกี่ยวกับครอบครัวเท่านั้น ผู้ส่งและผู้รับสามารถเขียนตอบกลับไปได้

ข้อความ MESSAGE (เขียนเกี่ยวกับครอบครัวส่วนตัว - Family and/or private news)	จดหมายภาษา RED CROSS MESSAGE
.....	ผู้ส่ง / SENDER No:
.....	ชื่อ นามสกุล
.....	Full name (as expressed locally)
.....	วันเดือนปีเกิด สถานที่เกิด เพศ / Sex: M / F
.....	Date and place of birth
.....	ชื่อบิดา
.....	Father's full name
.....	ชื่อมารดา
.....	Mother's full name
.....	ที่อยู่ปัจจุบัน
.....	Full postal address
.....	รหัสไปรษณีย์
.....	โทรศัพท์
.....	Postal code Telephone
.....	ผู้รับ / ADDRESSEE No:
.....	ชื่อ นามสกุล
.....	Full name (as expressed locally)
.....	วันเดือนปีเกิด สถานที่เกิด เพศ / Sex: M / F
.....	Date and place of birth
.....	ชื่อบิดา
.....	Father's full name
.....	ชื่อมารดา
.....	Mother's full name
.....	ที่อยู่ปัจจุบัน
.....	Full postal address
.....	รหัสไปรษณีย์
.....	โทรศัพท์
.....	Postal code Telephone
ผู้รับมีความสัมพันธ์เป็น กับผู้ส่ง The addressee is my	
วันที่เขียน Date	ลายเซ็น Signature

จุดชาร์จไฟฟ้า

มีการติดตั้งจุดชาร์จไฟฟ้าภายในบริเวณโครงสร้างพื้นฐานของสมาคมกาชาดไทยที่กำหนด ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมใช้งาน จุดชาร์จไฟฟ้าเหล่านี้จะช่วยให้คนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบที่มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สามารถชาร์จโทรศัพท์และโทรหาญาติของตน

คำร้องเพื่อสืบหาญาติ

คำร้องเพื่อสืบหาญาติเป็นคำขออย่างเป็นทางการโดยสมาชิกในครอบครัวเพื่อสืบหาญาติที่สูญหายเมื่อวิธีการสานสายสัมพันธ์อื่น ๆ ไม่ประสบผลสำเร็จ ข้อมูลทั้งหมดที่จำเป็นในการสืบหาชะตากรรมและเพื่อสานสายสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวที่สูญหายจะถูกบันทึกไว้ในแบบฟอร์มมาตรฐานระหว่างการสัมภาษณ์ผู้ร้องขอและเมื่อประสบความสำเร็จในการสืบหาญาติที่พบจะต้องยินยอมให้แจ้งที่อยู่ของตนด้วย การรับคำร้องเพื่อสืบหาญาติจะมีขึ้นได้เฉพาะกรณีที่สมาคมกาชาดไทยมีศักยภาพเพียงพอที่จะรวบรวมและติดตามคำร้องโดยเจ้าหน้าที่สมาคมกาชาดไทยที่ได้รับการฝึกอบรมซึ่งทราบเกณฑ์ในการรับคำร้อง (เช่น ผู้สืบหาไม่มีกำหนดที่จะย้ายที่อยู่ในอนาคตอันใกล้ และ/หรือยังสามารถติดต่อได้ผ่านทางโทรศัพท์) หากความต้องการในการสืบหาญาติมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ผู้ที่ควรได้รับบริการก่อนควรเป็นกลุ่มเปราะบาง (เช่น เด็ก/เยาวชนที่ไม่มีผู้ปกครองดูแล หรือชาวต่างชาติ ฯลฯ)

ตัวอย่างคำร้องเพื่อสืบหาญาติ (หน้า 1/3)

คำร้องเพื่อสืบหาติดตาม TRACING REQUEST

1. บุคคลที่ต้องการสืบหา (Sought Person) เลขที่ (Nr.) _____

ชื่อ (Name) _____ นามสกุล (Surname) _____ ชื่อเล่น (Nickname) _____

ชื่อบิดา (Father Name) _____ นามสกุล (Surname) _____

ชื่อมารดา (Mother Name) _____ นามสกุล (Surname) _____

สัญชาติ (Nationality) _____ เชื้อชาติ/เผ่า (Ethnic origin/ Tribe) _____

อายุ, วัน/เดือน/ปีเกิด (Age/ Date of birth) _____ สถานที่เกิด (Place of birth) _____

อาชีพ (Occupation) _____ สถานภาพการ สมรส (Marital status) _____

ที่อยู่ล่าสุด (Last known address)

บ้านเลขที่ (House Nr.) _____ หมู่ (Village Nr.) _____ ชื่อหมู่บ้าน (Village Name) _____

ถนน (Street/Road) _____ ตำบล (Sub-district) _____

อำเภอ (District) _____ จังหวัด (Province) _____

รหัสไปรษณีย์ (Zip Code) _____ ประเทศ (Country) _____

โทรศัพท์ (Tel) _____ โทรเลข (Fax) _____ อีเมล (Email) _____

2. บุคคลที่ดูแล/ ติดตาม/ อยู่กับผู้ที่ต้องการสืบหา (Persons accompanying the sought person)

ชื่อ (Name)	นามสกุล (Surname)	วันเดือนปีเกิด (Date of birth)	เพศ (Gender)	ความสัมพันธ์กับบุคคลที่ต้องการสืบหา (Relationship with sought person)
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

3. ขอรายละเอียดของคำถามต่อไปนี้ (Details of Enquiry)

อธิบายถึงสถานการณ์ที่ทำให้ท่านขาดการติดต่อกับผู้ที่ต้องการสืบหาได้และเขียนได้รับข่าวสารล่าสุดเมื่อไหร่ จากใครและอย่างไร
(Explanation of circumstances led to the loss of contact together with date, details of last news and source of information)

CTA/01.2009TH

ตัวอย่างคำร้องเพื่อสืบหาญาติ (หน้า 2/3)

ท่านได้ดำเนินการสืบหาไปแล้วอย่างไร และได้ผลอย่างไรบ้าง (Any step taken by the enquirer and the result)

ข้อมูลเพิ่มเติม ที่อาจช่วยในการสืบหาบุคคลดังกล่าวได้ หรือ ชื่อและที่อยู่ของคนที่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผู้ที่ต้องการสืบหา เช่น ชื่อผู้ใหญ่บ้าน กำนัน หรือ บุคคลที่อาจรู้จักผู้ถูกตามมาหา (Information that might help in enquiries such as names and addresses of persons able to provide more information i.e. village headman or head of sub-district)

4. ผู้ยื่นคำร้อง (Enquirer)

ชื่อ (Name) _____ นามสกุล(Surname) _____ ชื่อเล่น (Nickname) _____

ชื่อนิศา (Father Name) _____ นามสกุล (Surname) _____

ชื่อมารดา (Mother Name) _____ นามสกุล (Surname) _____

สัญชาติ (Nationality) _____ เชื้อชาติ/เผ่า (Ethnic origin/ Tribe) _____

อายุ, วันเดือนปี/เกิด (Age/ Date of birth) _____ สถานที่เกิด (Place of birth) _____

ที่อยู่โดยละเอียด (Full contact address)

บ้านเลขที่ (House Nr.) _____ หมู่ (Village Nr.) _____ ชื่อหมู่บ้าน (Village Name) _____

ถนน (Street/Road) _____ ตำบล (Sub-district) _____

อำเภอ (District) _____ จังหวัด (Province) _____

รหัสไปรษณีย์ (Zip Code) _____ ประเทศ (Country) _____

โทรศัพท์ (Tel) _____ โทรเลข (Fax) _____ อีเมล(Email) _____

บุคคลที่ต้องการสืบหา มีความสัมพันธ์เป็น (sought person is my) _____ กับข้าพเจ้า _____

ตัวอย่างคำร้องเพื่อสืบหาญาติ (หน้า 3/3)

ข้าพเจ้ายินยอมให้มีการเปิดเผยข้อมูลต่อไปนี้สู่สาธารณชน เช่น ผ่านทาง วิทยุ อินเทอร์เน็ต หรือช่องทางอื่นๆ
(I agree to the public disclosure such as on posters, radio, Internet, etc.)

ก. ในชื่อของข้าพเจ้า ยินยอม ไม่ยินยอม ข. ในชื่อญาติของบุคคลที่ต้องการสืบหา ยินยอม ไม่ยินยอม
a. of my name yes no b. of my sought relative(s) name yes no

ข้าพเจ้ายินยอมให้ส่งต่อคำร้องฉบับนี้ไปยัง (I agree that this request be transmitted to)

ก. องค์กรอื่นๆ ยินยอม ไม่ยินยอม ข. หน่วยงานทางราชการ ยินยอม ไม่ยินยอม
a. other organizations yes no b. authorities yes no

โดยเปิดเผยชื่อของข้าพเจ้า (without my name) โดยไม่เปิดเผยชื่อของข้าพเจ้า (without my name)

สถานที่ที่เขียนคำร้อง (Place of enquiry) _____ วันที่ (Dated on) _____

ลายเซ็นผู้ยื่นคำร้อง (Enquirer signature) _____

ชื่อเจ้าหน้าที่ผู้รับคำร้อง (Request taken by) _____ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ (Chapter) _____

5.2 คำร้องจากนอกพื้นที่ภัยพิบัติ

ในสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ ควรมีการกำหนดศูนย์กลางการประสานงานที่สำนักงานใหญ่ของสภากาชาดไทยและที่เหล่ากาชาดในแต่ละจังหวัด เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ในพื้นที่ประสบภัยรวมถึงงานบริการด้าน RFL นอกจากนี้สภากาชาดไทยอาจจัดให้มีสายด่วนหรือศูนย์บริการข้อมูล (Call center) เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ เจ้าหน้าที่จากสำนักงานใหญ่ของสภากาชาดไทยควรกำหนดคำตอบมาตรฐานสำหรับการสอบถามข้อมูลจากประชาชน เจ้าหน้าที่และอาสาสมัครควรได้รับสรุปข้อมูลสถานการณ์และได้รับข้อมูลต่างๆ ที่มีความถูกต้องเป็นประจำ

หากสภากาชาดไทยสามารถเข้าถึงผู้ประสบภัยในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและสามารถดำเนินการตามคำร้องจากนอกพื้นที่ได้ เจ้าหน้าที่ของสภากาชาดไทยที่สำนักงานใหญ่และเหล่ากาชาดจังหวัดที่อยู่นอกพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบอาจรับคำร้องเหล่านั้นได้

สภากาชาดไทยควรแจ้งให้สหพันธ์สภากาชาดและสภาเลี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ (IFRC) และ ICRC ณ สำนักงานกรุงเทพฯ ทราบเมื่อสามารถรับคำร้องจากต่างประเทศได้และแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเกณฑ์ในการส่งคำร้อง ICRC กรุงเทพฯ จะได้ดำเนินการแจ้งไปยังสำนักงานกลางเพื่อการสืบหาญาติของ ICRC ในกรุงเจนีวาเพื่อปรับปรุงข้อมูลบนสองเว็บไซต์ต่อไปนี้

- เว็บไซต์สานสายสัมพันธ์แห่งครอบครัวซึ่งเป็นเครื่องมือหลักสำหรับการสื่อสารภายนอกและบุคคลทั่วไปสามารถเข้าดูได้ (<https://familylinks.icrc.org>) ; และ
- Flextranet ซึ่งเป็นเครื่องมือหลักสำหรับการสื่อสารภายในเท่านั้นและสามารถเข้าดูได้เฉพาะสมาชิกเครือข่ายด้านสานสายสัมพันธ์แห่งครอบครัวจากสภากาชาดและสภาเลี้ยววงเดือนแดง ICRC และ IFRC (<https://flextranet.familylinks.icrc.org/>)

6. รายชื่อผู้ได้รับบาดเจ็บและผู้เสียชีวิต

สภากาชาดไทยทั้งในระดับสำนักงานใหญ่และระดับเหล่ากาชาดจังหวัดอาจพยายามรวบรวมหารายชื่อผู้ประสบภัยจากที่เก็บศพ โรงพยาบาล (ผู้บาดเจ็บ ผู้เสียชีวิต) จากเจ้าหน้าที่ (ระดับประเทศและท้องถิ่น) และรวบรวมไว้ที่สำนักงานใหญ่ของสภากาชาดไทยเพื่อตอบสนองต่อคำร้องจากญาติและควรให้ความสนใจเป็นพิเศษต่อคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล หากหน่วยงานดังกล่าวไม่ยินยอมที่จะให้ข้อมูล ตัวแทนสภากาชาดไทยด้าน RFL ควรตรวจสอบให้แน่ใจว่าหน่วยงานหรือองค์กรใดที่ครอบครัวจะต้องติดต่อเพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประสบภัย

ฉบับร่างบัตรอธิบายงานสานสัมพันธ์ครอบครัว (RFL) แบบเร่งรัด คำร้องเพื่อสืบหาญาติ

การเก็บและติดตามคำร้องเพื่อสืบหาญาติ จะเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในครอบครัวได้ร้องขออย่างเป็นทางการให้มีการสืบหาเบาะแสของญาติที่สูญหายหลังจากที่ใช้วิธีการอื่นแล้วไม่ประสบผลสำเร็จ

เกณฑ์ในการรับคำร้องเพื่อสืบหาญาติ :

- การขาดการติดต่อเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติ (หมายเหตุ : สภากาชาดไทย อาจกำหนดข้อจำกัดเพิ่มเติม ขึ้นอยู่กับขนาดของภัยพิบัติ)
- คำร้องเพื่อสืบหาญาติจะถูกนำมาใช้เมื่อวิธีการอื่น ๆ ในการติดต่อ เช่น การใช้โทรศัพท์ไม่ประสบผลสำเร็จ
- **ไม่รับคำร้องเพื่อสืบหาญาติในกรณีที่ :**
 - ขาดการติดต่ออันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น (ปัญหาภายในครอบครัว)
 - คำร้องเพื่อสืบหาญาติมาจากบุคคลที่ไม่ใช่สมาชิกในครอบครัว (กระทำในนามของผู้อื่น)
- มุ่งเน้นบุคคลที่มีโอกาสย้ายที่อยู่ในอนาคตอันใกล้เล็กน้อยเป็นอันดับต้น ๆ
- แนะนำตัวเองและอธิบายบริการ RFL โดยสภากาชาดไทย และวัตถุประสงค์ของคำร้องเพื่อสืบหาญาติ
- พุดคุยในสถานที่ที่เงียบและเป็นส่วนตัว
- เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนสอบถามให้แน่ใจก่อนว่า เจ้าหน้าที่สภากาชาดไทยทีมอื่น ยังไม่ได้เก็บคำร้องเพื่อสืบหาญาติจากผู้ร้องขอ

วิธีการกรอกแบบฟอร์มคำร้องเพื่อสืบหาญาติ

- ใช้แบบฟอร์มคำร้องเพื่อสืบหาญาติและกรอกคำร้องด้วยความละเอียด **ตรวจสอบให้มั่นใจว่ามีการตอบคำถามในแบบฟอร์มครบทุกข้อ** หากมีคำถามใดที่ไม่สามารถระบุข้อมูลได้ให้อธิบายเหตุผลสั้น ๆ (“ไม่ทราบ”) การไม่เติมข้อมูลในช่อง อาจหมายความว่าท่านไม่ได้ถามคำถามนั้น
- ชื่อ-นามสกุล และที่อยู่ที่ครบถ้วนเป็นสิ่งจำเป็นรวมถึงข้อมูลของผู้ร้องขอด้วย
- หากบุคคลนั้นมีบัตรประจำตัวประชาชนหรือเอกสารทางการอื่นควรสะกดชื่อตามที่ปรากฏบนเอกสารนั้น
- ชื่อของบิดามารดาโดยเฉพาะอย่างยิ่งชื่อของมารดา และวันเกิดมีความสำคัญเพราะอาจมีบุคคลชื่อซ้ำกันสองคนซึ่งอายุและชื่อของบิดามารดาจะสามารถแยกความแตกต่างของบุคคลทั้งสองได้
- ข้อมูลของสถานการณ์แวดล้อมซึ่งทำให้ขาดการติดต่อจะต้องเป็นข้อมูลที่ละเอียดและชัดเจนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เนื่องจากสามารถช่วยในการสืบหาบุคคลสูญหาย

ให้หลีกเลี่ยงข้อมูลที่ไม่จำเป็นซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ทำให้ขาดการติดต่อกันหรือการย้ายถิ่น ทั้งนี้ควรรายงานขั้นตอนทั้งหมดของการย้ายที่อยู่ รวมถึงสถานที่ วันที่และญาติ เพื่อนบ้านหรือบุคคลอื่นที่เดินทางพร้อมกับบุคคลนั้น จากสถานที่เกิดเหตุจนถึงสถานที่ซึ่งบุคคลนั้นพำนักในปัจจุบัน

- **หากมีหมายเลขโทรศัพท์ของใครก็ตามที่สามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับบุคคลที่ถูกสืบหาได้** ควรโทรศัพท์หาบุคคลดังกล่าวในขณะที่สัมภาษณ์และต้องระบุผลของการโทรศัพท์ไว้ในแบบฟอร์มลงทะเบียนด้วย การระบุผลดังกล่าวมีความสำคัญเนื่องจากทำให้ทราบว่าได้มีการพยายามหรือมีการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมหรือทราบถึงเหตุผลที่บุคคลนั้นไม่สามารถติดต่อได้ (เช่น หมายเลขไม่ถูกต้อง ปิดโทรศัพท์ หรือโทรศัพท์ไม่สามารถติดต่อได้ ฯลฯ) **อย่าลืมสอบถามความยินยอมในการใช้ข้อมูล** (เพื่อแบ่งปันข้อมูลของผู้ร้องขอและผู้ที่ถูกสืบหาให้กับหน่วยงานรัฐหรือองค์กรอื่น ๆ และเพื่อเปิดเผยแก่สาธารณะ) อธิบายผู้ร้องขอถึงกระบวนการในการสืบหาญาติ รวมถึงความเป็นไปได้ในการตีพิมพ์ชื่อของผู้ที่ถูกสืบหาบนป้ายประกาศในบริเวณชุมชน RFL หรือการประกาศทางวิทยุกระจายเสียง และทำให้แน่ใจว่าผู้สืบหาเข้าใจความจำเป็นในการมอบความยินยอมดังกล่าวซึ่งบุคคลนั้นพำนักในปัจจุบัน
- เก็บจดหมายกาชาดแนบมากับคำร้องขอเพื่อสืบหาญาติ
- **แจ้งให้ผู้ร้องขอติดต่อสภากาชาดไทย** แผนกวิเทศสัมพันธ์ (ให้นามบัตร หมายเลขโทรศัพท์ และที่ตั้งของชุมชน RFL) หากบุคคลนั้นจะย้ายที่อยู่ เพื่อป้องกันการขาดการติดต่อและเพื่อให้สามารถติดต่อได้หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติม หรือเพื่อแจ้งผลการสืบหา
- เตือนผู้ร้องขอว่า **หากมีข้อมูลเพิ่มเติม** ในอนาคตเกี่ยวกับชะตากรรมของผู้ถูกสืบหา (หรือครอบครัวได้พบกันแล้ว) ผู้ร้องขอควรติดต่อสภากาชาดไทยเพื่อแจ้งข้อมูลดังกล่าว
- ต้องแน่ใจว่าผู้ร้องขอได้ลงวันที่และลายมือชื่อในแบบฟอร์ม
- ตรวจสอบว่าได้มีการกรอกแบบฟอร์มครบถ้วนก่อนจะจบการสัมภาษณ์ เพื่อให้สามารถแก้ไขและสอบถามเพิ่มเติม ณ ขณะนั้นได้
- พยายามติดตามสืบหาตามคำแนะนำที่แจ้งไว้
- ติดต่อผู้ร้องขอเป็นประจำเพื่อแจ้งผลความคืบหน้าในการพยายามสืบหาและเพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมหากพบผู้สืบหาแล้ว ให้แจ้งบุคคลนั้นว่าผู้ที่ขอให้สืบหาคือใคร อ่านจดหมายกาชาดให้ฟัง และสอบถามว่าผู้สืบหาสามารถจดจำและต้องการที่จะติดต่อกับผู้ร้องขอหรือไม่ หากต้องการให้เก็บจดหมายตอบกลับและนำส่งให้กับผู้ร้องขอในกรณีที่คุณมีหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ร้องขอให้เสนอผู้ที่ถูกสืบหาว่าอาจใช้โทรศัพท์ของคุณเพื่อติดต่อผู้ร้องขอได้

จดหมายกาชาด (RCM)

จดหมายกาชาดได้ถูกออกแบบโดยคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ เพื่อให้ใช้แลกเปลี่ยนข่าวสารของครอบครัวในสถานการณ์ความขัดแย้ง/ภัยพิบัติ หรือเหตุการณ์ไม่สงบภายในประเทศ

ชื่อ-นามสกุล และที่อยู่
ของผู้ส่ง

ชื่อ-นามสกุล และที่อยู่
ของญาติซึ่งเป็นผู้รับ

จดหมายกาชาดเป็นจดหมายเปิดผนึก ใช้เพื่อสานสัมพันธ์ครอบครัว หรือแลกเปลี่ยนข้อความเกี่ยวกับครอบครัวเท่านั้น เมื่อวิธีการสื่อสารอื่น ๆ ไม่สามารถใช้งานได้

เกณฑ์ในการรับจดหมายกาชาด :

- เมื่อบุคคลนั้นไม่สามารถติดต่อสมาชิกในครอบครัวได้ด้วยวิธีการอื่น (โทรศัพท์ที่ไม่สามารถใช้งานได้) แต่ผู้ส่งทราบที่อยู่ที่แน่ชัดของครอบครัว และมั่นใจว่าครอบครัวไม่ได้ย้ายไปที่อื่น และสามารถพบได้ตามที่อยู่ดังกล่าว
- สาเหตุในการขาดการติดต่อสืบเนื่องมาจาก/ตั้งแต่วันที่เกิดเหตุภัยพิบัติ
- จดหมายกาชาดใช้เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างสมาชิกในครอบครัวเท่านั้น เก็บจดหมายกาชาดเมื่อมีการเก็บคำร้องสืบหาญาติเสมอ

วิธีการเขียนจดหมายกาชาด

- การเขียนที่อยู่ต้องมีความละเอียดให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ไม่ควรเก็บจดหมายกาชาดหากข้อมูลที่อยู่ไม่ครบถ้วนเนื่องจากจะไม่สามารถนำส่งจดหมายกาชาดถึงผู้รับได้ ทั้งนี้ ให้นึกถึงกรณีที่คุณต้องตามหาที่อยู่นั้นด้วยตัวของคุณเอง
- หากบุคคลนั้นมีบัตรประจำตัวประชาชนหรือเอกสารทางการอื่น ควรสะกดชื่อตามที่ปรากฏบนเอกสารนั้นก่อนรวบรวมจดหมายกาชาดจากผู้ส่ง ให้สอบถามว่าผู้ส่งมีหมายเลขโทรศัพท์ของผู้รับหรือไม่ หากมีให้เสนอให้ผู้ส่งใช้โทรศัพท์ เนื่องจากเป็นวิธีที่เร็วที่สุดในการสื่อสารสัมพันธ์ครอบครัว

- หากผู้รับบริการมีโทรศัพท์ ให้ใส่หมายเลขโทรศัพท์ในจดหมายกาชาดเพื่อให้การสานสัมพันธ์ มีความรวดเร็วหลังจากได้นำส่งจดหมายกาชาดถึงผู้รับแล้ว
- จดหมายกาชาดไม่ใช่จดหมายส่วนตัว หากเป็น ‘จดหมายเปิดผนึก’ ผู้รับบริการสามารถเขียนเกี่ยวกับชีวิตส่วนตัวหรือข่าวสารในครอบครัวเท่านั้น (การย้ายที่อยู่ การเกิด การแต่งงาน ข่าวความเจ็บป่วย เสียชีวิต หรือที่อยู่ของสมาชิกครอบครัว) โดยเนื้อหาดังต่อไปนี้จะถูกตัดออกหรือไม่ได้รับการนำส่ง :
 - อ้างอิงถึงสถานการณ์ทางการเมืองหรือการทหาร ;
 - ภาษาที่เป็นการดูถูก ข้อความข่มขู่ หรือภาษาหยาบคาย ;
 - อ้างอิงถึงกลุ่มองค์กรกาชาดหรือสภาเสี้ยววงเดือนแดงเพื่อขอความช่วยเหลือทางการเงิน
- ตรวจสอบเนื้อหาในจดหมายกาชาดแต่ละฉบับโดยมีผู้ส่งอยู่ด้วยในขณะที่ตรวจสอบ เพื่อให้แน่ใจว่ามีแต่ข่าวสารเกี่ยวกับครอบครัวเท่านั้น
- ควรแยกจดหมายอ่านที่ละฉบับ เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีการอ้างอิงถึงข้อมูลทางการเมืองหรือการทหาร การวางแผนการ คำดูถูกหรือข้อความข่มขู่ การเลือกปฏิบัติหรือภาษาที่ไม่เหมาะสม และการอ้างอิงที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับกิจกรรมการเคลื่อนไหวกว้าง ๆ
- หากผู้ส่งเขียนหนังสือไม่ได้ คุณสามารถช่วยเขียน (อธิบายในจดหมายว่าเจ้าหน้าที่ช่วยเขียนให้)
- อย่าให้คำสัญญาว่าการส่งจดหมาย จะประสบความสำเร็จ
- อย่าลืมลงวันที่ ความสัมพันธ์ของผู้ส่งและผู้รับ ลายมือชื่อผู้ส่ง (หากไม่สามารถลงลายมือชื่อ ให้พิมพ์ลายนิ้วมือ หรือเขียนเครื่องหมายกากบาท)

การนำส่งจดหมายกาชาดและการรวบรวมจดหมายตอบกลับ

เมื่อมีการนำส่งจดหมาย ควรมีการรวบรวมจดหมายตอบกลับด้วย แต่หากมีการติดต่อกันผ่านทางโทรศัพท์แล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเขียนจดหมาย

การส่งจดหมายคืนไปยังผู้ส่ง (BTS) : จะไม่มีการนำจดหมายกาชาดที่ไม่อาจนำส่งให้กับผู้รับไปทิ้งโดยเด็ดขาด จดหมายเหล่านั้นจะถูกส่งคืนไปยังผู้ส่ง พร้อมคำอธิบาย ดังต่อไปนี้ :

- ที่อยู่ไม่ถูกต้อง/ไม่เพียงพอในการนำส่ง
- ไม่มีใครรู้จักผู้รับจดหมาย ณ ที่อยู่ดังกล่าว
- ผู้รับย้ายไปโดยไม่ได้ให้ที่อยู่ใหม่ไว้

เคารพการตัดสินใจของผู้รับจดหมายกาชาด ในการเลือกที่จะตอบหรือไม่ตอบจดหมายก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ จะปฏิบัติเช่นเดียวกับคำร้องเพื่อหาญาติ นั่นคือเจ้าหน้าที่ของสภากาชาดไทยหรือเจ้าหน้าที่อาสาจะหารือกับผู้รับถึงคำตอบที่ต้องการให้แจ้งแก่ผู้ส่ง กล่าวคือ : หากผู้รับไม่เจอ/ไม่มีใครรู้จัก ผู้รับจะติดต่อกับผู้ส่งเองภายหลัง; ผู้รับไม่ต้องการติดต่อกับผู้ส่ง

การใช้โทรศัพท์

โทรศัพท์เป็นวิธีการสื่อสารที่ทำให้บุคคลในพื้นที่ประสบภัยสามารถสนัมพันธ์กับครอบครัวที่อยู่นอกพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

- ไม่มีการเก็บค่าบริการ
- ใช้เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับครอบครัวเท่านั้น
- ผู้รับประโยชน์จะได้รับอนุญาตให้โทรหาครอบครัวได้ไม่ว่าจะอยู่ในประเทศไทยหรือต่างประเทศ
- เพื่อที่จะสามารถให้บริการแก่ผู้คนที่จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การใช้โทรศัพท์ควรจำกัดเวลาในการใช้สูงสุด 3 นาที
- หนึ่งในโทรได้หนึ่งหมายเลขเท่านั้น (เว้นแต่กรณีสมาชิกครอบครัวที่โทรหาได้อยู่หมายเลขนั้นจึงสามารถเปลี่ยนหมายเลขได้)
- เจ้าหน้าที่สภากาชาดไทยควรแจ้งเกณฑ์ในการใช้โทรศัพท์ให้ผู้รับประโยชน์ทราบก่อนเสนอให้บริการ เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดที่อาจเกิดขึ้น
- ผู้ที่ต้องการใช้โทรศัพท์ควรติดต่อเจ้าหน้าที่สภากาชาดไทย และให้ข้อมูลที่จำเป็น (ที่แสดงในตาราง) เจ้าหน้าที่สภากาชาดไทยจะเป็นผู้โทรตามหมายเลขที่แจ้ง และเมื่อปลายทางรับสาย จึงมอบโทรศัพท์ให้กับผู้รับประโยชน์ เจ้าหน้าที่อาสาจะจับเวลาในการใช้ไม่ให้เกินสามนาที

การสุ่มการออกข้อมูลในตารางนี้

ชื่อของเจ้าหน้าที่										
หมายเลขโทรศัพท์ของหัวหน้าทีม										
วันที่										
สถานที่										
ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล ผู้รับบริการ	เพศ	อายุ	ชื่อ-นามสกุล ผู้ติดต่อ	สถานที่ปลายทาง ที่ขอรับทดสอบ	ความสัมพันธุ์	หมายเลข โทรศัพท์	ติดต่อสำเร็จ/ ไม่สำเร็จ	ผู้รับบริการมี โทรศัพท์เคลื่อนที่ (มี-ไม่มี)	หากมีโทรศัพท์ โปรดระบุเหตุผล : แบบเตอริ เงินหมด
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										

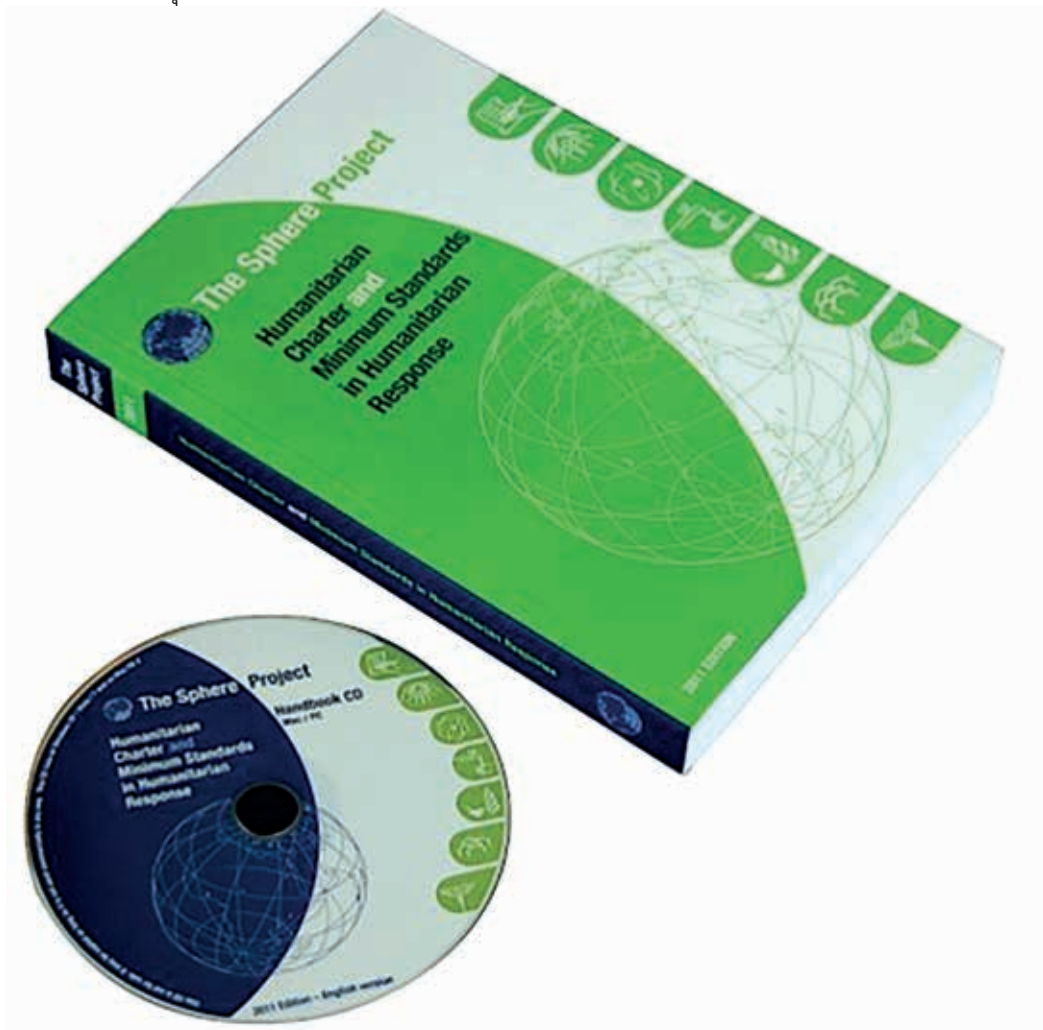
การใช้คู่มือกฎบัตรมนุษยธรรม และมาตรฐานขั้นต่ำในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

The Sphere Handbook for Disaster Response Operation

สุกัญญา ทรัพย์อุดมมั่งมี
หัวหน้างานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย
สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

วัตถุประสงค์ของบทนี้คือเพื่อให้ผู้เข้าอบรมทราบเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้คู่มือ Sphere วิธีการใช้คู่มือ Sphere และมาตรฐานการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ ที่ใช้บ่อย ในแต่ละบท จะกล่าวเป็นตัวอย่างพอสังเขป ซึ่งจะดูรายละเอียดได้ในหนังสือ Sphere Project

Sphere คือ คู่มือที่นำเสนอข้อพิจารณาด้านคุณภาพ (Quality) และความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อการสนองตอบด้านมนุษยธรรม

ทำไมจึงต้องใช้คู่มือ Sphere ในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เพราะ

1. การให้ความช่วยเหลือโดยที่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ประสบภัย
2. ในอดีตที่ผ่านมาการให้ความช่วยเหลือที่ไม่เพียงพอ ก่อให้เกิดความซับซ้อนของโรค จำนวนการเกิดโรคเพิ่มขึ้น
3. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรม/องค์กรเอกชน ทั้งหลาย มีความห่วงใยในเรื่องของคุณภาพ (quality) และความน่าเชื่อถือ ความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน (Accountability) ในการปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรม
4. เป็นคู่มือที่คำนึงถึง ผู้ประสบภัยในแง่มุมต่างๆ ได้แก่ การปกป้องคุ้มครอง ความแตกต่างทางเพศ กลุ่ม vulnerable (เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ทุพพลภาพ ผู้ติดเชื้อ HIV) และสิ่งแวดล้อม (ไม่ได้ เป็นกฎหมาย แต่เป็นแนวทางในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม)
5. เขียนขึ้นจากประสบการณ์สั่งสมของบุคคลและหน่วยงานต่างๆ มีการถกประเด็น และมีฉันทามติร่วมกัน
6. ถูกออกแบบมาสำหรับการใช้งานระหว่างการตอบสนองด้านมนุษยธรรมในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งภัยธรรมชาติและภัยจากความขัดแย้ง
7. มุ่งเน้นการตอบสนองด้านมนุษยธรรม จึงมีมาตรฐานขั้นต่ำที่ครอบคลุมทุกกิจกรรมที่ตอบสนองเพื่อความอยู่รอดอย่างเร่งด่วนของผู้ประสบภัยและผู้ได้รับผลกระทบ
8. คู่มือนี้ยังเป็นเครื่องมืออ้างอิงตั้งแต่วิธีการเตรียมพร้อมรับภัย การตอบสนอง รวมไปถึงการฟื้นฟูในระยะแรก

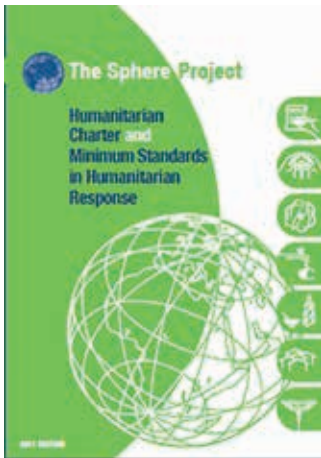
โครงการ Sphere (Sphere Project)

คือ โครงการจัดทำคู่มือ Sphere โดยมีกระบวนการดังนี้

1. การอภิปราย ถกประเด็น เรื่องการให้ความช่วยเหลือที่เป็นสากล
2. บรรลุข้อตกลงของหลักการสำคัญและการปฏิบัติ
3. ได้รับฉันทามติเรื่อง มาตรฐานด้านเทคนิคและดัชนีชี้วัด

ปรัชญาของโครงการ Sphere : การมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี

เป้าหมายของโครงการ Sphere เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในการตอบสนองต่อภัยพิบัติด้วยระบบมนุษยธรรม ด้วยกฎบัตรมนุษยธรรม และมาตรฐานขั้นต่ำในการตอบสนองภัยพิบัติ

หนังสือคู่มือ Sphere จะประกอบด้วยบทต่างๆ ดังนี้

กฎบัตรมนุษยธรรม

บทที่ 1 หลักการคุ้มครอง

บทที่ 2 มาตรฐานหลัก

บทที่ 3 มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย

บทที่ 4 มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความมั่นคงทางอาหาร โภชนาการ

บทที่ 5 มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องที่พักพิง ที่อยู่อาศัยและเครื่องอุปโภค

บทที่ 6 มาตรฐานขั้นต่ำการดำเนินการด้านสุขภาพ

การใช้เนื้อหาในหนังสือ Sphere

ในมาตรฐานหลักแต่ละมาตรฐาน จะมีโครงสร้างดังต่อไปนี้

1. มาตรฐานหลัก
2. ปฏิบัติการหลัก
3. ดัชนีชี้วัดหลัก
4. บันทึกแนวทางปฏิบัติ

มาตรฐานหลัก : มีลักษณะเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพโดยธรรมชาติและระดับของการบรรลุเป้าหมายในการตอบสนองด้านมนุษยธรรม P.52 ดังตัวอย่าง

มาตรฐานการส่งเสริมสุขอนามัย 1: การดำเนินงานส่งเสริมสุขอนามัย

ชาย หญิง และเด็ก ทุกช่วงอายุที่ได้รับผลกระทบมีความตระหนักในความเสี่ยงหลักด้านสาธารณสุข มีการระดมสรรพกำลังเพื่อปรับมาตรการสำหรับใช้ป้องกันความเสี่ยงสภาพการใช้งานและบำรุงรักษาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ถูกสุขลักษณะ

ปฏิบัติการหลัก : เป็นกิจกรรมและข้อมูลที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อช่วยให้เป็นไปตามมาตรฐาน P.60

ปฏิบัติการหลัก (อ่านควบคู่กับบันทึกแนวทางปฏิบัติ)

- การบริการข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับความเสี่ยงด้านสุขอนามัยที่สัมพันธ์กับโรคและการป้องกันโดยการใช้ช่องทางการสื่อสารมวลชนที่เหมาะสม (ดูบันทึกแนวทางปฏิบัติ 1-2)
- ระบุปัจจัยพิเศษต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สังคมวัฒนธรรม และศาสนา ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจในกลุ่มสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละชุมชนและใช้ปัจจัยต่างๆ นี้ เป็นเสมือนพื้นฐานสำหรับการกำหนดกลยุทธ์ในการส่งเสริมสุขอนามัย (ดูบันทึกแนวทางปฏิบัติ 2)

ดัชนีชี้วัดหลัก เป็นเครื่องหมาย ซึ่งแสดงว่ามาตรฐานได้รับการบรรลุเป้าหมายผ่านวิธีการวัดค่า และการสื่อสารโดยกระบวนการและผลของปฏิบัติการหลัก เป็นได้ทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ

ดัชนีชี้วัดหลัก (อ่านควบคู่กับบันทึกแนวทางการปฏิบัติ)

- กลุ่มผู้ใช้ทุกกลุ่มสามารถอธิบายแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่พวกเขาได้กระทำเพื่อป้องกันการเสื่อมของสุขภาวะ (ดูบันทึกแนวทางปฏิบัติ 1)
- สิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหมดถูกนำมาใช้อย่างเหมาะสมและบำรุงรักษาอย่างสม่ำเสมอ
- ประชาชนทุกคนล้างมือหลังจากการถ่ายอุจจาระ ภายหลังจากทำความสะอาดกันเด็กก่อนการรับประทานอาหารและการเตรียมอาหาร (ดูบันทึกแนวทางปฏิบัติ 6)

บันทึกแนวทางการปฏิบัติ คือประเด็นที่เฉพาะเจาะจงที่จะต้องพิจารณาเมื่อนำมาตรฐานหลักและดัชนีชี้วัดหลักมาใช้ในการปฏิบัติในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นคำแนะนำในการแก้ปัญหาหรือคำอธิบายในกรณีที่มีข้อถกเถียง ข้อขัดแย้ง หรือช่องว่างความรู้ในปัจจุบัน P.52

บันทึกแนวทางการปฏิบัติ

1. กำหนดเป้าหมายในการจัดลำดับความเสี่ยงสุขอนามัยและพฤติกรรมต่าง ๆ : ความเข้าใจที่ได้รับจากการประเมินความเสี่ยงสุขอนามัย งานและความรับผิดชอบของกลุ่มที่ต่างกัน ควรจะใช้ในการวางแผน และการจัดลำดับความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือ เพื่อให้การไหลของข้อมูลระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมและประชากรที่ได้รับผลกระทบมีการกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสมและปรับเปลี่ยนเมื่อพบว่าเกิดความเข้าใจผิด
2. การเข้าถึงประชาชนทุกภาคส่วน : ในระยะแรกของการเกิดภัยพิบัติ มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยสื่อสารมวลชนในการสร้างความมั่นใจว่าประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล เกี่ยวกับการลดความเสี่ยงด้านสุขภาพให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในกลุ่มประชาชนที่แตกต่างกัน ควรมีการสื่อสารข้อมูลที่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มทั้งในเรื่องของข้อมูล การศึกษา สื่อและช่องทางการสื่อสารที่มีความเชื่อมโยงเพื่อให้ข้อมูลไปถึงประชาชนทุก กลุ่ม สิ่งนี้เองที่เป็นสิ่งสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
3. ศึกษาเพิ่มเติมหน้า 94
4. ภาระงานที่มากเกินไป : สิ่งสำคัญคือมั่นใจว่าจะไม่มีกลุ่มใด (เช่น กลุ่มผู้หญิง) ภายใต้วงการที่ได้รับผลกระทบต้องแบกรับภาระงานที่มากเกินไปในการจัดการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขอนามัย ซึ่งเกิดประโยชน์ต่าง ๆ เช่น โอกาสในการจ้างงานและการเข้าร่วมการอบรมควรได้รับการจัดสรรสู่กลุ่มผู้หญิง ผู้ชายและกลุ่มชนชายขอบด้วย

ภาคผนวก คือ รายการอ้างอิงและเอกสารเพิ่มเติม เช่น

- แบบประเมินความจำเป็นเบื้องต้นด้านน้ำและสุขาภิบาล ภาคผนวก 1 p 124
- ตารางสรุปแนวทางต่าง ๆ เช่น แนวทางการวางแผนจัดหาจำนวนห้องสุขาขั้นต่ำ ภาคผนวก 3 p 130
- รายการเอกสารอ้างอิงที่สามารถไปค้นคว้าเพิ่มเติมได้

กฎบัตรมนุษยธรรม แสดงถึงข้อตกลงหรือพันธะสัญญาร่วมกันระหว่างองค์กรด้านมนุษยธรรมว่ามนุษย์ทุกคนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและเชื่อว่าหลักการที่ปรากฏอยู่เป็นหลักการที่สามารถนำไปปรับใช้ให้กับสถานการณ์ภัยหรือความขัดแย้ง P.20

บทที่ 1 หลักการคุ้มครอง (Protection Principles) ประกอบด้วย

1. หลีกเลี่ยงการกระทำที่จะก่อให้เกิดความเสียหายในอนาคต
2. มั่นใจว่าผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม
3. ปกป้องคุ้มครองผู้ประสบภัยจากความรุนแรงหรือการบีบบังคับที่จะก่อให้เกิดอันตรายทั้งทางกายและทางจิตใจ
4. ให้ความช่วยเหลือด้วยการเรียกร้องที่เป็นไปตามสิทธิ ที่จะเข้าถึงการรักษาและการฟื้นฟูจากการถูกข่มเหง

ตัวอย่างในการใช้หนังสือ

หลักการคุ้มครอง ประกอบด้วย

- มาตรฐานหลัก
- องค์ประกอบ
- บันทึกแนวทางการปฏิบัติ

หลักการคุ้มครอง 1 : หลีกเลี่ยงเหตุที่ก่อให้เกิดอันตรายอันเป็นผลกระทบจากการกระทำของตนเอง เกี่ยวข้องกับการตอบสนองด้านมนุษยธรรมดำเนินการตามขั้นตอนโดยหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบไม่พึงประสงค์ใดๆ จากการแทรกแซงของผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเพิ่มโอกาสให้บุคคลได้รับอันตรายหรือถูกละเมิดสิทธิ

หลักการนี้มียุทธศาสตร์ประกอบดังต่อไปนี้ :

- รูปแบบของความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและสิ่งแวดลอมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำให้ประชาชนได้รับอันตรายทางกายภาพ ความรุนแรงหรือการละเมิดสิทธิอื่น ๆ
- ให้ความช่วยเหลือและความคุ้มครองที่พยายามไม่ทำลายความสามารถในการคุ้มครองตนเองของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ
- หน่วยงานด้านมนุษยธรรมจัดการข้อมูลที่สำคัญและควรเป็นความลับให้ไปในทางที่ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ที่อาจจะพิสูจน์ตัวตนได้จากข้อมูล

บันทึกแนวทางการปฏิบัติ

การประเมินบริบทและการคาดการณ์ผลที่เกิดตามมาของการกระทำด้านมนุษยธรรมเพื่อความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ

1. หลีกเลี่ยงมิให้เกิดความซับซ้อน : ในการละเมิดสิทธิที่อาจจะมี ความยากลำบากในการตัดสินใจ และการตัดสินใจ เช่น เมื่อต้องเผชิญกับการตัดสินใจว่าจะให้ความช่วยเหลือแก่คนที่ถูกคุมตัวอยู่ในค่าย โดยไม่เต็มใจ การตัดสินใจดังกล่าวจะต้องพิจารณาเป็นกรณีไป แต่ก็ควรจะได้รับทราบทบทวนอยู่เสมอ เนื่องจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา

บทที่ 2 มาตรฐานหลัก ประกอบด้วย

- มาตรฐานที่ 1 การตอบสนองด้านมนุษยธรรมโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง
- มาตรฐานที่ 2 การประสานงานและความร่วมมือ
- มาตรฐานที่ 3 การประเมิน
- มาตรฐานที่ 4 การออกแบบและการตอบสนอง
- มาตรฐานที่ 5 การดำเนินการความโปร่งใสและการเรียนรู้
- มาตรฐานที่ 6 การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานช่วยเหลือ

ตัวอย่าง

มาตรฐานหลักที่ 1 : การตอบสนองด้านมนุษยธรรมโดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

ความสามารถและกลยุทธ์ของพวกเขาอันจะนำมาซึ่งความอยู่รอดอย่างมีศักดิ์ศรี มีความสำคัญต่อการออกแบบและกระบวนการตอบสนองด้านมนุษยธรรม

ปฏิบัติการหลัก (อ่านควบคู่กับบันทึกแนวทางการปฏิบัติ)

- สนับสนุนความสามารถของท้องถิ่นในการระดมกลุ่มชุมชนและเครือข่ายทางสังคมเป็นอันดับแรกและสร้างความคิดริเริ่มในการพึ่งตัวเองและการทำงานโดยมีชุมชนเป็นฐาน (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 1)
- ใช้แรงงานท้องถิ่น วัสดุที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อสร้างประโยชน์ต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นและส่งเสริมการฟื้นฟู
- ออกแบบโครงการเพื่อรองรับและเคารพการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและทางจิตวิญญาณแบบดั้งเดิม ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นสิ่งสำคัญของประชาชนในท้องถิ่นเท่าที่จะเป็นไปได้ (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 7)

ตัวอย่างการปรับใช้มาตรฐานหลักในการดำเนินโครงการ

ในการดำเนินงานโครงการซ่อมแซมห้องน้ำให้กับโรงเรียนที่ประสบอุทกภัย

1. โครงการนี้ คณะกรรมการประกอบด้วย ครู อาจารย์ อบต. นักเรียน คือผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้ประสบภัยเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการออกแบบห้องน้ำ การเลือกสีกระเบื้อง เป็นต้น
2. มีการส่งเสริมความสามารถของท้องถิ่น โดยการสนับสนุนการใช้ช่างฝีมือในชุมชนและการที่เราเชิญ อบต.เข้ามาร่วมเป็นกรรมการ มองถึงความยั่งยืนเนื่องจาก อบต.จะมีงบประมาณในการซ่อมแซมในอนาคต

บทที่ 3 มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย

ประกอบด้วยมาตรฐาน 7 ด้าน ได้แก่

1. น้ำสุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย ประกอบด้วย 1 มาตรฐาน ได้แก่
 - 1.1 มาตรฐานที่ 1 : การออกแบบโครงการน้ำ สุขาภิบาล การส่งเสริมสุขอนามัยและการดำเนินงาน
2. การส่งเสริมสุขอนามัย ประกอบด้วย 2 มาตรฐาน ได้แก่
 - 2.1 มาตรฐานที่ 1: การดำเนินงานส่งเสริมสุขอนามัย
 - 2.2 มาตรฐานที่ 2: สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้น้ำ
3. น้ำ ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน ได้แก่
 - 3.1 มาตรฐานที่ 1: การเข้าถึงและปริมาณน้ำ
 - 3.2 มาตรฐานที่ 2: คุณภาพน้ำ
 - 3.3 มาตรฐานที่ 3: สิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้น้ำ
4. การกำจัดสิ่งขั้บถ่าย (ศึกษาเพิ่มเติมในหนังสือ Sphere หน้า 85-123)
5. การควบคุมพาหะนำโรค (ศึกษาเพิ่มเติมในหนังสือ Sphere หน้า 85-123)
6. การจัดการขยะ (ศึกษาเพิ่มเติมในหนังสือ Sphere หน้า 85-123)
7. การระบายน้ำ ประกอบด้วย 1 มาตรฐาน
 - 7.1 มาตรฐานที่ 1: งานระบายน้ำ

ตัวอย่าง มาตรฐานเรื่องน้ำ

มาตรฐานน้ำที่ 1: การเข้าถึงและปริมาณน้ำ

ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งน้ำที่เพียงพอต่อการดื่ม การประกอบอาหารหรือการส่งเสริมสุขอนามัยส่วนบุคคลและในครัวเรือน ได้อย่างเท่าเทียมและปลอดภัย จุดจ่ายน้ำสาธารณะควรจะอยู่ใกล้แหล่งที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำตามความจำเป็น

ปฏิบัติการหลัก (อ่านควบคู่กับบันทึกแนวทางการปฏิบัติ)

- ระบุแหล่งน้ำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ โดยพิจารณาจากปริมาณน้ำและ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่มีต่อแหล่งน้ำนั้น ๆ (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 1)
- จัดลำดับความสำคัญและแจกจ่ายน้ำให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 2 และ 4)

ดัชนีชี้วัดหลัก (อ่านควบคู่กับบันทึกแนวทางการปฏิบัติ)

- ปริมาณน้ำโดยเฉลี่ยสำหรับการดื่ม ประกอบอาหารและการส่งเสริมสุขอนามัยส่วนบุคคลในแต่ละครัวเรือน อย่างน้อย 15 ลิตร/คน/วัน (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 1-8)
- ระยะทางระหว่างที่พักอาศัยแต่ละหลังไปยังจุดจ่ายน้ำที่ใกล้ที่สุด ไม่ควรเกิน 500 เมตร (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 1,2,5 และ 8)
- การรอน้ำในแต่ละครั้งไม่ควรนานเกิน 30 นาที (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 7)

บันทึกแนวทางการปฏิบัติ

1. การเลือกแหล่งน้ำ : ปัจจัยที่ควรพิจารณาเมื่อต้องเลือกแหล่งน้ำ เช่น การหาได้ ความใกล้ตลอดจนความยั่งยืนจากปริมาณน้ำที่เพียงพอ ความจำเป็นในการบำบัด และความเป็นไปได้

รวมทั้งปัจจัยทางสังคม การเมืองหรือกฎหมายที่มีอยู่และเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำโดยทั่วไป แหล่งน้ำบาดาลและ/หรือน้ำที่ไหลจากธารน้ำต่างระดับมักจะเป็นที่ต้องการ เพราะไม่ต้องใช้ การบำบัดและเครื่องปั้มน้ำ เมื่อเกิดภัยพิบัติ การผสมผสานของการทำงาน และแหล่ง ทรัพยากรถือว่ามีความจำเป็นในระยะแรก ซึ่งแหล่งทรัพยากรทั้งหมดจำเป็น จะต้องได้ รับการตรวจสอบเพื่อหลีกเลี่ยงการแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ไม่ถูกต้อง.....

2. ปริมาณ/ความครอบคลุม: เมื่อเกิดภัยพิบัติ และเมื่อมาตรฐานน้ำขั้นต่ำทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณบรรลุผล สิ่งสำคัญคือ การส่งเสริมการเข้าถึงปริมาณน้ำอย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าน้ำนั้นจะมีคุณภาพปานกลางก็ตามประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติมีความ เปรียบเทียบต่อการเจ็บไข้ได้ป่วยมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ดังนั้นควรดำเนินการตามดัชนีชี้วัด เรื่องการเข้าถึงน้ำและปริมาณน้ำให้ได้ แม้ว่าดัชนีชี้วัดดังกล่าวจะสูงกว่าบรรทัดฐานของ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบและประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะควรให้ความสนใจในการ เข้าถึงน้ำปริมาณมากกว่าที่กำหนดในกลุ่มประชาชน

ตัวอย่างมาตรฐานขั้นต่ำที่ใช้บ่อย

1. การให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร ผู้ประสบภัยควรได้รับอาหารที่มีจำนวนแคลอรีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า เท่าไหร่/คน/วัน

ตอบ 2,100 Kcal หนังสือ Sphere หน้า 182 หรือ หน้า 231

2. การให้บริการด้านสุขภาพแก่ประชาชนเพื่อให้มีความทัดเทียมในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มี ประสิทธิภาพปลอดภัยและมีคุณภาพ เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด มีเกณฑ์ในการจัดสถานพยาบาล ต่อผู้ประสบภัยอย่างไร

ตอบ หนังสือ Sphere หน้า 299

- หน่วยบริการสุขภาพพื้นฐาน 1 แห่ง ต่อประชากร 10,000 คน (หน่วย บริการสุขภาพพื้นฐานสถานพยาบาลระดับปฐมภูมิที่ให้บริการสุขภาพทั่วไป)
- สถานีอนามัยระดับตำบล 1 แห่ง ต่อประชากร 50,000 คน
- โรงพยาบาลระดับอำเภอหรือโรงพยาบาลชุมชน 1 แห่งต่อประชากร 250,000 คน
- โรงพยาบาลขนาด 10 เตียง ขึ้นไป (มีเตียงสูติกรรม) 1 แห่งต่อประชากร 10,000 คน (ดูบันทึกแนวทางปฏิบัติที่ 1)

3. แหล่งน้ำชนิดใดที่ควรเลือกใช้ผลิตน้ำสำหรับแจกจ่ายผู้ประสบภัย

ตอบ แหล่งน้ำบาดาลและหรือน้ำที่ไหลจากธารน้ำต่างระดับ เพราะไม่ต้องใช้การบำบัดและ เครื่องปั้มน้ำ หนังสือ Sphere หน้า 98-99

4. ในการควบคุมโรคติดต่อและการระบาดรวมทั้งการตอบสนองต่อการระบาดนั้น มีดัชนีชี้วัดหลักเกี่ยวกับอัตราการเสียชีวิตต่อผู้ติดเชื้อทั้งหมด (Case Fatality Rates หรือ CFRs) ไม่เกินเท่าไร

ตอบ หนังสือ Sphere หน้า 319

- อัตราการเสียชีวิตต่อผู้ติดเชื้อทั้งหมด (Case Fatality Rates หรือ CFRs) ไม่เกินระดับ ที่กำหนดคือ
- อหิวาตกโรค ร้อยละ 1
- ท้องร่วงจากเชื้อชิเกลลา (Shigella dysentery) ร้อยละ 1

- ไทฟอยด์ ร้อยละ 1
 - โรคไขก่าพหลังแอ่น (Meningococcal meningitis) ประมาณ ร้อยละ 5-15
 - มาลาเรีย ไม่น่านอน ตั้งเป้าให้ ต่ำกว่า ร้อยละ 5 ในผู้ป่วยอาการรุนแรง
 - หัด (measles) ไม่น่านอนพบร้อยละ 2-21 ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งและตั้งเป้าให้ต่ำกว่า ร้อยละ 5 (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 10)
5. จงบอกชื่อโรคที่สัมพันธ์กับน้ำและสิ่งขับถ่ายมาอย่างน้อย 5 ชนิด
- ตอบ อหิวาตกโรค โรคบิดมีตัว (Shigella) ท้องร่วง (Salmonella) ไข้ไทฟอยด์ โรคพาราไทฟอยด์ โรคบิดหรือโรคท้องร่วงจากเชื้อ giardia โรคตับอักเสบ A โรคโปลิโอ โรคท้องร่วงจาก โรต้าไวรัส พยาธิตัวกลม พยาธิปากขอ พยาธิเส้นด้าย พยาธิตัวดีดหมู หนังสือ Sphere ภาคผนวก 4 หน้า 131
6. ผู้ประสพภัยควรได้รับน้ำสะอาดสำหรับดื่มปริมาณเท่าไร/คน/วัน
- ตอบ 15 ลิตร หนังสือ Sphere หน้า 98
7. จงบอกช่วงอายุสำหรับการฉีดวัคซีนโรคหัด และในกรณีที่มีทรัพยากรจำกัดควรให้ความสำคัญกับกลุ่มใดเป็นลำดับแรก
- ตอบ อายุ 6 เดือน-15 ปี แต่ถ้ามีทรัพยากรจำกัดควรมุ่งเน้นที่เด็กอายุ 6-59 เดือน เป็นลำดับแรก หนังสือ Sphere หน้า 323-324
8. เมื่อตรวจคุณภาพน้ำ ควรมี faecal coliforms / 100 ml เท่าไร
- ตอบ 0 faecal coliforms หนังสือ Sphere หน้า 101
9. ตัวชี้วัดที่นิยมใช้ในการวัดระดับภาวะทุพโภชนาการในเด็กอายุ 6-59 เดือน และเกณฑ์ที่ใช้เป็นอย่างไร
- ตอบ WFH Z score และ MUAC หนังสือ Sphere หน้า 224
10. ปริมาณน้ำที่ต่ำที่สุดสำหรับ ศูนย์รักษาผู้ป่วยท้องร่วงร้ายแรง
- ตอบ 60 ลิตร/คนไข้/วัน 15 ลิตร ต่อผู้ดูแล/คน /วัน หนังสือ Sphere หน้า 129
11. จำนวนประชากรผู้ประสพภัยต่อ จำนวนสุขา 1 ห้อง
- ตอบ 20 คน หนังสือ Sphere ภาคผนวก 3 หน้า 110
12. การออกแบบ การสร้าง และสถานที่ตั้งห้องสุขา ควรมีลักษณะอย่างไร
- ตอบ หนังสือ Sphere หน้า 108-109
- การออกแบบ การสร้างและสถานที่ตั้งห้องสุขาที่เหมาะสม ควรมีลักษณะดังนี้
- ออกแบบให้ประชาชนทุกกลุ่ม รวมทั้งเด็ก ผู้สูงอายุ หญิงมีครรภ์และผู้ทุพพลภาพสามารถใช้ห้องสุขาได้อย่างปลอดภัย (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 1)
 - ตั้งอยู่ในบริเวณที่ปลอดภัยต่อผู้เยี่ยมชม โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้หญิงและเด็กหญิง ทั้งกลางวันและกลางคืน (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 3 และหลักการคุ้มครองที่ 1 บันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 1-6 หน้า 35-36)
 - มีความเป็นส่วนตัว สอดคล้องกับปกติวิสัยของผู้ใช้งาน(ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 3)
 - รักษาความสะอาดง่ายเพื่อให้ผู้ใช้และไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ขึ้นกับบริบทการใช้งาน ห้องสุขาควรมีน้ำสำหรับล้างมือและ/หรือราดทำความสะอาดอย่างเหมาะสม (ดูบันทึกแนวทางการปฏิบัติที่ 7-8)

- จัดให้มีที่สำหรับทิ้งผ้าอนามัย และมีพื้นที่มิดชิด สำหรับการซักและตากผ้าชำระของผู้หญิง (คู่มือที่กแนวทางปฏิบัติที่ 9)
 - ลดการแพร่พันธุ์ของแมลงวันและยุงให้เหลือน้อยที่สุด (คู่มือที่กแนวทางปฏิบัติที่ 7)
 - จัดให้มีกลไกสำหรับระบายกากอุจจาระ การขนส่ง และกำจัดที่เหมาะสมในกรณีที่มีห้องสุขา เป็นแบบผนังแน่นหรือที่ถูกล้างเป็นเวลานานและจำเป็นต้องได้รับการถ่ายเทของเสีย (คู่มือที่กแนวทางปฏิบัติที่ 11)
 - ในกรณีที่ระดับน้ำในดินสูงหรือเกิดอุทกภัย หลุมหรืออุปกรณ์เก็บสิ่งขับถ่ายจะต้องเป็นแบบ กันน้ำซึมเพื่อลดการปนเปื้อนไปสู่พื้นที่ดินและสิ่งแวดล้อม (คู่มือที่กแนวทางปฏิบัติที่ 11)
13. แต่ละครัวเรือนควรมีภาชนะกักเก็บน้ำ ขนาดเท่าใด และจำนวน เท่าใด
 ตอบ ขนาด 10-20 ลิตร อย่างน้อย 2 อัน หนังสือ Sphere หน้า 104
14. ขนาดพื้นที่ที่ใช้คำนวณในการจัดตั้งศูนย์พักพิง ควรมีพื้นที่มิดชิดส่วนบุคคลเท่าไร ต่อ/คน และ ศูนย์พักพิงควรมีพื้นที่รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก ต้องการพื้นที่ที่ตารางเมตรต่อคน
 ตอบ 3.5 ตารางเมตร / คน หนังสือ Sphere หน้า 261 และ 262 และ 45 ตารางเมตร/คน หนังสือ Sphere หน้า 260
15. การยืนยันโรคระบาด หากพบผู้ป่วยโรคใด แม้เพียงรายเดียวก็ถือว่าเกิดการระบาด ให้บอกมา อย่างน้อย 3 โรค
 ตอบ โรคอหิวาตกโรค โรคหัด ไข้เลือด ไข้เลือดออกที่เกิดจากไวรัสอื่น ๆ หนังสือ Sphere หน้า 321
16. อัตราตายอย่างหยาบที่เพิ่มเป็นกึ่งเท่าที่จะชี้ให้เห็นถึงภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ และต้องมีการตอบสนองทันที และหากไม่ทราบอัตราตายอย่างหยาบก่อนเกิดเหตุจะทำอย่างไร
 ตอบ สองเท่า และให้กำหนดเป้าหมายของอัตราตายอย่างหยาบในระดับต่ำกว่า 1 ราย/ ประชาชน 10,000 คน/วัน หนังสือ Sphere หน้า 312
17. ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ควรได้รับเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มที่เพียงพอ เป็นจำนวนเท่าไร
 ตอบ หนังสือ Sphere หน้า 274
- ผู้หญิง เด็กหญิง ผู้ชายและเด็กชายทุกคนมีเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มอย่างน้อยคนละ 2 ชุด ขนาดพอดีตัวและเหมาะสมกับวัฒนธรรม ฤดูกาล และสภาพภูมิอากาศ (คู่มือที่กแนวทาง ปฏิบัติที่ 1-5)
18. ระยะทางระหว่างที่พักอาศัยแต่ละหลังไปยังจุดจ่ายน้ำที่ใกล้ที่สุด ไม่ควรเกินเท่าไร
 ตอบ 500 เมตร หนังสือ Sphere หน้า 98
19. ในสถานบริการสุขภาพ ควรมีแพทย์จำนวนเท่าไร ต่อผู้ป่วย 100 คน/วัน
 ตอบ 2 คน หนังสือ Sphere หน้า 304
20. ตามมาตรฐานการเข้าถึงและปริมาณน้ำ ในการร่อนรับน้ำของผู้ประสบภัยในแต่ละครั้ง ไม่ควรราน เกินระยะเวลาเท่าไร
 ตอบ 30 นาที หนังสือ Sphere หน้า 98

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย. โครงการ สเฟียร์ กฎบัตรมนุษยธรรม และมาตรฐานขั้นต่ำในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.; 2558.

การประเมินความเสียหายและความต้องการของผู้ประสบภัย

Damage and Needs Assessment

อารีรักษ์ บุญมีประเสริฐ* คณิงนิจ จันทรินทร์**

พยาบาล 6* ผู้ชำนาญการพิเศษ พยาบาล 7**

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย

การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Management)

การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Management) เป็นการกำหนดนโยบาย สร้างมาตรฐาน การพัฒนาระบบต่าง ๆ ในการปฏิบัติการ รวมทั้งยกระดับความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากรเพื่อให้ สามารถปฏิบัติงานเพื่อลดผลกระทบภัยพิบัติต่าง ๆ ได้ (1,2) จากสถานการณ์ปัจจุบัน ภัยพิบัติเกิดขึ้นได้ บ่อยและมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านชีวิต ทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของประเทศ การเตรียมความพร้อมรับภัยต่าง ๆ ของประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อลดความเสี่ยง ลดการสูญเสียชีวิต และทรัพย์สิน จากในอดีตมุ่งเน้น “การจัดการสาธารณภัย (Disaster Management : DM)” คือ การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยหรือการฟื้นฟูหลังจากภัยผ่านพ้น มาเป็นให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าเพื่อรับมือภัยและดำเนินการในการลดปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดความเสี่ยงโดย “การจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management : DRM) ประกอบด้วย การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Reduction : DRR) ได้แก่ การป้องกัน (Prevention) การลดผลกระทบ (Mitigation) และการเตรียมความพร้อม (Preparedness) ควบคู่กับการ จัดการในภาวะฉุกเฉิน (Emergency Management) ได้แก่ การเผชิญเหตุ (Response) และการบรรเทาทุกข์ (Relief) รวมถึงการฟื้นฟู (Recovery) ได้แก่ การฟื้นฟูสภาพและการซ่อมสร้าง (Rehabilitation and Reconstruction) การสร้างให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม.(Build Back Better and Safer) (2) โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ตามวงจรการเกิดภัยพิบัติ ได้แก่ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย

การจัดการภัยพิบัติที่สำคัญตามระยะเวลา

ระยะก่อนเกิดภัย : การเตรียมความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติ การกำหนดมาตรการต่าง ๆ การประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ได้แก่ การประเมินภัยสำคัญในชุมชน ความเปราะบาง ความอ่อนแอหลวม รวมทั้งการประเมินศักยภาพของชุมชน เพื่อวางแผนรับมือภัยพิบัติ ลดความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นได้

ระยะเกิดภัย : แจ่งเตือนภัย อพยพ และหลบภัย อย่างมีประสิทธิภาพและทันเหตุการณ์อำนาจการ และประสานงานเพื่อจัดการกับสถานการณ์ฉุกเฉิน ช่วยชีวิตผู้ประสบภัย ดูแลผู้บาดเจ็บและค้นหาผู้สูญหาย ระยะนี้การประเมินที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมีความสำคัญอย่างมากเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ รวดเร็ว และตรงตามความต้องการ

ระยะหลังเกิดภัย : ในระยะเร่งด่วน ได้แก่ การช่วยเหลือที่สำคัญในการดำรงชีพเบื้องต้น เช่น จัดหาปัจจัย 4 และที่พักชั่วคราว สาธารณูปโภคที่สำคัญ เป็นต้น ส่วนในระยะยาว ได้แก่ การฟื้นฟู สุขภาพเดิมและพัฒนาอย่างยั่งยืน เช่น บูรณะที่อยู่อาศัย บ้านเรือน งานอาชีพ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น⁽³⁾

การประเมิน

การประเมินเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการจัดการภัยพิบัติทำเพื่อระบุ คาดการณ์ และจัดลำดับ ความรุนแรงของความเสี่ยงจากภัยพิบัติในชุมชนหรือสังคมในการจัดการภัยพิบัติ หากมีการประเมินที่ดี จะช่วยป้องกันและลดผลกระทบจากภัยพิบัติ รวมทั้งสามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็ว ครอบคลุมและตรงตามความต้องการมากที่สุด

การประเมิน (Assessment) หมายถึง กระบวนการแบบมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวม การแปลผล และการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ โดยการรวบรวมข้อมูล การสังเกต สอบถาม สัมภาษณ์

การประเมินภัยพิบัติ (Disaster Assessment) หมายถึง การสำรวจและเก็บข้อมูลเพื่อหาผล กระทบของภัยพิบัติที่มีต่อผู้ประสบภัย ชุมชน และสังคมที่ได้รับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว⁽³⁾

การประเมินความเสียหายและความต้องการ (Damage and Needs Assessment) หมายถึง การประเมินผลกระทบจากภัยพิบัติเพื่อวิเคราะห์ความสามารถของผู้ประสบภัยในการเผชิญ สถานการณ์ฉุกเฉินด้วยตนเอง รวมทั้งความต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากหน่วยงานภายนอก เช่น ความช่วยเหลือในด้านอาหาร น้ำดื่ม การรักษาพยาบาล สุขอนามัย การกำจัดสิ่งปฏิกูล สุขภาวะ ที่พักพิง อุปกรณ์ยังชีพ เป็นต้น⁽⁴⁾

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1. เพื่อระบุความต้องการเร่งด่วนของการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Humanitarian needs)
2. เพื่อทราบข้อมูลในแง่ของปริมาณและคุณภาพ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ
 - ให้การช่วยเหลือ
 - พื้นฐานและปริมาณหรือขนาดของความช่วยเหลือที่ต้องการ
 - รูปแบบและแผนการให้ความช่วยเหลือ
 - จัดลำดับความสำคัญในการระดมสรรพกำลังและเคลื่อนย้ายทรัพยากรในการให้ความช่วยเหลือ
3. เพื่อให้แน่ใจว่าการประเมินนี้จะตอบสนองความต้องการที่ยังมิได้รับการตอบสนองได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

เหตุการณ์ที่ควรปฏิบัติการประเมินและไม่ควรทำการประเมิน รูปแบบการประเมิน

1. การประเมินแบบเร่งด่วน (Rapid /Initial Assessment) กระทำโดยทันทีหลังมีเหตุการณ์ภัยพิบัติเกิดขึ้น มักดำเนินการในสัปดาห์แรกของการเกิดภัยพิบัติ เป็นการประเมินแบบคร่าว ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลความต้องการของผู้ประสบภัยและนำมาวางแผนการปฏิบัติงาน รวมถึงจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น

ควร	ไม่ควร
1. เมื่อเกิดภัยพิบัติหรือมีการเปลี่ยนแปลงโดยไม่คาดคิดมาก่อน เช่น น้ำท่วมสูงขึ้น หรือมีโคลนถล่มหลังน้ำป่าไหลหลาก	1. เมื่อเข้าไปในพื้นที่ที่ประสบภัยไม่ได้ หรือพื้นที่ยังไม่มีความปลอดภัยเพียงพอ
2. เมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉินที่คาดว่าจะเกิดขึ้น การเกิดแผ่นดินไหวแบบ After Shock	2. ข้อมูลที่มีอยู่เพียงพอแล้ว ไม่มีความจำเป็นต้องทำการประเมินเพิ่ม
3. เมื่อต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกิดกับภัยที่เกิดขึ้น	3. หลายหน่วยงานเข้าไปทำการประเมินแล้ว ทำให้ชุมชนถูกซักถามหลายครั้ง เกิดความเบื่อหน่าย

2. การประเมินแบบละเอียด (Detailed/Multi-sectoral Assessment) เป็นการประเมินเพิ่มเติมภายหลังการประเมินเสร็จสิ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อรวบรวมรายละเอียดที่มากขึ้น โดยเฉพาะในเหตุการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลง มักดำเนินการในเดือนแรกของการเกิดภัยพิบัติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ประสบภัยและความซับซ้อนของสถานการณ์

3. การประเมินแบบต่อเนื่อง (Continual Assessment) เนื่องจากสถานการณ์ภัยพิบัติมีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและอาจมีผลกระทบเป็นลูกโซ่ เช่น การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของประชาชนที่ได้รับผลกระทบ การประเมินจึงควรมีความต่อเนื่องตลอดช่วงระยะเวลาจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อให้สามารถติดตามสถานการณ์และปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดการได้อย่างเหมาะสม^(4,5,7)

ขั้นตอนการประเมิน

1. การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง โดยมากจากข้อมูลทุติยภูมิ เช่น รายงานสถานการณ์ สิ่งพิมพ์ เอกสารทางหน่วยงานรัฐบาล ท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ภัยพิบัติ ข้อมูลภัย ความล่อแหลม ความเปราะบาง และศักยภาพของพื้นที่ เพื่อนำมาวิเคราะห์ความเสียหาย ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้น

2. การวางแผนการประเมิน ประกอบด้วย

- 2.1 ระบุวัตถุประสงค์ และขอบเขตการประเมิน
- 2.2 กำหนดว่าต้องการเก็บข้อมูลใดเพิ่มเติม

- 2.3 ทบทวนข้อมูลทฤษฎีภูมิ ตกกลงกันในเรื่องของเครื่องมือ (tools) ที่จะใช้ เช่น แบบฟอร์ม การรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บ สังเกต สัมภาษณ์
- 2.4 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น/องค์กรภาคีด้านมนุษยธรรมอื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน
- 2.5 คัดเลือกพื้นที่ที่จะประเมิน
- 2.6 จัดทีมประเมิน มีการประชุม/แบ่งงานและหน้าที่รับผิดชอบ
- 2.7 จัดการเรื่องเงินรองจ่าย การเดินทาง ที่พัก ความปลอดภัย การขนส่ง เครื่องมือสื่อสารต่างๆ

3. การเตรียมการก่อนลงพื้นที่ประเมิน

การประสานงาน ความร่วมมือ การบูรณาการกับหน่วยงานหรือองค์กรท้องถิ่นก่อนการลงพื้นที่ปฏิบัติงานประเมิน เป็นสิ่งสำคัญ และต้องมีการทบทวนข้อมูลทฤษฎีอีกครั้ง ส่วนการเลือกพื้นที่ประเมิน ลำดับแรกควรคำนึงถึงพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น พื้นที่น้ำท่วม จุดตั้งม็อบ ประชาชนที่ต้องออกจากบ้าน ตรวจสอบความพร้อมใช้งานของอุปกรณ์ต่างๆ

ผู้ปฏิบัติงาน ควรเตรียมความพร้อมด้านร่างกายและจิตใจ ดังนี้

- ด้านร่างกาย : เตรียมความพร้อมสภาพร่างกาย โดยการออกกำลังกาย และนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอ เตรียมเครื่องนุ่งห่ม รองเท้าหุ้มส้นให้เหมาะสม ของใช้ส่วนตัว ยาประจำตัว (กรณีมีโรคประจำตัว)
- ด้านจิตใจ : เตรียมใจพร้อมรับสถานการณ์ที่มีได้คาดการณ์ ความไม่สะดวกสบายต่างๆ

4. การบริหารจัดการ

สิ่งที่ต้องรู้ก่อนลงการประเมิน เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

- 4.1 ภัยยังดำเนินอยู่หรือไม่ พื้นที่นั้นมีความปลอดภัยหรือไม่

4.2 สถิติผู้ประสบภัย

4.3 รายละเอียดของภัย เช่น สาเหตุ พื้นที่ที่เกิดเหตุ ความรุนแรงของภัย

4.4 สภาพของผู้ประสบภัย เช่น ผู้อพยพ ผู้บาดเจ็บ อายุ เพศ

4.5 ทรัพยากรที่มีอยู่ ศักยภาพของหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ศักยภาพของระบบโลจิสติกส์

4.6 การให้ความช่วยเหลือที่ช่วยเหลือไปแล้ว โดยคำนึงถึงความช่วยเหลือที่จำเป็นเพื่อความอยู่รอด เป็นอันดับแรกๆ เช่น อาหาร การช่วยชีวิต ที่พักพิง เครื่องนุ่งห่ม

4.7 สิ่งที่เป็นปัญหาหรือเป็นความต้องการลำดับต่อไป เช่น ด้านความเป็นอยู่ เส้นทางสัญจร นอกจากนี้การแบ่งพื้นที่รับผิดชอบจะทำให้สามารถประเมินและให้การช่วยเหลือได้อย่างรวดเร็วและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ลดความซ้ำซ้อน เพราะผู้รับผิดชอบในพื้นที่นั้นๆ จะทราบถึงความเปราะบาง ความอ่อนแอ รวมทั้งความเสี่ยงของภัยต่างๆ ในพื้นที่ได้ดี สำหรับสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย มีการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ ดังนี้

งานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย ฝ่ายบรรเทาทุกข์ฯ รับผิดชอบ 20 จังหวัดในภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดอ่างทอง ฉะเชิงเทรา อุทัยธานี สระบุรี กาญจนบุรี เพชรบูรณ์ สุพรรณบุรี ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา สมุทรสาคร ชัยนาท ระยอง นครนายก สิงห์บุรี ปทุมธานี นครปฐม กรุงเทพฯ ชลบุรี นครสวรรค์ และจังหวัดนนทบุรี

ฝ่ายประสานงานสถานีกาชาด มีสถานีกาชาดส่วนภูมิภาค รับผิดชอบ 57 จังหวัด ดังนี้

ลำดับที่	สถานีกาชาด	จังหวัดที่รับผิดชอบ
1	สถานีกาชาดที่ 1 จ.สุรินทร์	สุรินทร์ บุรีรัมย์ มหาสารคาม ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ อุดรธานี หนองคาย บึงกาฬ
2	สถานีกาชาดที่ 3 จ.เชียงใหม่	เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน แพร่ น่าน
3	สถานีกาชาดที่ 4 จ.นครราชสีมา	นครราชสีมา ขอนแก่น ชัยภูมิ เลย หนองบัวลำภู
4	สถานีกาชาดที่ 5 จ.สมุทรปราการ	สมุทรปราการ
5	สถานีกาชาดที่ 6 จ.สระแก้ว	สระแก้ว ปราจีนบุรี จันทบุรี ตราด
6	สถานีกาชาดที่ 7 จ.อุบลราชธานี	อุบลราชธานี ยโสธร มุกดาหาร อำนาจเจริญ นครพนม สกลนคร
7	สถานีกาชาดที่ 8 จ.เพชรบุรี	เพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงคราม
8	สถานีกาชาดหัวหินเฉลิมพระเกียรติ จ.ประจวบคีรีขันธ์	ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง
9	สถานีกาชาดสิรินธร (ที่ 12 ทุ่งสง) จ.นครศรีธรรมราช	นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี พัทลุง ยะลา ปัตตานี นราธิวาส สงขลา
10	สถานีกาชาดเทพรัตน์ (ที่ 13) จ.ตาก	ตาก กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร อุตรดิตถ์
11	สถานีกาชาดที่ 14 พังงาเฉลิมพระเกียรติฯ จ.พังงา	ภูเก็ต พังงา กระบี่ ตรัง สตูล

5. การประเมินพื้นที่

การลงประเมินพื้นที่ ควรตรวจสอบข้อมูลทั่วไปที่ได้จากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ วัน เดือน ปี ที่เกิดภัย ประเภทของภัย สถานที่เกิดภัย จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ ประเมินความเสียหาย ได้แก่ ความรุนแรงของภัย จำนวนผู้ประสบภัยแยกชาย หญิง กลุ่มเปราะบาง จำนวนบ้านเรือน พื้นที่การเกษตรที่เสียหาย จำนวนผู้ได้รับบาดเจ็บ หลังจากนั้นประเมินความต้องการเร่งด่วน ได้แก่ อาหารพร้อมรับประทาน น้ำดื่มสะอาด ที่พักอาศัย เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ด้านสุขภาพ ด้านสุขภาพ ความต้องการยาเวชภัณฑ์ และบริการทางการแพทย์

- 5.1 อาหารพร้อมรับประทาน : ประเมินความสามารถในการประกอบอาหาร การเข้าถึงแหล่งอาหาร เช่นมีวัตถุดิบในการประกอบอาหารหรือไม่ สามารถเดินทางไปซื้อได้หรือไม่ แหล่งผลิตอาหารถูกทำลายหรือไม่ เช่น ไร่ สวน ถูกทำลาย การช่วยเหลือของหน่วยงานภาคีทั้งภาครัฐและเอกชน
- 5.2 น้ำดื่มสะอาด : ประเมินความเพียงพอของน้ำดื่มสะอาด มีแหล่งผลิต แหล่งขายที่เข้าถึงได้หรือไม่ มีแหล่งน้ำดิบที่สามารถนำไปผลิตน้ำดื่มได้หรือไม่
- 5.3 ที่พักอาศัย : ประเมินความปลอดภัยของที่อยู่อาศัยหากไม่ย้ายออกจากที่พักที่ประสบภัย มีที่พักอาศัยชั่วคราวไว้รองรับหรือไม่หากต้องอพยพ
- 5.4 เครื่องอุปโภค บริโภค: เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เช่น ผ้าห่ม เสื้อผ้า ที่นอน มุ้ง จาน ชาม เป็นต้น ประเมินความเพียงพอและพร้อมใช้ของเครื่องอุปโภคบริโภค ตัวอย่างเช่น ตามหลักสเฟียร์ ทุกคน มีเสื้อผ้าพอดีเหมาะสมกับสภาพอากาศ วัฒนธรรมอย่างน้อย 2 ชุด ทุกคนมีเครื่องนอน เสื้อผ้าห่มให้ความอบอุ่นอย่างน้อย 1 ผืน ทุกคนควรได้รับภาชนะใส่ น้ำ และใส่อาหารคนละ 1 ชุด เป็นต้น⁽⁶⁾
- 5.5 สุขภิบาล ห้องน้ำ ห้องส้วม การกำจัดของเสีย : ประเมินความเพียงพอของน้ำดื่ม น้ำใช้ การเข้าถึงแหล่งน้ำ จำนวนห้องน้ำห้องส้วมเพียงพอต่อผู้ประสบภัยหรือไม่ มีระบบระบายน้ำ การกำจัดขยะเป็นอย่างไร
- 5.6 ด้านสุขภาพ : การประเมินความ ต้องการด้านสุขภาพ เช่น หน่วยปฐมพยาบาล การช่วยเหลือ ด้านการแพทย์เบื้องต้น การส่งต่อด้านการรักษา การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพพื้นฐาน การตรวจรักษาโรคทั่วไป โรคระบาดต่าง ๆ ในภาวะฉุกเฉิน รวมถึงการประเมินทางด้านจิตใจ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของการประเมินภัยพิบัติ ควรพิจารณาจากกระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ไม่ควรตัดมาเพียงบางส่วน ผู้ที่ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ตรงกัน เพื่อหาความเสียหายและความต้องการที่แท้จริง ข้อมูลอาจไม่เที่ยงตรง 100% แต่เพียงใช้ข้อมูลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจขั้นต้นเพื่อวางแผนให้การช่วยเหลือ

7. การรายงาน

หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จำเป็นต้องมีการรายงานผลในการประเมินสถานการณ์ ความเสียหาย และความต้องการของผู้ประสบภัย การรายงานที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิเคราะห์จะต้องเสนอเฉพาะข้อมูลที่สำคัญ เพื่อนำมาวางแผนให้การช่วยเหลือต่อไป

ส่วนประกอบสำคัญที่ควรมีในรายงานการประเมินความช่วยเหลือ ประกอบด้วย

- 7.1 บทสรุป ภาพรวมสถานการณ์
- 7.2 ข้อมูลพื้นฐานที่ระบุที่มาของข้อมูลที่เชื่อถือได้ เช่น จำนวนผู้ป่วยด้วยโรคที่ร่วรงจาก สาธารณสุขจังหวัด
- 7.3 รายละเอียดที่สังเกตเห็นหรือวิเคราะห์ว่าเป็นปัญหา ความต้องการความช่วยเหลือ
- 7.4 ข้อเสนอแนะ ระบุกิจกรรมหรือการดำเนินการช่วยเหลือ
- 7.5 แหล่งอ้างอิง ข้อมูลผู้ประสานงานหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในพื้นที่⁽⁷⁾

ตัวอย่าง แบบฟอร์มรายงานการประเมินภัยเบื้องต้น

1.	วัน เดือน ปี ที่ประเมิน	ชื่อผู้ประเมิน	ชนิดการประเมิน ☐ ประเมินครั้งแรก ☐ ประเมินซ้ำ ครั้งที่.....	สถานที่ประเมิน ☐ สถานที่เกิดภัย ☐ ศูนย์พักพิง ☐
2. ข้อมูลทั่วไป	ประเภทของภัย ☐ อุทกภัย ☐	ว.คป.เกิดเหตุ	เวลาเกิดเหตุ	ผู้ให้ข้อมูล
3. สถานที่เกิดภัย				
หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	
พิกัดตำแหน่ง (ถ้ามี)	ลองจิจูด :		ละติจูด :	
4. ความรุนแรง	☐ รุนแรงมาก (บาดเจ็บหรือเสียชีวิต>100 คน)	☐ รุนแรงปานกลาง (บาดเจ็บหรือเสียชีวิต<100คน)	☐ รุนแรงน้อย (บาดเจ็บหรือเสียชีวิต < 25คน)	
5. ประมาณการความเสียหายและความสูญเสีย: จำนวนครอบครัวที่ประสบภัย: ครอบครัว จำนวนประชากรที่ประสบภัย: คน ชาย: คน หญิง: คน เด็ก: คน จำนวนประชากรกลุ่มอ่อนแอ ผู้สูงอายุ คน ผู้พิการ คน เด็ก 0-5 ปี คน หญิงมีครรภ์ คน เด็กกำพร้า คน				
6. บ้านเรือนเสียหาย : ทั้งหลัง : หลัง เสียหาย บางส่วน : หลัง				
7.	จำนวนผู้บาดเจ็บ:			ตาย:
8.	จำนวนสัตว์บาดเจ็บ:			ตาย:
9	พืชพันธุ์การเกษตรเสียหาย(ระบุชนิด): จำนวนไร่:			
10.	ข้อมูลสำคัญอื่นๆ:			
11.	ความต้องการเร่งด่วน	จำนวน	หมายเหตุ	
	อาหารพร้อมรับประทาน			
	น้ำดื่ม			
	ยาเวชภัณฑ์			
	ชุดธารน้ำใจ			
	เครื่องนุ่งห่ม ผ้าห่ม เสื้อผ้า			
	ส้วมชั่วคราว			
	ส้วมลอยน้ำ			
	สถานที่อพยพ			
	ครัวเคลื่อนที่			
	ยานพาหนะ เรือ			
	หน่วยแพทย์เคลื่อนที่			
	ติดตามหาญาติที่สูญหาย			
อื่นๆ				
ข้อคิดเห็นในการดำเนินงานต่อไป				
วันที่รายงาน:		เวลาที่รายงาน :	ลงชื่อ :	

เอกสารอ้างอิง

1. คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2573: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย; 2557.
2. สรวิศ วิฑูรย์ทัศนีย์, Marqueza Cathalina Reyes, Matthew Sarsycki. คู่มือการประเมินความเสี่ยงจากภัยพิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักงานโครงการพัฒนาสหประชาชาติ สำนักงานประเทศไทย ; 2559.
3. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท เวิร์ค พรีนติ้ง จำกัด; 2559.
4. International Federation of Red Cross and Crescent Societies. Disaster risk reduction : a global advocacy guide. Geneva, Switzerland; 2012
5. WHO/EHA, Pan African Emergency Training Centre. Rapid Health Assessment. Addis Ababa, South Africa; July 1998.
6. สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย. โครงการสเฟียร์ กฎบัตรมนุษยธรรม และมาตรฐานขั้นต่ำในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.; 2558.
7. The AHA Centre. ASEAN-ERAT emergency rapid assessment team. Jakarta, Indonesia ; 2010.

การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ในภาวะภัยพิบัติ

Communication and Public Relation in Emergency

กรองทอง เพ็ชรวงศ์* ณัฐนิชานันท์ ประสมศรี**

ผู้อำนวยการสำนักสารนิเทศและสื่อสารองค์กร* เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ 6**

สำนักสารนิเทศและสื่อสารองค์กร สำนักงานบริหาร สภากาชาดไทย

สำนักสารนิเทศและสื่อสารองค์กร สำนักงานบริหาร มีภารกิจจัดหา รวบรวมข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานของสภากาชาดไทยเพื่อเผยแพร่ผ่านช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ทั้งในยามปกติและเมื่อเกิดภัยพิบัติ เป็นศูนย์กลางให้ความร่วมมือด้านประชาสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ ของสภากาชาดไทยให้บริการข้อมูลข่าวสารของสภากาชาดไทยผ่านทาง Call Center 1664 อีกทั้งดำเนินงานให้พิพิธภัณฑสถานและหอจดหมายเหตุของสภากาชาดไทย เป็นศูนย์การเรียนรู้ภารกิจของสภากาชาดไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการประชาสัมพันธ์และแผนปฏิบัติงานของสำนักสารนิเทศและสื่อสารองค์กร ซึ่งให้ความสำคัญในการนำสื่อสังคมออนไลน์นี้ใช้เผยแพร่ข่าวสารเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วทันเวลา

การประชาสัมพันธ์ในภาวะภัยพิบัติ

เมื่อเกิดภัยพิบัติในประเทศ จะต้องมี การประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ภารกิจของสภากาชาดไทย แก่สาธารณชนและเป็นความร่วมมือจากหลายหน่วยงานของสภากาชาดไทย ตามคำสั่งสภากาชาดไทย แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติ ตั้งแต่ปี 2558 โดยแบ่งเป็นคณะทำงานต่างๆ ได้แก่ คณะทำงาน ฝ่ายบรรเทาทุกข์ คณะทำงานฝ่ายการแพทย์ คณะทำงานฝ่ายรับบริจาค คณะทำงานฝ่ายสื่อสารและประชาสัมพันธ์ คณะทำงานฝ่ายสนับสนุนและส่งกำลังบำรุง คณะทำงานฝ่ายต่างประเทศ และคณะทำงาน ฝ่ายฟื้นฟู

หน้าที่รับผิดชอบของคณะทำงานฝ่ายสื่อสารและประชาสัมพันธ์ ในภาวะภัยพิบัติ

เตรียมผู้ประสานงานด้านการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและต่างประเทศ จัดเตรียมโฆษก สภากาชาดไทย คัดกรองข่าวสารในการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ภารกิจของสภากาชาดไทยในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยและการรับบริจาค เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยผ่านสื่อทุกชนิด ทำการประชาสัมพันธ์ภายในองค์กรให้รับทราบและเข้าใจไปในแนวทางเดียวกัน

การปฏิบัติงานของคณะทำงานฝ่ายสื่อสารและประชาสัมพันธ์

จัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์ (Press Center) เพื่อทำหน้าที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภัยพิบัติ จากการประชุมร่วมกับคณะทำงานอื่นๆ ใน War Room นอกจากนี้ต้องรวบรวมทะเบียนรายชื่อ คณะทำงานทุกชุดพร้อมเบอร์โทรศัพท์ รวมทั้งอีเมลหรือไลน์ นำเข้าระบบอิเล็กทรอนิกส์พร้อมสำหรับการทำงานออนไลน์ รวบรวมทะเบียนสื่อมวลชนทุกแขนง เว็บไซต์สื่อเพื่อการติดต่อได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลภัยพิบัติที่ได้รับต้องทำการคัดกรองข้อมูลและเขียนข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ และทำการประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ลักษณะข่าวที่นำเสนอจะแสดงให้เห็นถึงการทำงานของ สภากาชาดไทย ทั้งในด้านให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เสียหายจากภัยพิบัติ และการขอสนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน พร้อมทั้งวางแผนเผยแพร่ข่าวสารอย่างต่อเนื่อง การให้บริการข้อมูลผ่านศูนย์ บริการทางโทรศัพท์ 1664 มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นอีกช่องทางสร้างการรับรู้ให้กับประชาชน ทำหน้าที่ประสานงานกับโฆษกสภากาชาดไทย เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง และมอบหมาย ผู้ทำหน้าที่ประสานงานหลักด้านประชาสัมพันธ์ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้ชัดเจน เพื่อให้การ เผยแพร่ข่าวออกจากแหล่งเดียวกันและไม่ซ้ำซ้อน

ตัวอย่างอินโฟกราฟิก

การใช้สื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ในภาวะภัยพิบัติ

เมื่อเกิดภัยพิบัติ สภากาชาดไทย ต้องเลือกใช้สื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมายและให้ครอบคลุม โดยเฉพาะต้องคำนึงถึงผลกระทบทั้งข้อดีและข้อเสีย ตามประเภทของสื่อทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่ ดังนี้

1. ผลกระทบจากการใช้สื่อ

- **ผลดี**ของการใช้สื่อ สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและความน่าเชื่อถือแก่องค์กรและประชาชน ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารขององค์กร
- **ผลเสีย**ของการใช้สื่อ หากสื่อสารผิดพลาดจะเกิดผลเสียอย่างมหาศาลและข้อมูลสำคัญ บางอย่างต้องห้ามเปิดเผยและต้องคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน

2. ประเภทของสื่อ

2.1 สื่อมวลชน อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฯลฯ มีข้อดี คือ ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารขององค์กรในวงกว้าง แต่มีข้อเสีย คือ มีพื้นที่จำกัด ค่าใช้จ่ายสูง และล่าช้า

2.2 สื่อออนไลน์ อาทิ เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ มีข้อดี คือ สามารถเข้าถึงได้ทั่วโลก ไร้ขีดจำกัด สามารถเลือกใช้แบบไม่เสียค่าใช้จ่ายและแบบมีค่าใช้จ่าย รวดเร็ว และเหมาะสมทุกช่วงเวลาโดยเฉพาะช่วงเกิดภัยพิบัติหรือเหตุฉุกเฉิน แต่มีข้อเสีย คือ ทุกคนสามารถโพสต์หรือเผยแพร่อะไรก็ได้ มีทั้งจริงและไม่จริง ซึ่งผู้ที่ไม่เท่าทันสื่อก็จะไม่สามารถแยกแยะได้ว่าข้อมูลใดจริงหรือข้อมูลใดเท็จ และหากรวดเร็วจนเกินไป ขาดการไตร่ตรองก็สามารถสร้างผลเสียแก่องค์กรได้

2.3 สื่ออื่นๆ อาทิ ไปสเตอร์ ไลน์ ป้ายผ้า หนังสือ เอกสารต่าง ๆ สื่อบุคคล ฯลฯ มีข้อดี คือ มีความน่าเชื่อถือสูง แต่มีข้อเสีย คือ ไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายในวงกว้างและมีความล่าช้าไม่ทันท่วงที

3. การประสานงานกับสื่อมวลชนช่วงภัยพิบัติ

เมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์จะต้องเร่งประสานงานกับสื่อมวลชนภายในกรุงเทพฯ หรือผู้สื่อข่าวประจำจังหวัดต่าง ๆ หรือที่เรียกว่า สตริงเกอร์ (stringer) ด้วยการประสานงานผ่านโทรศัพท์ ไลน์ หรืออีเมล และหากสื่อมวลชนขอสัมภาษณ์โดยมีได้นัดหมายไว้ล่วงหน้า จะต้องประสานงานไว้เบื้องต้นและสรุปใจความสำคัญที่สื่อจะสอบถาม เพื่อประเมินว่าผู้ที่จะให้สัมภาษณ์สามารถตอบได้หรือไม่ ผู้เกี่ยวข้องควรเตรียมข้อมูล เพื่อเตรียมพร้อมให้สื่อมวลชนอยู่เสมอ โดยเฉพาะข้อมูลที่สำคัญ ๆ เช่น ตัวเลขสถิติ วัน เวลา สถานที่ ชื่อบุคคล เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ เป็นต้น รวมทั้งสรุปประเด็นความสำคัญของความช่วยเหลือ รายงานให้กระชับและเข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจ งดใช้ศัพท์เฉพาะ เช่น ศัพท์ทางการแพทย์ที่ประชาชนไม่เข้าใจ และเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่ประชาชนวงกว้างไม่เข้าใจและไม่ทราบความหมาย และยังสามารถรวบรวมสถิติต่าง ๆ นำเสนอเป็นอินโฟกราฟิก หรือคลิปวิดีโอสั้น ๆ เผยแพร่ผ่านโซเชียลมีเดีย เพื่อสร้างการรับรู้ของประชาชนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างอินโฟกราฟิก

ข้อมูลติดต่อสำนักสารนิเทศและสื่อสารองค์กร สำนักงานบริหาร สภากาชาดไทย
ตึกประสงค์ พานิชภัคดี สภากาชาดไทย
เลขที่ 1873 ถนนพระรามที่ 4 แขวงปทุมวัน เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 1664 หรือ 0 2256 4032-6
อีเมล : information@redcross.or.th

ระบบการสื่อสารของสภากาชาดไทย

Thai Red Cross's Communication System

อำนาจ จินันทุยา* สรวุธ จันทระกานีเด** สามารถ นาคยรรยง***
 เจ้าหน้าที่วิทยุสื่อสาร*เจ้าหน้าที่วิทยุสื่อสาร** เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์***
 ศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติ สภากาชาดไทย

สภากาชาดไทย ได้จัดตั้งศูนย์การสื่อสารสภากาชาดไทย ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2529 ที่ชั้น 6 อาคารกองบรรเทาทุกข์ สภากาชาดไทย ได้รับอนุญาตให้ใช้ความถี่วิทยุสื่อสารจากกรมไปรษณีย์โทรเลขจำนวน 2 ความถี่ คือ ระบบ VHF/FM ที่ความถี่ 148.625 MHz และระบบ HF/SSB ที่ความถี่ 7.757 MHz โดยได้ชื่อว่า “ศูนย์ในดิงเกล” มีหน้าที่ติดต่อประสานงานกับลูกข่ายในดิงเกลตลอด 24 ชั่วโมง โดยมีเจ้าหน้าที่หมุนเวียนปฏิบัติงาน 3 ผลัด ผลัดละ 3 คน ขึ้นตรงต่อฝ่ายบริหารงานทั่วไป สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ ต่อมาสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ มีการปรับโครงสร้างของหน่วยงานเมื่อปี พ.ศ. 2542 มีการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติสภากาชาดไทย ซึ่งประกอบด้วยงานอำนวยความสะดวกและงานวิทยุสื่อสาร (ศูนย์สื่อสารสภากาชาดไทย) มีหน้าที่ในการติดตามสถานการณ์ รวบรวม ข้อมูลข่าวสาร ตลอด 24 ชั่วโมง พร้อมแจ้งข่าว รายงานข้อมูล สถานการณ์ กำกับ ควบคุม ดูแลระบบวิทยุสื่อสารของสภากาชาดไทย พร้อมสนับสนุนบุคลากร และอุปกรณ์ด้านสื่อสาร / IT โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่างๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการภัยพิบัติปัจจุบันศูนย์สื่อสารสภากาชาดไทย หรือ ศูนย์วิทยุ “ในดิงเกล” สภากาชาดไทย มีหน้าที่หลักในติดต่อประสานงานกับลูกข่าย ระหว่างหน่วยงานในสภากาชาดไทย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนกลาง - ส่วนภูมิภาค หน่วยงานราชการ และเอกชนอื่นๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในถิ่นทุรกันดาร ในภาวะฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพและทัน่วงที พร้อมจัดให้มีการฝึกอบรมการใช้งานเครื่องวิทยุคมนาคม การออกบัตรอนุญาตให้มีและใช้เครื่องวิทยุคมนาคม การออกปฏิบัติงานตรวจเช็ค ดูแล บำรุงรักษาเครื่องวิทยุคมนาคมและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องต่างๆ ตามสถานีลูกข่ายในส่วนภูมิภาค การออกปฏิบัติงานรถสื่อสารสภากาชาดไทย และการออกปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ โดยมีระบบสื่อสารหลักที่ใช้งานในปัจจุบันแบ่งได้ดังนี้

1. ระบบโทรศัพท์พื้นฐาน โทรสาร โทรศัพท์มือถือ และเครือข่ายมหาดไทย
2. ระบบวิทยุสื่อสาร / Application Zello
3. รถสื่อสารสภากาชาดไทย
4. ระบบการแจ้งข่าว สถานการณ์ (SMS / Line)
5. การประชุมทางไกล (VDO Conference)

ระบบโทรศัพท์พื้นฐาน Inrsar โทรศัพท์มือถือ และเครือข่ายมทไทย

โทรศัพท์พื้นฐาน : 0 2251 7853-6 ต่อ 2209-2211

โทรศัพท์มทไทย : 51373

โทรสาร : 0 2252 7976

โทรศัพท์มือถือ : 08 6780 2097

เครือข่ายมทไทย :

- สถานีกาชาดที่ 1 จังหวัดสุรินทร์ 37795
- สถานีกาชาดที่ 4 จังหวัดนครราชสีมา 36495
- สถานีกาชาดที่ 7 จังหวัดอุบลราชธานี 38995
- สถานีกาชาดที่ 8 จังหวัดเพชรบุรี 63595
- สถานีกาชาดที่ 13 จังหวัดตาก 23595

ระบบวิทยุสื่อสาร / Application s:UU Zello และs:UU E – Radio

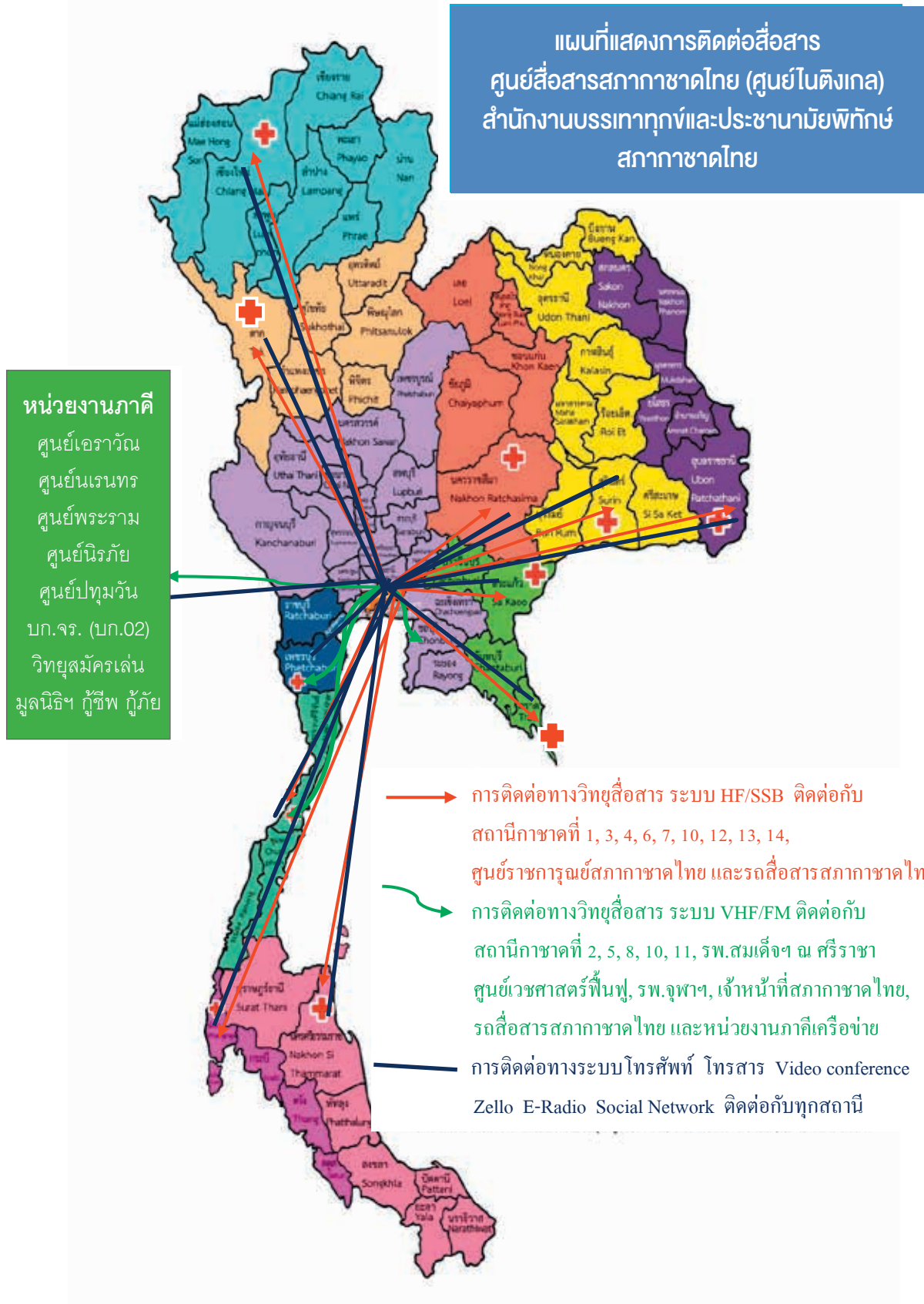
ปัจจุบันศูนย์ในดิงเกิ้ล ได้ปรับปรุงประสิทธิภาพให้สามารถติดต่อประสานงานได้ครอบคลุมทั่วทั้งสภากาชาดไทย หน่วยงานราชการ และหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในยามปกติ และในยามเกิดภัยพิบัติ มีลูกข่ายมากกว่า 900 สัญญาณเรียกขาน ซึ่งโดยทั่วไปใช้สัญญาณเรียกขานว่า ในดิงเกิ้ลตามด้วยหมายเลขซึ่งได้รับมอบหมายเป็นทางการ สำหรับสถานีกาชาด 13 แห่ง ศูนย์ฉุกเฉินโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โรงพยาบาลสมเด็จพระบรมราชเทวี ณ ศรีราชา ศูนย์ราชการศูนย์สภากาชาดไทย ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูสรวงคนิवास และเรือพระราชทานเวชพาหน์ มีสัญญาณเรียกขานแตกต่างกันออกไป ดังนี้

- เรือพระราชทาน “เวชพาหน์” ใช้สัญญาณเรียกขาน “นางนวล”
- ศูนย์ฉุกเฉินโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ใช้สัญญาณเรียกขาน “ฉุกเฉินจุฬา”
- โรงพยาบาลสมเด็จพระ ณ ศรีราชา จ.ชลบุรี ใช้สัญญาณเรียกขาน “ลั่นทม”
- ศูนย์ราชการศูนย์สภากาชาดไทย จ.ตราด ใช้สัญญาณเรียกขาน “เขาล้าน”
- ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟูสรวงคนิवास จ.สมุทรปราการ ใช้สัญญาณเรียกขาน “ฟื้นฟู”
- สถานีกาชาดที่ 1 จังหวัดสุรินทร์ ใช้สัญญาณเรียกขาน “พนมรุ้ง”
- สถานีกาชาดที่ 2 แพร่งภูธร กรุงเทพฯ ใช้สัญญาณเรียกขาน “ดอกแก้ว”
- สถานีกาชาดที่ 3 จังหวัดเชียงใหม่ ใช้สัญญาณเรียกขาน “เอื้องฟ้า”
- สถานีกาชาดที่ 4 จังหวัดนครราชสีมา ใช้สัญญาณเรียกขาน “พิมาย”
- สถานีกาชาดที่ 5 สรวงคนิवास จังหวัดสมุทรปราการ ใช้สัญญาณเรียกขาน “พระสมุทร”
- สถานีกาชาดที่ 6 อรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ใช้สัญญาณเรียกขาน “วนาลี”
- สถานีกาชาดที่ 7 จังหวัดอุบลราชธานี ใช้สัญญาณเรียกขาน “บุณฑริก”
- สถานีกาชาดที่ 8 จังหวัดเพชรบุรี ใช้สัญญาณเรียกขาน “เขาวัง”
- สถานีกาชาดที่ 10 หัวหินฯ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใช้สัญญาณเรียกขาน “กัลปิงหา”
- สถานีกาชาดที่ 11 วิเศษนิยม บางแค กรุงเทพฯ ใช้สัญญาณเรียกขาน “ดอกแค”

- สถานีกาชาดสิรินธร (สถานีกาชาดที่ 12 ทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช) ใช้สัญลักษณ์เรียกขาน “หนองหงส์”
- สถานีกาชาดเทพรัตน์ (สถานีกาชาดที่ 13 จังหวัดตาก) ใช้สัญลักษณ์เรียกขาน “ดอกเสี้ยว”
- สถานีกาชาดที่ 14 พังงาเฉลิมพระเกียรติฯ (สถานีกาชาดที่ 14 จังหวัดพังงา) ใช้สัญลักษณ์เรียกขาน “ฟิงกัน”

ประสานหน่วยงานราชการ และภาคีเครือข่ายต่างๆ เช่น

- ศูนย์วิทยุปทุมวัน (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)
- ศูนย์วิทยุพระราม (สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร)
- ศูนย์วิทยุอัมรินทร์ (กรุงเทพมหานคร)
- ศูนย์วิทยุเรนทร (สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข)
- ศูนย์เอราวัณ (สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร)
- ศูนย์วิทยุ บก.จร. 02 (กองบังคับการตำรวจจราจร)
- ศูนย์วิทยุตำรวจทางหลวง
- ศูนย์นิรภัย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย)
- นักวิทยุสมัครเล่น
- มูลนิธิ และเครือข่ายกระทรวงมหาดไทย จังหวัดต่าง ๆ ตามสถานการณ์ที่เกิดภัยพิบัติ

รถสื่อสารสภากาชาดไทย

เป็นศูนย์สื่อสารเฉพาะกิจส่วนหน้าในพื้นที่ประสบภัยพิบัติสามารถเชื่อมต่อโครงข่ายสื่อสารมายังส่วนกลาง

- สามารถติดต่อผ่านระบบวิทยุสื่อสาร VHF/FM และ HF/SSB
- สามารถติดต่อสื่อสารได้กับข่ายโทรศัพท์พื้นฐาน โทรศัพท์มือถือ
- สามารถรับชมข่าวสารจากระบบโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม
- สามารถรับส่งข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต และ WIFI
- สนับสนุนงานเอกสาร สามารถสแกน สั่งพิมพ์ ทำสำเนา
- รองรับระบบ VDO Conference เพื่อการติดต่อประสานงานและการประชุมทางไกล
- มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้า (generator) เพื่อเป็นพลังงานสำรองกรณีไฟฟ้าดับ สามารถจ่ายให้กับอุปกรณ์ต่าง ๆ เท่าที่จำเป็น

ระบบการแจ้งข่าว สถานการณ์ (SMS / Line)

มาตรฐานและรูปแบบการส่งข้อความการแจ้งข่าว สถานการณ์ ผ่านระบบ SMS / Line โดยเฉพาะ ช่วงเกิดภัยพิบัติ จะแจ้งข่าวทุก 1-2 ชั่วโมง เพื่อความรวดเร็ว และถูกต้องในการรับข้อมูลข่าวสาร การแจ้งข่าว สถานการณ์ภัยพิบัติ ระดับความรุนแรงของภัยพิบัติ รายงานการให้ความช่วยเหลือ และการออกปฏิบัติงานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย

ระบบประชุมทางไกล (VDO Conference)

ระบบประชุมทางไกล ผ่านโปรแกรม Video Conference บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เพื่อเชื่อมโยง การสื่อสารภายในหน่วยงานของสภากาชาดไทย (สถานีกาชาด 13 แห่ง) เมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ ศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติสภากาชาดไทย จะกลายเป็นศูนย์ปฏิบัติการ (Operation Room) มีการตั้งศูนย์บัญชาการขึ้น (Incident Commander) โดยมีผู้บริหารทั้งในสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ และสำนักงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อประชุมสถานการณ์ และสั่งการ

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

- ระบบเทคโนโลยีห้องประชุมศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติสภากาชาดไทย (ภาพที่ 1) สามารถรองรับ การประชุมทางไกลจากระบบอื่น ๆ เช่น ระบบ GIN Conference , Skype ได้ และรองรับ การประชุมในรูปแบบโทรศัพท์มือถือ
- การประชุมทางไกล จากห้องประชุมศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติสภากาชาดไทย (ภาพที่ 2) กับ สถานีกาชาด 13 แห่ง

การมีและการใช้เครื่องวิทยุคมนาคม

การมีและการใช้เครื่องวิทยุคมนาคมนั้นจะต้องทราบและรู้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องวิทยุคมนาคม ประมวลรหัสโค้ด ว. ต่าง ๆ การรับ-ส่งข่าว การใช้งานเครื่องวิทยุคมนาคม การดูแลบำรุงรักษา และมารยาทในการใช้เครื่องวิทยุ ฯลฯ

พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498 ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร. ให้ไว้ ณ วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2498 เป็นปีที่ 10 ในรัชกาลปัจจุบัน

มาตรา 4

- “คลื่นแฮตเซียน” หมายความว่า คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีความถี่ระหว่าง 10 กิโลไซเคลต่อวินาที และ 3,000,000 เมกกาไซเคลต่อวินาที

- “วิทยุคมนาคม” หมายความว่า การส่ง หรือการรับเครื่องหมาย สัญญาณ ตัวหนังสือ ภาพ และเสียงหรือการอื่นใดซึ่งสามารถให้เข้าใจความหมายได้ด้วยคลื่นแอมพลิจูด
- “เครื่องวิทยุคมนาคม” หมายความว่า เครื่องส่งวิทยุคมนาคม เครื่องรับวิทยุคมนาคม หรือเครื่องรับและส่งวิทยุคมนาคม แต่ไม่รวมตลอดถึง เครื่องรับวิทยุกระจายเสียง เครื่องรับวิทยุโทรทัศน์ และเครื่องส่ง เครื่องรับ หรือเครื่องรับและส่งวิทยุคมนาคมด้วยคลื่นแอมพลิจูดตามลักษณะหรือประเภท ที่กำหนดในกฎกระทรวง เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการใช้เครื่องวิทยุคมนาคม ให้ถือว่า อุปกรณ์ใด ๆ ของเครื่องวิทยุคมนาคมตามที่กำหนดในกฎกระทรวง เป็นเครื่องวิทยุคมนาคมด้วย
- “พนักงานวิทยุคมนาคม” หมายความว่า ผู้ใช้เครื่องวิทยุคมนาคม
- “สถานีวิทยุคมนาคม” หมายความว่า ที่ส่งวิทยุคมนาคม ที่รับวิทยุคมนาคม หรือที่ส่งและรับวิทยุคมนาคม
- “ท่า” หมายความว่า รวมตลอดถึงการประกอบขึ้น การแปรสภาพหรือ การกลับสร้างใหม่
- “นำเข้า” หมายความว่า นำเข้าในราชอาณาจักร
“นำออก” หมายความว่า นำออกนอกราชอาณาจักร
- “ค้า” หมายความว่า รวมถึง การมีไว้ในครอบครองเพื่อขายหรือ ซ่อมแซมด้วย
- “เจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต” หมายความว่า เจ้าพนักงานซึ่ง รัฐมนตรีแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้
- “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 ห้ามมิให้ผู้ใด ทำ มี ใช้ นำเข้า นำออก หรือค้าซึ่ง เครื่องวิทยุคมนาคม เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต

มาตรา 11 ห้ามมิให้ผู้ใดตั้งสถานีวิทยุคมนาคม เว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้ออกใบอนุญาต

มาตรา 16 ห้ามมิให้ผู้ใดส่งหรือจัดให้ส่งข้อความใด ๆ โดยวิทยุคมนาคมอันตนรู้หรือเป็นเท็จ หรือข้อความอื่นใดที่ได้รับอนุญาตจากพนักงาน เจ้าหน้าที่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติหรือประชาชน

มาตรา 17 ห้ามมิให้ผู้ใดดัก รับไว้ ใช้ประโยชน์ หรือเปิดเผยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งข่าววิทยุคมนาคมที่มีได้มุ่งหมายเพื่อประโยชน์สาธารณะ หรือที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศชาติหรือประชาชน

มาตรา 23 ผู้ใดฝ่าฝืน มาตรา 6 มาตรา 11 หรือ มาตรา 16 มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือจำคุกไม่เกินห้าปี หรือ ทั้งปรับทั้งจำ

มาตรา 26 ผู้ใดจงใจกระทำให้เกิดการรบกวน หรือขัดขวางต่อการวิทยุคมนาคมมีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือจำคุก ไม่เกินห้าปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

เล่ม 72 ตอนที่ 11 ราชกิจจานุเบกษา 8 กุมภาพันธ์ 2498 พระราชบัญญัติ วิทยุคมนาคม พ.ศ. 2498
<https://ictlawcenter.etda.or.th/files/law/file/46/a7b4e1506e11c9692db58e0bcc92154b.pdf>

คลื่นความถี่สำหรับการประสานงานร่วม

คลื่นความถี่สำหรับการประสานงานร่วมระหว่างหน่วยงานของรัฐและประชาชน		
ย่านความถี่/ระบบ	คลื่นความถี่ (เมกะเฮิรตซ์)	การใช้งาน
HF/SSB หรือ HF/AM หรือ HF/FM (ความกว้าง แถบความถี่ ไม่เกิน 10 กิโลเฮิรตซ์)	27.155	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน (เฉพาะสถานีในกิจการทางทะเลเท่านั้น)
	27.215	
VHF/FM (ความกว้างแถบความถี่ ไม่เกิน 12.5 กิโลเฮิรตซ์)	78.5	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน
	145.000	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน
	245.000	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน
	245.500	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน
	161.200	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน (เฉพาะนิติบุคคล หรือหน่วยงาน ของรัฐที่ได้รับอนุญาตให้ใช้คลื่น ความถี่ย่าน VHF แล้วเท่านั้น)

คลื่นความถี่สำหรับการประสานงานร่วม

คลื่นความถี่สำหรับการประสานงานร่วมระหว่างหน่วยงานของรัฐและมูลนิธิหรือสมาคม ที่จดทะเบียนเพื่อดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณกุศลหรือสาธารณภัย		
ย่านความถี่/ระบบ	คลื่นความถี่ (เมกะเฮิรตซ์)	การใช้งาน
HF/SSB หรือ HF/AM หรือ HF/ FM (ความกว้าง แถบความถี่ไม่ เกิน 10 กิโลเฮิรตซ์)	161.225	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน ช่องสื่อสาร

คลื่นความถี่สำหรับการประสานงานร่วม

คลื่นความถี่สำหรับการประสานงานร่วมระหว่างหน่วยงานของรัฐ		
ย่านความถี่/ระบบ	คลื่นความถี่ (เมกะเฮิรตซ์)	การใช้งาน
HF/SSB (ความกว้างแถบความถี่ไม่เกิน 7.2 กิโลเฮิรตซ์)	4.866	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน
	4.869	ช่องสื่อสาร
	7.529	ช่องสื่อสาร
	7.715	ช่องสื่อสาร
	9.916	ช่องสื่อสาร
VHF/FM (ความกว้างแถบความถี่ไม่เกิน 5.12 กิโลเฮิรตซ์)	137.425/142.425/ 147.425	ช่องสื่อสาร (Simplex)
	161.200	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน
	166.475/171.425	ช่องสื่อสาร (Simplex)
UHF/FM (ความกว้างแถบความถี่ไม่เกิน 5.12 กิโลเฮิรตซ์)	449.025	ช่องเรียกขานและแจ้งเหตุฉุกเฉิน
	444.025	ช่องสื่อสาร

หน้า 44 เล่ม 134 ตอนพิเศษ 220 ง ราชกิจจานุเบกษา 6 กันยายน 2560

ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การใช้คลื่นความถี่เพื่อสนับสนุนภารกิจป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และในกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉินและภัยพิบัติ

ประมวล รหัสโค้ด ว.

รหัส	ความหมายของรหัส	รหัส	ความหมายของรหัส
ว.00	คอยก่อน / คอยสักครู่	ว.21	ออกเดินทางจาก
ว.0	ขอรับคำสั่ง / คำสั่ง	ว.22	ถึงสถานที่
ว.1	อยู่ที่ไหน / อยู่ที่	ว.23	ผ่าน (สถานที่ใด)
ว.2	ได้ยินแล้วตอบด้วย / ได้ยินหรือไม่	ว.24	เวลา / ขอทราบเวลา
ว.3	ทวนข้อความอีกครั้ง	ว.25	ไปยังสถานที่
ว.4	ปฏิบัติหน้าที่ / ออกปฏิบัติงาน	ว.26	ให้ติดต่อทางวิทยุหน่วยที่สุด
ว.5	ราชการลับ / ความลับ	ว.27	ให้ติดต่อทางเครื่องโทรพิมพ์
ว.6	ขอติดต่อโดยตรงกับ...	ว.28	ประชุม
ว.7	ขอความช่วยเหลือ	ว.29	มีราชการ / ธุระ
ว.8	ข่าวสาร / ข่าวที่มีข้อความยาว	ว.30	ขอทราบจำนวน
ว.9	มีเหตุฉุกเฉิน	ว.31	เปลี่ยนไปใช้ความถี่ช่องที่ 1
ว.10	อยู่ประจำที่ / ติดต่อทาง ว. ได้	ว.32	เปลี่ยนไปใช้ความถี่ช่องที่ 2
ว.11	หยุดพัก / ติดต่อทาง ว. ได้	ว.33	เปลี่ยนไปใช้ความถี่ช่องที่ 3
ว.12	หยุดพัก / ติดต่อทาง ว. ไม่ได้	ว.34	เปลี่ยนไปใช้ความถี่ช่องที่ 4
ว.13	ติดต่อทางโทรศัพท์	ว.35	เตรียมพร้อมเพื่อปฏิบัติการ
ว.14	ปิดสถานี	ว.36	เตรียมพร้อมเต็มอัตรา
ว.15	พบ / ให้ไปพบ	ว.37	เตรียมพร้อมครึ่งอัตรา
ว.16	ทดสอบสัญญาณวิทยุ	ว.38	เตรียมพร้อม 1/3 อัตรา
ว.16-1	จับใจความไม่ได้	ว.39	สภาพการจราจรคับคั่ง
ว.16-2	เสียงไม่ชัดเจน	ว.40	มีอุบัติเหตุ / รถยนต์ ฯลฯ
ว.16-3	เสียงชัดเจนพอใช้	ว.41	สัญญาณไฟจราจร
ว.16-4	เสียงชัดเจนดี	ว.42	ขบวน / จัดพาหนะนำขบวน
ว.16-5	เสียงชัดเจนดีมาก	ว.43	จุดตรวจยานพาหนะ
ว.17	มีอันตรายห้ามผ่าน	ว.44	ติดต่อทางเครื่องโทรสาร (FAX)
ว.18	รถยนต์ขัดข้อง / นำรถออกทดลอง เครื่องยนต์	ว.61	ขอบคุณ
ว.19	สถานีถูกยึด / ถูกโจมตี	ว.62	สิ่งของ
ว.20	ตรวจค้น / จับกุม	ว.63	บ้าน

มาตรฐานการอ่านออกเสียงตัวอักษรภาษาอังกฤษ (Phonetic Alphabet)

ตัวอักษร	การออกเสียง	อ่านว่า
A	ALFA	อัลฟา
B	BRAVO	บราโว่
C	CHARLIE	ชาลี
D	DELTA	เดลต้า
E	ECHO	เอค-โค
F	FOXTROT	ฟอก-ทรอท
G	GOLF	กอล์ฟ
H	HOTEL	โฮเต็ล
I	INDIA	อินเดีย
J	JULIETT	จูเลียต
K	KILO	กิโล
L	LIMA	ลิมา
M	MIKE	ไมค์
N	NOVEMBER	โนเวมเบอร์
O	OSCAR	ออสการ์
P	PAPA	ปาปา
Q	QUEBEC	ควิ-เบค
R	ROMEO	โรเมโอ
S	SIERRA	เซียร์รา
T	TANGO	แทงโก้
U	UNIFORM	ยูนิฟอร์ม
V	VICTOR	วิกเตอร์
W	WHISKEY	วิสกี
X	X-RAY	เอ็กซ์เรย์
Y	YANKEE	แยงกี้
Z	ZULU	ซูลู

ชนิดของเครื่องวิทยุคมนาคมประเภทต่าง ๆ

1. เครื่องวิทยุคมนาคมตั้งเคราะห์ความถี่ประเภท 1

2. เครื่องวิทยุคมนาคมตั้งเคราะห์ความถี่ประเภท 2

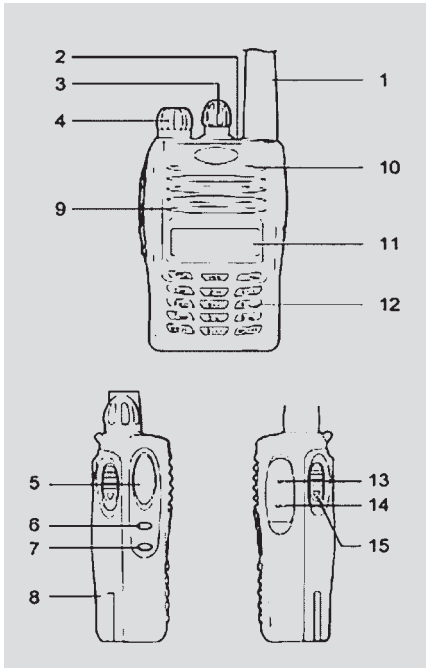
3. เครื่องวิทยุคมนาคมประเภท CB (ภาคประชาชน)

4. เครื่องวิทยุคมนาคมตั้งเคราะห์ความถี่ประเภท HF/SSB

ส่วนประกอบต่างๆ ของเครื่องวิทยุคมนาคมชนิดมือถือ

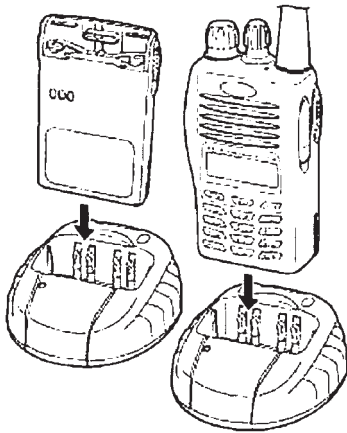
ปุ่มควบคุมการทำงานของเครื่อง

1. สายอากาศ (Antenna)
2. ไฟแสดงผลการส่งสัญญาณและรับสัญญาณ
3. ปุ่มปรับเปลี่ยนช่องสัญญาณ/ปรับเพื่อเลือกรูปแบบการใช้งาน
4. ปุ่มเปิด/ปิดเครื่องและปรับความดังของเสียง หมุนปุ่มนี้ตามเข็มนาฬิกาจนกระทั่งมีเสียงดัง “คลิก” เพื่อเปิดเครื่อง หมุนปุ่มนี้ทวนเข็มนาฬิกาเพื่อปิดเครื่องในขณะที่เครื่องทำงานอยู่สามารถหมุนปุ่มนี้เพื่อเพิ่มหรือลดเสียงได้
5. ปุ่ม PTT (Push To Talk) กดปุ่มนี้ค้างไว้ เพื่อที่จะส่งสัญญาณไปยังผู้รับแล้วปล่อยปุ่มนี้ เพื่อรอรับสัญญาณตอบกลับมาเมื่อต้องการพูด ข้อความที่ต้องการพูดอย่าง เพื่อให้ผู้รับฟังข้อความได้ชัดเจน เมื่อหมดข้อความ สนทนาให้ปล่อยเพื่อรับฟังข้อความตอบกลับ เมื่อกดปุ่ม PTT อย่าพูดทันทีให้กดค้างไว้ 2 วินาที แล้วค่อยพูดเพราะข้อความช่วงแรกจะขาดหายไป

6. ปุ่ม (Lamp) ไฟส่องสว่าง
7. ปุ่ม (Monitor) กดปุ่มนี้เพื่อรับสัญญาณโดยตรง
8. แบตเตอรี่
9. ไมโครโฟน (Microphone)
10. ลำโพง (Speaker)
11. หน้าจอ (LCD Display) จอแสดงผลแสดงสถานะ การทำงานต่างๆ ของ เครื่องวิทยุ
12. แป้นปุ่มกด (Key Pad) ปุ่ม 0-9 5*, # เช่น ปรับเลือกช่อง สัญญาณ
13. ที่เสียบแจ๊คลำโพง (Speaker Jack) ช่องต่ออุปกรณ์เสริมภายนอก
14. ที่เสียบแจ๊คไมค์ (Mic Jack) ช่องต่ออุปกรณ์เสริมภายนอก
15. สลักปลดล็อคแบตเตอรี่แพ็ค

การชาร์จแบตเตอรี่

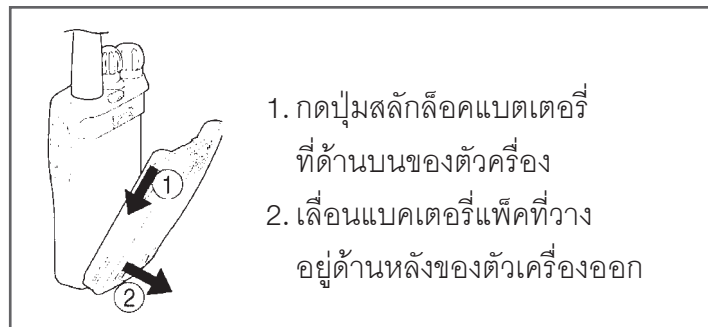
1. การชาร์จแบตเตอรี่แบบพร้อมเครื่อง นำเครื่องพร้อมแบตเตอรี่แพ็คนำไปวางบนแท่นชาร์จใน แนวตั้ง เพื่อทำการชาร์จ
2. การชาร์จแบตเตอรี่แบบแพ็คหรือแบบเฉพาะตอนนำแบตเตอรี่แพ็ควางลงในที่ชาร์จให้ถูกต้องเพื่อทำการชาร์จ
3. นำแบตเตอรี่แพ็ควางประกบด้านหลังของตัวเครื่องโดยทำการใส่ให้ถูกต้อง
4. เลื่อนแบตเตอรี่แพ็คที่วางอยู่ด้านหลังของตัวเครื่อง โดยเลื่อนเข้าไปจนสุดจนกระทั่งได้ยินเสียง คลิก แสดงแบตเตอรี่ล๊อคกับตัวเครื่องสนิท

หมายเหตุ :

- วางแบตเตอรี่ให้ถูกต้องเพื่อที่จะได้ชาร์จได้เป็นอย่างดี
- จะมีไฟสีแดงขึ้นตลอดระหว่างการชาร์จ
- จะมีไฟสีเขียวเมื่อการชาร์จสมบูรณ์

การใส่แบตเตอรี่และการถอดแบตเตอรี่

ขั้นตอนการใช้งานเครื่องวิทยุคมนาคม

- ตรวจสอบสายอากาศว่าแน่นหรือไม่ ก่อนทำการส่งออกอากาศทุกครั้ง ให้ตรวจสอบสายอากาศให้แน่ใจเสียก่อน
- ตรวจสอบแบตเตอรี่แพ็คว่าแน่นหรือไม่
- ตรวจสอบช่องความถี่ใช้งานว่าตรงหรือไม่
- ตรวจสอบปุ่ม vol ไว้ในตำแหน่งประมาณกึ่งกลาง
- ตรวจสอบปุ่ม sql (เครื่องประเภท 1) ไปที่ตำแหน่งเสียงสูง โดยการหมุนไปทางซ้ายมือหรือทวนเข็มนาฬิกา จากนั้นแล้วหมุนกลับด้านขวามือหรือตามเข็มนาฬิกา ให้หยุดที่ตำแหน่งเสียงสูงตำแหน่งแรก
- จากนั้นก็สามารถกดคีย์พูดส่งออกอากาศได้เลย
- อย่าเปิดไฟหน้าปัทม์ทิ้งไว้นาน
- ในการติดต่อสื่อสารควรเลือกใช้กำลังส่งที่น้อยที่สุดเท่าที่จะติดต่อกันได้
- การต่อไฟ DC จากภายนอกเข้าเครื่องจะต้องมีอุปกรณ์รักษาแรงดันไฟ (saver)
- ในกรณีที่ใส่สายอากาศแบบสไลด์ เวลาส่งต้องชักสายอากาศให้สุดทุกครั้ง
- การเลือกสายอากาศจะต้องให้ได้ย่านความถี่ที่ใช้งานหรือใกล้เคียงมากที่สุด
- ห้ามทำการปรับจูน แก๊ซ เครื่องวิทยุคมนาคม นอกจากช่างเทคนิคที่มีความรู้ความชำนาญในการตรวจสอบ
- หลีกเลี่ยงขณะที่ชาร์จแบตเตอรี่ไม่ควรเปิดเครื่องวิทยุคมนาคมอาจทำให้เครื่องวิทยุคมนาคมชำรุดได้
- ไม่ควรชาร์จแบตเตอรี่ในขณะที่แรงดันไฟยังไม่หมด เพราะจะทำให้แบตเตอรี่เสื่อมสภาพเร็วกว่าปกติ

การปฏิบัติในการรับ-ส่งข่าวทางวิทยุคมนาคม

- กดคีย์ที่ไม่โครโฟนค้างไว้ประมาณ 3 วินาที แล้วจึงพูดส่งสัญญาณโดยไม่ปล่อยคีย์ เมื่อหมดคำพูดแล้วให้ปล่อยคีย์โดยค้างไว้ประมาณ 3 วินาทีแล้วปล่อยคีย์ออก
- ขณะทำการพูดส่งสัญญาณให้ไมโครโฟนอยู่ห่างจากปากประมาณ 3 นิ้ว
- การเรียกคู่สถานีต้องใช้รหัส (code) ในการเรียกขานเสมอ (สภากาชาดไทยเป็นผู้กำหนดให้)
- วิธีการเรียกคู่สถานีให้ใช้ชื่อรหัสสถานีที่ถูกเรียกขึ้นก่อน แล้วตามด้วยชื่อรหัสสถานีที่เรียก โดยใช้คำว่า “จาก” เชื่อม แล้วตามด้วย “ว.2 เปลี่ยน” เช่น “ไนติงเกล 207 จากไนติงเกล ว.2 เปลี่ยน” (ศูนย์ไนติงเกล เรียกไนติงเกล 207)
- การตอบคู่สถานีให้ใช้รหัสสถานีถูกเรียกก่อนขึ้นก่อน แล้วตามด้วยชื่อรหัสสถานีที่เรียก โดยใช้คำว่า “ตอบ” หรือ ว.2 เชื่อมแล้วตามด้วย “เปลี่ยน” เช่น “ไนติงเกล 207 ตอบ หรือ ว.2 ไนติงเกล เปลี่ยน” (ไนติงเกล 207 ตอบศูนย์ไนติงเกล)
- การส่งข้อความข่าวให้ใช้คำพูดที่ช้าและชัดเจน (ใช้ภาษากลาง ห้ามใช้ภาษาถิ่น) พูดประโยคสั้นได้ใจความ
- ถ้าข้อความข่าวที่ส่งมีความยาวมาก ให้แบ่งข้อความออกเป็นวรรค ๆ แล้วจึงพูดส่งข่าวไปอย่างน้อยวรรคละ 2 ครั้ง
- ไม่ควรกดคีย์ที่ไม่โครโฟนติดต่อกันนานเกินกว่า 30 วินาที เพราะถ้าเกินกว่านี้อาจทำให้เกิดการชำรุดของเครื่องวิทยุคมนาคมได้ง่าย
- ในขณะที่ทำการรับ-ส่งข่าว หากรับฟังข้อความตอนใดไม่ชัดเจนให้ผู้ส่งนั้นทวนข้อความข่าวใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยใช้รหัสว่า (ว.3)
- การส่งข่าวที่เป็นตัวเลข 11.11, 31.21 และ 17.11 ให้อ่านว่า สิบหนึ่งจุดหนึ่งหนึ่ง, สามสิบหนึ่งจุดสองหนึ่ง และสิบเจ็ดจุดหนึ่งหนึ่ง
- เมื่อทำการรับ-ส่งข่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อความถูกต้องและแน่นอนของข่าวนั้น ๆ จะต้องมีการทวนทวนข้อความข่าว โดยให้ผู้รับข่าวเป็นผู้ทำการทวนข่าวไปยังผู้ส่งข่าว เมื่อทวนเสร็จแล้วให้ถามผู้ส่งว่า “ถูกต้องหรือไม่” ถ้าข้อความนั้นถูกต้องผู้ส่งก็บอกว่า “ถูกต้อง” ถ้าข้อความไม่ถูกต้องผู้ส่งก็บอก “ไม่ถูกต้อง”
- เมื่อต้องการเลิกติดต่อกับคู่สถานีให้บอกว่า “ขอ ว.14” ตกลงหรือไม่ ถ้าคู่สถานีต้องการจะเลิกติดต่อก็ให้บอกว่า “ตกลง” หรือคู่สถานียังไม่ต้องการเลิกติดต่อก็บอกว่า “ไม่ตกลง”

การบำรุงรักษาเครื่องวิทยุคมนาคม

- ควรตรวจน็อตยึดตัวเครื่อง, ยึดข้อต่อสายอากาศ (BN) ยึด Clip Belt
- ตรวจเช็คแบตเตอรี่แพ็คเกจจิ้ง ทุก ๆ สัปดาห์ว่ามีครบสกรูบริเวณหัวแบตเตอรี่หรือไม่
- ตรวจเช็คแบตเตอรี่ +,- (บวก,ลบ) ภายในเครื่องว่ามีความสกปรกหรือไม่
- ตรวจเช็คสายอากาศว่าผิดปกติหรือไม่ โดยเฉพาะชนิดสไลด์ (เสาชัก)
- ตรวจจแทนชาร์จแบตเตอรี่ว่ามีครบสกรูหรือไม่

การจัดการด้านการบรรเทาทุกข์ Relief Management

พันธทิพย์ อธิปัญญาพงษ์

ผู้อำนวยการพิเศษ พยาบาล 7

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

1. ความสำคัญของการจัดการด้านบรรเทาทุกข์

จากเหตุการณ์สาธารณภัยที่ผ่านมา เมื่อเกิดสาธารณภัยขนาดใหญ่ การช่วยเหลือผู้ประสบภัยมักจะเป็นไปอย่างเร่งด่วน หากขาดการบริหารจัดการที่ดี ไม่ได้มีการประสานงานกับตัวแทนชุมชนหรือหน่วยงานในท้องถิ่น จะทำให้การช่วยเหลือมีความซ้ำซ้อนไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย บางกรณีเกิดความขัดแย้งภายในชุมชนเอง หากไม่ใช่พวกพ้องตนเองอาจจะไม่ได้รับสิ่งของไม่ได้เตรียมการวางแผนในการแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ ขาดการประสานงาน การเตรียมสิ่งของบรรเทาทุกข์ไปไม่เพียงพอต่อจำนวนผู้ประสบภัยที่ได้รับผลกระทบอาจเกิดปัญหาความไม่พอใจ ปัญหาความไม่เท่าเทียมกัน เช่น คนไทย คนต่างด้าว การช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ประสบสาธารณภัย จึงจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการด้านการบรรเทาทุกข์ เพื่อให้การแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ตามสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี

2. ความหมายของการบรรเทาทุกข์

การบรรเทาทุกข์ คือเครื่องมือในการตอบสนองภัยพิบัติ โดยการมอบสิ่งของบรรเทาทุกข์ที่จำเป็นแก่ผู้ประสบภัยเพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็น อย่างมีมาตรฐานและคุณภาพโดยคำนึงถึงหลักการพื้นฐานด้านมนุษยธรรม ให้ความสำคัญกับสิทธิของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติและความขัดแย้ง ในด้านการมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี การได้รับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม และสิทธิในการคุ้มครองและความปลอดภัย⁽¹⁾ ซึ่งประกอบด้วย การประเมิน การวางแผนการฝึกอบรม การนำแผนไปปฏิบัติ การติดตามและประเมินผล

3. วัตถุประสงค์ในการบรรเทาทุกข์

- 3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป เพื่อระบุสิ่งที่การบรรเทาทุกข์ต้องดำเนินการเพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับการตอบสนองความต้องการ
- 3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ กำหนดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั่วไป ซึ่งจะสำเร็จได้โดยการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรบุคคล โลจิสติกส์ การบริหารจัดการ การเงิน วัสดุ สิ่งของต่าง ๆ เป็นต้น

4. รูปแบบและวิธีการช่วยเหลือด้านบรรเทาทุกข์

4.1 รูปแบบการช่วยเหลือด้านบรรเทาทุกข์ คือ การกำหนดกิจกรรมบรรเทาทุกข์ เช่น ประเภท การช่วยเหลือ การคัดเลือกผู้ประสบภัย ความถี่ในการช่วยเหลือโดยนำมาตรฐานขั้นต่ำในการบรรเทาทุกข์มาพิจารณาในการกำหนดรูปแบบ ประเภทของการช่วยเหลือที่พบบ่อย คือ

- 4.1.1 การช่วยเหลือสิ่งของเครื่องใช้จำเป็นสำหรับครัวเรือน คือ
 - เสื้อผ้าและเครื่องนอน เช่น ผ้าห่ม พลาสติกปูนอนที่เหมาะสมกับอากาศวัฒนธรรม และช่วงวัยของผู้ประสบภัย
 - อุปกรณ์ครัว เช่น หม้อสำหรับหุงต้ม จาน ชาม ช้อน ภาชนะบรรจุน้ำ เต้าchieoเพลิง เทียนไข ไม้ขีดไฟ ตะเกียง เป็นต้น
- 4.1.2 การช่วยเหลือด้านสุขภาพ สุขาภิบาลน้ำ เช่น
 - การจัดหาน้ำสะอาดสำหรับดื่มและใช้ ภาชนะบรรจุน้ำ ชุดอนามัย เช่น สบู่ ยาสีฟัน แปรงสีฟัน ฯลฯ สุขา การจัดเก็บขยะ มุ้ง ถังน้ำ
- 4.1.3 การช่วยเหลือด้านอาหาร สามารถให้การช่วยเหลือทั้งอาหารปรุงสุกและอาหารแห้ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ประสบภัย ศักยภาพของเหล่ากาชาดจังหวัด และสถานีกาชาด
- 4.1.4 ที่พักอาศัยฉุกเฉินชั่วคราวที่พักอาศัยในระยะฉุกเฉินจะมุ่งเน้นการช่วยเหลือที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ คือการป้องกันจากภูมิอากาศ ความมั่นคงและความปลอดภัย ส่วนบุคคลส่งเสริมให้มีความต้านทานต่อความเจ็บป่วยและโรคภัยต่าง ๆ สนับสนุนการดำรงชีวิตของครอบครัวและชุมชน ดำรงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และคงความเป็นส่วนตัวและการมีสุขภาพดี การช่วยเหลือ ด้านที่พักอาศัยฉุกเฉิน เช่น เต็นท์ ผ้าพลาสติก เชือก และเครื่องมือสำหรับทำความสะอาด ซ่อมแซมหรือสร้างบ้าน

4.1.5 วัสดุจำเป็นในการประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะดำเนินการในช่วงฟื้นฟูบูรณะ แต่ในระยะฉุกเฉิน สามารถดำเนินการได้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ประสบภัยและ ศักยภาพของแต่ละสถานีกาชาด การช่วยเหลือวัสดุจำเป็นในการประกอบอาชีพในระยะฉุกเฉิน ควรมุ่งเน้นตามการประกอบอาชีพที่มีเดิมหรือก่อนเกิดเหตุภัยพิบัติและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้

4.2 วิธีการในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ จำแนกได้เป็น 3 ประเภท คือ

4.2.1 การแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ต่างๆ แก่ผู้ประสบภัย ทั้งโดยตรงทางอ้อม หรือบริจาคให้แก่องค์กรต่างๆ

4.2.2 ระบบบัตรรับของ ซึ่งผู้ประสบภัยจะนำบัตรที่ได้รับแจกไปแลกเปลี่ยนสิ่งของจากสถานที่ในการกระจาย เช่น คลัง ร้านค้าเอกชน เป็นต้น

4.2.3 การบรรเทาทุกข์ด้วยเงิน ผู้ประสบภัยจะได้รับเงินสดและนำไปซื้อสิ่งของบรรเทาทุกข์ที่ตนเองต้องการ การบรรเทาทุกข์จะใช้วิธีการใดขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ ศักยภาพของเหล่ากาชาดจังหวัดและสถานีกาชาด ตลอดจนนโยบายในการช่วยเหลือ ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ ฯลฯ

4.3 ความถี่ในการบรรเทาทุกข์ ขึ้นอยู่กับประเภทของภัย ความต้องการของผู้ประสบภัย ประเภทการช่วยเหลือ พฤติกรรมและขนบธรรมเนียมของผู้ประสบภัย ความต้องการของผู้บริจาค ภูมิประเทศ เป็นต้น การช่วยเหลือด้านบรรเทาทุกข์จะดำเนินการหลังจากมีการประเมินและมีการวางแผนการช่วยเหลือแล้วและจะต้องประสานอย่างใกล้ชิดกับทีมงานด้านโลจิสติกส์ ในการเตรียมและดำเนินการช่วยเหลือ การกำหนดเป้าหมายในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ขึ้นอยู่กับประเภทและความรุนแรงของภัย ศักยภาพของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งการช่วยเหลือควรให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ประสบภัยทั้งหมดโดยเฉพาะผู้ประสบภัยกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มเปราะบางที่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ

5. การวางแผนช่วยเหลือบรรเทาทุกข์

กระบวนการวางแผนและการกำหนดรูปแบบการช่วยเหลือ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการบรรเทาทุกข์ โดยการสำรวจข้อมูล ประเมินความเสียหาย และความต้องการการช่วยเหลือ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนกำหนดการให้ความช่วยเหลือ เพื่อตอบสนองให้ตรงกับความต้องการของผู้ประสบภัยมากที่สุด กำหนดเป้าหมายในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ระยะเวลาของกิจกรรมการช่วยเหลือ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับประเภท ความรุนแรงของภัย ศักยภาพของแต่ละหน่วยงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และชุมชนต้องเห็นด้วยโดยจัดทำในรูปของแผนปฏิบัติการ มีการประสานงานด้านโลจิสติกส์เพื่อเตรียมการในการบรรเทาทุกข์ กับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ความช่วยเหลือต้องครอบคลุมผู้ได้รับผลกระทบทั้งหมด

6. การคัดเลือกและลงทะเบียนผู้ประสบภัย

เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการให้ความช่วยเหลือ โดยชุมชนต้องเห็นด้วยกับเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เหล่ากาชาดจังหวัดหรือสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ กำหนดขึ้นทั้งนี้ควรประสานกับหน่วยงานในท้องถิ่นเกี่ยวกับเกณฑ์ดังกล่าวด้วย

6.1 กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มทั่วไป คือ ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติที่สามารถดูแลตนเองได้ แต่ต้องการความช่วยเหลือเพื่อฟื้นฟูสู่ภาวะปกติ
2. กลุ่มเฉพาะ หมายถึงกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มเปราะบาง เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ หญิงตั้งครรภ์ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสที่ประสบภัยพิบัติ เป็นต้น

6.2 การกำหนดกลุ่มเป้าหมายมี 3 รูปแบบ

1. การประเมินรายครัวเรือนถึงความเสียหายที่ได้รับ
2. ประเมินตามระดับความเสียหายและให้การช่วยเหลือผู้ประสบภัยทุกรายที่อาศัยอยู่ในชุมชน
3. แบบผสมผสาน คือเลือกชุมชนที่ได้รับความเสียหายมากที่สุด ต่อจากนั้นประเมินเป็นรายครัวเรือน

6.3 การระบุผู้ประสบภัยที่จะได้รับการช่วยเหลือ

ควรดำเนินการก่อนหรือระหว่างการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ แต่ในระยะฉุกเฉินหลังเกิดภัยบางครั้งมีความยากลำบากในการดำเนินการเนื่องจากต้องบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยด้วยความรวดเร็วที่สุดที่สามารถกระทำได้

การระบุผู้ประสบภัยที่ได้รับการช่วยเหลือ คือการรวบรวมและบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ประสบภัย ได้แก่ ชื่อ-นามสกุลหัวหน้าครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ที่อยู่หรือสถานที่ที่พักอาศัย ในกรณีที่มีการแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์จำนวนหลายครั้งหรือเป็นการดำเนินการช่วยเหลือในระยะยาวควรมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมของสมาชิกในครอบครัว คือ รายชื่อ เพศ อายุ เลขที่บัตรประชาชน และวันที่บัตร สามารถดำเนินการ ณ บ้านหรือที่พักอาศัย หรือที่สาธารณะของชุมชน และควรนัดหมายชุมชนและให้ข้อมูลแก่ผู้ประสบภัยก่อนมีการดำเนินการ

การระบุผู้ประสบภัยที่ควรได้รับความช่วยเหลือ มีเป้าประสงค์ 2 ประการ คือ

- 1) การระบุเป็นรายบุคคล ทำให้หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือติดตามประเมินผลได้ง่าย
- 2) เป็นการประกันการใช้ทรัพยากร มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้และคำนึงถึงผู้ประสบภัยเป็นสำคัญ

6.4 การลงทะเบียนผู้ประสบภัย มี 3 รูปแบบ

1. ลงทะเบียนเป็นหมู่บ้าน หรือชุมชน ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้ จำนวนครัวเรือน สมาชิก โดยเฉลี่ยต่อครัวเรือน เพศ เด็ก ความต้องการเฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม
2. การแบ่งเป็นครัวเรือนประกอบด้วยข้อมูลดังนี้ ชื่อ หัวหน้าครอบครัว สถานที่ตั้ง จำนวนสมาชิก จำแนกตามเพศ ผู้ใหญ่ และเด็ก อาชีพและทักษะ ความต้องการด้านวัฒนธรรม
3. การลงทะเบียนเป็นกลุ่ม/พื้นที่ ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้ สถานที่ตั้งบ้านเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำแนกเพศ ผู้ใหญ่ และเด็ก ความต้องการด้านวัฒนธรรม

6.5 การจัดทำเอกสารที่ใช้ในการระบุตัว

การจัดทำเอกสารเพื่อใช้ในการระบุตัว ขึ้นอยู่กับการบรรเทาทุกข์ว่าจะใช้วิธีการใด เช่น แจกจ่ายโดยตรงหรือทางอ้อม การบริจาคให้องค์กรอื่น สามารถจัดทำได้ 3 รูปแบบ

- 1) บัญชีรายชื่อผู้ประสบภัยที่ได้รับการลงทะเบียนแล้ว ณ จุดที่จะทำการแจกจ่ายสิ่งของ
- 2) บัตรรับของหรือคู่มือสำหรับแต่ละครอบครัวที่ต้องได้รับการประทับตราหรือทำเครื่องหมายทุกครั้งที่ได้รับการแจกจ่าย
- 3) บัญชีการแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ จะต้องมียืนยันรับของจากผู้ประสบภัยหรือผู้แทนหรือพิมพ์ลายนิ้วมือหากไม่สามารถเขียนได้

7. ระบบการแจกจ่าย (Distribution system)

ระบบการแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์

1. การแจกจ่ายโดยรวมไว้ที่จุด ๆ เดียว หรือกระจายไปยังหน่วยต่าง ๆ (Centralized distribution vs Decentralized distribution)
 - 1.1 การนำสิ่งของมารวมไว้ที่จุด ๆ เดียวเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการบริหารจัดการและควบคุม เหมาะสำหรับแจกจ่ายผู้ประสบภัยกลุ่มเล็ก มีพื้นที่น้อย ผู้ประสบภัยสามารถมารับสิ่งของบรรเทาทุกข์ได้ง่าย
 - 1.2 การกระจายสิ่งของจากศูนย์กลางไปยังหน่วยย่อย เป็นระบบที่ใช้งานได้จริง สะดวกในการบริหารจัดการในกรณีที่มีผู้ประสบภัยจำนวนมากหรือพื้นที่ที่ประสบภัยเป็นบริเวณกว้างขวางมาก
2. การแจกจ่ายโดยตรง และทางอ้อม (Direct and Indirect distribution)
 - 2.1 การแจกจ่ายโดยตรง เป็นการมอบสิ่งของบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยโดยตรง

ข้อดี สามารถควบคุมการแจกจ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินการได้ทันทีที่พร้อม

ข้อด้อย ต้องใช้เวลาในการดำเนินการ ต้องการระบบสาธารณสุขที่ดี และเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครที่มีประสบการณ์
 - 2.2 การแจกจ่ายทางอ้อมโดยมอบสิ่งของแก่ผู้แทนชุมชน หรือหมู่บ้าน นำไปมอบให้ผู้ประสบภัยในชุมชนที่รับผิดชอบ

ข้อดี ผู้ประสบภัยมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการแจกจ่าย และสามารถทำให้แจกจ่ายสิ่งของได้เร็วขึ้นทั้งปริมาณสิ่งของและจำนวนผู้ได้รับความช่วยเหลือ

ข้อด้อย อาจเกิดการลำเอียงในการแจกจ่ายได้ หรือในบางแห่งการแบ่งปันสิ่งของบรรเทาทุกข์ระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นเรื่องที่ปกติ ควรมีกฎเกณฑ์การติดตามตรวจสอบเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือจริง
3. การแจกจ่ายโดยมอบผ่านสถาบัน หรือองค์กรในกรณีที่การแจกจ่ายไม่สามารถกระทำได้ การบริจาคให้แก่องค์กรต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล หรือ สถานเลี้ยงเด็กกำพร้า ซึ่งสิ่งของเหล่านี้ จะถูกนำไปใช้ในการดำเนินงานตามปกติของหน่วยงานเหล่านี้

ข้อดี ต้องการการสนับสนุนด้านโลจิสติกส์น้อยไม่เสียเวลาในการระบุตัวผู้รับ และเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด

ข้อด้อย จำต้องมีการติดตามตรวจสอบ เสี่ยงต่อการลำเอียง

8. การกำหนดพื้นที่ดำเนินการแจกจ่ายสิ่งของ (Setup distribution point)

การกำหนดจุดแจกจ่าย สถานที่ที่ใช้ในการแจกจ่ายส่วนมากจะเลือกที่อยู่ในตัวเมืองหรือศูนย์กลางของชุมชน หรืออาจอยู่ในศูนย์อพยพ ผู้ประสบภัยสามารถเข้าถึงได้ง่าย ควรคำนึงถึงระยะเวลาในการเข้าถึงจุดแจกจ่าย ปัจจัยด้านโลจิสติกส์ต่างๆ ความมั่นคงปลอดภัยทั้งต่อทีมผู้ปฏิบัติงาน และผู้ประสบภัย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและผู้ด้อยโอกาส จำนวนผู้ประสบภัย สถานที่ที่กว้างขวางเพียงพอที่จะรองรับจำนวนผู้ประสบภัย สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ห้องน้ำ มีน้ำดื่มเพียงพอ ถ้าเป็นไปได้ควรมีพื้นที่ที่สามารถจัดเป็นคลังชั่วคราวได้

ปัจจัยที่ควรพิจารณาในการกำหนดพื้นที่แจกจ่าย

1. สามารถเห็นได้ชัดเจน (Visibility) เช่น มีป้ายบอกทิศทาง ธงกาชาด อื่นๆ
2. สามารถควบคุมฝูงชนได้ (Crowd control)
3. ด้านความปลอดภัย (Security) ในเรื่องชีวิต ทรัพย์สิน อุบัติเหตุ การจลาจล ฯลฯ
4. ชุมชนมีส่วนร่วม (Involve local community) สามารถบริหารจัดการควบคุมการแจกจ่ายได้
5. เป็นบริเวณที่สามารถใช้เสียงได้ (Loudspeaker)

9. การบริหารจัดการและควบคุมการแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ (Organizing and controlling)

ก่อนมีการแจกจ่ายควรมีการสำรวจจุดแจกจ่ายเพื่อตรวจสอบความพร้อมของสถานที่ มีการประสานงานร่วมกันกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และตัวแทนจากชุมชนท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ และกระบวนการต่าง ๆ วัน เวลา สถานที่และวิธีการในการแจกจ่ายโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และให้เหมาะสมกับประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ

กระบวนการการแจกจ่ายต้องมีการจัดสถานที่สำหรับนั่งรอใต้หลังคาและตรวจสอบเอกสาร บริเวณแจกจ่ายของ ทางออก ควรจะเป็นการเข้าออกทางเดียวเพื่อให้สามารถควบคุมได้ง่าย มีจุดรับคำร้องเรียนหรือกล่องใส่ความคิดเห็น โดยให้ผู้ประสบภัยที่ได้รับความช่วยเหลือ เช่น ดั้งหรือพิมพ์ลายนิ้วมือหลังได้รับสิ่งของบรรเทาทุกข์แล้ว และควรมีการจัดเตรียมอาหารและน้ำดื่มสำหรับทีมบรรเทาทุกข์ด้วย หากมีสิ่งของที่เหลือจากการแจกจ่ายอาจมอบให้แก่ผู้นำชุมชนเพื่อจัดการตามความเหมาะสม หรืออาจนำกลับคืนคลังของหน่วยงาน

ข้อพิจารณาในการจัดการและควบคุมการแจกจ่าย

- ต้องอาศัยความร่วมมือของตำรวจท้องถิ่น ตัวแทนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หรือผู้นำของผู้ประสบภัย
- การอำนวยความสะดวกให้กลุ่มเปราะบาง เช่น หญิงตั้งครรภ์ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ มารดาที่มา กับลูกอ่อน ผู้เจ็บป่วย พยายามลดระยะเวลาการรอให้สั้นที่สุด
- เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการควบคุมฝูงชน ควรอยู่ในบริเวณที่ขอความร่วมมือได้ง่าย และอยู่ในรูปแบบที่สังเกตเห็นได้ชัดเจน และไม่ควรเป็นชุดทหาร
- กรณีที่เกิดความวุ่นวายขึ้น ต้องพร้อมที่จะเคลื่อนตัวออกจากสถานที่แจกของทันที โดยไม่ให้ผู้อื่นสังเกตได้ นั่นคือเหตุผลว่าทำไมจึงมักแจกจ่ายสิ่งของจากท้ายรถบรรเทาทุกข์
- ดูแลรักษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแจกจ่ายเพื่อนำมาจัดทำรายงาน

10. กลยุทธ์ด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

ความมั่นคงปลอดภัย ระหว่างการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้วยการแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ จากจำนวนผู้ประสบภัยที่มีจำนวนมาก อาจเกิดเหตุการณ์วุ่นวาย ไม่มีความเป็นระเบียบ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ควรคำนึงถึงการปฏิบัติงานเพื่อความปลอดภัยตามลำดับดังนี้

1. การวางแผนและการสื่อสารที่ถูกต้อง ให้ผู้ประสบภัยรับทราบแผนการแจกจ่าย สิ่งของที่จะได้รับ ด้วยความชัดเจนและโปร่งใส
2. หลีกเลี่ยงความวุ่นวายสับสนในการแจกจ่าย ต้องมีจำนวนอาสาสมัครเพียงพอที่จะขนย้ายสิ่งของ
3. การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นหรือตัวแทน ตลอดระยะเวลาการแจกจ่าย
4. พื้นที่ปฏิบัติงานแจกจ่ายต้องกว้างขวาง และมีความมั่นคงปลอดภัยเพียงพอสำหรับผู้ประสบภัยสามารถเข้าถึงได้ง่าย และสะดวก ระวังระมัดระวังอุบัติเหตุจากการจราจร
5. การแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉิน หัวหน้าชุมชน หน่วยงานท้องถิ่นและทีมบรรเทาทุกข์จะเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่ต้องควบคุมฝูงชน จัดให้มียามรักษาความปลอดภัยหากจำเป็นในกรณีที่ไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ ให้ใช้ทางออกฉุกเฉินที่เตรียมการไว้และมั่นใจว่าทุกคนในทีม

11. การรายงาน

องค์ประกอบของรายงาน ประกอบด้วย ชื่อภารกิจ วัน เวลา สถานที่ และจุดแจกจ่าย ประเภทของสิ่งของบรรเทาทุกข์ พร้อมปริมาณที่แจกจ่าย จำนวนผู้ประสบภัยเป้าหมาย และจำนวนผู้ประสบภัยที่ได้รับสิ่งของบรรเทาทุกข์ บัญชีรายชื่อ หรือเอกสารรับรองที่ออกโดยหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ ตลอดจนเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ใบส่งของ ใบรับของ หลักฐานการส่งของต่างๆ เป็นต้น

การจัดการด้านบรรเทาทุกข์เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อตอบสนองภัยพิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือตามมาตรฐานขั้นต่ำ ต้องมีการประเมินความเสี่ยงและความต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจ ตลอดจนวางแผนให้ความช่วยเหลือ แจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ โดยการระบุตัวผู้ประสบภัยที่ควรได้รับความช่วยเหลือ มีเกณฑ์ในการคัดเลือกและลงทะเบียน การวางแผนการแจกจ่ายสิ่งของบรรเทาทุกข์ ควรได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานด้านมนุษยธรรม และคำนึงถึงศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย. โครงการสเฟียร์ ภูมิบัตรมนุษยธรรม และมาตรฐานขั้นต่ำในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : ม.ป.ท. ; 2558
2. IFRC. Relief supply distribution. 13 Jun 2018. Available from <http://www.ifrc.org/en/what-we-do/health/water-sanitation-and-hygiene-promotion/hygiene-promotion/>
3. วรณเพ็ญ อินทร์แก้ว และคณะ. การพยาบาลสาธารณสุขภัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย; 2548.
4. นฤมล สมรรคเสวี. ภาวะวิกฤตจากภัยพิบัติทางธรรมชาติกับบทบาทพยาบาล. [สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2561], จาก <https://tcithaijo.org/index.php/JPNMH/article/view/24623> ปีที่ 28 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2557
5. วรวรรณ ทิพย์วาริรมย์. บทบาทพยาบาลสาธารณสุขกับการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ. [สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2561]. จาก: <http://phpn.ph.mahidol.ac.th/Journal/txt/no3 /09.pdf>
6. อรพรรณ ไตสิงห์. สภากาชาดกับการรับมือภัยพิบัติ. [สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2561]. จาก http://www.thaicne.com/images/sub_1333175250/final%20TNMC.pdf

การให้ความช่วยเหลือด้านการแพทย์ในภาวะภัยพิบัติ Disaster Medical Emergency Response Team

นายแพทย์ปัญญาวัฒน์ แหนบนาค

นายแพทย์ 7

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย

DMERT (Disaster Medical Emergency Response Team) คือ กลุ่มแพทย์ พยาบาล และ บุคลากร ทางการแพทย์ ที่รวมตัวกันเพื่อจุดประสงค์ในการปฏิบัติงานเคลื่อนที่เร็วในภาวะฉุกเฉินเพื่อ ตอบโต้ภัยพิบัติทุกรูปแบบที่เกิดขึ้นโดยสามารถปฏิบัติงานได้ตามลำพังตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งจำนวน สมาชิกในทีมมีความแตกต่างกันไปทรัพยากรบุคคลที่จะสามารถจัดสรรได้ แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว มีสมาชิก ตั้งแต่ 11 คนขึ้นไป ซึ่งสมาชิกหลักประกอบไปด้วย แพทย์เวชศาสตร์ฉุกเฉิน แพทย์ที่รับผิดชอบงาน ด้านสาธารณสุข หรือ แพทย์ทั่วไป จำนวน 2 คน พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานด้านการแพทย์ฉุกเฉิน หรือสาธารณสุข จำนวน 4 คน เจ้าพนักงานฉุกเฉินทางการแพทย์ (EMT-I) เจ้าพนักงานสาธารณสุข ชุมชน หรือ ผู้ช่วยพยาบาล จำนวน 2 คน เจ้าพนักงานฉุกเฉินทางการแพทย์ (EMT-2) หรืออาสาสมัคร ฉุกเฉินทางการแพทย์ (FR) จำนวน 3 คน

นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ ยา และเครื่องมือทางการแพทย์ที่ใช้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายโดยทางรถยนต์เพื่อไปตั้งเป็นโรงพยาบาลสนาม (Hospital field) ใกล้เคียงบริเวณ ณ จุดเกิดเหตุได้ อันประกอบด้วย เต็นท์สนาม เตียงสนาม เตียงพยาบาล เครื่องปั่นไฟ เครื่องมือสื่อสาร ชุดออกปฏิบัติการ เสาหาและกู้ชีพขั้นต้นผู้ประสบภัย เป็นต้น

แนวทางการปฏิบัติงาน

1. ระยะก่อนเกิดภัยพิบัติ (Disaster preparedness phase)

1.1. เตรียมพร้อมทีมปฏิบัติงานให้สามารถออกปฏิบัติงานได้ทันท่วงที โดยถึงจุดเกิดเหตุภายหลังได้รับการแจ้งเหตุภายในระยะเวลา 6-24 ชั่วโมง โดยทีมปฏิบัติงานต้องมีความพร้อมทั้งในด้านทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรวัสดุที่นำไปใช้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ดังนี้

1.1.1 ด้านทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง บุคลากรทางการแพทย์ทั้งหมดที่เข้าร่วมในการปฏิบัติงาน โดยต้องคำนึงถึงหลักดังนี้

1.1.1.1 สภาพร่างกายของแต่ละบุคคล

บุคลากรทุกคนในทีมปฏิบัติงาน ต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ กล่าวคือ

ด้านร่างกาย

1. ต้องมีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยหรือมีภาวะที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานได้ เช่น โรคข้อ โรคกล้ามเนื้ออ่อนแรง โรคหลอดเลือดสมอง โรคลมชัก โรคหอบหืด เป็นต้น

2. สมรรถภาพร่างกายสมบูรณ์และเหมาะสมตามวัย โดยจะเน้นเรื่องความสามารถในการใช้ร่างกายเพื่อปฏิบัติงานได้ในทุกสถานที่และทุกสถานการณ์เป็นระยะเวลายาวนานโดยไม่เกิดการเมื่อยล้า ซึ่งต้องอาศัย

สมรรถภาพร่างกายทางในด้านต่างๆ เช่น ความสามารถในการยืดหยุ่น กล้ามเนื้อและข้อ ความแข็งแรงและทนทานของกล้ามเนื้อและหัวใจ ความสามารถในการหายใจ เป็นต้น

3. ระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายต้องพร้อมที่จะรับมือกับโรคต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานได้ในทุกสถานการณ์ เช่น การเดินทางไปปฏิบัติงานต่างประเทศ หรือในที่ที่มีโรคระบาดอยู่ ร่างกายต้องมีการรับวัคซีนก่อนเดินทางเพื่อป้องกันการติดโรคระบาดในพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น
4. ร่างกายต้องได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอก่อนปฏิบัติงาน เพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุหรือความผิดพลาดขณะปฏิบัติงานได้
5. ในกรณีที่มีการใช้ยาหรือสารบางอย่างที่อาจมีผลต่อร่างกายในขณะปฏิบัติงาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ก่อนการปฏิบัติงาน เช่น สุรายาแก้แพ้หรือยาลดน้ำมูก เป็นต้น

ด้านจิตใจ

1. ต้องมีสุขภาพใจที่ปกติสมบูรณ์ไม่มีโรคหรือภาวะทางจิตที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานได้ เช่น โรคจิตเภท ภาวะซึมเศร้า เป็นต้น
 2. ไม่มีการใช้ยาหรือสารบางอย่างที่มีผลต่อสภาวะทางจิตใจหรือสติในขณะปฏิบัติงาน เช่น ยานอนหลับ กาแฟ เป็นต้น
- 1.1.1.2 ปริมาณบุคลากรที่ออกปฏิบัติงาน
- ต้องมีจำนวนบุคลากรที่พอเหมาะและมากพอที่จะบริหารจัดการกับสถานการณ์ภัยพิบัตินั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งเน้นที่สามารถปฏิบัติงานต่อเนื่องอย่างไม่อ่อนล้าได้นาน 72 ชั่วโมง จนกว่าจะมีอีกทีมมาเปลี่ยน

1.1.1.3 หน้าที่ต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

เนื่องจากบุคลากรทุกคนที่เข้าร่วมทีม ส่วนใหญ่มีหน้าที่แตกต่างกัน แต่เนื่องจากงานที่รับผิดชอบต้องอาศัยความเข้าใจในงานหน้าที่อื่นด้วยจึงจะสามารถประสานงานร่วมกันอย่างเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพได้ ทำให้ต้องมีการเรียนรู้งานในด้านอื่น ๆ ร่วมด้วย ประกอบกับในกรณีที่บุคลากรบางคนเกิดอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยกะทันหันในขณะ ปฏิบัติงานบุคลากรคนอื่นในงานก็จะสามารถช่วยสานงานต่อไปได้ ดังนั้นบุคลากรทุกคนในงานควรจะสามารถปฏิบัติงานได้หลายอย่าง นอกเหนือจากหน้าที่หลักของตน

1.1.2 ด้านทรัพยากรวัสดุ หมายถึง เครื่องมือ อุปกรณ์ ยา เวชภัณฑ์ ต่าง ๆ ที่นำไปใช้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย โดยต้องคำนึงถึงหลักดังนี้

1.1.2.1 คุณภาพของวัสดุที่นำไปใช้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย

- เครื่องมือ อุปกรณ์ ยา เวชภัณฑ์ ต่าง ๆ ที่นำไปใช้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ต้องมีคุณภาพที่ดีและพร้อมที่จะใช้งานได้เสมอ มีการหมั่นตรวจเช็คและนำวัสดุที่ชำรุดไปซ่อมก่อนใช้งานจริงอย่างน้อยปีละครั้ง

1.1.2.2 ปริมาณวัสดุที่นำไปใช้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย

- เครื่องมือ อุปกรณ์ ยา เวชภัณฑ์ ต่าง ๆ ที่นำไปใช้ช่วยเหลือผู้ประสบภัย ต้องมีจำนวนที่เหมาะสมมากพอกับความต้องการของบุคลากร ผู้ใช้งาน และผู้ประสบภัยต่อการปฏิบัติงานในแต่ละครั้ง รวมถึงมีสำรองไว้ในกรณีที่ชำรุดในขณะหรือหลังการออกปฏิบัติงาน

1.2 อบรมและพัฒนาทีมปฏิบัติงานให้มีทักษะและความรู้ความชำนาญในตอบโต้ภัยพิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในช่วงเวลาที่ยังไม่เกิดภัย

- ในแต่ละปี ทีมแพทย์เคลื่อนที่เร็วในภาวะฉุกเฉินเพื่อตอบโต้ภัยพิบัติ ควรได้รับการอบรมและฝึกภาคปฏิบัติ เพื่อความชำนาญและความก้าวหน้าในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ซึ่งโดยปกติแล้ว บุคคลากรในทีมจะต้องมีความรู้ความชำนาญอันเป็นพื้นฐานในการเข้าช่วยเหลือผู้ประสบภัยในด้านต่างๆ กัน ดังนี้
 1. การคัดแยกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาล (Field triage)
 2. ระบบบัญชาการสถานการณ์ (Incident Command System : ICS)
 3. การจัดการอุบัติเหตุหมู่ (Mass casualty management)
 4. การประเมินและลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster risk assessment and risk reduction)
 5. การดูแลจัดการทางการแพทย์ในสถานการณ์ที่มีการรวมกันของคนจำนวนมาก (Mass gathering medical care)
 6. การเข้าจัดการกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Natural disaster approach) เช่น แผ่นดินไหว อุทกภัย อัคคีภัย พายุ เป็นต้น
 7. การเข้าจัดการกับภัยพิบัติที่มนุษย์สร้างขึ้น (Human made disaster approach) เช่น การก่อการร้าย ก๊าซพิษ อาวุธปืนและระเบิด สารกัมมันตภาพรังสี อาวุธชีวภาพ กระแสไฟฟ้า อุบัติเหตุจรวด เป็นต้น
 8. การขนย้ายผู้ประสบภัยในสถานการณ์ต่างๆ (Disaster victims transportation) ได้แก่ การขนย้ายผู้ประสบภัยทางบก ทางน้ำ และ ทางอากาศ
 9. การช่วยกู้ชีพขั้นพื้นฐานและขั้นพัฒนา (Basic and advanced life support)
 10. ปฏิกริยาทางจิตใจตอบสนองต่อภัยพิบัติ (Psychological responses and implementation in disaster)
 11. การบริหารจัดการศพ และพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลในเหตุภัยพิบัติ (Dead body management and Disaster victim identification)

2. ระยะเวลาเกิดภัยพิบัติ (Disaster response phase)

สามารถปฏิบัติงานเคลื่อนที่เร็วในภาวะฉุกเฉินเพื่อตอบโต้ภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบอย่างมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดภัยพิบัติ โดยมีข้อปฏิบัติ ดังนี้

ขั้นตอนในการออกปฏิบัติงานเมื่อเกิดภัยพิบัติ

- เมื่อได้รับการอนุมัติให้ออกทำการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ทีมปฏิบัติงานออกเดินทางพร้อมอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้ประสบภัยและอุปกรณ์ยังชีพส่วนตัวไป ณ จุดเกิดเหตุอย่างทันที่ภายในเวลา 6-24 ชั่วโมง
- ที่จุดเกิดเหตุ ทีมปฏิบัติงานเข้ารายงานตัวกับ Incident commander ในขณะนั้น เพื่อรับทราบถึงปัญหาและแนวทางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย
- จัดตั้งศูนย์สั่งการที่จุดเกิดเหตุ (Command post) ให้อยู่ในบริเวณที่ปลอดภัย (Cold zone)
- ส่งทีมเสาะหาและกู้ชีพเบื้องต้น (search and rescue team) เป็นทีมย่อยที่ประกอบไปด้วยผู้ช่วยพยาบาล หรือ เจ้าหน้าที่งานฉุกเฉินทางการแพทย์ จำนวน 2 คน ออกปฏิบัติงานเสาะหาและช่วยชีวิตเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัย ณ จุดเกิดเหตุ โดยอาศัยหลักการ “Save at Scene”
- ทีมเสาะหาและกู้ชีพเบื้องต้น (search and rescue team) ทำการคัดแยกผู้ประสบภัยขั้นต้น (Primary triage) ตามหลัก Triage sieve ซึ่งหลักการคือ พยายามแยกเอาผู้ประสบภัยที่สามารถช่วยชีวิตต่อได้ออกจากที่เกิดเหตุให้มากที่สุด โดยพาผู้ประสบภัยมายังบริเวณที่ปลอดภัย (Cold zone)
- ทำการคัดแยกผู้ประสบภัยขั้นที่ 2 (Secondary triage) ที่บริเวณปลอดภัย (Cold zone) โดยอาศัยหลักการ Triage sort

- นำผู้ประสบภัยเข้าสู่พื้นที่ของการรักษา (Treatment zone) เพื่อทำการรักษาต่อเนื่องโดยแพทย์และพยาบาล
- ทำการเคลื่อนย้ายผู้ประสบภัย ในกรณีที่ไม่สามารถทำการรักษาต่อเนื่องได้ที่ Treatment zone โดยส่งตัวตามระบบการขนย้ายผู้ป่วยเข้าสู่โรงพยาบาล (Referral system) ซึ่งต้องพิจารณาว่าจะทำการขนส่งผู้ประสบภัย (Disaster victims transportation) ผ่านทางเส้นทางใด (ทางบก ทางน้ำ หรือ ทางอากาศ) โดยพาหนะอะไร จึงจะรวดเร็วและปลอดภัยที่สุด
- เมื่อสิ้นสุดภารกิจในแต่ละวัน จะต้องประชุมทีมปฏิบัติงานเพื่อสรุปข้อมูลผู้ประสบภัยว่ามีจำนวนเท่าใด บาดเจ็บบริเวณใด รักษาอย่างไร และขนย้ายไปที่ใดเพื่อรักษาต่อเนื่อง ที่สำคัญต้องสำรวจทรัพยากรทั้งมนุษย์และวัสดุที่มีอยู่ว่า ยังเพียงพอต่อความต้องการหรือไม่ หรือต้องแก้ไขจุดใดบ้างสำหรับในวันถัดไป

3. ระยะเวลาหลังเกิดภัยพิบัติ (Disaster recovery phase)

ในระยะนี้ เป็นช่วงเวลาภายหลังการเกิดภัยพิบัติ ประมาณ 72 ชั่วโมง ซึ่งจะมีปัญหาเรื่องโรคระบาด ภาวะทางจิต การข่มขืน การก่อเหตุโจรกรรม มากขึ้นตามลำดับ สาเหตุสืบเนื่องจากการเกิดภัยพิบัตินำมาซึ่งการสูญเสียหลายอย่าง เช่น ทรัพย์สินสมบัติ ที่อยู่อาศัย ภัยพิบัติ หรือแม้กระทั่งชีวิต เป็นต้น ทำให้ผู้ประสบภัยหลายคนต้องอาศัยรวมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ความแออัด อากาศถ่ายเทไม่สะดวก ขาดอาหาร ความเครียด วิตกกังวล สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวข้างต้น

ดังนั้นการปฏิบัติงานในระยะนี้จึงเน้น เรื่อง การเฝ้าระวังโรคระบาดที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น โรคอุจจาระร่วง โรคตาแดง โรคผิวหนัง เป็นต้น การให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องการผ่อนคลายความวิตกกังวลและการฟื้นฟูสภาพจิตจากภาวะเครียดภายหลังการสูญเสียจากภัยพิบัติ (Posttraumatic stress disorder : PTSD) การแบ่งบริเวณระหว่างชายและหญิงอย่างชัดเจนในพื้นที่สำหรับพักพิงภายหลังการเกิดภัยพิบัติ การเฝ้าระวังเรื่องความปลอดภัยในทรัพย์สินและชีวิตของทีมปฏิบัติงานและผู้ประสบภัย โดยจัดเวรคอยตรวจตรายามค่ำคืนในที่พักผู้ประสบภัยและพื้นที่ศูนย์สั่งการ

โดยสรุปแล้ว DMERT หรือ หน่วยแพทย์เคลื่อนที่เร็วในภาวะฉุกเฉินเพื่อตอบโต้ภัยพิบัติ มีหน้าที่อันสำคัญในการช่วยชีวิตผู้ประสบภัยจากภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในทุกรูปแบบ ซึ่งในปัจจุบันนี้ทางสถาบันการแพทย์ฉุกเฉิน (สพฉ.) ได้พยายามสร้างและพัฒนา DMERT ให้มีมากขึ้นในทุกจังหวัด โดยทางสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย ได้เล็งเห็นประโยชน์ของการเข้าฝึกอบรมและร่วมปฏิบัติงานในกรณีที่เกิดภัยพิบัติ จึงได้จัดตั้ง DMERT ขึ้นครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 โดยมีสมาชิกทั้งหมด 12 คน และให้เข้าฝึกอบรมกับทาง สพฉ อีกจำนวน 3 ครั้ง ครั้งแรกที่ สนามบินดอนเมือง ครั้งที่ 2 ปี พ.ศ.2556 ที่วนพุทธอุทยานน้ำตกเขาอีโต้ จังหวัดปราจีนบุรี และครั้งที่ 3 ปี พ.ศ.2556 ที่ค่ายพระราม 6 จังหวัดเพชรบุรี

นอกจากนี้ ยังได้ส่งแพทย์และผู้ช่วยพยาบาลจำนวน 2 คน เข้าร่วมเป็นสมาชิก Thailand medical response team เพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยแผ่นดินไหว ณ ประเทศเนปาล อีกด้วย

การให้ความช่วยเหลือด้านน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย ในเหตุการณ์ภัยพิบัติสำหรับพยาบาลสภากาชาดไทย Water, Sanitation and Hygiene Promotion for the Thai Red Cross Nurse

นางสาวเน่งน้อย จุไรสง
ผู้อำนวยการพิเศษ พยาบาล 7
สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย

ความเป็นมา

ปัจจุบันสาธารณสุขภัยมีแนวโน้มที่จะเกิดมากขึ้น ทั้งความถี่ในการเกิดและความรุนแรง ซึ่งนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินแก่มวลมนุษยชาติอย่างมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติหรือจากน้ำมือมนุษย์ โดยก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การคมนาคมขนส่ง และสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้สาธารณสุขยังเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ระบบสาธารณสุขภูมิภาค ระบบการดูแลสุขภาพพยาบาลได้รับความเสียหายจนส่งผลให้เกิดการระบาดของโรคต่างๆ ทั้งโรคประจำถิ่นและโรคอุบัติใหม่ หรือเกิดจากเชื้อโรคที่เคยระบาดในอดีตและสงบไปหลายปีแล้ว แต่กลับมาระบาดใหม่ได้⁽¹⁾

จากรายงานขององค์การอนามัยโลกในปี 2560 พบว่า โรคท้องร่วงเป็นหนึ่งในโรคที่พบบ่อยที่สุดที่เป็นสาเหตุของการเสียชีวิตในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งพบว่ามีเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เสียชีวิตราว 525,000 คนในแต่ละปี และยังพบว่า การมีน้ำที่สะอาด การสุขาภิบาลที่เหมาะสม รวมไปถึงการมีสุขอนามัยที่ดีจะช่วยป้องกันโรคท้องเสียได้อย่างมีนัยสำคัญ⁽²⁾

“พยาบาล” เป็นบุคลากรทางการแพทย์ที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการดูแลผู้ประสบสาธารณภัย โดยมีบทบาทหน้าที่การทำงานและสามารถปฏิบัติงานได้หลายรูปแบบ ดังนั้นพยาบาลควรมีความสามารถในการจัดการสาธารณภัยเพื่อเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทั้งในระยะก่อนเกิด ขณะเกิดและหลังเกิดสาธารณภัย เพื่อป้องกันและ/หรือ ลดความสูญเสียที่จะเกิดกับชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ประสบสาธารณภัยและญาติ⁽³⁾ ทั้งนี้บทบาทสำคัญที่สุดที่มีค่าใช้จ่ายน้อยและได้ผลเป็นที่น่าพอใจ คือ บทบาทของการให้ความรู้ในการปฏิบัติตนอย่างถูกสุขอนามัยแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย

การให้ความช่วยเหลือด้านน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัยตามโครงการสเฟียร์ **การให้ความช่วยเหลือตามโครงการสเฟียร์ (SPHERE Project)**

พยาบาลสภาวิชาชีพสาธารณสุขสามารถปฏิบัติงานทั้งในประเทศและต่างประเทศในการให้ความช่วยเหลือทั้งด้านการแพทย์ และบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบความทุกข์ยากเดือดร้อนจากสาธารณภัยร่วมกับกลุ่มกระบวนกรกาชาด (Red Cross Movement) ดังนั้นเพื่อให้การปฏิบัติงานมีความเป็นมาตรฐานสากล มีแนวทางในการปฏิบัติไปในทางเดียวกันผู้เขียนจึงได้นำหลักการของสเฟียร์มาใช้สำหรับเป็นมาตรฐานในการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

สเฟียร์โปรเจ็ค (SPHERE Project)⁽⁴⁾ เป็นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในระยะตอบสนองต่อสาธารณภัยโดยยึดหลักปรัชญา 2 ข้อ คือ

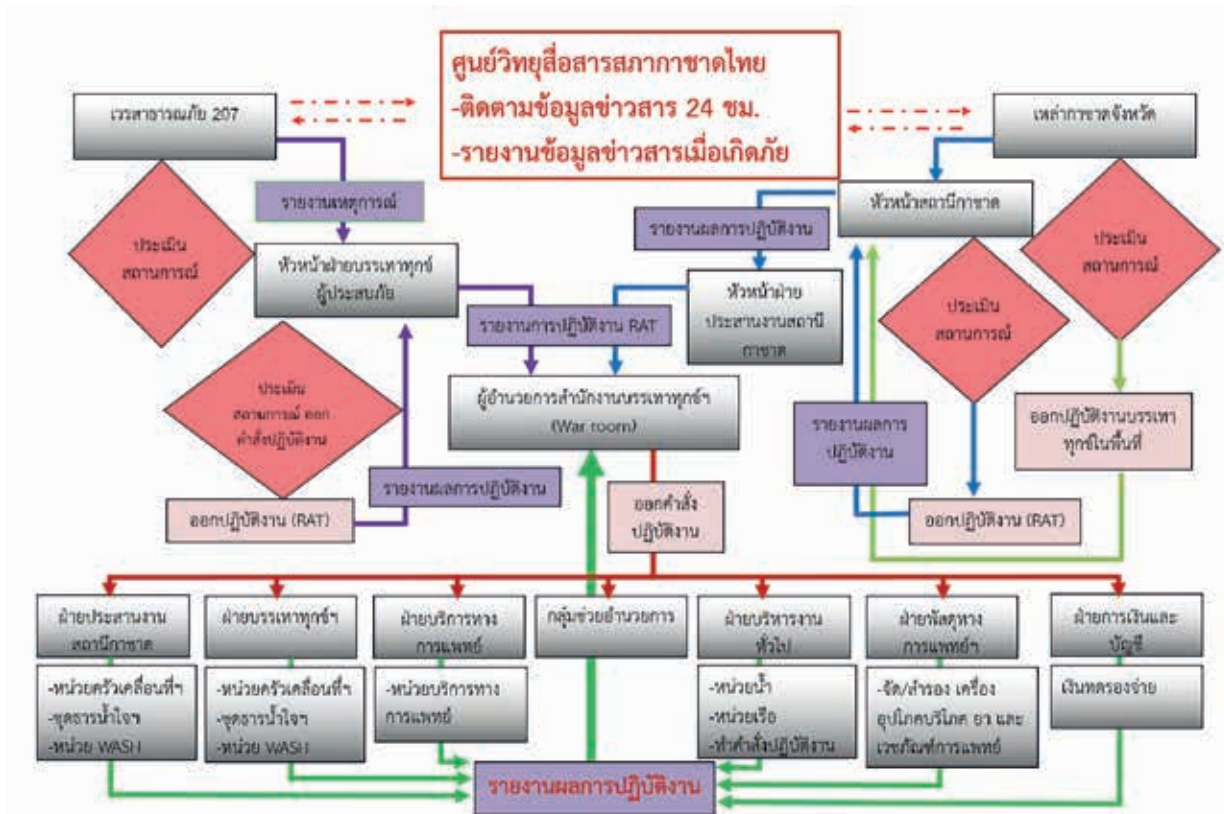
1. ผู้ประสบภัยพิบัติมีสิทธิในการมีชีวิตอยู่ด้วยความมีศักดิ์ศรี และมีสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือ
2. เป็นการกล่าวถึงขั้นตอนในการช่วยเหลือทั้งหมดที่มีความเป็นไปได้ในการบรรเทาทุกข์ที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติและความขัดแย้ง

ทั้งนี้รากฐานสำคัญของโครงการสเฟียร์มาจากกฎบัตรมนุษยธรรมว่าด้วยหลักการและบทบัญญัติของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law) สนธิสัญญาหลักด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (Core international human rights treaties) อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย (Convention Relating to the Status of Refugees) และหลักปฏิบัติของกลุ่มองค์กรอิสระด้านมนุษยธรรม (Humanitarian NGOs) และสหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies : IFRC) ในการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย โดยการวางกรอบกฎบัตรมนุษยธรรมและกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการให้ความช่วยเหลือในเหตุการณ์ภัยพิบัติ 5 เรื่อง ได้แก่

1. มาตรฐานกลางในการให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน
2. มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย
3. มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องความมั่นคงทางอาหาร โภชนาการ และการช่วยเหลือด้านอาหาร
4. มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องที่พักพิง ที่อยู่อาศัยและเครื่องอุปโภคบริโภค
5. มาตรฐานขั้นต่ำเรื่องบริการด้านสุขภาพ

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ได้กำหนดระเบียบปฏิบัติสำหรับการให้ความช่วยเหลือด้านการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยตามกรอบกฎบัตรมนุษยธรรมและกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเมื่อเกิดเหตุการณ์สาธารณภัยไว้ ตามแผนผังที่ 1

แผนผังที่ 1 ผังสรุปการติดต่อและการประสานงาน

ที่มา : คู่มือปฏิบัติงานด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยในสถานการณ์ภัยพิบัติสำหรับพยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของสภากาชาดไทย, 2555⁽⁵⁾ บทบาทของพยาบาลในการจัดการสาธารณภัย

พยาบาลที่ปฏิบัติงานในสถานการณ์สาธารณสุขมีความสำคัญอย่างยิ่งในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณสุขในระยะปฐมภูมิทั้งด้านสุขภาพและการส่งเสริมสุขอนามัย เนื่องจากเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดกับประชาชนหรือผู้ประสบสาธารณสุขมากที่สุด นอกจากนี้ วรรณเพ็ญ อินทร์แก้ว^{๑)} ยังได้กล่าวเพิ่มเติมอีกว่าการพยาบาลในสถานการณ์ภัยพิบัติ หรือการพยาบาลสาธารณสุข มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากพยาบาลในหอผู้ป่วย เนื่องจากเป็นการให้บริการพยาบาลแก่คนหมู่มากพร้อม ๆ กัน โดยใช้วิธีการจำแนกผู้บาดเจ็บ การให้การพยาบาลฉุกเฉิน และการทำงานร่วมกันของทีมสุขภาพ ทั้งนี้ ผู้ปฏิบัติการพยาบาลจะต้องมีความรู้ ความสามารถ ความฉับไว มีความตื่นตัวตลอดเวลา มีทักษะในการตัดสินใจที่ดี สามารถประเมินปัญหาได้ และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งมีทักษะเป็นผู้ประสานงานที่ดี และสามารถปฏิบัติงานได้ดีทั้งในระยะเตรียมพร้อมก่อนเกิดภัย ระยะฉุกเฉินขณะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย ซึ่งสำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ ได้กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงานสำหรับพยาบาลไว้ดังนี้

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

การเตรียมพร้อมก่อนเกิดภัย (Disaster Preparedness)

1. การเตรียมพร้อมด้านบุคลากร
 - 1.1 จัดเจ้าหน้าที่พยาบาล และเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมการใช้คู่มือปฏิบัติงานด้านน้ำสุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย
 - 1.2 จัดเจ้าหน้าที่พยาบาล และเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องเข้ารับการอบรมการตอบสนองต่อภัยพิบัติระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในด้านน้ำและสุขาภิบาล (Regional Disaster Response Team Southeast Asia for Water and Sanitation)

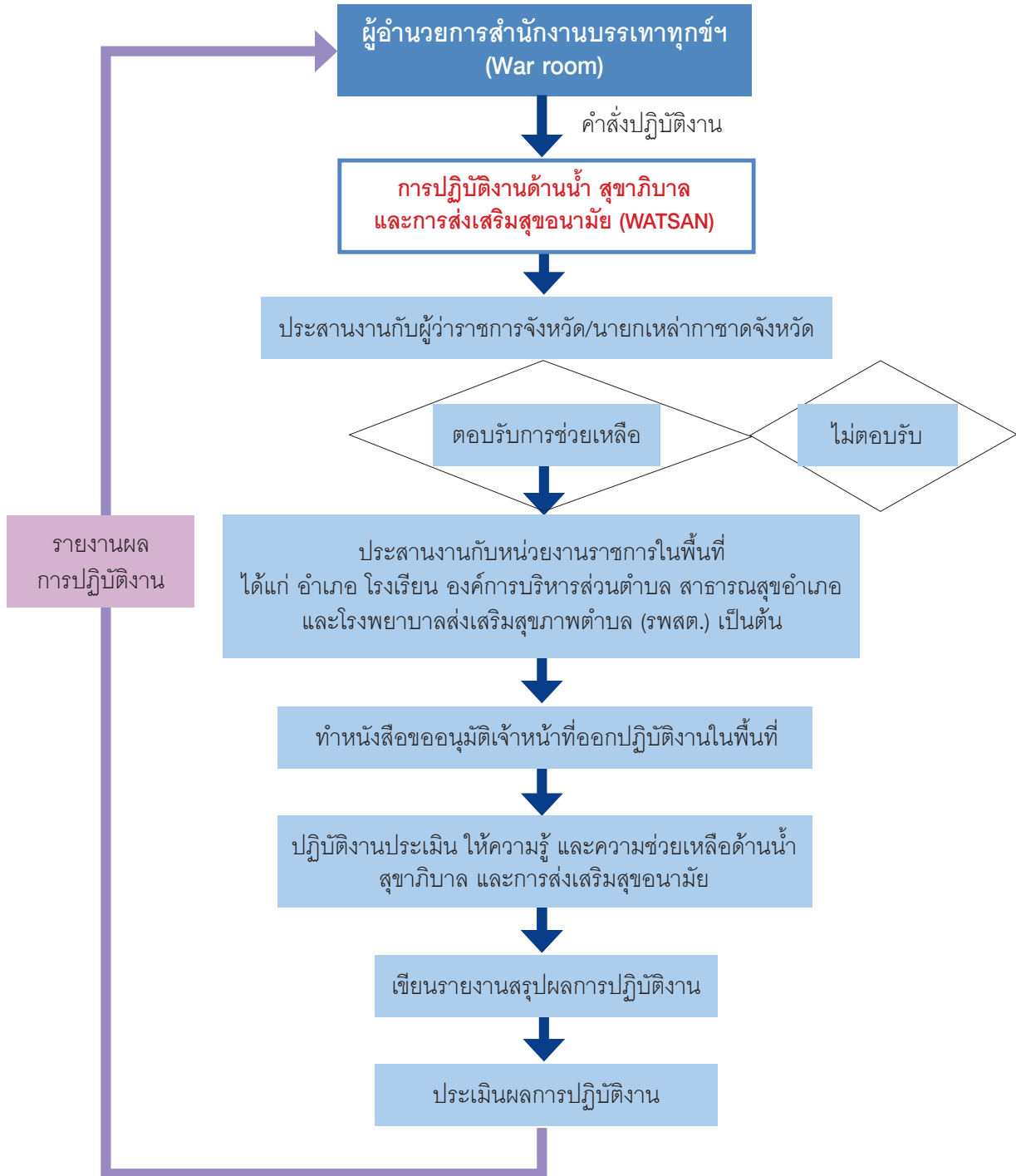
- 1.3 จัดเจ้าหน้าที่ ที่ผ่านการอบรมการใช้คู่มือปฏิบัติงานด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยและหรือ การอบรมการตอบสนองต่อภัยพิบัติระดับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในด้านน้ำและสุขาภิบาล (Regional Disaster Response Team Southeast Asia for Water and Sanitation) จำนวน 1 ทีม เพื่อประเมินและให้ความรู้เกี่ยวกับน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.3.1 พยาบาลหัวหน้าทีม จำนวน 1 คน
 - 1.3.2 พยาบาลหรือผู้ช่วยพยาบาล จำนวน 1 คน
 - 1.3.3 พนักงานขับรถ จำนวน 1 คน
- 1.4 จัดเจ้าหน้าที่ตามข้อ 1.3 ปฏิบัติงานใน 2 ระยะ คือ
 - 1.4.1 ระยะที่ 1 ปฏิบัติงานเป็นระยะเวลา 3 วัน (การประเมินความต้องการด้านน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัยเบื้องต้น)โดยการประเมินสถานการณ์ ความต้องการ และความเสียหาย ตลอดจนรวบรวมข้อมูล เพื่อรายงานผู้บริหาร เพื่อประกอบการพิจารณาการให้ความช่วยเหลือด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย
 - 1.4.2 ระยะที่ 2 ปฏิบัติงานเป็นระยะเวลา 5 วัน (ปฏิบัติงานภายหลังการประเมินระยะที่ 1) ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น น้ำสะอาด ชุดยาสามัญประจำบ้าน ชุดสุขอนามัยพื้นฐาน รวมไปถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับ สุขภาพ โรคที่เกิดจากสาธาณภัย การประเมินสุขภาพ การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน ร่วมกับการส่งเสริมด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการปรับพฤติกรรมด้านสุขอนามัยที่ถูกสุขลักษณะด้วยการจัดทำคู่มือการปฏิบัติ ตามหลักสุขอนามัยในเหตุการณ์สาธาณภัยสำหรับผู้ประสบภัย การจัดทำ แผ่นพับให้ความรู้ การทำโปสเตอร์รณรงค์เพื่อสุขอนามัย และการปฐมพยาบาล เบื้องต้น เป็นต้น
2. การเตรียมพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์
 - 2.1 จัดเตรียมกระเป๋า ยา และเวชภัณฑ์อย่างละ 1 ใบสำหรับการปฐมพยาบาลเบื้องต้น
 - 2.2 เตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องได้แก่ แบบประเมินด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยเบื้องต้น และคู่มือปฏิบัติงานด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย เป็นต้น
 - 2.3 แผนที่ประเทศไทย หรืออุปกรณ์ติดตามผ่านดาวเทียม GPS เพื่อนำทางเข้าสู่พื้นที่ประสบภัย
 - 2.4 จักรถขับเคลื่อน 4 ล้อ (Four Wheel Drive) ที่มีเครื่องหมายตราอากาศเพื่อปฏิบัติงานในพื้นที่
 - 2.5 วิทยุสื่อสารระบบ High Frequency หรือระบบ Very High Frequency พร้อมสายอากาศแบบพื้นฐานได้ แบตเตอรี่ และอุปกรณ์ต่อพ่วง จำนวน 2 ชุด
 - 2.6 โทรศัพท์มือถือ หรือ Smart Phone พร้อมแท่นชาร์จแบตเตอรี่ จำนวน 1 ชุด (สามารถส่งข้อความอิเล็กทรอนิกส์ และข้อความรูปภาพ)
 - 2.7 หน่วยงานในจังหวัด

- 2.8 กล้องถ่ายรูปพร้อมแท่นชาร์จและอุปกรณ์ต่อพ่วง 1 ชุด
 - 2.9 ไฟฉายแบบหลอดฮาโลเจน พร้อมถ่าน 1 ชุด
 - 2.10 รองเท้าบู๊ทแบบยาวและเสื้อชูชีพอย่างละ 1 ชุด
 - 2.11 ยาและเวชภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น ยาทากันยุง แอลกอฮอล์เจล ถุงมือ Disposable เป็นต้น
 - 2.12 เงินรองจ่ายอย่างน้อย 5,000 บาท (หรือขึ้นกับระดับความรุนแรงของสาธารณภัย)
3. การประสานงาน
 - 3.1 ประสานงานกับนายกเหล่ากาชาดจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานส่วนปกครองจังหวัดในการวางแผนการให้ความช่วยเหลือ
 - 3.2 ประสานงานกับหน่วยงานส่วนท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเตรียมสถานที่ ชุมชน และวัสดุอุปกรณ์

การตอบสนองภาวะเกิดภัย (Disaster Response)

1. ประชุม War Room ร่วมกับหน่วยต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยเคลื่อนที่เร็ว และหน่วยผลิตน้ำดื่ม
2. กำหนดสถานที่ปฏิบัติงานโดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้
 - 2.1 ฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยปฏิบัติงานในพื้นที่ 20 จังหวัดภาคกลาง ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ชัยนาท นครนายก นครสวรรค์ ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อยุธยา อ่างทอง อุทัยธานี นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม กาญจนบุรี เพชรบูรณ์ ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง และจังหวัดสมุทรสาคร
 - 2.2 ฝ่ายประสานงานสถานีกาชาดปฏิบัติงานในพื้นที่ 57 จังหวัด
 - 2.3 เป็นพื้นที่ที่จังหวัดประกาศเป็นเขตพื้นที่ภัยพิบัติอุทกภัย ภัยแล้ง หรือแม้แต่ภัยจากการสู้รบที่เป็นเหตุให้มีผู้อพยพอยู่รวมกันภายในสถานพักพิง หรือศูนย์พักพิง
 - 2.4 เป็นสถานที่ที่สามารถเก็บชุดสุขอนามัย รายการสิ่งของด้านสุขอนามัย และของขวัญของรางวัลได้อย่างปลอดภัย
 - 2.5 เป็นจังหวัดที่มีความต้องการความช่วยเหลือด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย
3. การคัดเลือกผู้เข้าร่วมกิจกรรม
 - 3.1 เป็นประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย
 - 3.2 ไม่จำกัดเพศ และวัย แต่ควรเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบาง ได้แก่ เด็ก ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส หญิงมีครรภ์ หญิงให้นมบุตร เป็นต้น
 - 3.3 จัดให้มีอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นแกนนำการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพในชุมชนในเหตุการณ์สาธารณภัย
4. ประสานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด และ/หรือ นายกเหล่ากาชาดจังหวัดในพื้นที่ประสบภัย
5. ประสานขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ประสบภัย เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (แผนผังที่ 2)

แผนผังที่ 2 ผังขั้นตอนประสานการปฏิบัติงานด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย

ที่มา : คู่มือปฏิบัติงานด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยในสถานการณ์ภัยพิบัติ
สำหรับพยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของสภากาชาดไทย. 2555⁽⁵⁾

6. การปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยโดยเน้นกระบวนการพยาบาล 5 ด้าน และ ทฤษฎีการพยาบาลเป็นเครื่องมือหรือวิธีการให้การพยาบาลอย่างเป็นระบบโดยยึดปัญหา ของประชาชนหรือผู้ประสบภัยเป็นศูนย์กลาง ควบคู่ไปกับการใช้กฎบัตรมนุษยธรรมและ กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของโครงการสเฟียร์ในด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย แก่ผู้ประสบภัย ดังนี้

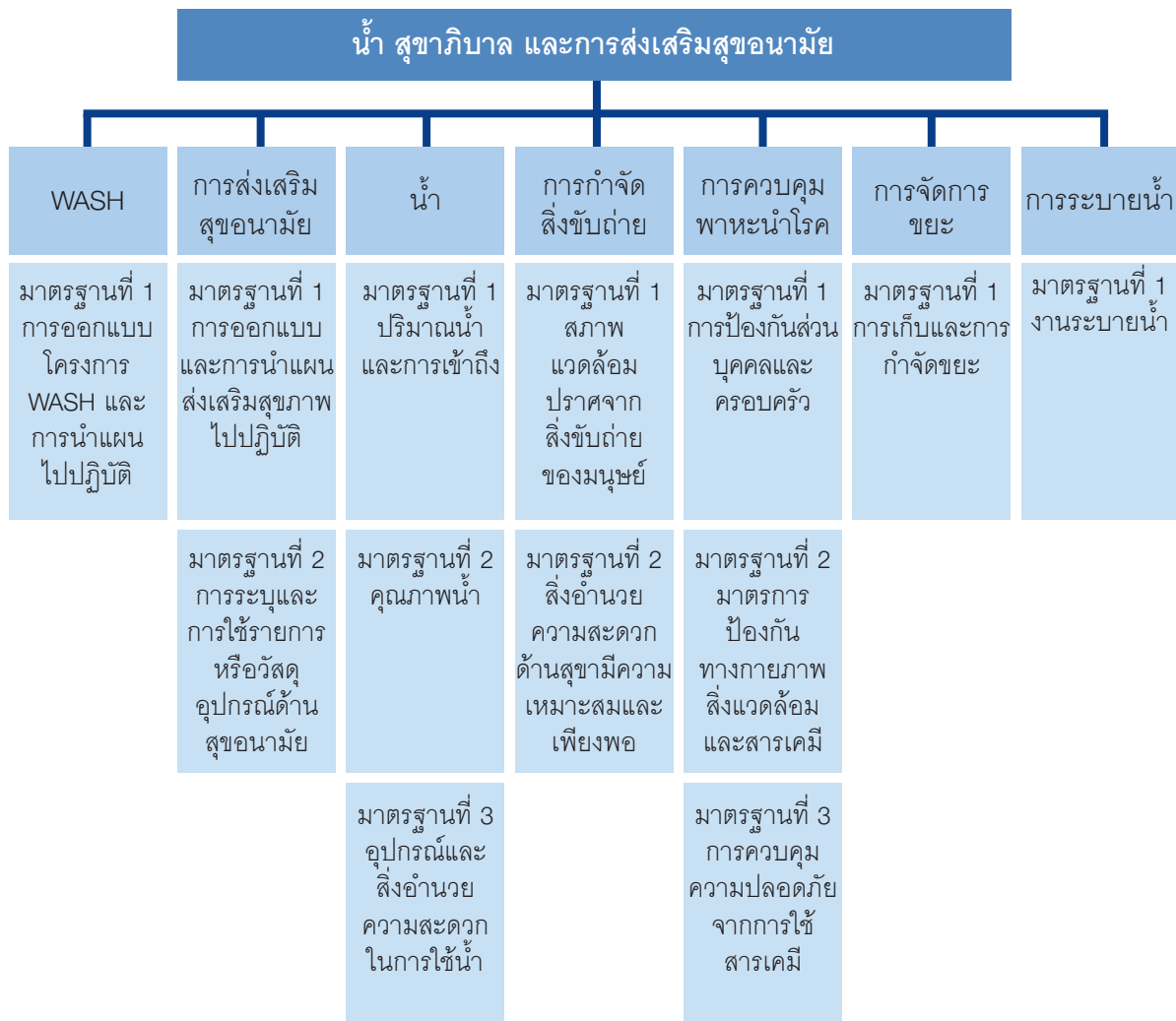
กระบวนการพยาบาลในการให้ความช่วยเหลือด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย⁽⁷⁾

ในการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยตามโครงการสเฟียร์ สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ได้ปรับใช้กระบวนการพยาบาลในการดำเนินการ ดังนี้

1. การประเมินภาวะสุขภาพ (Assessment) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะสุขภาพของ ประชาชนหรือผู้ประสบภัย ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสำรวจพื้นที่ที่ประสบภัย และการขอ ข้อมูลการรายงานจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลครอบคลุมความต้องการด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยตามโครงการสเฟียร์ โดยใช้แบบฟอร์มการประเมิน ด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยเบื้องต้น ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะ ทำให้ทราบถึงปัญหาด้านสุขภาพที่สำคัญ ความเสี่ยงด้านสุขภาพ ความเจ็บป่วยด้วยโรคที่ เกิดจากภัยพิบัติ ความต้องการด้านสุขภาพอนามัยและสภาพแวดล้อม ทัศนคติ แนวคิด การดำเนินชีวิต การปฏิบัติตน ตลอดจนโครงสร้างและสัมพันธภาพทางสังคมของชุมชน หรือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ โดยคำนึงถึงความมีศักดิ์ศรีของประชาชนหรือ ผู้ประสบภัย
2. การกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล (Diagnosis) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมิน สภาพทั่วไป และการนำข้อมูลจากแบบฟอร์มการประเมินด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุข อนามัยในด้านต่าง ๆ ตามโครงการสเฟียร์ มาวิเคราะห์ข้อมูลหาปัญหาด้านสุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมของผู้ประสบภัยโดยจัดลำดับความสำคัญตามความต้องการของ ผู้ประสบภัย และให้ผู้ประสบภัยมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาและความต้องการ ทั้งนี้อาจเป็นปัญหา สุขภาพที่เกิดขึ้นแล้ว หรือมีภาวะเสี่ยง หรือมีโอกาสเกิดขึ้นได้ ด้วยการประยุกต์ใช้ทฤษฎี การพยาบาล
3. การวางแผนปฏิบัติการพยาบาล (Planning) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินสภาพของ ชุมชนหรือผู้ประสบภัย และการวินิจฉัยปัญหามากำหนดแนวทางในการให้ความช่วยเหลือ ด้านสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล ทรัพยากรที่มีอยู่ ในชุมชน แนวคิด และค่านิยม ตลอดจนความต้องการของชุมชนมาเป็นส่วนประกอบใน การตัดสินใจวางแผนการให้ความช่วยเหลือต่อไป ทั้งนี้จะต้องให้ชุมชน หรือผู้ประสบภัย มีส่วนร่วมในการวางแผนการให้ความช่วยเหลือจึงจะทำให้แผนเกิดความสำเร็จ และผู้ประสบภัย ตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือ
4. การปฏิบัติการพยาบาล (Implementing) เป็นการนำแผนการพยาบาลไปสู่การปฏิบัติโดยใช้ ความรู้จากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ของประชาชนหรือผู้ประสบภัย แต่ละราย ซึ่งในคู่มือปฏิบัติงานนี้จะกล่าวเน้นไปที่การให้ความช่วยเหลือตามหลักการสเฟียร์

- ด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย 7 ด้าน ควบคู่ไปกับกระบวนการพยาบาล และทฤษฎีการพยาบาล
5. การประเมินผล (Evaluating) เป็นการประเมินกิจกรรม และการให้ความช่วยเหลือกับประชาชนหรือผู้ประสบภัย ว่าภายหลังจากให้ดำเนินการในเรื่องต่างๆ แล้วประชาชนหรือผู้ประสบภัยมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างไร หรือมีความต้องการด้านใดบ้างที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง หรือมีความรู้ความเข้าใจด้านสุขภาพเรื่องใดบ้างที่ยังเป็นปัญหาควรได้รับการแก้ไข เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขแผนการให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัยให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของประชาชนหรือผู้ประสบภัยต่อไป
 6. ออกปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยต่างๆ ได้แก่ หน่วยรณผลิตน้ำ หน่วยครัวเคลื่อนที่ และหน่วยบริการทางการแพทย์ เป็นต้น เพื่อให้ความรู้ด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย ในภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข ตามโครงการสเฟียร์ ด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย 7 ด้าน ตามแผนผังที่ 3

แผนผังที่ 3 ผังมาตรฐานขั้นต่ำในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย

ที่มา : Sphere Project Handbook, 2011

จากแผนผังที่ 3 สามารถอธิบายถึงมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้ดังนี้คือ

- 6.1 ด้านโครงการ Water Supply, Sanitation and Hygiene Promotion (WASH) มีมาตรฐานในการปฏิบัติคือ การจัดทำโครงการ/แผนงาน ตลอดจนการนำแผนงานไปปฏิบัติในด้านน้ำสุขาภิบาล และการปรับปรุงสุขอนามัยในภาวะฉุกเฉิน เป็นต้น
- 6.2 ด้านการส่งเสริมสุขอนามัย (Hygiene Promotion) มีมาตรฐานในการปฏิบัติ ได้แก่
 - 6.2.1 การนำแผนการส่งเสริมสุขอนามัยไปปฏิบัติ
 - 6.2.2 การระบุ และการใช้ประโยชน์จากรายการสิ่งของเครื่องใช้ด้านสุขอนามัยตามตารางด้านล่าง

รายการด้านสุขอนามัยขั้นพื้นฐาน

ภาชนะบรรจุน้ำสำหรับเคลื่อนย้ายที่มีความจุขนาด 10-20 ลิตร	1 ภาชนะ / 1 ครั้วเรื่อน
ภาชนะเก็บกักน้ำที่มีความจุขนาด 10-20 ลิตร	1 ภาชนะ / 1 ครั้วเรื่อน
สบู่สำหรับใช้ในห้องน้ำ จำนวน 250 กรัม	1 ก้อน / 1 คน / 1 เดือน
สบู่สำหรับใช้ซักผ้า จำนวน 200 กรัม	1 ก้อน / 1 คน / 1 เดือน
วัสดุอื่นที่สามารถใช้ได้เมื่อมีประจำเดือน เช่น ผ้าฝ้ายที่ซักแล้วสามารถนำกลับมาใช้ได้	1 ชิ้น / 1 คน

ที่มา : The Sphere Project Handbook, 2011⁽⁶⁾

6.3 ด้านน้ำ (Water Supply) มีมาตรฐานในการปฏิบัติ ได้แก่

6.3.1 ปริมาณน้ำ และการเข้าถึง เช่น การเลือกแหล่งน้ำ ต้องเป็นสถานที่ที่มีน้ำเพียงพอ ไม่ห่างไกลจากที่พักของผู้ประสบภัย อนึ่งจุดจ่ายน้ำที่ใกล้ที่สุดต้องห่างจากที่พักอาศัยไม่เกิน 500 เมตร

ตารางแจกแจงความต้องการน้ำเพื่อความอยู่รอดขั้นพื้นฐาน

ความต้องการน้ำเพื่อการอยู่รอด : (น้ำสำหรับบริโภค และประกอบอาหาร)	2.5-3 ลิตร/วัน	ขึ้นกับสภาพภูมิอากาศ และสรีรภาพส่วนบุคคล
สุขอนามัยพื้นฐาน	2-6 ลิตร/วัน	ขึ้นกับสภาพสังคม และวัฒนธรรม
ความต้องการพื้นฐาน ในการประกอบอาหาร	3-6 ลิตร/วัน	ขึ้นกับชนิดของอาหาร สังคมและ บรรทัดฐานทางวัฒนธรรม
รวมความต้องการน้ำขั้นพื้นฐาน	7.5-15 ลิตร/วัน	
250 คน / 1 ท่อน้ำก๊อก	คำนวณจากอัตราการไหลของน้ำ 7.5 ลิตร/นาที	
500 คน / 1 เครื่องปั้มน้ำด้วยมือ	คำนวณจากอัตราการไหลของน้ำ 17 ลิตร/นาที	
400 คน / 1 บ่อน้ำ	คำนวณจากอัตราการไหลของน้ำ 12.5 ลิตร/นาที	

ที่มา : The Sphere Project Handbook, 2011(8)

6.3.2 คุณภาพน้ำ เช่น การป้องกัน หรือลดความเสี่ยงของการเกิดการระบาดของโรค อูจจาระร่วงจะต้องให้น้ำตามท่อประปามีจำนวนคลอรีนตกค้าง 0.5 มิลลิกรัม/ลิตรและความขุ่นของน้ำต้องมีค่าต่ำกว่า 5 NTU (Nephelometric turbidity units) และกรณีที่มีการระบาดของโรคอูจจาระร่วงอยู่แล้วให้มีจำนวนคลอรีนตกค้าง 1.0 มิลลิกรัม/ลิตร ในขณะเดียวกันต้องไม่มีเชื้อจุลชีพจากอูจจาระต่อ 100 ซีซี ของน้ำในจุดแจกจ่าย เป็นต้น

6.3.3 การอำนวยความสะดวกด้านน้ำ เช่น การอำนวยความสะดวกในการเก็บน้ำ การอำนวยความสะดวกแก่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ ทั้งนี้ในแต่ละครัวเรือนควรมีถังเก็บน้ำที่สะอาดอย่างน้อยที่สุด จำนวน 2 ถัง (10-20ลิตร/ถัง) จัดให้มีอ่างซักล้างอย่างน้อย จำนวน 1 แห่ง/ประชากร 100 คน และมีพื้นที่ซักล้างหรืออาบน้ำส่วนตัวสำหรับสตรี เป็นต้น

6.4 ด้านการกำจัดสิ่งขี้ถ่าย (Excreta Disposal) มีมาตรฐานในปฏิบัติ ได้แก่

6.4.1 สภาพแวดล้อมปราศจากสิ่งขี้ถ่ายของมนุษย์ เช่น มีมาตรการในการดำเนินการเกี่ยวกับการกำจัดสิ่งขี้ถ่ายอย่างทันที สถานที่ตั้งของห้องสุขาต้องมีระยะห่างอย่างน้อยที่สุด 30 เมตรจากแหล่งน้ำบนพื้นดินและมีความลึกอย่างน้อยที่สุด 1.5 เมตร

6.4.2 สิ่งอำนวยความสะดวกในด้านสุขามีความเหมาะสมและทั่วถึง เช่น จัดให้มีห้องสุขา 1 ห้อง/ประชากร 20 คน (ในสถานการณ์ฉุกเฉิน 50 คน) มีห้องสุขาแยกตามครัวเรือน หรือแยกตามเพศ เป็นต้น

6.5 การควบคุมพาหะนำโรค (Vector Control) มาตรฐานในการปฏิบัติ ได้แก่

6.5.1 การป้องกันส่วนบุคคลและครอบครัว เช่น ส่งเสริมสุขอนามัยให้ประชาชนที่มีความเสี่ยงต่อโรคที่เกิดจากพาหะนำโรคเข้าใจการแพร่กระจายและการป้องกัน จัดให้ประชาชนมีที่พักพิงที่ไม่เป็นแหล่งอาศัยหรือแหล่งเพาะพันธุ์ของพาหะนำโรคและมีมาตรการควบคุมพาหะนำโรคอย่างเหมาะสม เป็นต้น

ตารางแสดงทางเลือกอื่นๆ สำหรับการกำจัดสิ่งขับถ่ายที่ปลอดภัย (ส้วม)

ลำดับ	ชนิดของการกำจัดสิ่งขับถ่ายที่ปลอดภัย (ส้วม)	ข้อสังเกตการใช้งาน
1	พื้นที่ที่กำหนดให้เป็นเขตสำหรับการขับถ่าย (มีผ้าปิดคลุม/บังไว้)	ระยะแรก : ใช้ใน 2-3 วันแรกเมื่อมีผู้ประสบสาธารณภัยขนาดใหญ่เป็นจำนวนมากและต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเร่งด่วน
2	ส้วมแบบคูระบายน้ำ	ระยะแรก : ใช้ในระยะเวลา 2 เดือน
3	ส้วมหลุมแบบธรรมดา	ใช้เมื่อมีการวางแผนไว้ตั้งแต่ระยะเริ่มจนถึงระยะยาว
4	ส้วมที่มีการปรับปรุงช่องระบายอากาศ (Ventilation Improved Pit)	ใช้ในการตอบสนองระยะกลางจนถึงระยะยาว
5	สุขาภิบาลเชิงนิเวศวิทยา (Ecosan)	ใช้ตั้งแต่ระยะเริ่มต้น ระยะกลาง ไปจนถึงระยะยาว
6	ถังบำบัดน้ำเสีย	ใช้ในระยะเวลากลางไปจนถึงระยะยาวของการเกิดภัย

ที่มา : The Sphere Project Handbook 2011⁽⁸⁾

6.5.2 มาตรการในการป้องกันทางกายภาพ สภาวะแวดล้อม และสารเคมี เช่น มีการกำจัดแหล่งวางไข่ หรือรังของพาหะนำโรค มีการควบคุมแมลงวันรบกวนเพื่อป้องกันการระบาดของโรคอุจจาระร่วง เป็นต้น

6.5.3 การควบคุมสารเคมีให้อยู่ในระดับปลอดภัย เช่น ผีกรอบรมให้บุคลากร หรือประชากร ได้รับการป้องกันที่ปลอดภัย ได้แก่ การใส่ชุดป้องกัน การใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม เป็นต้น

6.6 การจัดการขยะมูลฝอย (Solid Waste Management) มีมาตรฐานในการปฏิบัติ ได้แก่ การเก็บ และการกำจัดขยะ เช่น จัดให้ประชาชนหรือผู้ประสพภัยมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน หรือโครงการในการกำจัดขยะ และกำจัดขยะจากครัวเรือนทุกวันโดยการนำไปเผาหรือฝังไว้ในสถานที่ที่จัดไว้ เป็นต้น

6.7 การระบายน้ำ (Drainage) เช่น บริเวณรอบที่พักอาศัยและจุดแจกน้ำต้องไม่มีน้ำเสียขังอยู่ และมีการระบายน้ำจากพายุฝน บริเวณที่พังกิ่ง ถนน มีการวางแผนก่อสร้างและดูแลรักษาจุดระบายน้ำอย่างดี รวมถึงการระบายน้ำจากสถานซักล้างและโดยน้ำที่ผ่านการระบายต้องไม่ก่อให้เกิดมลพิษต่อน้ำผิวดิน และแหล่งน้ำใต้ดินหรือทำให้เกิดการกัดเซาะ เป็นต้น

7. สรุปรายงานการปฏิบัติงาน

การฟื้นฟูหลังเกิดภัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะสั้น

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสพสาธารณภัย
2. จัดทำรายงานเสนอผู้บังคับบัญชา
3. ประเมินผลการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากผู้ร่วมปฏิบัติงานเพื่อนำไปปรับใช้ และปรับปรุงรูปแบบการปฏิบัติงานในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. ร่วมอบรม/สัมมนาสรุปบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระยะยาว

1. จัดทำแผนงานหรือโครงการฟื้นฟูระยะยาวเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ประสพภัยอย่างต่อเนื่อง ได้แก่
 - 1.1 การให้ความรู้และขอปฏิบัติตนแก่ผู้ประสพสาธารณภัย หรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากการเกิดภัย
 - 1.2 จัดทำคู่มือการให้ความรู้และขอปฏิบัติตนด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย เพื่อเผยแพร่ในชุมชน เช่น คู่มือการปฏิบัติตนอย่างถูกสุขลักษณะสำหรับประชาชนทั่วไป
2. การจัดทำโครงการการมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการสุขาภิบาลและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ถูกหลักอนามัย (Participatory Hygiene and Sanitation Transformation : PHAST) ได้แก่ การระบุปัญหาการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา การคัดเลือกวิธีการแก้ปัญหา การวางแผนเพื่อปรับปรุงระบบสุขาภิบาลและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การวางแผนเพื่อติดตามและประเมินผล การประเมินผลอย่างมีส่วนร่วม

บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรในทีม (Job description)

การปฏิบัติงานด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยในสถานการณ์ภัยพิบัติ จะมีการแบ่งระยะเป็นการปฏิบัติงาน 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ระยะประเมิน (ปฏิบัติงานเป็นระยะเวลา 3 วัน) หลังได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ลงพื้นที่ปฏิบัติงานประเมินพื้นที่ประสบภัยตามแบบฟอร์มประเมินความต้องการด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริม สุขอนามัยเบื้องต้นโดยการประเมินสถานการณ์ความต้องการความช่วยเหลือ ตลอดจนรวบรวมข้อมูล เพื่อรายงานผู้บริหารเพื่อประกอบการพิจารณาในการให้ความช่วยเหลือด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย

ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือ (ปฏิบัติงานเป็นระยะเวลา 5 วัน) เป็นการปฏิบัติงานภายหลังการประเมินในระยะที่ 1 ตามหลักการของสเฟียร์ โดยการมอบเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น น้ำสะอาด ชุดยาสามัญประจำบ้าน ชุดสุขอนามัยพื้นฐาน รวมไปถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ โรคภัยที่เกิดจากภัยพิบัติ การประเมินสุขภาพ การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน ร่วมกับการส่งเสริมด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมและการปรับพฤติกรรมด้านสุขอนามัยที่ถูกสุขลักษณะด้วยการจัดทำคู่มือการปฏิบัติตนตามหลักสุขอนามัยในสถานการณ์ภัยพิบัติสำหรับผู้ประสบภัย การจัดทำแผ่นพับให้ความรู้ การทำโปสเตอร์รณรงค์เพื่อสุขอนามัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ในระยะที่ 1 ระยะประเมิน ได้แก่

1. บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าทีม Team leader (พยาบาล1)
 - 1.1 ประสานงานเหล่ากาชาดจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานในพื้นที่
 - 1.2 ประเมินความเสียหายและความต้องการด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย ตามแบบฟอร์มการประเมินความต้องการด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยเบื้องต้น
 - 1.3 ประชุมวางแผนงานร่วมกับสมาชิกทีมทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงาน
 - 1.4 มอบหมายงานแก่สมาชิกทีม
 - 1.5 สรุปรายงานการประเมินพื้นที่เสนอผู้บริหารพร้อมทั้งเสนอแนะข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์
2. บทบาทหน้าที่ของสมาชิกทีม Team member (พยาบาล2 / ผู้ช่วยพยาบาล)
 - 2.1 ร่วมประเมินความเสียหายและความต้องการด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัย ตามแบบฟอร์มการประเมินด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยเบื้องต้น
 - 2.2 ตรวจสอบรายการยา และเวชภัณฑ์ พร้อมทั้งเอกสารสื่อการสอน และสิ่งของที่นำไปใช้ในการปฏิบัติงานให้อยู่ในสภาพดี พร้อมใช้ตลอดเวลา
 - 2.3 การประสานงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ได้แก่ เหล่ากาชาดจังหวัด ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง สำนักอนามัยสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขในพื้นที่ เป็นต้น
 - 2.4 ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าทีม
3. บทบาทหน้าที่ของพนักงานขับรถ
 - 3.1 เตรียมพร้อมยานพาหนะให้อยู่ในสภาพดี ปลอดภัย และพร้อมใช้งาน
 - 3.2 ศึกษาเส้นทางการเดินทางปฏิบัติงานจากแผนที่ และการใช้โปรแกรมนำทางด้วยเครื่อง GPS
 - 3.3 ขับรถตามกฎหมายจราจรอย่างเหมาะสม และอยู่ในความควบคุมของหัวหน้าทีมปฏิบัติงาน
 - 3.4 ดูแลเรื่องความปลอดภัย และช่วยอำนวยความสะดวก เช่น คู้ม ยก เคลื่อนย้ายสิ่งของระหว่างการปฏิบัติงาน
 - 3.5 ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าทีม

บทบาทหน้าที่ในระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือ ได้แก่

1. บทบาทหน้าที่ของหัวหน้าทีม Team leader (พยาบาล1)
 - 1.1 ประสานงานเหล่ากาชาดจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานในพื้นที่
 - 1.2 ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น น้ำสะอาด ชุดยาสามัญประจำบ้าน ชุดสุขอนามัยพื้นฐาน รวมไปถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ โรคภัยที่เกิดจากภัยพิบัติ การประเมินสุขภาพ การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน ร่วมกับการส่งเสริมในด้านการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม และการปรับพฤติกรรมในด้านสุขอนามัยที่ถูกสุขลักษณะด้วยการจัดทำคู่มือการปฏิบัติตามหลักสุขอนามัยในสถานการณ์ภัยพิบัติสำหรับผู้ประสบสาธารณภัย การจัดทำแผนพับให้ความรู้ การทำโปสเตอร์ณรงค์เพื่อสุขอนามัย และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เป็นต้น

- 1.3 มอบหมายงานแก่สมาชิกทีม
- 1.4 ประชุมวางแผนงานร่วมกับสมาชิกทีมทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติงาน
- 1.5 สรุปรายงานการปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือเพื่อเสนอผู้บริหารตามลำดับขั้น พร้อมทั้ง
ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์สำหรับการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือ
ในด้านอื่น ๆ
2. บทบาทหน้าที่ของสมาชิกทีม Team member (พยาบาล2 / ผู้ช่วยพยาบาล)
 - 2.1 ร่วมปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น น้ำสะอาด ชุดยาสามัญ
ประจำบ้าน ชุดสุขอนามัยพื้นฐาน รวมไปถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ โรคภัยที่เกิด
จากภัยพิบัติ การประเมินสุขภาพ การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน ร่วมกับ
การส่งเสริมในด้านการสุขภาพสิ่งแวดล้อม และการปรับพฤติกรรมในด้านสุขอนามัย
ที่ถูกสุขลักษณะ การจัดทำแผนพับให้ความรู้ การทำโปสเตอร์รณรงค์เพื่อสุขอนามัย
และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เป็นต้น
 - 2.2 จัดรายการสิ่งของที่นำไปมอบแก่ผู้ประสบภัย ได้แก่ เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น ชุดยา
สามัญ ชุดสุขอนามัยพื้นฐาน พร้อมทั้งเอกสารสื่อการสอน และสิ่งของที่นำไปใช้ในการ
ปฏิบัติงานให้ครบถ้วน
 - 2.3 ร่วมประสานงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ได้แก่ เหล่ากาชาดจังหวัด ส่วนราชการ
จังหวัด สำนักงานแม่ยี่ สาธารณสุขจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัคร
สาธารณสุขในพื้นที่ เป็นต้น
 - 2.4 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าทีม
3. บทบาทหน้าที่ของพนักงานขับรถ
 - 3.1 ดูแลยานพาหนะให้อยู่ในสภาพดี ปลอดภัย และพร้อมใช้งาน
 - 3.2 ศึกษาเส้นทางการเดินทางปฏิบัติงานจากแผนที่ และการใช้โปรแกรมนำทางด้วยเครื่อง GPS
 - 3.3 ขับรถตามกฎหมายจราจรอย่างเหมาะสม และอยู่ในความควบคุมของหัวหน้าทีมปฏิบัติงาน
 - 3.4 ร่วมปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็น น้ำสะอาด ชุดยาสามัญ
ประจำบ้าน ชุดสุขอนามัยพื้นฐาน รวมไปถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพ โรคภัยที่เกิด
จากภัยพิบัติ การประเมินสุขภาพ การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชน ร่วมกับ
การส่งเสริมในด้านการสุขภาพสิ่งแวดล้อม และการปรับพฤติกรรมในด้านสุขอนามัย
ที่ถูกสุขลักษณะ และการปฐมพยาบาลเบื้องต้น เป็นต้น
 - 3.5 ดูแลเรื่องความปลอดภัย และช่วยอำนวยความสะดวก เช่น อุ้ม ยก เคลื่อนย้ายสิ่งของ
ระหว่างการปฏิบัติงาน
 - 3.6 ปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าทีม

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงสาธารณสุข.(2557). สาธารณภัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุข. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด สำนักโรคติดต่ออุบัติใหม่, 1-146.
2. UNICEF. (2015). Water, Sanitation and Hygiene Manual WASH Training for Hygiene Promotion Staff : UNICEF; [cited 2018 May 9]. Retrieved from file:///C:/Users/nangnoy/Downloads/Water_Sanitation_and_Hygiene_Manual_WASH_Training_for_Hygiene_Promotion_Staff.pdf.
3. กำไลรัตน์ เย็นสุจิตร์. (2553). พยาบาลกับการจัดการสาธารณภัย. เอกสารประกอบการสัมมนาพยาบาลกับการจัดการสาธารณภัย.
4. The Sphere Project. (2011). The Sphere Project 2011 Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. 3rd edition. United Kingdom.
5. แฉ่งน้อย จุไรสง. (2561). คู่มือการปฏิบัติงานด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยสำหรับพยาบาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของสภาวิชาชีพพยาบาล. สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์สภาวิชาชีพพยาบาล:สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์สภาวิชาชีพพยาบาล.
6. วันเพ็ญ อินทรแก้ว และสมจินดา ชมพูนุช. (2557). การพยาบาลสาธารณภัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. บริษัท บียอนด์ พับลิชชิง จำกัด. กรุงเทพฯ.
7. อรพันธ์ หาญยุทธ. (2557). กระบวนการพยาบาลและการนำไปใช้ Nursing Process and Implications. วารสารพยาบาลทหารบก.ปีที่ 15 ฉบับที่ 3 (ก.ย. - ธ.ค.):137-43.
8. Project TS. The Sphere Project 2011 Humanitarian Charter and Minimum Standards in Humanitarian Response. 3rd, editor: The Sphere Project; 2011. 203 p.

การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

Temporary shelter management

กฤติสรา ธนเพิ่มพร* อารีรักษ์ บุญมีประเสริฐ**

ผู้อำนวยการพิเศษ พยาบาล 7* พยาบาล 6**

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

ศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยจากสถานการณ์วิกฤต หรือ ภัยพิบัติ จุดที่นำมาใช้เป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว มีอยู่หลายประเภทด้วยกัน ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาล ศาสนสถาน บ่อน้ำดื่ม รวมทั้งค่ายทหาร เป็นต้น⁽¹⁾ ในหลายประเทศที่มีการเกิดวิกฤตทางธรรมชาติ อย่างรุนแรงขึ้นบ่อยครั้ง มีการเตรียมแผนรับมือสถานการณ์ฉุกเฉิน และกำหนดจุดที่จะนำมาใช้เป็น ศูนย์พักพิงชั่วคราวไว้ล่วงหน้า จำเป็นต้องเล็งเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว เนื่องจากการอาศัยในศูนย์พักพิงชั่วคราวมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและศักดิ์ศรีความเป็น มนุษย์ของผู้ประสบภัย จึงควรมีการเตรียมพร้อมเพื่อการแก้ปัญหาอย่างยั่งยืน ตลอดจนการเตรียม ความพร้อมให้กับผู้ประสบภัยหลังจากออกจากศูนย์พักพิงชั่วคราว ดังนั้นการกำหนดมาตรฐานการบริหาร จัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานได้นำมาตรฐานไปใช้ปฏิบัติได้จริง ทั้งด้านการติดต่อประสานงานและบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้ประสบภัย เป็นหลัก ตลอดจน การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราวให้เป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ⁽²⁾

1. ความหมายของศูนย์พักพิงชั่วคราว

สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย⁽³⁾ ได้ให้ความหมายศูนย์พักพิงชั่วคราว คือ สถานที่ซึ่งได้จัดเตรียมไว้สำหรับผู้ประสบภัยที่ต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยเดิม ซึ่งได้รับผลกระทบจากอุทกภัยหรือสาธารณภัยประเภทอื่น ๆ จนไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ มาอาศัยพักพิงชั่วคราวอยู่นอกว่าสถานการณภัยพิบัติจะยุติและมีการอพยพกลับที่ตั้งเดิมด้วยความเรียบร้อย

ศรัณยา อังคณานนท์⁽⁴⁾ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์⁽⁵⁾ กล่าวว่า ศูนย์พักพิงชั่วคราว หมายถึง สถานที่ซึ่งได้จัดเตรียมไว้สำหรับผู้ประสบภัยที่ต้องย้ายออกจากที่อยู่อาศัยเดิม ซึ่งได้รับผลกระทบจากอุทกภัยหรือสาธารณภัยประเภทอื่น ๆ จนไม่สามารถอาศัยอยู่ได้มาอาศัยพักพิงชั่วคราวอยู่นอกว่าสถานการณภัยพิบัติจะยุติและมีการอพยพกลับที่ตั้งเดิมด้วยความเรียบร้อย

ศูนย์พักพิงชั่วคราว คือ อาคารสิ่งก่อสร้างเดิมที่ถูกนำมาใช้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้งหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ⁽⁶⁾ การใช้ศูนย์พักพิงเป็นที่รองรับการอยู่อาศัยชั่วคราวนั้นมีทั้งในบริบทของการพลัดถิ่นภายในประเทศ (IDPs) และการพลัดถิ่นข้ามประเทศ หรือที่เรามักเรียกว่า ผู้ลี้ภัย (Refugee) โดยทั่วไปศูนย์พักพิงชั่วคราวแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ขึ้นอยู่กับลักษณะการเริ่มเข้าพักพิง หรือการเข้าครอบครองศูนย์ 1) ศูนย์พักพิงชั่วคราวในระบบ คือ ศูนย์พักพิงที่หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ความผิดชอบ (เช่น ภาครัฐ) ได้จัดหาอาคารแห่งใดแห่งหนึ่งไว้รองรับผู้ที่จำเป็นต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัย และมีการจัดเตรียมสถานที่ไว้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยชั่วคราว 2) ศูนย์พักพิงชั่วคราวนอกระบบ คือ ศูนย์ที่ผู้อพยพโยกย้ายที่อยู่อาศัยได้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นมาด้วยตนเอง โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือติดต่อประสานงานอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานภาครัฐ⁽⁷⁾

พรพิมล ปานเงิน และสุรพงษ์ สุคำหล้า⁽⁸⁾ ศึกษาการประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อประเมินพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยอำเภอบางระกำ และการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยชั่วคราวในพื้นที่ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก กล่าวว่า ศูนย์พักพิงชั่วคราว หมายถึง การมีการอพยพผู้ประสบอุทกภัยออกมาอยู่ในศูนย์พักพิงและมีการจัดการบริหารภายในอย่างมีระบบแบบแผน

สำนักโภชนาการ กรมอนามัย⁽²⁾ กล่าวว่า ศูนย์พักพิงชั่วคราวเป็นหนึ่งในวิธีการแก้ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยจากสถานการณ์วิกฤตหรือสาธารณภัย จุดที่นำมาใช้เป็นศูนย์พักพิงมีอยู่หลายประเภท ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาล ศาสนสถาน ป้อมตำรวจ รวมทั้งค่ายทหาร

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย⁽⁹⁾ กล่าวว่า ที่พักพิงชั่วคราว หมายถึง สถานที่เพื่อให้ผู้ประสบภัยใช้อาศัยเมื่อไม่สามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยตามปกติได้ อาจเป็นสถานที่ที่สร้างจากวัสดุชั่วคราว เช่น เต็นท์ บ้านจากวัสดุสังเคราะห์ ที่พักอาศัยชั่วคราวชนิดอื่น ๆ

แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558⁽¹⁰⁾ กล่าวว่า ศูนย์พักพิงชั่วคราว หมายถึง อาคารสิ่งก่อสร้างเดิมที่ถูกนำมาใช้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้งหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ

กล่าวโดยสรุป ศูนย์พักพิงชั่วคราวของสภากาชาดไทย หมายถึง อาคารสิ่งก่อสร้างเดิม หรือสร้างขึ้นมาใหม่ที่ถูกนำมาใช้เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือภัยพิบัติจากน้ำมีมนุษย์

การวางแผนตั้งศูนย์พักพิงชั่วคราว ควรพิจารณาถึงผลกระทบต่อความปลอดภัยส่วนบุคคลที่จำเป็น การสร้างความมั่นใจว่าจะไม่ตกเป็นเป้าหมายในการโจมตี ก่อให้เกิดความเสี่ยงด้านความปลอดภัยต่อประชาชนโดยรอบ หรือส่งผลให้เกิดความตึงเครียดที่ไม่ยั่งยืนต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบ⁽¹¹⁾

การจัดการด้านสุขภาพในศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับสภากาชาดไทย คือการจัดเตรียมศูนย์พักพิงชั่วคราวให้มีการดูแลด้านสุขภาพ และการดูแลด้านสุขภาพที่มีมาตรฐานสากล และเหมาะสมตามสถานการณ์ในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงการแพร่ระบาดของโรค

2. ประเภทของศูนย์พักพิงชั่วคราว

ศูนย์พักพิงชั่วคราว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

- 2.1 ศูนย์พักพิงชั่วคราวในระบบ คือภาครัฐจัดหาอาคารหรือสถานที่ไว้รองรับผู้ที่จำเป็นต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัย เช่น สถานที่พักพิงจากพายุ แผ่นดินไหว
- 2.2 ศูนย์พักพิงชั่วคราวนอกระบบ คือศูนย์พักพิงชั่วคราวที่ก่อตั้งขึ้นมาเอง ไม่ได้รับอนุญาตหรือประสานงานกับภาครัฐ

3. หลักการจัดศูนย์พักพิงชั่วคราว

สิ่งที่ต้องคำนึงในการเลือกศูนย์พักพิงชั่วคราว ได้แก่

- จำนวนของผู้ประสบภัยที่ต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัย
- กำหนดกลไกการประสานงาน (ระดับท้องถิ่น)

4. การเลือกพื้นที่ปลอดภัย⁽¹⁾

พื้นที่ปลอดภัย หมายถึง ศูนย์อพยพ หรือศูนย์พักพิงชั่วคราวของชุมชนซึ่ง ได้จัดเตรียมไว้สำหรับ ผู้ประสบภัยที่ต้องอพยพย้ายออกจากที่พักอาศัยเดิม อันเนื่องมาจากผลกระทบจากอุทกภัยและสาธารณภัยประเภทอื่นๆ และอาศัยพักพิงชั่วคราวจนกว่าสถานการณ์ภัยพิบัติจะยุติ และมีการอพยพกลับที่ตั้งเดิมด้วยความเรียบร้อย

4.1 ลักษณะทั่วไปในการเลือกพื้นที่ปลอดภัย

สถานที่ที่ตั้งของศูนย์พักพิงชั่วคราว หมายถึง พื้นที่บริเวณโดยรอบอาคาร และสภาพแวดล้อมในวงกว้าง การเลือกสถานที่ตั้งไม่ได้พิจารณาลักษณะทางกายภาพเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงลักษณะทางสังคมและการเมืองด้วย ดังนี้

1. ความปลอดภัย สถานที่ที่ปลอดภัยไม่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติซ้ำซ้อน หรือไม่มีความเสี่ยงต่อผลกระทบจากภัยอื่น ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในสภาวะอากาศช่วงนั้น เช่น จากพายุ หรือลมกรรโชกแรง ดินโคลนถล่ม น้ำป่าไหลหลาก

2. การเข้าถึง คือ เป็นพื้นที่ที่เข้าถึงได้สะดวกต่อการเดินทาง และการติดต่อ จากภายนอก ไปยังพื้นที่ ที่เลือกเป็นศูนย์พักพิงชั่วคราว โดยการเดินทางด้วยพาหนะใดๆ เช่น รถยนต์ รถพยาบาล รถกู่ชีพ หรือเรือประเภทต่าง ๆ และยังรวมถึงความสะดวกในการใช้สถานที่โดยปราศจากอุปสรรค และคำนึงถึงความสะดวกของทุกคน เช่น เด็ก ผู้สูงอายุ คนตาบอด และ ผู้พิการ ตลอดจนผู้สูงอายุ และ ผู้พิการที่ใช้รถเข็น หรือใช้ไม้เท้า

3. สาธารณูปโภคพื้นฐาน มีความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน ได้แก่ ประปา ไฟฟ้า การคมนาคม เพื่อเอื้อต่อความสะดวกในการดำรงชีวิตประจำวัน และไม่ห่างไกลจากสถานที่ให้บริการของรัฐ เช่น โรงพยาบาล สำนักงานการปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจ และศูนย์ประสานงานช่วยเหลือต่าง ๆ

4. การดำรงชีวิตประจำวัน เป็นสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการจัดระเบียบในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดพื้นที่หลับนอน พื้นที่ทำอาหาร การระบายอากาศ การทำความสะอาด การกำจัดขยะและน้ำเสีย สถานที่ซักล้าง ห้องน้ำ ห้องส้วม เพื่อสุขอนามัยที่ดี เพื่อป้องกันโรคติดต่อ เช่น มาลาเรีย ท้องร่วง เป็นต้น

5. มีการคุ้มครองปกป้องเด็กและเยาวชน การคุ้มครองจากภัยอันตรายในทุกรูปแบบ ซึ่งการจัดการด้านต่าง ๆ นี้ต้องคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม สิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบจากเพศสภาพ หรือสภาพความพิการ หรือความสูงอายุ

6. มีทางลาดสำหรับรถเข็น ทางลาดจากพื้นถึงตัวอาคารสถานที่ ประตุมิขนาด ที่กว้างพอสำหรับรถเข็น มีราวนำทางเดินหรือเป็นราวจับสำหรับทางเดินขึ้นลงบันได และมีห้องน้ำที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ หรือผู้สูงอายุ หากไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ จำเป็นที่จะต้องพิจารณาปรับปรุงสถานที่ จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ หรือสร้างชิ้นใหม่

4.2 สถานที่ในชุมชนที่เลือกเป็นที่ปลอดภัย^(1.11,12)

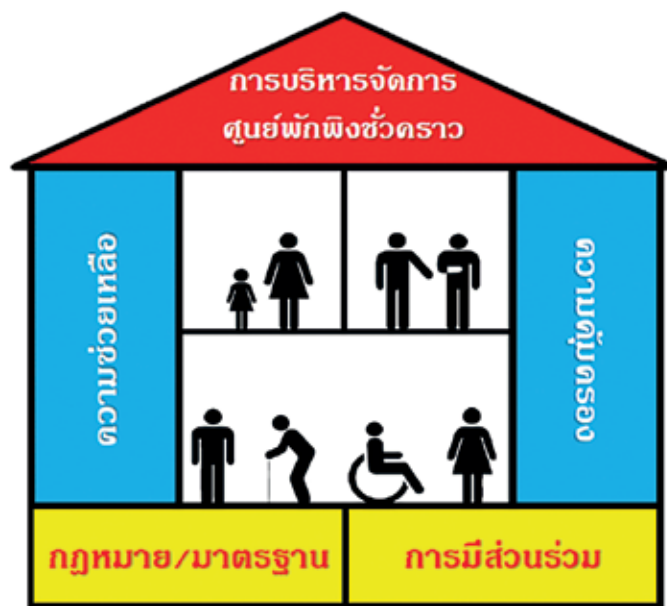
ตารางที่ 1.1 สถานที่ในชุมชนที่เลือกเป็นที่ปลอดภัย

สถานที่	ข้อดี	ข้อเสีย
โรงเรียน	<ul style="list-style-type: none"> ตั้งอยู่ใกล้กับชุมชนเดิมของผู้พักพิง มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า ห้องน้ำ โรงครัว มีคณะกรรมการโรงเรียน บางโรงเรียนมีแผนป้องกันภัยในโรงเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> การพักอาศัยอาจจะรบกวนการเรียนการสอนของโรงเรียน ในกรณีใช้เป็นที่เรียนและศูนย์พักพิงชั่วคราวในเวลาเดียวกัน สภาพห้องเรียนอาจจะไม่มีความเป็นส่วนตัว
สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล/เทศบาล	<ul style="list-style-type: none"> เป็นที่รู้จักของคนในชุมชน และมีหน่วยงานรักษาความปลอดภัย มีระบบสื่อสาร มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า ห้องน้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่อาจจะไม่กว้างพอสำหรับการรองรับผู้ประสบภัยหลายครอบครัว ยากต่อการจัดพื้นที่ส่วนบุคคล การจัดพื้นที่พักพิงอาจจะรบกวนการทำงานของเจ้าหน้าที่
ศาสนสถาน เช่น วัด มัสยิด หรือโบสถ์	<ul style="list-style-type: none"> ใกล้พื้นที่ชุมชนมีความสัมพันธ์กับประชาชน มีสาธารณูปโภคจำเป็นขั้นพื้นฐานเช่นน้ำ ไฟฟ้า ห้องน้ำ โรงครัว มีขนาดพื้นที่หลากหลาย สามารถรองรับผู้ประสบภัยได้หลายครอบครัว มีคณะกรรมการบริหารจัดการของสถานที่อยู่แล้ว ตั้งอยู่กลางชุมชน สามารถเข้าถึงได้ง่าย คนในชุมชนรู้จักสถานที่เป็นอย่างดี 	<ul style="list-style-type: none"> ข้อบัญญัติทางศาสนาอาจจะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำ หรือความขัดแย้งในการให้สถานที่พักพิงแก่ผู้หญิง ผู้พิการ อาจจะเลือกผู้เข้าพักที่เป็นคนนับถือศาสนาเดียวกัน ผู้เข้าพักต่างศาสนา อาจไม่สะดวกใจในการใช้พื้นที่
ศาลาประชาคม	<ul style="list-style-type: none"> เป็นศูนย์กลางของชุมชน หลายแห่งมีระบบสื่อสาร มีรูปแบบและขนาดพื้นที่ที่หลากหลาย บางแห่งเป็นอาคาร บางแห่งเป็นที่โล่ง มีสาธารณูปโภคจำเป็นพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟฟ้าฯ มีคณะกรรมการหมู่บ้านดูแล 	<ul style="list-style-type: none"> อาจจะไม่เหมาะสมแก่การพักพิงในระยะยาว ยากต่อการจัดพื้นที่เป็นส่วนตัว

5. การบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

5.1 องค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

- 5.1.1 **ความคุ้มครอง** เช่น ฉันรู้สึกปลอดภัยเวลาเดินอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว ในเวลากลางคืน และในศูนย์พักพิงชั่วคราวเรามีคณะคุ้มครองที่ให้ความช่วยเหลือแก่คนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ เป็นต้น
- 5.1.2 **ความช่วยเหลือ** เช่น ในศูนย์พักพิงชั่วคราว เราสามารถเข้าถึงน้ำใช้สำหรับอุปโภคและบริโภคที่สะอาด
- 5.1.3 **กฎหมาย** กฎหมายทั้งในและระหว่างประเทศมาตรฐานขั้นพื้นฐาน เช่น ในศูนย์พักพิงชั่วคราว มีสวัสดิการของผู้พลัดถิ่นซึ่งเป็นความรับผิดชอบของรัฐ
- 5.1.4 **การมีส่วนร่วม** เช่น ผู้พักพิงทุกคนในศูนย์พักพิงชั่วคราว มีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์พักพิงชั่วคราว เช่น การดูแลสวนที่ทุกคนร่วมกันปลูก เป็นต้น

ภาพที่ 1.1 แสดงองค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

5.2 กระบวนการการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ได้แก่

- 5.2.1 การวางแผนและการจัดตั้ง (Planning & setup)
- 5.2.2 การดูแลและบำรุงรักษา (Care & Maintenance) การติดตามตรวจสอบ
 - 5.2.2.1 การให้ความช่วยเหลือ
 - 5.2.2.2 การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง
 - 5.2.2.3 สภาพอาคาร
 - 5.2.2.4 การซ่อมแซม
 - 5.2.2.5 การทำความสะอาด
 - 5.2.2.6 การจัดตั้งคณะทำงาน

5.2.3 การปิดศูนย์และการจัดการหลังภัยพิบัติ (Closure)⁽¹³⁾

การปิดศูนย์พักพิงชั่วคราวมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

- 5.2.3.1 เมื่อสถานการณ์ภัยพิบัติได้สิ้นสุดลงประชาชนและผู้อพยพ ต้องได้รับข้อมูล/ข่าวสารในเวลาที่เหมาะสมโดยการประชุมหรือใช้ระบบกระจายเสียง
- 5.2.3.2 เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวเตรียมความพร้อมสำหรับการอพยพกลับและรอรับแจ้งจุดอพยพกลับ
- 5.2.3.3 ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มอพยพต้องจัดระเบียบและจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของการอพยพอย่างเป็นระบบหากผู้อพยพต้องการกลับไปพื้นที่อาศัยอยู่เดิม ให้ไปประสานงานการอพยพกลับกับคณะเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราว
- 5.2.3.4 เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์พักพิงชั่วคราวบันทึกข้อมูลที่เป็น และจัดเตรียมเก็บเครื่องมือ อุปกรณ์และเอกสารกลับที่ตั้ง
- 5.2.3.5 หัวหน้าศูนย์พักพิงชั่วคราวปิดศูนย์ฯ และอพยพกลับ

ภาพที่ 1.2 แสดงกระบวนการการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ภาพที่ 1.3 แสดงการประชุมวางแผน

5.3 โครงสร้างการทำงานของการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ประกอบด้วย

5.3.1 กองอำนวยการกลางศูนย์พักพิงชั่วคราว (Centre Administrator - CA)

เป็นบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่จะเข้ามาดำเนินการในเชิงนโยบาย เช่น การประกาศเปิดและปิดศูนย์พักพิงชั่วคราว

5.3.2 ฝ่ายประสานงานศูนย์พักพิงชั่วคราว (Centre Coordinator - CC)

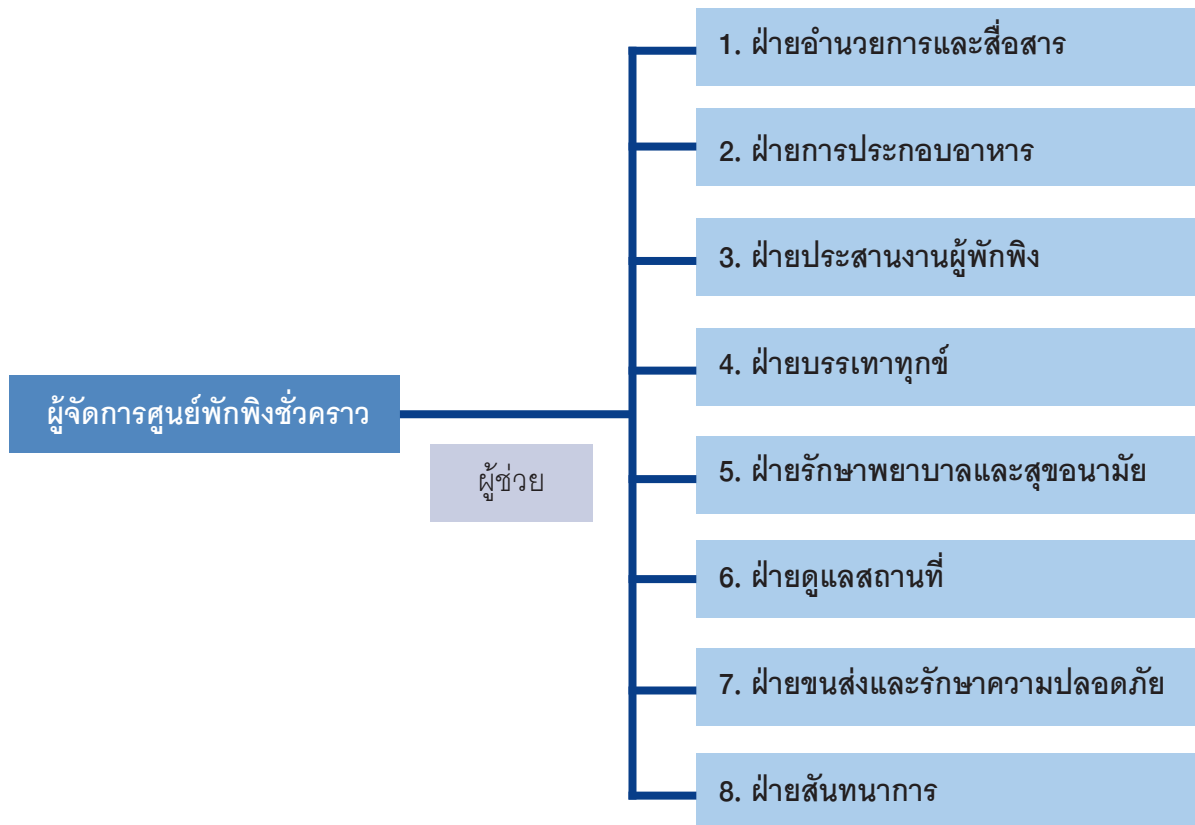
เป็นฝ่ายประสานงานกับศูนย์พักพิงชั่วคราวทั้งหมด เช่น ประสานงานกับศูนย์พักพิงระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด

5.3.3 ผู้จัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว (Centre Manager - CM)

มีหน้าที่ติดต่อกับผู้พักพิงโดยตรง เช่น ลงทะเบียน ประสานชุมชนรอบ ๆ ศูนย์พักพิงชั่วคราว ฯลฯ

5.4 คณะกรรมการการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว⁽¹⁾

แผนภาพที่ 1.1 ตัวอย่างคณะกรรมการการจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว

เอกสารอ้างอิง

1. ปารีฉัตร ครอบจันทร์และวิภูษา วรรณทอง. คู่มือการเลือกพื้นที่ปลอดภัย และการบริหารจัดการ ศูนย์พักพิงชั่วคราวสำหรับเหตุอุทกภัยในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : เทมมา กรุ๊ป ; 2560.
2. สำนักโภชนาการ กรมอนามัย. แนวคิดและกระบวนการบริหารจัดการด้านอาหารและโภชนาการ ในภาวะวิกฤต. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ ; 2555.
3. สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. คู่มือการบริหารศูนย์พักพิงชั่วคราว [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559]. เข้าถึงได้จาก:http://www.disaster.go.th/dpm/users/files/policy/immigrationcenter/book_immigration_center.pdf
4. ศรัณยา อังคนานนท์. ศึกษาการบริหารจัดการอาสาสมัครที่ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในภาวะวิกฤต ในศูนย์พักพิงชั่วคราว มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต) ปี 2554 [อินเทอร์เน็ต]. 2555 [เข้าถึงเมื่อ 1 กรกฎาคม 2559]. เข้าถึงได้จาก : http://km.tu.ac.th/wp-content/uploads/2013/01/YUT-5_Chalie.pdf
5. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. กลไกการช่วยเหลือทางสังคมในภาวะวิกฤต ภัยพิบัติ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ [เข้าถึงเมื่อ 3 กันยายน 2559]. เข้าถึงได้จาก: https://www.m-society.go.th/article_attach/15887/19031.pdf.
6. กลุ่มประสานงานและจัดการที่อยู่อาศัยชั่วคราว ด้วยการประสานงานของสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัย สหประชาชาติ (UNHCR), (IOM). แนวทางการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว ; ม.ป.ท. : โรงพิมพ์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย; 2555.
7. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและองค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน. หลักสูตกรอบการบริหารจัดการศูนย์พักพิงชั่วคราว. มีนาคม 2556 ; วิทยาลัยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย วิทยาเขตปทุมธานี.
8. พรพิมล ปานเงินและสุรพงษ์ สุกคำหล้า. การประยุกต์ใช้ระบบภูมิสารสนเทศเพื่อประเมินพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยอำเภอบางระกำ และการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยชั่วคราวในพื้นที่ตำบลชุมแสงสงคราม อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก [ปริญาวิทยาสตวรรษบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์]. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร; 2557.
9. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. หนังสือคำศัพท์ด้านการบริหารจัดการ ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ. กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย; 2557.
10. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558; กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.; 2558.
11. สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย. โครงการสเฟียร์ กฏบัตรมนุษยธรรม และมาตรฐานขั้นต่ำในการตอบสนองต่อภัยพิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.; 2558.

12. ศูนย์ประสานการจัดการความรู้เพื่อรับมือภัยพิบัติ. แนวทางการจัดตั้งศูนย์พักพิงชุมชนชั่วคราว 2554 ; [อินเทอร์เน็ต].2554 [เข้าถึงเมื่อ 15 กรกฎาคม 2559]. เข้าถึงได้จาก: http://k4ds.psu.ac.th/k4dm/file/shelter/K4Flood_shelter_management_guideline.pdf
13. สำนักนโยบายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. คู่มือการบริหารศูนย์พักพิงชั่วคราว [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 29 เมษายน 2559]. เข้าถึงได้จาก:http://www.disaster.go.th/dpm/users/files/policy/immigrationcenter/book_immigration_center.pdf

การช่วยเหลือด้านจิตสังคมในภาวะภัยพิบัติ Psychosocial Support in Emergency

นางคนึงนิจ จันทรินทร์* นางสาวอิสราภรณ์ พลศักดิ์**
หัวหน้างานสร้างเสริมศักยภาพความพร้อมรับมือภัยพิบัติ* พยาบาล 5*

การช่วยเหลือด้านจิตสังคม มีจุดเริ่มต้นอย่างเป็นทางการโดยกลุ่มองค์กรกาชาด ในปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ.1991) ต่อมา สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ ร่วมกับกาชาดเดนมาร์ก จัดตั้งศูนย์อ้างอิงเพื่อช่วยเหลือด้านจิตใจขึ้นในปี พ.ศ.2536 (ค.ศ.1993) ต่อมา จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์อ้างอิงเพื่อการช่วยเหลือด้านจิตสังคม (International Reference Centre for Psychological Support : PS Centre) ในฐานะของศูนย์กลางของความเป็นเลิศ เพื่อการช่วยเหลือด้านจิตสังคม เพื่อสนับสนุนสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงประจำประเทศต่างๆ ในการพัฒนาบริการช่วยเหลือด้านจิตสังคมในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์วิกฤติ และการส่งเสริมภาวะสุขภาพจิตที่ดีของเจ้าหน้าที่ อาสาสมัครและประชาชน(1,2)

วัตถุประสงค์การดำเนินงานด้านจิตสังคม

- การดำเนินการโดยชุมชนเป็นฐานเพื่อสร้างความสามารถในการฟื้นคืนกลับแก่ผู้ประสบภัย
- การคงไว้ซึ่งความสมบูรณ์ของสุขภาพจิตและการใช้ชีวิตที่ดี/ปกติ (Well-being) ของเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร

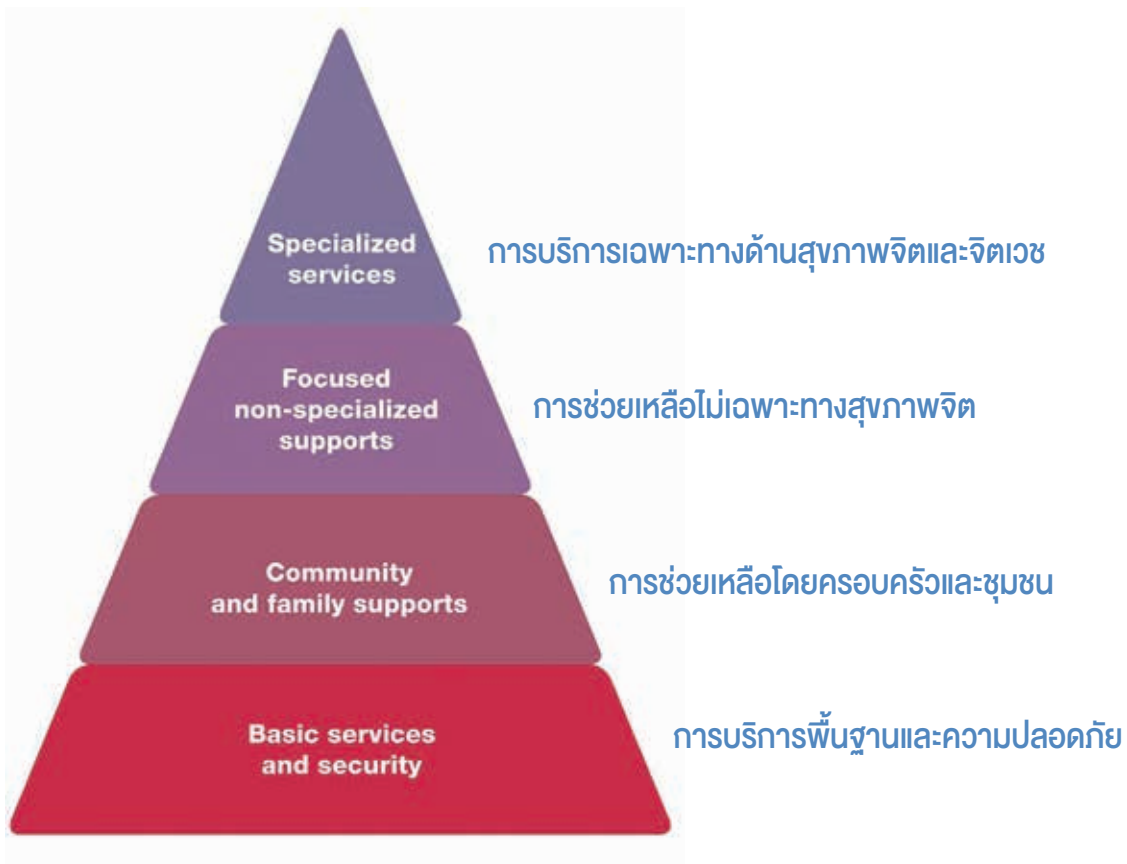

ความหมายของการช่วยเหลือด้านจิตสังคม

การช่วยเหลือด้านจิตสังคม หรือ Psychosocial support หมายถึงการดำเนินการที่รวมมิติจิตใจและสังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล ครอบครัว และสังคม เป็นการดำเนินการเพื่อช่วยให้ผู้ประสบภัยที่ประสบเหตุการณ์วิกฤติสามารถฟื้นกลับสู่สภาวะปกติ และป้องกันการเจ็บป่วยทางจิตที่อาจเกิดขึ้นโดยมีหลักการ คือ

- สร้างความรู้สึกปลอดภัย
- ลดความวิตกกังวล และสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต
- เพิ่มความสามารถ/ความเข้มแข็งด้านจิตใจโดยตนเองและสังคมนรอบข้าง
- ส่งเสริม สร้างสายสัมพันธ์และการช่วยเหลือโดยสังคม ชุมชน
- สร้างความหวัง และความรู้สึกด้านบวกในอนาคตข้างหน้า (2)

การช่วยเหลือด้านจิตสังคมแบ่งได้เป็น 4 ระดับ ตามรูปทรงปิรามิดโดยแบบจำลองปิรามิดแสดงถึงระบบที่ซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ของการช่วยเหลือที่สมบูรณ์ แต่ละชั้นจะแสดงถึงการช่วยเหลือของบุคคลที่ต้องการ การเยียวยาจิตใจ ฟื้นฟูสุขภาพจิตและให้ความช่วยเหลือด้านจิตสังคมในภาวะฉุกเฉิน⁽¹⁾

ความหมายของการให้ความช่วยเหลือด้านจิตสังคม แบ่งได้เป็น 4 ระดับ ตามรูปทรงของปิรามิด

1. การบริการและความมั่นคงปลอดภัยขั้นพื้นฐาน

สุขภาวะของประชาชน คือ การได้รับการคุ้มครอง การได้รับสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน และมีสิทธิ ด้านความมั่นคงปลอดภัย ด้วยการดูแลจากภาครัฐ โดยได้รับการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็น เช่น อาหาร น้ำสะอาด การดูแลสุขภาพ และที่อยู่อาศัย

การตอบสนองด้านจิตสังคมจึงหมายถึงการได้รับการบริการขั้นพื้นฐานตามสิทธิประชาชนที่ควรได้รับด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์และตามความเหมาะสมกับสภาพสังคม เช่น การจัดตั้ง ศูนย์พักพิงชั่วคราวแก่ประชาชนที่ประสบเหตุการณ์ภัยพิบัติ การกู้ชีพกู้ภัย การค้นหา ผู้สูญหาย การจ่ายเงิน ค่าชดเชยกรณีเหตุการณ์ภัยพิบัติ เป็นต้น

2. การช่วยเหลือของครอบครัวและชุมชน

การช่วยเหลือกันในระดับครอบครัวหรือชุมชน มีสัดส่วนที่แคบลงมาจากจำนวนประชากรโดยรวมทั้งหมดที่ได้รับการดูแลตามสิทธิขั้นพื้นฐานในข้อที่ 1 ตัวอย่างเช่น ประชาชนที่ประสบกับวาตภัย ส่งผลให้บ้านเรือนเสียหาย ผู้ประสบภัยไร้ที่อยู่อาศัยจึงเกิดความเครียดและรู้สึกโดดเดี่ยวจากการสูญเสีย ได้รับความช่วยเหลือด้านจิตสังคมจากชุมชน เพื่อนบ้านด้วยการช่วยเหลือต่างๆ เช่น ช่วยกันซ่อมแซม บ้านเรือน จัดหาอาหาร และทำพิธีบายศรีสู่ขวัญในชุมชน เป็นต้น การช่วยเหลือในสังคมระดับนี้ เป็นการช่วยเหลือที่ทุกคนสามารถทำได้ภายใต้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน

3. การช่วยเหลือไม่เฉพาะทางสุขภาพจิต

เป็นการช่วยเหลือพิเศษสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะด้านแต่ไม่เจาะจงทางสุขภาพจิตและจิตเวช สิ่งสำคัญคือการช่วยเหลือต้องปฏิบัติโดยผู้ที่มีทักษะหรือดำเนินการภายใต้การกำกับของผู้เชี่ยวชาญในการช่วยเหลือพิเศษเฉพาะด้านนั้น ๆ โดยมีส่วนร่วมกับครอบครัว ชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น การให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงทางเพศ กลุ่มช่วยเหลือเหยื่อจากการถูกข่มขืน การจัดกิจกรรมสำหรับกลุ่มผู้ติดเชื่อเฮโรอีนและเอดส์ การสืบหาญาติ (RFL) เป็นต้น

4. การบริการเฉพาะด้านสุขภาพจิตและจิตเวช

ยอดบนสุดของปิรามิดคือการช่วยเหลือสำหรับผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือด้านสุขภาพจิตและจิตเวช เป็นจำนวนที่มีสัดส่วนน้อยที่สุด ได้แก่ ผู้ที่มีอาการรุนแรงด้านจิตใจและไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ตามปกติถึงแม้ว่าได้รับการช่วยเหลือตั้งแต่ระดับที่ 1 ถึงระดับที่ 3 แล้วก็ตาม มีความจำเป็นต้องส่งต่อไปรับการช่วยเหลือด้านจิตเวชและจิตวิทยา เช่น ผู้ที่มีภาวะเสี่ยงสูงที่จะป่วยด้วยโรคทางจิต ผู้ที่มีความเครียดสูง ผู้ที่ไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้ตามปกติ หรือผู้ป่วยจิตเวชเก่าที่ประสบผลกระทบด้านจิตใจจากเหตุการณ์ภัยพิบัติ

การช่วยเหลือด้านจิตสังคมของหน่วยเคลื่อนที่เร็ว

การปฏิบัติงานของหน่วยเคลื่อนที่เร็ว มักปฏิบัติงานในช่วงระยะเวลาการเกิดภัยหรือหลังเกิดภัยระยะแรกๆ ในพื้นที่ประสบภัย หน่วยเคลื่อนที่เร็วมักพบกับผู้ประสบภัยที่ประสบกับเหตุการณ์วิกฤติ เช่น การประสบเหตุการณ์รุนแรง สะเทือนขวัญ อาจมีการสูญเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รัก หรือการสูญเสียทรัพย์สินโดยไม่คาดฝัน การช่วยเหลือด้านจิตสังคมในภาวะภัยพิบัติที่สำคัญคือ การปฐมพยาบาลด้านจิตใจ (Psychological First Aids) นอกจากนี้การช่วยเหลือด้านจิตสังคมสำหรับผู้ดูแลด้านจิตใจของผู้ปฏิบัติงานเองและอาสาสมัครก็มีความสำคัญเช่นกัน หน่วยเคลื่อนที่เร็วสามารถดำเนินการตามแนวทางความรู้ ดังนี้

1. การปฐมพยาบาลทางใจ (Psychological First Aid : PFA)

เมื่อบุคคล ประสบภาวะวิกฤติ อาจเกิดภาวะช็อค มีความรู้สึกเครียดเป็นเวลานาน บุคคลนั้นจะเปราะบางมาก ความรู้สึกรับรู้ของบุคคลอาจเกิดความยุ่งเหยิง หรือมีความคิดสับสนอย่างเห็นได้ชัด และเกิดความเข้าใจผิดได้ง่าย อาจได้รับผลกระทบจากอารมณ์รุนแรง ไร้อารมณ์ หรือ เกิดความรู้สึกสิ้นหวัง จึงต้องช่วยเหลือโดยการปฐมพยาบาลทางใจอย่างทันท่วงที เพื่อลดผลกระทบทางจิตใจ ซึ่งต้องกระทำอย่างปลอดภัย และไม่ซ้ำเติมผู้ประสบภาวะวิกฤติ โดยไม่เจตนา หากดำเนินการได้รวดเร็วจะช่วยป้องกันการเกิดการป่วยทางจิตได้

องค์ประกอบสำคัญของการปฐมพยาบาลทางใจ

- **เอาใจใส่อย่างใกล้ชิด** บุคคลที่อยู่ในช่วงวิกฤติหรือผู้ประสบภัยจะสูญเสียความรู้สึกพื้นฐานต่อความมั่นคงปลอดภัยและความไว้วางใจชั่วคราว มีความเข้าใจว่าโลกเต็มไปด้วยสิ่งอันตราย และไม่มีที่ไหนปลอดภัย ผู้ช่วยเหลือสามารถช่วยฟื้นฟูความไว้วางใจและความมั่นคงปลอดภัยได้โดยการอยู่ใกล้ชิดและไม่ตื่นตระหนก เมื่อบุคคลแสดงความวิตกกังวลหรืออารมณ์ที่รุนแรง

- **รับฟังอย่างตั้งใจ** การรับฟังจะช่วยเหลือบุคคลให้ก้าวข้ามช่วงเวลาที่ยากลำบากได้ ผู้ช่วยเหลือควรมีสมาธิกับสิ่งที่ผู้ประสบเหตุการณ์วิกฤติกำลังพูด รับฟังโดยไม่เร่งรีบ อาจถามคำถาม ทวนความเพื่อให้เกิดความกระจ่างในสิ่งที่ผู้พูดกำลังบอกเล่า มีการสบตา และส่งสัญญาณภาษากายที่ย้ำว่าผู้ช่วยเหลือกำลังรับฟังอยู่ ยกตัวอย่างในกรณีอุบัติเหตุ แม้ผู้ช่วยเหลืออาจไม่มีเวลาพอ แต่ควรรับฟังและอยู่กับผู้ประสบภัยจนกว่ารถฉุกเฉินจะมาถึง สำหรับบุคคลส่วนใหญ่ การพูดขัดจังหวะเหมือนเป็นการรุกร้า ดังนั้นผู้ช่วยเหลือจำเป็นต้องรักษาความสมดุลและรับฟังด้วยความระมัดระวัง

- **ยอมรับความรู้สึก** คือการเปิดใจกว้างกับคำพูดและยอมรับการตีความเหตุการณ์ของผู้ประสบภัย ยอมรับการเคารพในความรู้สึกเหล่านั้น ไม่แก้ไขข้อเท็จจริงหรือการรับรู้ผลที่ตามมาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของผู้ประสบภัย เตรียมพร้อมรับมือกับการระเบิดอารมณ์ที่รุนแรง เช่น ผู้ประสบภัยอาจตะโกนหรือปฏิเสธการช่วยเหลือ ผู้ช่วยเหลือต้องสามารถมองเห็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากลักษณะภายนอกที่ปรากฏให้เห็นทันที และสังเกตว่าผู้พูดต้องการสื่อถึงความต้องการความช่วยเหลือใด ตัวอย่างเช่น ในกรณีอุบัติเหตุ เมื่อมีการระเบิดอารมณ์รุนแรง ผู้ช่วยเหลือควรดูแลให้ผู้ประสบภัยได้ระบายความรู้สึกในขอบเขตสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ลดการช่วยเหลือในระยะประชิด แต่คอยสังเกตสัญญาณขอความช่วยเหลือจากผู้ประสบภัย ช่วยดำเนินการและแจ้งให้ทราบที่กำลังดำเนินการในเรื่องนั้นเพื่อลดภาวะเครียดรุนแรง

- **ให้การดูแลทั่วไปและการช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์** เมื่อบุคคลอยู่ในสถานการณ์วิกฤติ จะเป็นการให้ความช่วยเหลือที่ยิ่งใหญ่หากมีผู้ยื่นมือเข้ามาช่วยในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เช่น การติดต่อใครสักคนซึ่งสามารถอยู่กับผู้ประสบภัยได้ การไปรับเด็ก ๆ จากโรงเรียน การช่วยพาผู้ประสบภัยกลับบ้านหรือไปส่งห้องฉุกเฉิน ความช่วยเหลือเหล่านี้มีความหมายแสดงถึงการแสดงความห่วงใยและความเห็นอกเห็นใจ การทำตามความปรารถนาของผู้ประสบภัย แต่ควรหลีกเลี่ยงการแสดงความรักที่มากเกินไป ความใกล้ชิดกับเพศตรงกันข้าม จนเกิดความไม่เหมาะสมในสถานการณ์นั้น⁽¹⁾

ผู้ให้การช่วยเหลือด้านจิตสังคมหรือหน่วยเคลื่อนที่เร็วควรฝึกฝนหรือพัฒนาทักษะการสื่อสารแบบระดับประคองทั้งภาษาพูด(วัจนภาษา)และการแสดงออก(อวัจนภาษา) หรือการสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด เช่น การแสดงท่าทีที่อ่อนโยน เห็นใจ ไม่คุกคาม ไม่ละลาบละล้วง

การสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด

แม้ว่าการสนทนาเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เด่นชัด แต่มีสารมากมายที่สื่อได้โดยไม่ต้องใช้คำพูด อาจสื่อผ่านทาง การเคลื่อนไหว การแสดงสีหน้า และการออกเสียงที่ไม่ใช่คำพูด เช่น การถอนหายใจ การกอดอก เป็นต้น การสื่อสารเหล่านี้ในแต่ละวัฒนธรรมมีความหมายของตัวเองสำหรับท่าทางและน้ำเสียงต่างๆ

พฤติกรรมต่อไปนี้เป็นโดยทั่วไปนิยมใช้เพื่อส่งเสริมความไว้วางใจและการสื่อสารให้มีมากขึ้น แต่จำเป็นต้องปรับให้เข้ากับบริบทของวัฒนธรรม ผู้ช่วยเหลือควรพยายามหันหน้าเข้าหาผู้พูด แสดงท่าทางในลักษณะเปิด (ผายมือและเท้าออก) พยายามแสดงท่าทางให้เป็นธรรมชาติ รักษาระยะห่างที่เหมาะสม สบตาบ่อยๆ และแสดงท่าทางที่สงบและผ่อนคลาย ความใกล้ชิดเป็นการสะท้อนความสนใจ แต่ในบางครั้งก็อาจสื่อถึงความสนิทสนม ความไม่เป็นทางการ หรือการรุกร้าได้เช่นกัน ⁽¹⁾

2. การปรับประคองเจ้าหน้าที่และอาสาสมัคร

หน่วยเคลื่อนที่เร็วหรือเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครผู้ปฏิบัติงานให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยก็สามารถประสบกับภาวะเครียดได้ด้วยเช่นกัน สาเหตุความเครียดของเจ้าหน้าที่ มีสาเหตุหลักๆ ดังนี้

- การเตรียมการและการบรรยายสรุปก่อนการปฏิบัติงานไม่ดีพอ
- การอยู่ในเหตุการณ์วิกฤติหรือพื้นที่ประสบภัย
- ปฏิบัติงานเกี่ยวกับภัยพิบัติเป็นระยะเวลานาน
- งานหนักและอันตราย ส่งผลให้ร่างกายอ่อนล้า
- พักผ่อนไม่เพียงพอ ทำให้รู้สึกเหนื่อยล้า
- มีความรู้สึกที่ตนเองไม่มีความสามารถเพียงพอ ทำงานไม่ไหว
- มีประเด็นปัญหาทางศีลธรรม จริยธรรม
- รู้สึกคับข้องใจ เพราะนโยบายหรือการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา
- ต้องอยู่ห่างสิ่งที่ตนเองคุ้นเคย เช่น บ้านและครอบครัว
- รู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานในพื้นที่
- มีความคิดว่า ทำงานไปก็ไร้ประโยชน์
- พบเหตุการณ์ที่ถูกโต้ตอบกลับด้วยความโกรธ หรือการไม่เห็นบุญคุณของการเข้าช่วยเหลือ
- การควบคุมดูแลของหัวหน้างานไม่ชัดเจน ไม่เพียงพอ หรือไม่สม่ำเสมอ
- เกิดความรู้สึกผิดที่ตนเองมีอาหาร ที่พัก และความสะดวกสบายมากกว่าผู้อื่น

การจัดการกับความเครียดในการปฏิบัติงาน

ผู้ปฏิบัติงานควรทราบว่าตนเองเกิดความเครียด และการจัดการความเครียดที่ดีจะช่วยลดกระทบด้านจิตใจ ป้องกันภาวะเครียดรุนแรงของผู้ปฏิบัติงานนั้น การจัดการกับความเครียดทำได้โดย

- เน้นการดูแลตัวเอง
- หาเวลาในการพักผ่อน เมื่อรู้สึกว่าความอดทนใกล้หมดลง
- หมั่นติดต่อกับครอบครัวและเพื่อนฝูงอยู่เสมอ

- พยายามลดความเครียดลงหลังประสบเหตุที่อาจทำให้เครียดหลังการทำงานแต่ละครั้ง
- สร้างกลุ่มเพื่อนที่สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์

การจัดการความเครียดในการปฏิบัติงานโดยผู้ร่วมงานก็มีความสำคัญเช่นกัน เนื่องจากสามารถกระทำได้ดีทันที เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย เช่น

- หัวหน้าที่มีให้คำแนะนำและช่วยเหลือ
- สนับสนุนให้เพื่อนร่วมงานช่วยให้ออกกำลังกาย
- หากมีการปรึกษาพูดคุยระหว่างเพื่อนร่วมงาน ให้รักษาความลับเรื่องที่พูดคุยไว้ เพื่อเพื่อนร่วมงานจะได้สบายใจที่จะเล่าความเครียดให้ฟังและขอความช่วยเหลือ
- พูดอย่างเปิดเผยเรื่องปัญหาโดยไม่กลัวผลกระทบที่ตามมา⁽²⁾

จากความสำคัญและประโยชน์ของการช่วยเหลือด้านจิตสังคมที่เป็นส่วนสำคัญของการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย ผู้ปฏิบัติงานหน่วยเคลื่อนที่เร็วจึงควรศึกษาความรู้และพัฒนาทักษะการช่วยเหลือด้านจิตสังคมเพิ่มเติมต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาการปฏิบัติงานและช่วยลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติของผู้ประสบภัย

เอกสารอ้างอิง

1. สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ. การช่วยเหลือด้านจิตสังคมในระดับชุมชน คู่มือสำหรับผู้เข้ารับการอบรม(ฉบับแปล). กรุงเทพฯ : สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย ; 2558.
2. สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ. การช่วยเหลือด้านจิตสังคมในระดับชุมชน คู่มือสำหรับวิทยากร(ฉบับแปล). กรุงเทพฯ : สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย; 2558.
3. InterInternational Federation of Red Cross and Red Crescent. Psychosocial Support in emergencies [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ14 มิถุนายน 2561]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.rcrc-resilience-southeastasia.org/wp-content/uploads/2017/03/psychosocial-support-in-emergencies-th.pdf>
4. World Health Organization and International Council of Nurses. ICN Framework of Disaster Nursing Competencies. Geneva: WHO ; 2009.
5. Inter-Agency Standing Committee. IASC Guidelines on Mental Health and Psychosocial Support in Emergency Setting. Geneva: IASC; 2008.

ระบบโลจิสติกส์ในงานสาธารณภัย

Logistics System in Disaster Management

ภญ.จิราวรรณ สันติพิทักษ์

ผู้ช่วยผู้อำนวยการ

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

โลจิสติกส์คืออะไร

โลจิสติกส์ คือระบบที่จะทำให้ได้มาซึ่งวิธีการที่จะได้มาและจัดส่งทรัพยากรทั้งหลายได้อย่าง

1. ถูกสถานที่ (Right place)
2. ถูกเวลา (Right time)
3. ในปริมาณที่ถูกต้อง (Right quantity)
4. ได้คุณภาพตามต้องการ (Right quality)
5. ในราคาที่เหมาะสม (Right price)

โลจิสติกส์สำคัญอย่างไรต่องานสาธารณภัย

เมื่อเกิดความเสียหายจากสาธารณภัยต่าง ๆ การลงไปปฏิบัติงานช่วยเหลือผู้ประสบภัยทั้งการประเมิน การช่วยเหลือขณะเกิดภัย และการฟื้นฟู ผู้ปฏิบัติงานต้องใช้อุปกรณ์ พัสตุ ยานพาหนะต่าง ๆ เพื่อใช้ในการทำงาน รวมถึงพัสตุและบริการที่จะนำไปส่งมอบให้ผู้ประสบภัย แต่ในภาวะฉุกเฉินเช่นนี้ย่อมมีความยากลำบากกว่าภาวะปกติในการจัดหาและนำส่งเนื่องจากความเสียหายที่เกิดจากสาธารณภัยนั้น ๆ อาจทำให้โครงสร้างพื้นฐานเสียหายเช่น ระบบสื่อสารล่ม การคมนาคมถูกตัดขาด หรือมีความกดดันเร่งรีบที่จะต้องนำส่งความช่วยเหลือ ดังนั้นระบบสนับสนุนที่ดีและมีประสิทธิภาพในการจัดหา จัดเก็บ การนำส่งและการกระจายทรัพยากรจนถึงผู้รับจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งและนั่นคืองานของโลจิสติกส์

นอกจากนี้การบริหารพัสตุก็สำคัญยิ่งเมื่อเกิดภัยพิบัติ นอกจากพัสตุที่ได้จากการจัดหาเองตามการร้องขอแล้ว สภากาชาดไทยจะได้รับของบริจาคอีกมากมายถ้าไม่มีการบริหารจัดการพัสตุ และ โลจิสติกส์ที่ดีเราจะพบปัญหาคือ

1. ได้รับสิ่งของที่ไม่ได้ร้องขอจำนวนมากมาย
2. สิ่งของหลายรายการไม่เหมาะสมและไม่จำเป็น
3. สิ่งของที่ได้รับไม่มีรายการบรรจุหีบห่อ (Packing lists) หรือไม่มีป้ายฉลาก
4. สิ่งของไม่ได้รับการบรรจุหีบห่อที่เหมาะสม หรือ ปกป้องจากสิ่งแวดล้อม หรือ สภาพอากาศ
5. สนามบินและคลังสินค้าท่วมท้นด้วยพัสตุ สิ่งของจำนวนมากมหาศาล

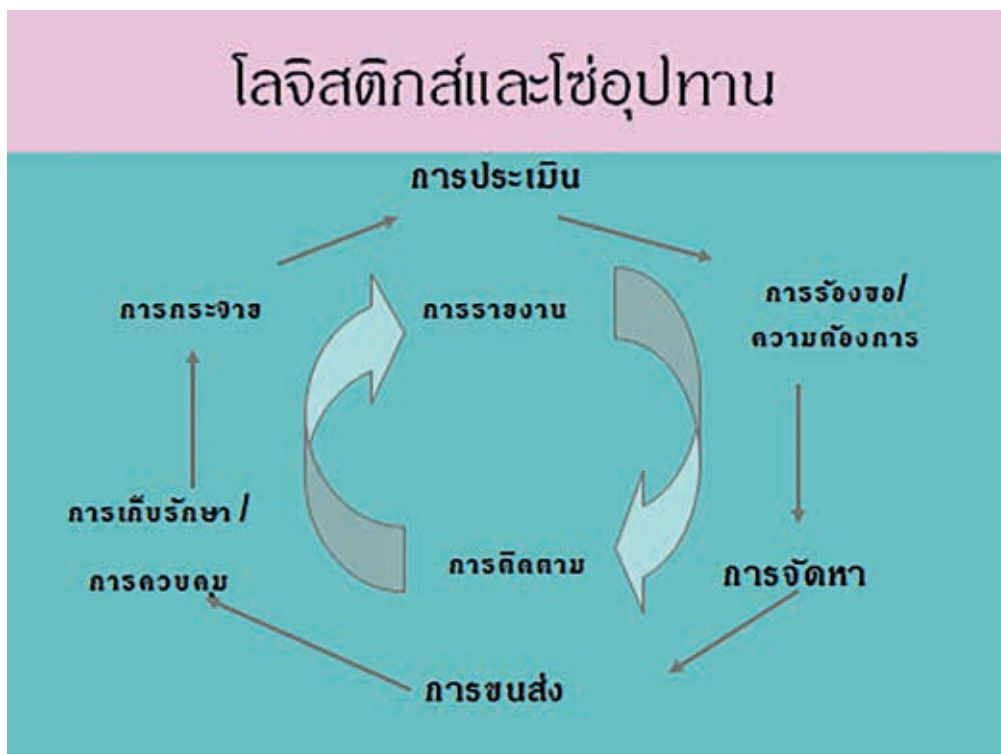
6. สิ่งของถูกส่งไปยังพื้นที่ประสบภัยเพราะสิ่งนั้นอยู่ใกล้เครื่องบิน หรือรถบรรทุกมากที่สุดแต่ไม่ใช่เพราะสิ่งนั้นเป็นที่ต้องการหรือมีประโยชน์
7. สิ่งของส่งถึงพื้นที่ประสบภัยหลายจุดโดยไม่มีการประสานและแจ้งล่วงหน้า
8. พื้นที่ประสบภัยได้รับสิ่งของที่ไม่ได้รับการคัดแยก
9. สิ่งของบริจาคหลายรายการต้องถูกทำลายและบางรายการต้องใช้เครื่องเผาทำลายพิเศษ ปัญหาเหล่านี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ทำงานยากลำบากมากขึ้นและยังเพิ่มค่าใช้จ่ายในการทำลายให้หน่วยงานเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพพร้อมต่อการสนับสนุนงานโลจิสติกส์ต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องต่างๆ

การเตรียมความพร้อมด้านโลจิสติกส์

1. เครือข่าย นโยบายและแผน
2. ทรัพยากรบุคคลที่ได้รับการอบรมด้านนี้
3. ระบบและวิธีการ เช่น การติดต่อสื่อสาร การจัดซื้อจัดหา การบริจาค การจัดการคลังสินค้า การขนส่ง การเงิน การติดตามและรายงาน
4. สินค้าคงคลัง

โลจิสติกส์และโซ่อุปทาน

โลจิสติกส์เป็นส่วนหนึ่งของโซ่อุปทานและจะพบว่าในแต่ละจุดของโซ่อุปทานไม่ได้เกี่ยวข้องเฉพาะบุคลากรด้านโลจิสติกส์ แต่เป็นระบบที่ประกอบด้วยหลายภาคส่วนที่มีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันในทุกๆ ขั้นตอนในขบวนการบุคลากรด้านการแพทย์ การบรรเทาทุกข์ ด้านโลจิสติกส์ การเงิน และผู้บริหารจะต้องมีความเกี่ยวข้องกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การจัดการกับการเชื่อมโยงไม่ว่าส่วนใดจะมีผลต่อส่วนอื่นๆ การประสานงานจึงมีความสำคัญดังนั้นเพื่อให้เกิดการประสานงานที่ดีควรทำความเข้าใจในเรื่องที่ทำงานต้องเกี่ยวข้องเช่น การจัดการพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้าง การเบิกจ่ายพัสดุ เป็นต้น

การจัดการพัสดุ

1. จัดทำมาตรฐาน รหัส พักดู
2. มีการคัดแยก ตรวจสอบวันหมดอายุ
3. เบิกจ่ายพัสดุด้วยเอกสาร
4. บรรจุหีบห่ออย่างเหมาะสม
5. จัดทำรายการส่งสินค้า (packing list)
6. ทำบัญชีพัสดุ

การจัดซื้อจัดจ้าง

1. เตรียมฐานข้อมูลผู้ขาย
2. เยี่ยมชมโรงงาน
3. ประสานทำความเข้าใจกับผู้ขายเรื่องระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างของสภาวิชาชีพ
4. การทำสัญญาจะซื้อจะขาย

การจัดซื้อกรณีเร่งด่วนในทันที

ข้อ 22 วรรค 2 ชื้อโดยวิธีตกลงราคากรณีจำเป็นเร่งด่วน

- ทำบันทึกข้อความขออนุมัติ
- ส่งบันทึกข้อความและสำเนาใบเสร็จให้งานจัดซื้อ ทำไปดำเนินการขอซื้อจ้าง (PR) ข้อ 38 ทวิ
ซื้อกรณีจำเป็นเร่งด่วนเนื่องจากภัยพิบัติหรือจลาจลโดยวิธีพิเศษ
- ประกาศเป็นเขตภัยพิบัติ
- วงเงินไม่เกิน 3,000,000 บาท
- ทำบันทึกข้อความขออนุมัติ
- ส่งบันทึกข้อความและสำเนาใบเสร็จให้งานจัดซื้อทำไปดำเนินการขอซื้อจ้าง(PR)

การเบิกพัสดุ

1. ใ้ใบเบิกพัสดุ 2528

เลขที่ใบเบิกพัสดุ: 110825000040	วันที่: 01/03/2560
ครุภัณฑ์: ครุภัณฑ์ (ผ้าพันคอห่มศพและห่อศพ)	ครุภัณฑ์: ครุภัณฑ์ผู้ประสบภัย สถานการณ์พิเศษเฉลิมพระเกียรติ
ผู้ขอ: ฝ่ายพิทักษ์ความปลอดภัย	ผู้รับโอน:
ฝ่ายพิทักษ์ความปลอดภัย	เพิ่มเติม: เบิกในกรณีพิเศษ

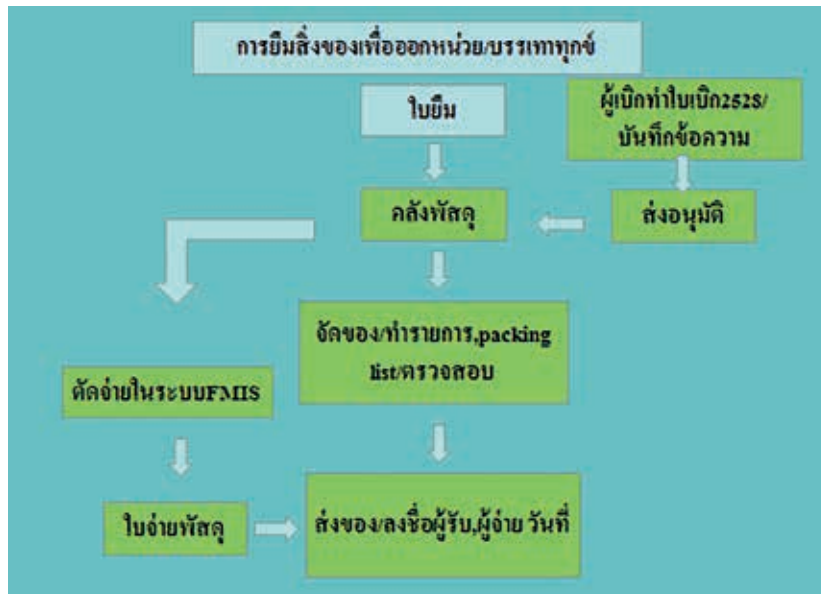
ลำดับที่	รหัสพัสดุ	รายการ	จำนวน/ซื้อโอน	จำนวนเงินรวม
1	625000201996	เชือกไนล่อน (2 เส้น/มัด) - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	1,000 มัด	-
2	810500401998	ถุงเท้าผ้าฝ้าย มีวาล์ว ไซส์ ขนาด 30/34 - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	4,000 ใบ	-
3	810500901996	ถุงรองเท้า ไซส์ 12/200 ฟันเป็นคู่ ชุดละ 6 ใบ - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	1,000 ชุด x 6 ใบ	-
4	810500901997	ถุงรองเท้า ไซส์ 22/340 ฟันเป็นคู่ ชุดละ 6 ใบ - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	1,000 ชุด x 6 ใบ	-
5	845000704998	เชือกไนล่อน 100% - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	500 คิว	-
6	899000401999	ผ้าขาวสะอาด ขนาด 140 ซม. - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	30,000 กม.ใบ	-
7	899000703999	ผ้าขาวสะอาด ไซส์ 150 ซม. - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	10,000 กม.ใบ	-
8	899500601999	กระดาษชำระ 3-ชั้น 1 - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	4,000 แพ็ค	-
9	944000101999	ข้าวสารหอม 100% - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	2,000 ถุง x 5 กิโลกรัม	-
10	992000201998	ไข่ไก่ - เพื่อแจกจ่ายบรรณารักษ์	5,500 ชิ้น	-
รวม	10 รายการ			

ระเบียบ: (ผู้รับโอน) (ผู้โอน)
 (นายชาติ กิ่งยศ) (นายธีรภรณ์ วิเศษทิพย์)
 01/03/2560 01/03/2560

ระเบียบ: (ผู้รับโอน)
 ()

(แนบแฟ้มบัญชีพัสดุและใบกำกับพัสดุ)

2. กรณีเยี่ยม

ใบยืมสิ่งของสำหรับการปฏิบัติงาน						
สถานที่ปฏิบัติงาน						
ภารกิจ						
วัน ที่ เดือน พ.ศ. เวลา						
รายการสิ่งของ	หน่วย	จำนวนที่ยืม	จำนวนที่คืน	ใช้จริง	ราคา/หน่วย	รวมเงิน

ผู้อนุมัติ

ผู้รับ

ผู้จ่าย

วันที่

ผู้คืน

ผู้รับคืน

วันที่

3. ข้อมูลในการประสานงานเพื่อการเบิกจ่าย

- ข้อมูลสินค้า/บริการที่ต้องการ อะไร แบบไหน เท่าไร
- เวลา
- สถานที่ปลายทาง
- ผู้รับ
- สภาพการขนส่งที่เหมาะสม
- ความต้องการเพิ่มเติม

สิ่งที่ท่านจะได้รับพร้อมพัสดุคือ

- รายการสินค้า จำนวน มูลค่า
- รายการส่งสินค้า (Packing list)

สิ่งของบรรเทาทุกข์

ที่สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์จัดเตรียมคลังที่กรุงเทพฯคือ

1. ชุดธารน้ำใจ คงคลังประมาณ 4,000 ชุด จัดได้ 2,000 ชุด/วัน
2. ยาสามัญประจำบ้าน คงคลังประมาณ 20,000 ชุด
3. ชุดสุขอนามัย คงคลังประมาณ 2,500 ชุด
4. ชุดครอบครัวสำหรับผู้ประสบอัคคีภัย

มาตรฐานชุดธารน้ำใจฯ

1. บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป	30	ซอง
2. ปลากระป๋อง	6	กระป๋อง
3. ปลาราดพริก	6	กระป๋อง
4. ผักกาดดอง	6	กระป๋อง
5. ข้าวหอมมะลิกระป๋อง 150 กรัม	6	กระป๋อง
6. น้ำพริก	2	กระปุก
7. ไช้พะไล้ใส่ไก่	2	กระป๋อง
8. เครื่องดื่มช็อคโกแลต 3 in 1 (1x6 ซอง)	2	ถุง
9. ข้าวสาร 5 กิโลกรัม	1	ถุง
10. โลชั่นทากันยูง	1	ขวด
11. กระบอกไฟฉายพร้อมถ่าน	1	ชุด
12. เทียนไข (1x2 เล่ม)	1	กล่อง
13. ไฟแช็ก	1	อัน
14. ยาสามัญประจำบ้าน	1	ชุด
15. เกลือไอโอดีน	1	ถุง
16. ถุงขยะสีดำขนาดเล็ก 12x20 นิ้ว	6	ใบ
17. ถุงขยะสีดำขนาดใหญ่ 22x30 นิ้ว	6	ใบ
18. น้ำดื่ม 600 มล.	12	ขวด

ยาชุดสามัญประจำบ้าน

1. Paracetamol	20 เม็ด
2. Antacid	10 เม็ด
3. Chlorpheniramine	20 เม็ด
4. ORS	3 ซอง
5. Plaster	3 แผ่น

ชุดสูxonามั้ย

1. กระเป๋าพลาสติกใส พิมพ์ตราอากาศยาน	1 ใบ
2. ผ้าขนหนู ชนิดเส้นคู่ 15 นิ้ว x 30 นิ้ว	1 ผืน
3. สบู่สำหรับฤดูตัว 80 กรัม	1 ก้อน
4. ยาสิฟนขนาดเล็ก 500 กรัม	1 หลอด
5. แปรงสิฟนผู้ใหญ่	2 อัน
6. แปรงสิฟนเด็ก	2 อัน
7. แคมพูสระผสมชนิดซอง	2 ซอง

ชุดครอบครัว

1. เสื้อผู้ใหญ่แขนสั้น	2 ตัว
2. ผ้าขาวม้า	1 ผืน
3. ผ้าชีน1 ผืน	
4. ผักกาดดอง	2 กระป๋อง
5. ปลากระป๋อง	2 กระป๋อง
6. น้ำพริก	2 กระปุก
7. ไข่พะโล้ใส่ไก่	2 กระป๋อง
8. สบู่ 85 กรัม	2 ก้อน
9. ยาสิฟนขนาดเล็ก 40 กรัม	2 หลอด
10. แปรงสิฟนผู้ใหญ่	2 อัน

ข้อควรจำ

1. โลจิสติกส์มีความสำคัญเกี่ยวข้อตั้งแต่เริ่มต้น และไม่สามารถกระทำทันทีโดยไม่มี การเตรียมการมาก่อน
2. ขั้นตอนในการไหลของพัสดุจากจุดเริ่มต้นจนถึงมือผู้ประสบภัยก่อให้เกิดห่วงโซ่ ประกอบด้วย การเชื่อมโยงที่แน่นแฟ้น การจัดการกับการเชื่อมโยงไม่ว่าส่วนใดจะมี ผลต่อส่วนอื่น ๆ
3. เพื่อความสำเร็จต้องมีการประสานอย่างจริงจัง
4. แผนปฏิบัติการในภาวะฉุกเฉินไม่ได้ทำแค่ครั้งเดียว จำเป็นต้องมีการประเมินซ้ำและ ปรับปรุงตลอดเวลา

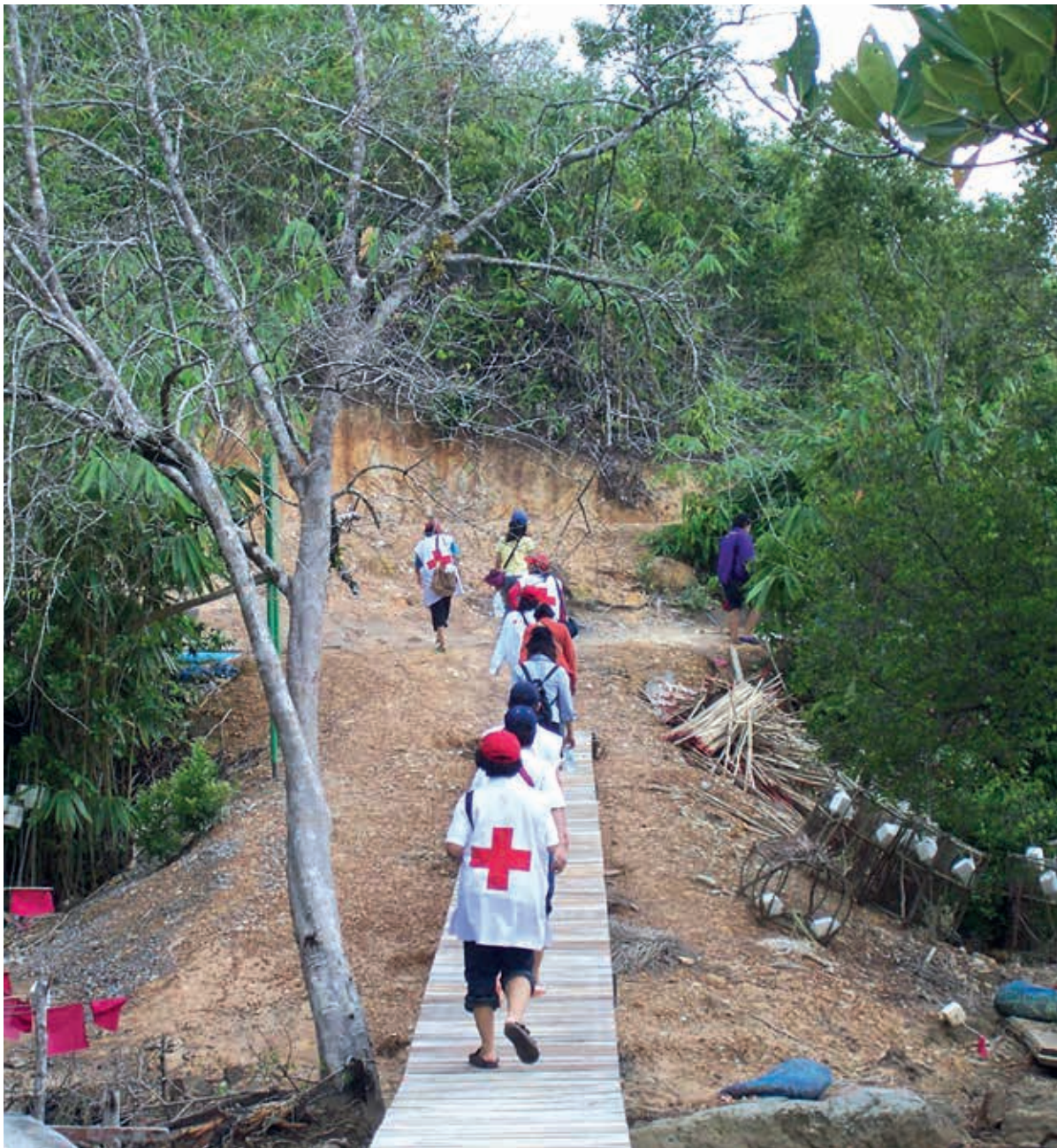
เอกสารอ้างอิง

ADPC. Management of Logistics and Supplies. Inter-Regional Training Course on Public Health and Emergency Management in Asia and the Pacific; 2007
Nov.; Bangkok, Thailand. ADPC; 2007.

การเขียนแผนปฏิบัติการเพื่อตอบสนองภัยพิบัติ Plan of Action : PoA

แผนปฏิบัติงาน (PoA) ประสบการณ์การปฏิบัติงาน Regional Disaster Response Team
ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

นางสาวเน่งน้อย จุไรสง
ผู้อำนวยการพิเศษ พยาบาล 7
สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย

แบบร่างของบงกเงินในการบรรเทาทุกข์ ผู้ประสาน (DREF operation) รหัสการบรรเทาทุกข์ (n° MDRLA004)	รหัสกลุ่มประเทศ (GLIDE n° FF-2016-000093-LAO)
วันที่ของบงกเงิน (Date of issue) : 15 September 2016	วันที่เกิดภัยพิบัติ (Date of disaster) : 11-20 August 2016
งบประมาณที่ได้รับจากบงกเงิน (Amount allocated from DREF) : CHF 128,687	
วันที่เริ่มปฏิบัติงาน (Operation start date) : 26 August 2016	กรอบระยะเวลาในการปฏิบัติงาน (Expected timeframe) : Three (3) months
ชื่อผู้จัดการส่วนปฏิบัติงานจากสหพันธ์สภากาชาดฯ (Operation manager IFRC) : Hung Ha Nguyen, DRM Delegate, Bangkok CCST	ชื่อผู้ติดต่อในพื้นที่ (Point of contact in Lao Red Cross) : Dr. Kaviphone Southy, Director of DM department
จำนวนประชาชนที่ได้รับผลกระทบทั้งหมด (Total number of people affected) : 19,306 คน	จำนวนประชาชนที่ได้รับการช่วยเหลือ (Number of people to be assisted) : 5,000 คน

บุคลากรภายใต้สังกัดของสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงของประเทศที่ร้องขอเงิน (Host National Societies presence) : จำนวนอาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่ประจำสาขา (n° of volunteers, staff, branches) : Lao Red Cross (LRC) consists of a national office, 17 provincial branches and 47 district chapters. It has at least 3,295 volunteers and 350 paid staff members.
กลุ่มองค์กรกาชาดที่เข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติงานครั้งนี้ (Red Cross Red Crescent Movement partners actively involved in the operation) : The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC)
กลุ่มองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานครั้งนี้ (Other partner organizations actively involved in the operation) : The Department of Disaster Management and Climate Change (DDMCC) and Ministry of Labour and Social Welfare

ประวัติการของบดุงเงินเพื่อการบรรเทาทุกข์ (DREF History) : (ถ้าไม่มีไม่ต้องเขียน)
ถ้ามีให้เขียนบรรยาย ประกอบด้วย

- การขอของบดุงเงินเพื่อการบรรเทาทุกข์ว่าขอสำหรับภัยอะไร
- ขอรวันที่เท่าไร จำนวนเงินเท่าใด
- เงินที่ได้รับจะใช้ทำอะไร เช่น บรรเทาทุกข์ด้วยเครื่องอุปโภคบริโภค
- บรรเทาทุกข์ ณ สถานที่ใดบ้าง
- จำนวนผู้ประสบภัยในแต่ละพื้นที่
- ความช่วยเหลือจากภาคส่วนต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

Assessment missions ongoing as of September 2016 in Oudomxay province. Photo by LRC

ตามตัวอย่างด้านล่าง (พร้อมรูปภาพประกอบ)

This Disaster Relief Emergency Fund (DREF) was launched on 27 August 2016 for CHF 128,687 to enable the IFRC to support Lao Red Cross (LRC) to provide food, non-food items and hygiene items to 5,000 affected people in Oudomxay province (the most affected province)

A. Situation analysis : การวิเคราะห์สถานการณ์**Description of the disaster: การบรรยายเกี่ยวกับสถานการณ์ภัยพิบัติอย่างคร่าวๆ**

เป็นการบรรยายสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย ชนิดของภัยที่เกิด วันที่เกิด พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ และรายงานสภาพอากาศ สภาพความเสียหาย จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจมีภาพประกอบร่วมด้วย (ตามตัวอย่างด้านล่าง)

Heavy rains, which started pouring on 11 August 2016 and continued to 20 August 2016, have caused flooding in five provinces of Lao People's Republic. Initially, rains affected the provinces of Luang Prabang, Oudomxay, Saravan and Sayaboury on 11 to 18 August. As conditions began to improve, a week later there followed more rains fuelled by effects of Tropical Storm Dianmu, mainly affecting the province of Xiangkhouang. According to information consolidated by the Lao Red Cross (LRC), at least 19,306 people (10,438 male and 8,868 female) have been affected, with five casualties reported thus far. The largest number of affected population is in Oudomxay Province. In addition, a joint assessment was convened by the Ministry of Labour and Social Welfare with other ministries and was conducted in the province of Oudomxay. The report provided on Monday 29 August 2016 included the following numbers for Oudomxay province only, confirming the relevance of the LRC geographic targeting (the most affected area).

Table 1 : Affected areas in Oudomxay province

(source: Ministry of Labour and Social Welfare) : เป็นตารางสรุปความเสียหาย มีหรือไม่มีก็ได้ หากมีต้องอ้างแหล่งที่มาให้ชัดเจน

No	Name of District	No of Village	Number of family	No. of affected population	
				Population	Female
1	Baeng district	45	1,944	9,965	4,891
2	Houn district	42	4,342	8,793	5,299
3	Parbaeng	1	20	154	81
4	Namor	3	7	31	18
5	La district	4	50	299	198
6	Xay district	3			
Total		104	6,398	19,242	10,487

Summary of current response : สรุปการให้ความช่วยเหลือในระยะเร่งด่วน

Overview of Host National Society :

สรุปการให้ความช่วยเหลือของสภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงที่ร้องขอของบฉกเงิน

The Lao RC is leading the implementation of this operation with technical support from IFRC, in particular through the deployment of a RDRT member from the Thai Red Cross Society for an initial period of one month, as well as the deployment of a logistics staff member from IFRC office in Bangkok for 10 days.

Lao RC took the opportunity of a national workshop with all Lao RC branches taking place from 29-31 August 2016 to arrange technical meetings for LRC colleagues from the Oudomxay branch office, focusing on the main features of the operation, its requirements and related plan of action. Furthermore, LRC leadership visited Oudomxay from 3-7 September 2016 as part of a high-level visit together with government officials. The following week was dedicated to the establishment of a Lao RC taskforce among departments at national level to manage this flood operation. Detailed assessments in the field for beneficiary selection were initiated on 12 September 2016.

Overview of Red Cross and Red Crescent Movement in country :

สรุปการให้ความช่วยเหลือของกลุ่มองค์กรกาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดงในประเทศ

The IFRC provides technical support to the Lao RC through its country cluster support team (CCST) office in Bangkok, Thailand. The Asia Pacific Regional Office in Kuala Lumpur also provides support if needed by the CCST. The ICRC and several PNS – Danish RC, French RC, German RC, Luxembourg RC and Swiss RC – have bilateral programmes with LRC. Regular updates on the DREF planning and approval were provided to in-country PNSs by the IFRC in the initial stage of the operation. French RC and Swiss RC also provided information on the in-country situation as well as available tools for response (including technical support if required by LRC).

Overview of non – RCRC actors in country :

สรุปการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานอื่นๆ ที่ไม่ใช่กลุ่มองค์กรกาชาด

The Government of Laos leads the overall coordination of disaster response through its National Disaster Management Office (NDMO) under the Ministry of Labour and Social Welfare. The LRC takes part in the coordination meetings held at NDMO as part of monitoring and information sharing at national level. The on-going detailed needs assessment and beneficiary selection process led by LRC has been well coordinated with NDMO and local authorities in Oudomxay in general and in the most affected districts as well.

B. Operational strategy and plan: แผนและกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานบรรเทาทุกข์

Overall Objective : วัตถุประสงค์ในภาพรวม

เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ที่อ้างอิงจากภารกิจในการบรรเทาทุกข์จำแนกตามชนิดต่างๆ เช่น การบรรเทาทุกข์ด้วยเครื่องอุปโภคบริโภค การบรรเทาทุกข์ด้านน้ำ สุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขภาพอนามัย

The immediate needs of 1,000 flood-affected households are met through the provision of food, non-food and hygiene items.

Adopted strategy : การปรับใช้กลยุทธ์ในการบรรเทาทุกข์

Lao RC is rolling out an immediate response in Oudomxay province, with priority on provision of food items (rice, noodles and canned fish), non-food items (blankets and mosquito nets), essential hygiene items (soap and sanitary pads) and hygiene promotion sessions. The composition of the kit to be distributed to each household follows LRC standard, which is in line with local culture and national standards.

Human resources : ทรัพยากรบุคคล

- A Lao RC taskforce was established among departments to manage this flood operation ;
- A RDRT member from the Thai Red Cross Society was deployed to Laos on 3 September for an initial period of one month together with a Logistics Officer from the IFRC Bangkok CCST to support LRC with the launch of procurement processes and detailed needs assessment and beneficiary selection.

Logistics and supply chain : ระบบขนส่งและการส่งกำลังบำรุง

A short inspection of available rice suppliers for rice was conducted on 12-13 September by the IFRC CSST Logistics Officer. This will inform the tendering process to be initiated in the coming days.

Communications : การสื่อสาร

A web-story was published on 30 August 2016 on IFRC website

Planning, monitoring, evaluation & reporting (PMER) :

การวางแผน การติดตาม การประเมินผล และการรายงานการปฏิบัติงาน

Field assessments and coordination efforts are ongoing to inform the detailed planning of the distribution activities as well as related health / hygiene promotion sessions. Daily reports are sent by the RDRT member to the IFRC team in Bangkok which in turns provides technical support through phone / Skype / emails as needed.

Administration and Finance : การบริหารจัดการ และงบประมาณ

IFRC signed a project agreement with LRC followed by a fund transfer to LRC on 31 August 2016

C. Detailed Operational Plan : แผนปฏิบัติงาน

Food security, nutrition and livelihoods :

ด้านความมั่นคงของอาหาร โภชนาการและชีวิตความเป็นอยู่ของผู้ประสบภัยพิบัติ

Goal : เป้าหมาย/ประสงค์

Outcome 1 (ผลลัพธ์ที่ 1) : Appropriate food items are distributed to vulnerable households	Outputs (ผลผลิต) : Immediate food needs of 5,000 individuals (1,000 households) are met		% of Achievement % ความสำเร็จ ที่คาดหวัง
Activities : กิจกรรม	Is implementation on time?		% progress (estimate) : % ของความก้าวหน้า
	Yes (X)	No (X)	
1. Identify, register, verify and mobilize beneficiary households for distributions	X		100%
2. Mobilize and transport the food items to the affected areas	X		100%
3. Distribute food items to beneficiary households	X		100%
4. Conduct post-distribution satisfaction surveys ensuring SADD is collected		X	0%

Progress towards outcomes : ผลลัพธ์ในอนาคต

The beneficiaries had identified, registered, and received relief items and hygiene kit within LRC and their compliance with IFRC and WFP standards.

ภาพถ่ายการปฏิบัติงาน

Water, Health and Hygiene Promotion : ด้านน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย

Outcome 1 (ผลลัพธ์ที่ 1) : Immediate reduction in risk of waterborne and water related diseases in targeted communities.	Outputs 1.1 (ผลผลิต 1.1) : Hygiene promotion activities which meet Sphere standards in terms of the identification and use of hygiene items provided to target population.		% of Achievement % ความสำเร็จ ที่คาดหวัง
Activities : กิจกรรม	Is implementation on time?		% progress (estimate) : % ของความก้าวหน้า
	Yes (X)	No (X)	
1. Collect and reprint existing IEC materials	X		100%
2. Conduct a briefing for LRC staff / volunteers on hygiene promotion sessions	X		100%
3. Conduct hygiene/health promotion sessions during distributions	X		100%

Progress towards outcomes : ผลลัพธ์ในอนาคต

An existing tools was done by LRC through coordination between Disaster Management and Health teams at national level and 4,000 reprinting posters were collected and distribute to the beneficiaries also. Anyway, RDRT from the Thai Red Cross Society was conduct hygiene promotion sessions during distributions which meet SPHERE standards.

ภาพถ่ายการปฏิบัติงาน

Hygiene promotion for beneficiaries at Beang and Houn district.
Photo by Oudomxay branch office.

Water, Health and Hygiene Promotion : ด้านน้ำ สุขาภิบาลและการส่งเสริมสุขอนามัย

<p>Outcome 1 (ผลลัพธ์ที่ 1) : Immediate reduction in risk of water-borne and water related diseases in targeted communities.</p>	<p>Outputs 1.2 (ผลผลิต 1.2) : Hygiene-related goods (NFIs) which meet Sphere standards are provided to the target population.</p>		<p>% of Achievement % ความสำเร็จ ที่คาดหวัง</p>
<p>Activities : กิจกรรม</p>	<p>Is implementation on time?</p>		<p>% progress (estimate) : % ของความก้าวหน้า</p>
	<p>Yes (X)</p>	<p>No (X)</p>	
<p>1. Identify, register, verify and mobilize beneficiary households for distributions</p>	<p>X</p>		<p>100%</p>
<p>2. Procure soap, detergents, mosquito nets and sanitary pads</p>	<p>X</p>		<p>100%</p>
<p>3. Organise the distribution of soap, detergents, mosquito nets and sanitary pads along with hygiene promotion</p>	<p>X</p>		<p>100%</p>
<p>Progress towards outcomes : ผลลัพธ์ในอนาคต</p>			
<p>Beneficiary selection is done jointly with other components of the operation and which meet SPERE standards are provided to the target group such as, Disadvantage, disability, pregnancy, children < 5, lactation and elderly.</p>			
<p>ภาพถ่ายการปฏิบัติงาน</p>			
<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div>			
<p>Distribution NFIs for beneficiaries at Beang and Houn district. Photo by IFRC</p>			

เอกสารอ้างอิง

1. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). DREF operation update Lao People's Democratic Republic [Internet] : Floods. 2016 [cited 2018 August 6]. Available from: file:///C:/Users/Admin/Downloads/MDRLA004Dref%20(2).pdf.
2. International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC). DREF operation update Lao People's Democratic Republic [Internet]: Floods. 2016 [cited 2018 August 6]. Available from : <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources /MDRLA004%20OU1.pdf>.

การเตรียมชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ

Community Based Disaster Risk Reduction: CDBRR

สุนิษา จิตดา เพชรดั่ง
หัวหน้าฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย
สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

แนวคิด

จากแนวคิดการจัดการภัยพิบัติเดิมที่รัฐบาลมีหน้าที่ในการป้องกันและตอบสนองต่อภัยพิบัติ ต่อมาเปลี่ยนแนวคิดเป็นเรื่องของชุมชนและสังคม มีลักษณะของการเตรียมการเชิงรุกมากขึ้น เนื่องจากชุมชนเป็นด้านแรกที่จะต้องเผชิญกับผลกระทบของภัยพิบัติ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนผลกระทบต่อการประกอบอาชีพ ตราบใดที่ไม่อาจย้ายชุมชนออกจากพื้นที่เสี่ยงภัย ประชาชนจะดำรงชีวิตอยู่ในภาวะเสี่ยงทั้งที่รู้ว่าพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย จึงต้องฝึกให้ชุมชนเตรียมพร้อมและตอบสนองด้วยตนเอง¹ รวมถึงหากต้องประสบกับภัยพิบัติก็สามารถฟื้นตัวจากผลของภัยได้ด้วยแนวทางและในระยะเวลาที่เหมาะสม

การเตรียมชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ เป็นการส่งเสริมชุมชนในพื้นที่เสี่ยงให้มีการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติ โดยประชาชนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการทุกขั้นตอน ภายใต้แนวคิดการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Reduction: CBDRR) คือ การเชื่อมั่นในศักยภาพของชุมชน

ไม่มองว่าชุมชนเป็นเพียงแค่เหยื่อของภัยพิบัติ แต่มีศักยภาพในการเตรียมพร้อม จัดหามาตรการ และวิธีการที่จะทำให้ชุมชนตนเองปลอดภัย และสามารถจัดการชุมชนของตนเองได้แม้ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งแนวคิดนี้จะเป็นการเสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาศักยภาพ และลดความเปราะบางของคนในชุมชน ตลอดจนสามารถทำงานร่วมกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติได้²

กรอบความร่วมมือและแนวทางในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่เกี่ยวข้อง

1. กรอบการดำเนินงานเซนไดเพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ พ.ศ.2558-2573 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030)
2. เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)
3. กรอบความร่วมมือระดับภูมิภาคอาเซียนในการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (ASEAN Agreement on Disaster Management and Emergency Response : AADMER) ปัจจุบันมีกรอบแผนงาน AADMER ปี พ.ศ.2559-2563 (AADMER Work Programme 2016-2020)
4. พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ.2550
5. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558
6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)
7. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579)

นิยามศัพท์³

ชุมชน (Community) หมายถึง กลุ่มคนในพื้นที่เดียวกัน เช่น หมู่บ้าน ขอบเขตพื้นที่ หรืออำเภอ และหมายถึง ผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์แห่งใดแห่งหนึ่งซึ่งอาจประสบภัยแบบเดียวกันเนื่องมาจากทำเลที่ตั้ง อาจเป็นกลุ่มคนที่มีประสบการณ์ในการรับมือกับภัยและภัยพิบัติร่วมกัน แต่อาจมีมุมมองต่อความเสี่ยงและมีสถานะการเปิดรับต่อความเสี่ยงที่ต่างกัน กลุ่มคนเหล่านี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินมาตรการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

ความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk) หมายถึง โอกาสหรือความเป็นไปได้ในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเกิดภัยพิบัติ โดยผลกระทบสามารถเกิดขึ้นกับชีวิต สุขภาพ การประกอบอาชีพ ทรัพย์สิน และบริการต่าง ๆ ในระดับบุคคล ชุมชน สังคมหรือประเทศ

การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ (Disaster Risk Reduction) หมายถึง แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการลดโอกาสที่จะได้รับผลกระทบทางลบจากภัยพิบัติผ่านความพยายามอย่างเป็นระบบที่จะวิเคราะห์และบริหารจัดการปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลกระทบของภัยพิบัติ เพื่อดำเนินนโยบาย มาตรการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในการลดความล่าช้า ลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเปราะบางและเพิ่มศักยภาพในการจัดการปัญหา มีเป้าหมายในการลดความเสี่ยงที่มีอยู่ในชุมชนและสังคมในปัจจุบัน และป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

การลดผลกระทบ (Mitigation) หมายถึง ปฏิบัติการลดผลกระทบทางลบโดยตรงของภัยที่เป็นอันตรายต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากผลกระทบทางลบของภัยโดยมากไม่สามารถขจัดให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง แต่ขนาดและความรุนแรงของความเสียหายสามารถลดทอนลงได้จากการดำเนินนโยบาย และกิจกรรมต่าง ๆ

การประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) หมายถึง กระบวนการกำหนดลักษณะ ขนาด หรือขอบเขตความเสี่ยงโดยการวิเคราะห์ภัยที่เกิดขึ้น รวมทั้งประเมินภาวะการเปิดรับต่อความเสี่ยง (Exposure) ความเปราะบาง (Vulnerability) ศักยภาพ (Capacity) ในการรับมือของชุมชนที่อาจเป็นอันตรายและคาดการณ์ผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน การดำรงชีวิตและสิ่งแวดล้อม เป็นการวิเคราะห์ความน่าจะเป็นในการเกิดผลกระทบจากภัยในพื้นที่หนึ่ง ๆ มีประโยชน์ในการวางแผนเพื่อจัดการความเสี่ยงอย่างมีระบบ

การประเมินความเปราะบางและศักยภาพ (Vulnerability and Capacity Assessment : VCA) หมายถึง การประเมินวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสียหาย รวมถึงความสามารถของชุมชนในการจัดการกับภัยและความเสี่ยงนั้น ๆ เป็นกระบวนการที่ดำเนินการร่วมกับชุมชน และเป็นส่วนสำคัญของการประเมินความเสี่ยง

ความสามารถในการฟื้นคืนสู่ปกติ (Resilience) หมายถึง ความสามารถของระบบ ชุมชน หรือสังคมที่มีความเสี่ยงต่อภัย ในการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพความเสี่ยงภัยของตน รวมทั้งรู้จักวางมาตรการและปฏิบัติตัวเพื่อช่วยลดหรือถ่ายโอนความเสี่ยงดังกล่าวเพื่อลดโอกาสในการได้รับผลกระทบจากภัย และหากประสบกับภัยก็สามารถฟื้นตัวจากผลของภัยได้ด้วยแนวทางและในระยะเวลาที่เหมาะสม หมายถึงรวมถึงความสามารถของชุมชนในการดูแลรักษาโครงสร้างและกลไกพื้นฐานที่จำเป็นให้ปลอดภัยจากภัยพิบัติด้วย

กระบวนการดำเนินงานชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติของสภากาชาดไทย

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย ได้ส่งเสริมให้ดำเนินกิจกรรมการเตรียมชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบัน โดยมีกระบวนการมาตรฐานการดำเนินงาน 8 ขั้นตอน4 ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย
- ขั้นตอนที่ 2 การชี้แจง สร้างความสัมพันธ์และวางแผนกิจกรรมร่วมกับชุมชน
- ขั้นตอนที่ 3 การอบรมแกนนำชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ
- ขั้นตอนที่ 4 การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ
- ขั้นตอนที่ 5 การประเมินความเสี่ยงอย่างมีส่วนร่วมและการทำแผนชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ
- ขั้นตอนที่ 6 การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ
- ขั้นตอนที่ 7 การฝึกซ้อมแผนโต้ตอบและแผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน
- ขั้นตอนที่ 8 การประเมินผลและส่งมอบชุมชนแก่หน่วยงานหลักในพื้นที่

ขั้นตอนที่ 1 การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย

โดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เสี่ยงทุกระดับที่มีบทบาทหน้าที่ด้านการจัดการภัยพิบัติ ได้แก่ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด อำเภอ องค์การปกครองท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ตลอดจน สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด เพื่อร่วมกันคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายตามเกณฑ์ดังนี้

1. เป็นชุมชนที่มีประวัติการเกิดภัยพิบัติใน 10 ปีที่ผ่านมา มีความถี่หรือความเสี่ยงในการเกิดภัยพิบัติ
2. ชุมชนยินดีและพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
3. มีการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
4. เป็นชุมชนที่ยังไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรใดดำเนินกิจกรรมด้านชุมชนเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติอย่างเต็มรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การชี้แจง สร้างความสัมพันธ์และวางแผนกิจกรรมร่วมกับชุมชน

การลงพื้นที่เป้าหมายเพื่อชี้แจงรายละเอียดของการดำเนินกิจกรรม ความไว้วางใจ ความคุ้นเคย และความเข้าใจอันดีกับประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ตลอดจนวางแผนการลงพื้นที่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนทั้งโครงสร้าง วัฒนธรรม ความเชื่อ สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 การอบรมแกนนำชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ

ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ 1 วัน ให้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน อสม. อปพร. และประชาชนที่สนใจ เพื่อสร้างเสริม ความรู้และความเข้าใจให้แก่ผู้เข้าอบรมซึ่งจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมในขั้นต่อไป โดยมีหัวข้อในการอบรม ดังนี้

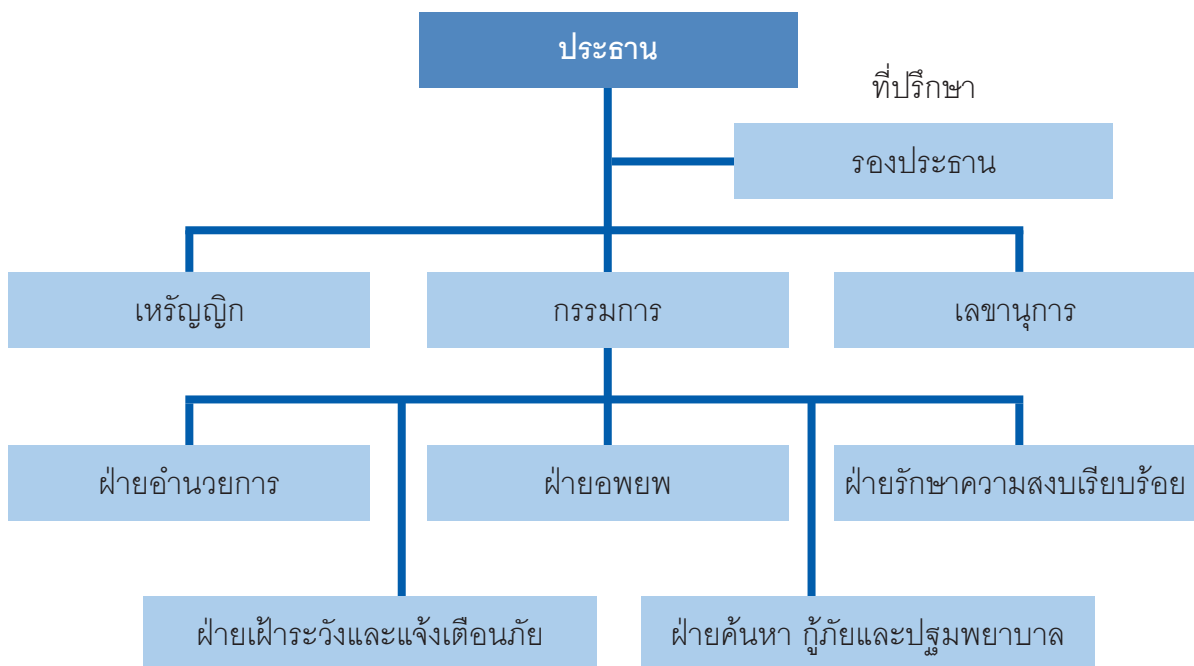
- บทบาทสหภาพภาคด้านการจัดการภัยพิบัติ
- ความรู้เบื้องต้นเรื่องภัยพิบัติ
- แนวคิดและกระบวนการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ
- บทบาทชุมชนในการเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ
- การประเมินความเสี่ยงและการใช้เครื่องมือประเมินความเสี่ยง
- การทำแผนเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติและแผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ

การผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ จากการเสนอชื่อสมาชิกของชุมชนที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสมและสมัครใจ พร้อมทั้ง พิจารณากำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดโครงสร้างคณะกรรมการตามความเหมาะสมของแต่ละชุมชน

โครงสร้างคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ อาจประกอบด้วย ที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน เற்றுณิก กรรมการ (ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายเฝ้าระวังและแจ้งเตือน ฝ่ายอพยพ ฝ่ายค้นหา กู้ภัยและปฐมพยาบาล ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย) และเลขานุการ

ตัวอย่างโครงสร้างคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินความเสี่ยงอย่างมีส่วนร่วมและการทำแผนชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ

การประเมินความเสี่ยงอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นวิธีการระบุลักษณะความรุนแรงและโอกาสในการเกิดผลกระทบทางลบจากภัย จากการประเมินภัย ความเปราะบาง และความสามารถของชุมชน เพื่อให้ชุมชนยอมรับปัจจัยที่ก่อให้เกิดความเสี่ยง โดยใช้เครื่องมือในการประเมินความเสี่ยงต่าง ๆ เช่น แผนที่ชุมชน ประวัติการเกิดภัย ปฏิทินฤดูกาล ต้นไม้ปัญหา ผลจากการประเมินความเสี่ยงจะเป็นแนวทางในการพิจารณาจัดทำแผนเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ (Disaster Preparedness Plan : DP) และแผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน (Contingency Plan : CP) ที่เหมาะสมกับชุมชนจากการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมของเด็ก เยาวชน ผู้หญิง ผู้ชาย ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เนื่องจากแต่ละคนมีมุมมองในการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน

ในขั้นตอนนี้คณะกรรมการชุมชนฯ อาจพิจารณาทบทวน ปรับปรุง แก้ไข และยืนยันข้อมูลที่ได้จากการอบรมในขั้นตอนที่ 3 เรื่องการใช้เครื่องมือประเมินความเสี่ยง แผนชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ บทบาทหน้าที่คณะกรรมการชุมชนมาใช้ในขั้นตอนนี้

แผนชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติ ประกอบด้วย 2 แผนย่อย คือ

1. แผนเตรียมพร้อมรับมือภัยพิบัติ (Disaster Preparedness Plan : DP) เป็นแผนที่กำหนดกิจกรรมหรือโครงการหรือมาตรการลดผลกระทบเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติที่ชุมชนต้องการดำเนินการโดยกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบ และผู้สนับสนุน อย่างชัดเจน กิจกรรมหรือโครงการจะเน้นการพัฒนาศักยภาพด้านต่าง ๆ ทั้งด้านบุคลากรคือ คณะกรรมการและประชาชนในชุมชน

ด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ให้พร้อมสำหรับเผชิญกับภัยพิบัติในอนาคต เช่น กิจกรรมฝึกซ้อมแผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉินชุมชน กิจกรรมปรับปรุงระบบเสียงตามสายหมู่บ้าน กิจกรรมจัดหาวัสดุอุปกรณ์การกู้ชีพกู้ภัยและการปฐมพยาบาล กิจกรรมอบรมปฐมพยาบาลและการดูแลสุขภาพอนามัย กิจกรรมอบรมการกู้ชีพกู้ภัยทางน้ำ

มาตรการลดผลกระทบ (Mitigation Measure) เพื่อการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ แบ่งเป็น มาตรการเชิงโครงสร้าง (Structural) คือมาตรการที่ใช้โครงสร้างทางกายภาพรวมถึงระบบหรือโครงสร้างทางวิศวกรรมที่ประยุกต์ใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้โครงสร้างมีความต้านทานต่อภัย เช่น เขื่อน กำแพงทางน้ำผ่าน(flood way) ฝายชะลอน้ำ เครื่องสูบน้ำ และ มาตรการแบบไม่ใช่โครงสร้าง (Non-Structural) คือ มาตรการที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการก่อสร้างหรือโครงสร้างพื้นฐาน แต่จะใช้ความรู้ ความเข้าใจ และการฝึกซ้อมต่าง ๆ ตลอดจนการรณรงค์และบังคับใช้กฎหมาย หรือการสร้างจิตสำนึกต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนรู้จัก ปรับตัว และสามารถดูแลตนเองได้ เช่น การวางแผนการใช้พื้นที่ การกำหนดประมวลข้อบังคับอาคาร การรณรงค์สร้างความตระหนักรู้เรื่องการเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ การอบรมเสริมสร้างศักยภาพประชาชน เป็นต้น⁵

2. แผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน (Contingency Plan : CP) เป็นแผนที่มีรายละเอียดบทบาทหน้าที่แนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ทั้งในระลอกก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัย เพื่อให้การตอบสนองต่อภัยพิบัติเป็นไปอย่างมีระบบ รวดเร็ว ทัวถึง ไม่ซ้ำซ้อน

คณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติควรมีการปรับปรุงพัฒนากิจกรรม โครงการ มาตรการ ข้อมูลและแนวทางปฏิบัติในแผนชุมชนให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

ขั้นตอนที่ 6 การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ

เป็นการพัฒนาคณะกรรมการชุมชนตลอดจนประชาชนในชุมชน ทั้งความรู้ ทักษะ เฉพาะด้าน ตามแผนเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ เช่น การอบรมปฐมพยาบาล การอบรมกู้ชีพกู้ภัยทางน้ำ การอบรมผู้ช่วยพร้อมรับภัยพิบัติ การอบรมการใช้วิทยุสื่อสาร ตลอดจนการพัฒนา ปรับปรุง จัดซื้อจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ เช่น อุปกรณ์ปฐมพยาบาล อุปกรณ์กู้ชีพกู้ภัย อุปกรณ์ด้านความปลอดภัย เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7 การฝึกซ้อมแผนโต๊ะและแผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน

การฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะ (Table Top Exercise) เป็นการฝึกซ้อมแผนที่มุ่งเน้นการระบุดูแลจุดอ่อน รวมทั้งทำความเข้าใจแผน ข้อตกลง และขั้นตอนปฏิบัติ ใช้การอภิปรายกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ บนพื้นฐานของสถานการณ์สมมุติที่กำหนดขึ้น โดยมีวิทยากรกระบวนการ (Facilitators) เป็นผู้นำการอภิปรายให้เป็นที่ไปตามแนวทางและวัตถุประสงค์ของการฝึก⁶ ผู้เข้าร่วมการฝึกซ้อมแผนบนโต๊ะคือ คณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ

การฝึกซ้อมแผนตอบสนองต่อภาวะฉุกเฉิน เป็นการฝึกซ้อมการตอบโต้สถานการณ์ฉุกเฉินที่สมมุติขึ้นให้เสมือนจริงมากที่สุดในระดับชุมชน เพื่อทดสอบความสามารถในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติฝ่ายต่าง ๆ ฝึกซ้อมการใช้วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนทดสอบการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกชุมชนและฝึกซ้อมแผนการอพยพประชาชนในชุมชน ก่อนการฝึกซ้อมต้องชี้แจงกับชุมชนถึงความจำเป็นของการฝึกซ้อม ข้อมูลขั้นตอนที่ประชาชนควรปฏิบัติ เพื่อขอความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากทุกคน ผู้เข้าร่วมการฝึกซ้อมจึงมีทั้งคณะกรรมการชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติประชาชน นักเรียน พระภิกษุสามเณรทุกคนในชุมชน

ในการฝึกซ้อมแผนทั้งสองแบบ ควรเชิญผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เข้าร่วมสังเกตการณ์การฝึกซ้อมและเข้าร่วมการประชุมประเมินผลหลังการฝึกซ้อม เพื่อให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะด้วยทุกครั้ง

ขั้นตอนที่ 8 การประเมินผลและส่งมอบชุมชนแก่หน่วยงานหลักในพื้นที่

เป็นการตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงการดำเนินงานในอนาคตทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผลกระทบ ความยั่งยืนความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน รวมทั้งการประชุมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สรุปบทเรียนจากการดำเนินงาน เผยแพร่ข้อมูลแผนชุมชนพร้อมรับภัยพิบัติ และจัดพิธีส่งมอบชุมชนให้แก่หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้แก่ สำนักงานเหล่ากาชาดจังหวัด สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด อำเภอ องค์การปกครองท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น

บทส่งท้าย

การบูรณาการการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติในการพัฒนา เพื่อช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยที่ไม่ใช่ความรับผิดชอบของผู้ใดผู้หนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หากต้องอาศัยความร่วมมือความรู้ ประสบการณ์ ภูมิปัญญาและทรัพยากรต่าง ๆ จากทุกภาคส่วน หากประชาชนทุกคน ทุกหน่วยงาน ในทุกระดับให้ความสำคัญ ย่อมช่วยให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยให้แก่สังคมได้อย่างยั่งยืน⁷

เอกสารอ้างอิง

1. ปาวิจิตต์ ครองจันทร์. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ. ใน : มุทริกา พฤษชาพงษ์, ชูสิทธิ์ อภิวัฒน์กุล, บรรณาธิการ. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการ. กรุงเทพฯ : Themma Group Co.,Ltd. ; 2556.
2. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัท เวิร์ค พรีนติ้ง จำกัด; 2559.
3. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. หนังสือคำศัพท์ด้านการบริหารจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ. ม.ป.ท.; 2557.
4. สุนิษฐิตา เพชรด่าง, ไพฑูรย์ น้อยวิเศษ. คู่มือชุมชนพร้อมรับมือภัยพิบัติสำหรับประชาชน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : นิเวศรรวมดาการพิมพ์; 2560.
5. ชูสิทธิ์ อภิวัฒน์กุล. มาตรการลดผลกระทบเพื่อการลดความเสี่ยงจากอุทกภัย. ใน : มุทริกา พฤษชาพงษ์, ชูสิทธิ์ อภิวัฒน์กุล, บรรณาธิการ. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านอุทกภัยอย่างบูรณาการ. กรุงเทพฯ: Themma Group Co.,Ltd. : 2556.
6. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. คู่มือการฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย [อินเทอร์เน็ต]. 2559 [เข้าถึงเมื่อ 1 มิ.ย.2561]. เข้าถึงได้จาก <https://www.slideshare.net/paladtai/ss-49588997>
7. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. ม.ป.ท.; 2547.

การฟื้นฟูบูรณะหลังภัยพิบัติ Disaster Recovery

สุกัญญา ทรัพย์อุดมมั่งมี
หัวหน้างานบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย
สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์

“การฟื้นฟู” ในการตอบสนองภัยพิบัติคือ กระบวนการที่ทำให้ชีวิตผู้ประสบภัยกลับมาสู่ปกติ และผู้ประสบภัยมีความสามารถในการฟื้นตัวจากภัยพิบัติมากขึ้นในอนาคต ระยะที่ผู้คนจะฟื้นตัวหลังภัยพิบัติขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งหรือความสามารถในการฟื้นตัวจากภัยพิบัติของชุมชน รวมถึงทรัพยากรก่อนเกิดภัยพิบัติ ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบของภัยได้ ระยะเวลาในการฟื้นฟูบางครั้งอาจใช้เวลาสั้น ๆ หรือบางครั้งอาจใช้เวลาเป็นปี ๆ หรือหลายปี

การฟื้นฟู เป็นการดำเนินการภายหลังจากที่ภาวะฉุกเฉินจากสาธารณภัยบรรเทาลง หรือได้ผ่านพ้นไปแล้ว เพื่อปรับสภาพระบบสาธารณูปโภค การดำรงชีวิต และสภาวะวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนที่ประสบภัยให้กลับสู่สภาวะปกติ หรือพัฒนาให้ดีกว่าและปลอดภัยกว่าเดิม (Build Back Better and Safer) ตามความเหมาะสม โดยการนำปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเข้ามาช่วยในการฟื้นฟู ซึ่งหมายรวมถึง การซ่อมสร้าง (Reconstruction) และการฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation) โดยมีหลักการ

สำคัญของการฟื้นฟู ได้แก่ 1) การช่วยเหลือให้ผู้ประสบภัยสามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อให้การดำรงชีวิตกลับเข้าสู่ภาวะปกติ โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว 2) ผู้ประสบภัยต้องมีส่วนร่วมในการบวนการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดกระบวนการยอมรับและมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ที่จะดำเนินการ 3) การพิจารณาความเสี่ยงต่อภัยในการฟื้นคืนสภาพและการสร้างใหม่เสมอ เพื่อไม่ให้เกิดประมาทต้องสูญเสียไปโดยเปล่าประโยชน์จากการเกิดสาธารณภัยครั้งต่อไป⁽¹⁾

การฟื้นฟูในระยะแรก หรือกระบวนการที่ชีวิตของผู้คนกลับสู่ปกติทันทีหลังเผชิญภัยพิบัติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับทำให้การช่วยเหลือในช่วงแรกๆ ของการตอบสนองต่อภัยพิบัติ โดยดำเนินไปพร้อมๆ กับการบรรเทาทุกข์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของการบรรเทาทุกข์ และมีการเตรียมวางพื้นฐานในการให้การฟื้นฟูระยะยาว ซึ่งจะช่วยให้ผู้คนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฟื้นฟูระยะยาวมากขึ้น

การฟื้นฟูบูรณะหลังเกิดภัยพิบัติ ในการฟื้นฟูบูรณะพื้นที่ประสบภัยส่วนใหญ่ รัฐบาลจะจัดทำโครงการเพื่อฟื้นฟูขึ้นเป็นกรณีพิเศษ ประกอบด้วยโครงการปรับปรุงด้านโครงสร้าง (Hard Structure) และโครงการหรือมาตรการลดผลกระทบอื่นๆ (Soft Structure) โดยการปรับปรุงหรือการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เน้นการป้องกันภัยพิบัติ เช่น การก่อสร้างเขื่อนกั้นน้ำ ซึ่งต้องมีระบบบำรุงรักษาและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาการลงทุนสูญเปล่า ส่วนโครงการและมาตรการลดผลกระทบต่างๆ ต้องพิจารณาความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เช่น การส่งเสริมการสร้างคันกั้นน้ำขนาดเล็กรอบแปลงเพาะปลูก การสร้างที่อพยพ และการปรับช่วงเวลาการเพาะปลูกเป็นต้น โดยการฟื้นฟูบูรณะหลังเกิดภัยพิบัติ มีความจำเป็นต้องพิจารณาความเหมาะสมให้สามารถป้องกันและแก้ไขภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นอีกได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁽²⁾

ตัวอย่างมาตรการและแนวทางในการฟื้นฟูระดับพื้นที่ของประเทศไทย⁽³⁾

มาตรการช่วยเหลือระยะเร่งด่วน

1. ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและที่พักอาศัย
2. การจัดรูปที่ดิน จัดระเบียบสิ่งก่อสร้างภูมิทัศน์และการฟื้นฟูที่พักอาศัย
3. การส่งเสริมอาชีพ
4. การฟื้นฟูการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลอันดามัน
5. การช่วยเหลือการศึกษาทางการเงินและการซ่อมแซมความเสียหาย
6. การช่วยเหลือด้านสุขภาพอนามัย
7. การช่วยเหลือด้านการเงิน
8. การจัดการความปลอดภัยในการเดินเรือ
9. การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและกำจัดมลพิษชุมชน

มาตรการระยะยาว

1. การสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า
2. การแก้ไขปัญหาที่ดินให้กับเกษตรกร
3. สำนักผังเมืองออกประกาศกำหนดเขตพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในบริเวณพื้นที่เกิดธรณีพิบัติ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างความปลอดภัยแก่ประชาชนในพื้นที่ประสบภัยระยะยาว

ผลกระทบจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ จำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูเยียวยา และทำให้การดำรงชีวิต และการทำงานกลับคืนสู่สภาพปกติ ด้วยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนโดยในภาคธุรกิจได้มีการจัดตั้ง กลุ่มความร่วมมือของภาคเอกชนต่อการรับมือกับภัยพิบัติในลักษณะของการทำงานวิถีกุ่ม (Collective Action) เพื่อเสริมพลังในการช่วยเหลือ การบรรเทาทุกข์ และการฟื้นฟูจากภัยพิบัติที่มีความรุนแรงและ ส่งผลเสียหายในวงกว้าง ซึ่งทรัพยากรขององค์กรใดองค์กรเดียวไม่สามารถใช้ให้เกิดผลได้เพียงลำพัง⁽⁴⁾ สำหรับในภาคส่วนขององค์กรด้านมนุษยธรรมก็เช่นกัน สหพันธ์สภากาชาดและสภาเสี้ยววงเดือนแดง ระหว่างประเทศ (International Federation of Red Cross and Red Crescent Society : IFRC) เป็นหน่วยงานสำคัญที่คอยให้ความสนับสนุนด้านต่าง ๆ แก่สภากาชาดหรือสภาเสี้ยววงเดือนแดง ประจำประเทศ ซึ่งจะเป็นแหล่งข้อมูลและทรัพยากรสนับสนุนในด้านการรับมือภัยพิบัติ การลดความเสี่ยง การเตรียมความพร้อม การตอบสนอง และการฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ โดยในเรื่องของการฟื้นฟูผู้ประสบภัย พิบัติ ทาง IFRC ได้จัดทำคู่มือไว้ ซึ่งในคู่มือจะประกอบด้วยหลักและวิธีในการดำเนินงานฟื้นฟูไว้อย่าง ละเอียด ในที่นี้จะขอนำเสนอหลักในการฟื้นฟู 12 ประการของ IFRC เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนิน โครงการฟื้นฟูของสภากาชาดไทย

หลักในการฟื้นฟู 12 ประการของสหพันธ์สภาภาษา และสภาเยาวชนแดงระหว่างประเทศ

1. คำนึงถึงชุมชนเป็นศูนย์กลางการให้ความช่วยเหลือโดยเฉพาะผู้อ่อนแอ
2. ให้การสนับสนุนช่วยเหลือตามที่กาชาดประจำแต่ละประเทศร้องขอ ได้แก่ การจัดการ การจัดทำ คู่มือ และการพัฒนาศักยภาพ
3. โครงการในการช่วยเหลือต้องไม่ทำให้เกิดอันตรายหรือส่งผลกระทบต่อผู้ประสบภัย
4. มีการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ
5. การมีผู้เชี่ยวชาญจากทุกภาคส่วนมาช่วยประเมิน วิเคราะห์ ออกแบบโครงการ
6. ใช้กลไกในการปฏิบัติที่ยืดหยุ่น เหมาะสมในการบรรเทาทุกข์และฟื้นฟู เช่น การโอนเงิน การวิเคราะห์การตลาด
7. สร้างความเข้มแข็งของโครงการโดยการบูรณาการในหลายเรื่อง เช่น ชีวิตความเป็นอยู่ ที่พักอาศัย สุขภาพ น้ำและสุขาภิบาล สภาพแวดล้อม เป็นต้น
8. การมองปัญหาให้ทะลุปรุโปร่ง
9. การให้ความช่วยเหลืออย่างยั่งยืน
10. การวางแผนในการสิ้นสุดโครงการหรือยุติการช่วยเหลือ
11. มีกลยุทธ์ในการสื่อสารที่ชัดเจน
12. มุ่งเน้นไปที่กลุ่มชายขอบและกลุ่มเปราะบาง

การฟื้นฟูด้านอุปกรณ์การเรียน

การฟื้นฟูด้านการประกอบอาชีพ

การสร้างห้องน้ำ-ห้องส้วม การปรับปรุงระบบน้ำโรงเรียนนิคมสร้างตนเอง
อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา

ตัวอย่างหลักเกณฑ์ในการพิจารณาการให้ความช่วยเหลือ เพื่อการฟื้นฟูพื้นที่ประสบภัยของสภากาชาดไทย

1. เป็นโครงการที่ช่วยเหลือฟื้นฟู พื้นที่ประสบอุทกภัย ปี 2554
2. เป็นโครงการที่สามารถดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน
3. เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟู ปลูกสร้าง ซ่อมแซม บูรณะ ดังนี้
 - 3.1 การฟื้นฟูด้านที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน สถานศึกษา สถานพยาบาล และสถานช่วยเหลือผู้สูงอายุ เด็ก ผู้พิการและด้อยโอกาสเป็นต้น
 - 3.2 การฟื้นฟูบูรณะศาสนสถาน และสาธารณูปโภค
 - 3.3 การฟื้นฟูสุขภาพกาย และจิตใจ
 - 3.4 การฟื้นฟูด้านอาชีพ
 - 3.5 การฟื้นฟูอุปกรณ์การเรียน การสอน
4. เป็นโครงการที่มีนวัตกรรมสร้างสรรค์ เสริมสร้างศักยภาพ และมีความยั่งยืน
5. เป็นโครงการที่สามารถติดตามผลการดำเนินงานได้
6. ไม่เป็นโครงการที่ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลหรือหน่วยงานอื่นมาแล้ว

หมายเหตุ

- เสนอโครงการมายังสภาการศึกษาไทย เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณา
- การใช้จ่ายเงินโครงการ สำหรับสำนักงานต่าง ๆ ของสภาการศึกษาไทยให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ระเบียบสภาการศึกษาไทยว่าด้วยการเงินและพัสดุ
- การใช้จ่ายเงินโครงการ สำหรับเหล่ากาชาดจังหวัดให้ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ระเบียบสภาการศึกษาไทย ว่าด้วยวิธึงบประมาณ การบัญชี และการพัสดุของเหล่ากาชาดจังหวัด พ.ศ.2546 แก้ไขเพิ่มเติมจนถึง (ฉบับที่ 1) พ.ศ.2553

การดำเนินงานด้านฟื้นฟูของสภาการศึกษาไทยในปัจจุบันที่เคยดำเนินการ ได้แก่

- ฟื้นฟูในระยะสั้น เช่นการฟื้นฟูด้านที่อยู่อาศัยโดยการมอบอุปกรณ์ทำความสะอาดบ้านหลังน้ำลด หรือการมอบชุดเครื่องครัว เครื่องนอน เต้าแก๊สปิคนิค เป็นต้น
- การฟื้นฟูด้านที่อยู่อาศัย ซ่อม/สร้าง บ้านแก่ผู้ประสบภัย เช่นการสร้างบ้านให้ผู้ประสบภัย สีนามิ
- โครงการฟื้นฟูโรงพยาบาลเกาะลันตา และสถานีนามัยศาลาด่าน ในอำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่
- การฟื้นฟูด้านน้ำ สุขาภิบาลโดยการซ่อมแซม สร้างห้องน้ำ อ่างล้างมือ แปร่งพื้น ให้กับโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ เช่นโครงการจัดหาน้ำดื่มสะอาดและห้องน้ำที่เพียงพอ ใน 19 โรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากธรณีพิบัติ และโครงการปรับปรุงระบบน้ำสุขาภิบาล และการส่งเสริมสุขอนามัยในโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย ปี พ.ศ.2554
- โครงการจัดหาอุปกรณ์ประมงพื้นบ้านแก่ผู้ประสบภัยอำเภอกระบี่ จังหวัดพังงา
- การฟื้นฟู ซ่อมแซม และจัดซื้อหนังสือให้ห้องสมุดในโรงเรียนที่ได้รับผลกระทบจากอุทกภัย โครงการ
- การฟื้นฟูด้านอาชีพด้วยการมอบอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ในการประกอบอาชีพแก่ผู้ประสบภัยพิบัติ เช่นภัยพิบัติสึนามิ ใน 6 จังหวัดที่ได้รับผลกระทบ ภัยพิบัติดินโคลนถล่มที่อุตรดิตถ์
- โครงการป้องกันอัคคีภัยในชุมชน แก่ผู้ประสบธรณีพิบัติภัย
- การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ เพื่อสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งและเกิดความยั่งยืน (CBDRR project)
- การเสริมสร้างศักยภาพโรงเรียนเพื่อเตรียมพร้อมรับภัยพิบัติ (CBDRR project in school)
- บูรณาการการฟื้นฟูระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การดูแลผู้ประสบภัยพิบัติในกลุ่มที่มีความอ่อนแอโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กกำพร้า ผู้สูงอายุ ผู้พิการ

การจัดการภัยพิบัติของสภาการศึกษาไทย จะมีคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติสภาการศึกษาไทย ซึ่งมีเลขาธิการสภาการศึกษาไทยเป็นประธาน คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษาไทย และผู้อำนวยการสำนักงานต่าง ๆ ซึ่งจะแบ่งคณะกรรมการออกเป็นคณะอนุกรรมการกลุ่มย่อยอีก 7 ฝ่าย ได้แก่ 1) ฝ่ายบรรเทาทุกข์ 2) ฝ่ายการแพทย์ 3) ฝ่ายรับบริจาค 4) ฝ่ายสื่อสารและประชาสัมพันธ์

5) ฝ่ายสนับสนุนและส่งกำลังบำรุง 6) ฝ่ายต่างประเทศ และ 7) ฝ่ายฟื้นฟู ซึ่งคณะกรรมการแต่ละฝ่ายจะร่วมกันจัดทำกระบวนการมาตรฐานในการปฏิบัติงานเมื่อเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ ซึ่งคณะทำงานฝ่ายฟื้นฟูได้จัดทำแนวทางในการดำเนินงานไว้ดังนี้

ภารกิจ บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานฝ่ายฟื้นฟู⁽⁴⁾

ก่อนเกิดภัย

- รวบรวมข้อมูล ศึกษาจากบทเรียนที่เคยเกิดขึ้น
- ศึกษากรอบการให้ความช่วยเหลือตามความจำเป็นพื้นฐานโดยศึกษาจาก Community Resilience Indicator
- วางแผนแบ่งหน้าที่การทำงาน
- หาข้อตกลงร่วมกัน ในการทำงานกับภาครัฐฯลฯ
- วางแผนจัดลำดับขั้นตอนในการทำงาน

ขณะเกิดภัย

- ศูนย์ประสานงานด้านการฟื้นฟู ฝ่ายเลขานุการฯ (หัวหน้าฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสานภัย 02-251-7853 ต่อ 1211)
- ฝ่ายเลขานุการ ดำเนินการรวบรวมข้อมูล
- จัดประชุมคณะทำงานฝ่ายฟื้นฟู โดยฝ่ายเลขฯ มีหน้าที่เชิญประชุม และนำเสนอข้อมูล
- วางกรอบการดำเนินงานในการฟื้นฟู ตามทิศทางของสภากาชาดไทยซึ่งสอดคล้องกับภาครัฐ และภาคีเครือข่ายอาจเป็นการบูรณาการเพื่อลดการซ้ำซ้อน
- นำเสนอแผนพร้อม กรอบระยะเวลาและประมาณการงบประมาณ
- จัดลำดับความสำคัญการให้ความช่วยเหลือ
- กายภาพ
- จิตใจ
- การแพทย์

ระยะหลังจากเกิดภัย

1. คณะทำงานตั้งวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้ประสบภัยกลับมาใช้ชีวิตเหมือนเดิมให้เร็วที่สุด โดย
 - ใช้ข้อมูลจากการสำรวจ / RAT, NDRT
 - ตาม SOP กำหนด 1 เดือน ให้แต่ละสำนัก (หรือผู้รับผิดชอบ) นำเสนอโครงการ/แผนงบ

ประมาณเพื่อรวบรวมเสนอคณะทำงานฝ่ายฟื้นฟู

2. จัดทำกรอบการให้ช่วยเหลือ

- ฟื้นฟูด้านน้ำ สุขาภิบาล การส่งเสริมสุขอนามัย WASH
- ฟื้นฟูด้านการประกอบอาชีพ
- ฟื้นฟูสภาพจิตใจ
- ฟื้นฟูด้านกายภาพ ได้แก่ โรงเรียน /ที่พักชั่วคราว บ้าน (ซ่อมแซมบางส่วน/สร้าง) สถานพยาบาล เป็นต้น
- การดูแล/สนับสนุนผู้ประสบภัย ที่มีความเปราะบาง : เด็ก ผู้สูงอายุ

3. การตั้งงบประมาณในการฟื้นฟู

- จัดตั้งงบประมาณเมื่อเกิดภัย
- การของบประมาณเพื่อมาทำงานฟื้นฟู
- เสนอข้อมูลความต้องการงบประมาณ/เงินบริจาค ที่มีอยู่แล้ว เพื่อกำหนดกรอบวงเงิน
- มีการแยกแยะเงินสภาภาคในการช่วยเหลือแต่ละระยะ
- ทำบันทึกขออนุมัติกรอบวงเงินที่ใช้ในการฟื้นฟู เช่น กรอบวงเงินฟื้นฟู 6 จังหวัด สีนามิ ประมาณการ ใช้งบ 20 ล้านบาท

4. จัดทีมของคณะฟื้นฟูเพื่อลงพื้นที่ประเมินสถานการณ์เบื้องต้น โดยประสานกับสำนักงานบริหารกิจการเหล่ากาชาดและสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ เกี่ยวกับการลงพื้นที่เพื่อสำรวจความเสียหายให้เห็นภาพรวมของความเสียหายที่เกิดขึ้น

5. ให้ฝ่ายเลขาฯ ทำบันทึกถึงสำนักงานที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานบริหารกิจการเหล่ากาชาด สำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ วิทยาลัยพยาบาล ฯลฯ เพื่อแจ้งกรอบของโครงการที่ทางคณะกรรมการด้านฟื้นฟูจะพิจารณา ในส่วนนี้จะแนบแบบฟอร์มเสนอโครงการ และกำหนดวันที่ส่งกลับ

6. เมื่อมีโครงการส่งกลับมาคณะทำงานนัดประชุมเพื่อพิจารณาโครงการเพื่อจะให้การสนับสนุน

7. ทำบันทึกสรุปโครงการ เพื่อขออนุมัติกรอบวงเงินที่ใช้ในการฟื้นฟู โดยบวกเพิ่มอีกร้อยละ 20 ของกรอบวงเงินที่เสนอ

8. มอบหมายคณะทำงานติดตาม ประเมินโครงการแต่ละโครงการ

9. สรุปผลการประเมินแต่ละโครงการเป็นรายเดือนและรายไตรมาส เสนอประธานคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติสภาภาคไทยทราบ

ดังนั้นเมื่อหน่วยเคลื่อนที่เร็ว รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเสียหายและความต้องการ รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ต้องการการฟื้นฟูแล้วควรนำเสนอข้อมูลในเบื้องต้นให้ผู้บังคับบัญชาทราบและเตรียมเสนอโครงการฟื้นฟูต่าง ๆ ที่เข้าเกณฑ์ของคณะกรรมการฟื้นฟูให้กับฝ่ายเลขาฯเพื่อขออนุมัติ กรอบงบประมาณในการดำเนินงานฟื้นฟูต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย. แผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558; กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.; 2558
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). รายงานการศึกษาเบื้องต้น การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ. กรุงเทพฯ; 2554.
3. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). การจัดการภัยพิบัติและการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย กรณีศึกษาประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ. กรุงเทพฯ ; 2554.
4. สถาบันไทยพัฒน์ มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. Thai Disaster Resource Network.[Internet]. 2561 [เข้าถึงเมื่อ 8 สิงหาคม 2561]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaidm.org / 2011/11/blog-post.html>
5. สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์. รายงานการฝึกซ้อมคณะกรรมการจัดการภัยพิบัติ สภากาชาดไทย. กรุงเทพฯ; 2559.

หลักการกาชาด

กาชาดกำเนิดขึ้นเนื่องจากความปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในสนามรบ โดยไม่เลือกเชื้อชาติ วรรณะ ลัทธิศาสนา ซึ่งการช่วยเหลือกระทำทั้งในประเทศของตนเอง และต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อป้องกันและบรรเทาทุกข์ทรมานของมนุษย์ทุกคนแห่ง โดยกาชาด มีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของทุกคน เคารพต่อสิทธิมนุษยชน สนับสนุน และส่งเสริมความเข้าใจ ความเป็นมิตรภาพและความร่วมมือ รวมถึงการส่งเสริมสันติภาพ ระหว่างประชากรทั้งมวล

กาชาดไม่เลือกปฏิบัติในเรื่อง สัญชาติ เชื้อชาติ ความเชื่อทางศาสนา ชั้น วรรณะหรือความคิดเห็นทางการเมือง กาชาดเพียรพยายามอย่างเต็มที่ที่จะบรรเทาทุกข์ทรมาน โดยให้การช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนที่สุด

เพื่อที่จะได้รับความไว้วางใจจากทุกฝ่าย กาชาดไม่อาจเกี่ยวข้องกับหรือเข้ากับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดในการสู้รบ ไม่ว่าในเวลาใดหรือกรณีขัดแย้งใดๆ อันเนื่องมาจากทางการเมือง เชื้อชาติ ศาสนา หรือลัทธินิยม

กาชาดเป็นอิสระ สภากาชาดแห่งชาติแม้จะมีส่วนช่วยเหลือในบริการด้านมนุษยธรรมของรัฐบาลของตนเอง และอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายของประเทศตน จะต้องดำรงความเป็นอิสระอยู่เสมอไป เพื่อที่จะสามารถปฏิบัติตามหลักการกาชาดได้ทุกเวลา

กาชาดเป็นองค์กรอาสาสมัครในการบรรเทาทุกข์ โดยไม่มีความปรารถนาผลประโยชน์ใดๆ ทั้งสิ้น

ในประเทศที่พึงมีสภากาชาดได้เพียงแห่งเดียว สภากาชาดต้องเปิดให้แก่คนทั่วไป สภากาชาดต้องปฏิบัติงานด้านมนุษยธรรมทั่วทุกดินแดนของตน

กาชาดเป็นสถาบันสากล ซึ่งสภากาชาดทั้งมวลมีฐานะเท่าเทียมกัน มีส่วนในความรับผิดชอบและมีบทบาทหน้าที่เท่าเทียมกัน ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

คณะที่ปรึกษา

พลโทนายแพทย์อำนาจ บาลี	ผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ
นายแพทย์พิชิต ศิริวรรณ	รองผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ
แพทย์หญิง ช.เขมศิริ คงรักเกียรติยศ	รองผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ
นางสาวภาวิณี อยู่ประเสริฐ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ
เภสัชกรหญิงจิราวรรณ สันติพิทักษ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ

คณะผู้จัดทำ

บรรณาธิการ

นางสาวสุกัญญา ททรัพย์อุดมมั่งมี	หัวหน้างานบรรเทาทุกข์ผู้ประสานภัย
---------------------------------	-----------------------------------

สหพันธ์สภาภาษาชาติและสภาเสี้ยววงเดือนแดงระหว่างประเทศ (IFRC)

นางสาวรมย์มณี แก้วทงงค์	เจ้าหน้าที่ฝ่ายลดความเสี่ยงภัยพิบัติ
-------------------------	--------------------------------------

คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (ICRC)

นายเอกราช รักวันส์	หัวหน้าแผนกกาชาดสัมพันธ์
--------------------	--------------------------

นางสาวรัตนภรณ์ พุ่มมั้น	Tracing Assistant
-------------------------	-------------------

สำนักสารนิเทศและสื่อสารองค์กร สำนักงานบริหาร สภาภาษาชาติไทย

นางสาวกรองทอง เพ็ชรวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักสารนิเทศและสื่อสารองค์กร
-------------------------	--

นางสาวณัฐณิชานันท์ ประสมศรี	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ 6
-----------------------------	----------------------------

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

นายวี ศรีภานิมิตพิเศษกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
--------------------------	----------------------------------

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภาภาษาชาติไทย

เภสัชกรหญิงจิราวรรณ สันติพิทักษ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานบรรเทาทุกข์ฯ
----------------------------------	--

นายแพทย์ปัญญาวัฒน์ แหนบนาค	นายแพทย์ 7 ฝ่ายบริการทางการแพทย์
----------------------------	----------------------------------

นางสุนิษาจิตดา เพชรดวง	หัวหน้าฝ่ายบรรเทาทุกข์ผู้ประสานภัย
------------------------	------------------------------------

นางสาวสุกัญญา ททรัพย์อุดมมั่งมี	หัวหน้างานบรรเทาทุกข์ผู้ประสานภัย
---------------------------------	-----------------------------------

นางคณินิจ จันทาทิน	ผู้ชำนาญการพิเศษ พยาบาล 7 หัวหน้างานสร้างเสริมศักยภาพฯ
--------------------	--

นางสาวพันธ์ทิพย์ อธิปัญญาพงษ์	ผู้ชำนาญการพิเศษ พยาบาล 7
-------------------------------	---------------------------

นางสาวเน่งน้อย จุไรสง	ผู้ชำนาญการพิเศษ พยาบาล 7
-----------------------	---------------------------

นางสาวกฤติสรา ธนเพิ่มพร	ผู้ชำนาญการพิเศษ พยาบาล 7
-------------------------	---------------------------

นางสาวอารีรักษ์ บุญมีประเสริฐ	พยาบาล 6
-------------------------------	----------

นางสาวอิสราภรณ์ พละศักดิ์	พยาบาล 5
---------------------------	----------

นายสามารถ นาคยรียง	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ 5 ศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติฯ
--------------------	---

นายอำนาจ จินันทุยา	เจ้าหน้าที่วิทยุสื่อสาร 4 ศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติฯ
--------------------	---

นายสรารุจ จันทระกำเนิด	เจ้าหน้าที่วิทยุสื่อสาร 4 ศูนย์ปฏิบัติการภัยพิบัติฯ
------------------------	---

สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย

Relief and Community Health Bureau

1871 ถนนอังรีดูนังต์ แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

1871 Henry Dunant Road, Patumwan, Bangkok 10330 THAILAND

โทรศัพท์/Tel 02 251 7853-6 โทรสาร/Fax. 02 252 7976

Website : www.rtrc.in.th, Fanpage : สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์